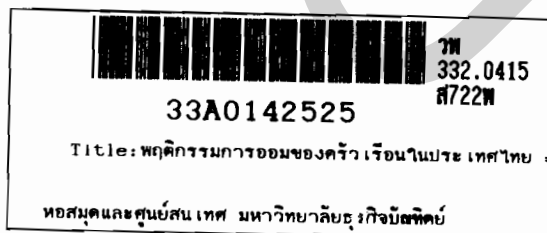

พฤติกรรมการณ์ของคร้วเรื่อนในประเทศไทย

นาย สิทธิพงศ์ พรหมทอง

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาเศรษฐศาสตร์มหาบัณฑิต
สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

พ.ศ. 2544

ISBN 974-281-623-9

Households Saving Behavior in Thailand

Mr. Sittipong Promthong

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

For the Degree of Master of Economics

Department of Economics

Graduate School, Dhurakijpundit University

เลขที่หนังสือ.....	0142525
วันที่.....	1. 0. 2544
ชื่อผู้พิมพ์.....	PN
ชื่อผู้พิมพ์.....	332. 0015
ชื่อผู้พิมพ์.....	PN 9000
ชื่อผู้พิมพ์.....	02

2001

ISBN 974-281-623-9

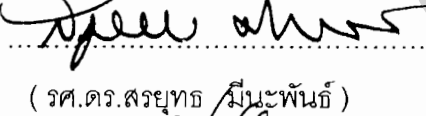
ใบรับรองวิทยานิพนธ์
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์
ปริญญา เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต

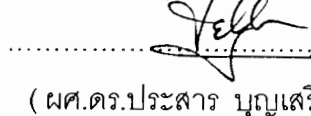
ชื่อวิทยานิพนธ์ พฤติกรรมการออมของครัวเรือนในประเทศไทย

เสนอโดย นายสิทธิพงศ์ พรหมทอง
สาขาวิชา เศรษฐศาสตร์ (การเงินการคลัง)
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ดร.สมชาย หาญหิรัญ
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม
ได้พิจารณาเห็นชอบโดยคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์แล้ว

..... ประธานกรรมการ
(รศ.ดร.ไพโรจน์ วงศ์วิภาณนท์)

..... กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์
(ดร.สมชาย หาญหิรัญ)

..... กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ
(รศ.ดร.สรยุทธ มีนะพันธ์)

..... กรรมการผู้แทนทบวงมหาวิทยาลัย
(ผศ.ดร.ประสาร บุญเสริม)

บัณฑิตวิทยาลัยรับรองแล้ว

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(รศ.ดร.สิงหา เจียมศิริ)

วันที่ 12 เดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2564

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ได้บรรลุเป็นผลสำเร็จก็ด้วยอาจารย์ที่ปรึกษา คร.สมชาย หาญหิรัญมีส่วนช่วยอย่างมากที่กรุณาได้ให้การแนะนำมาโดยตลอด ดังนั้นผู้วิจัยรู้สึกทราบซึ่ง และขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

นอกจากนี้ ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ พระโสภณคณาภรณ์ (จิราพล พรหมทอง) วัดบวรนิเวศวิหาร คุณพ่อทิพย์ คุณแม่สมจิตร พี่ทวิช พรหมทอง และเพื่อน ๆ คณะเศรษฐศาสตร์ทุกคนที่คอยช่วยเหลือและเป็นกำลังใจมาตลอด และสุดท้ายนี้ด้านงานการศึกษาในครั้งนี้มีคุณประโยชน์ประการใดขอมอบให้อาจารย์และผู้ที่ได้มีส่วนช่วยเหลือมาตลอด ในส่วนความบกพร่องและผิดพลาดทั้งหมดผู้เขียนจะขอน้อมรับแต่ผู้เดียว

สิทธิพงศ์ พรหมทอง

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ฉ
กิตติกรรมประกาศ.....	ช
สารบัญ.....	ฅ
สารบัญตาราง.....	ฉ
สารบัญภาพ.....	ฉ
บทที่	
1 บทนำ	
ความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	7
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	7
ขอบเขตการศึกษา.....	8
วิธีการศึกษา.....	8
นิยามศัพท์.....	9
2 แนวคิดเชิงทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	14
ทฤษฎีที่อธิบายเกี่ยวกับการออม.....	14
ตรวจสอบเอกสาร.....	19
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	23
สมมติฐานที่ใช้ในการศึกษา.....	26
แบบจำลองที่ใช้ในการศึกษา.....	29

บทที่	หน้า
3 การออมและลักษณะเศรษฐกิจของครัวเรือน	31
รูปแบบการออมของครัวเรือน	31
ลักษณะแนวโน้มการออมของครัวเรือน	32
ลักษณะทั่วไปทางเศรษฐกิจสังคมของครัวเรือนในประเทศไทย	34
4 ผลการวิเคราะห์และการประเมินผล	64
สมการการออมของครัวเรือนในประเทศทั้งหมด	65
สมการการออมของครัวเรือนในประเทศไทย แยกตามอายุ ของหัวหน้าครัวเรือน	68
สมการการออมของครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล	76
สมการการออมของครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล แยกตามอายุหัวหน้าครัวเรือน	78
สมการการออมของครัวเรือนนอกเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล	86
สมการการออมของครัวเรือนนอกเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล แยกตามอายุหัวหน้าครัวเรือน	87
สมการการออมของครัวเรือนแยกตามเศรษฐกิจสังคมของครัวเรือน	94
5 บทสรุปและข้อเสนอแนะแนวทางส่งเสริมการออม	110
สรุปผลการศึกษา	110
ข้อเสนอแนะที่เกี่ยวกับนโยบายการส่งเสริมการออม	115
ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาในอนาคต	117
บรรณานุกรม	119
ภาคผนวก	121
ภาคผนวก ก.	121
ภาคผนวก ข.	132
ภาคผนวก ค.	135
ประวัติผู้เขียน	146

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	โครงสร้างเงินออมรายภาคปี 2533 - 2539	6
2	ปริมาณและอัตราเพิ่มของการออมของครัวเรือนปี 2530 - 2540	34
3	จำนวนครัวเรือน จำแนกตามภาค และเขตการปกครอง	36
4	ขนาดครัวเรือน อายุของหัวหน้าครัวเรือน สถานภาพที่อยู่อาศัย จำแนกตามเขตปกครอง	40
5	ขนาดครัวเรือน อายุของหัวหน้าครัวเรือน สถานภาพที่อยู่อาศัย จำแนกตามสถานะเศรษฐกิจ	41
6	รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือน แหล่งที่มาของรายได้ จำแนกตามเขตการปกครอง	47
7	รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือน แหล่งที่มาของรายได้ จำแนกตามสถานะเศรษฐกิจของครัวเรือน	48
8	ร้อยละรายได้จากสินทรัพย์จำแนกตามแหล่งที่มาเขตการปกครอง	59
9	ร้อยละรายได้จากสินทรัพย์จำแนกตามแหล่งที่มาสถานะเศรษฐกิจ ของครัวเรือน	50
10	ร้อยละรายได้ที่ไม่เป็นตัวเงินจำแนกตามแหล่งที่มาเขตการปกครอง	51
11	ร้อยละรายได้ที่ไม่เป็นตัวเงินจำแนกตามแหล่งที่มาสถานะเศรษฐกิจ ของครัวเรือน	52
12	ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือน จำแนกตามประเภทของค่าใช้จ่าย เขตการปกครอง	56
13	ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือน จำแนกตามประเภทของค่าใช้จ่าย สถานะเศรษฐกิจของครัวเรือน	57
14	จำนวนหนี้สินโดยเฉลี่ยต่อครัวเรือน จำแนกตามวัตถุประสงค์เขตการปกครอง	60
15	จำนวนหนี้สินโดยเฉลี่ยต่อครัวเรือน จำแนกตามวัตถุประสงค์เขตการปกครอง	61
16	การออมเฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือน แยกตามเขตการปกครองและสถานะสังคม ของครัวเรือน	63

ตารางที่

หน้า

17	สมการการออมของครัวเรือนในประเทศไทยทั้งหมดและครัวเรือน แยกตามอายุหัวหน้าครัวเรือน.....	74
18	การออมของครัวเรือนทั่วประเทศทั้งหมดและทั่วประเทศแยกตามอายุ ของหัวหน้าครัวเรือน.....	75
19	สมการการออมของครัวเรือนในกรุงเทพและปริมณฑลทั้งหมดและแยกตาม อายุของหัวหน้าครัวเรือน.....	83
20	การออมของครัวเรือนในกรุงเทพและปริมณฑลทั้งหมดและแยกตาม อายุของหัวหน้าครัวเรือน.....	84
21	สมการการออมของครัวเรือนนอกกรุงเทพและปริมณฑลทั้งหมดและแยกตาม อายุของหัวหน้าครัวเรือน.....	92
22	การออมของครัวเรือนนอกกรุงเทพและปริมณฑลทั้งหมดและแยกตาม อายุของหัวหน้าครัวเรือน.....	93
23	สมการการออมของครัวเรือนแยกตามสถานะเศรษฐกิจ ของครัวเรือน.....	102
23	สมการการออมของครัวเรือนแยกตามสถานะเศรษฐกิจ ของครัวเรือน (ต่อ).....	103
24	การออมของครัวเรือนแยกตามสถานะเศรษฐกิจของครัวเรือน.....	104
25	สรุปผลการออมของกลุ่มตัวอย่างครัวเรือนในประเทศไทยทุกกลุ่ม.....	108
24	สรุปผลการออมของกลุ่มตัวอย่างครัวเรือนในประเทศไทย ทุกกลุ่ม (ต่อ).....	109

สารบัญรูปภาพ

ภาพที่		หน้า
1	การออมและการลงทุนรวมในประเทศไทยปี 2520 - 2539.....	2
2	เงินออมรายภาคปี 2520 - 2539.....	5
3	สมมติฐานของการบริโภคด้วยวัฏจักรชีวิตของ <i>Ando - Modigliani</i>	16
4	รายได้เฉลี่ยของครัวเรือนจำแนกตามแหล่งที่มา.....	46

หัวข้อวิทยานิพนธ์ พฤติกรรมการออมของครัวเรือนในประเทศไทย
ชื่อนักศึกษา นาย สิทธิพงษ์ พรหมทอง
อาจารย์ที่ปรึกษา ดร. สมชาย หาญหิรัญ
สาขาวิชา เศรษฐศาสตร์
ปีการศึกษา 2543

บทคัดย่อ

ช่องว่างของการออมการลงทุนของประเทศที่ทำให้ต้องนำเข้าทุนจากต่างประเทศจำนวนมากอย่างต่อเนื่องมากกว่าทศวรรษ เป็นสาเหตุสำคัญสาเหตุหนึ่งที่น่าประเทศเข้าสู่ปัญหาวิกฤตทางเศรษฐกิจในปี 2540 ดังนั้นจึงจำเป็นที่จะต้องมีการเร่งส่งเสริมการออมในประเทศให้สูงขึ้นโดยเฉพาะการออมภาคครัวเรือน ซึ่งมีศักยภาพสูงสุดในปัจจุบัน และเพื่อสร้างเสถียรภาพในการพัฒนาประเทศในอนาคต

จากการศึกษาโดยใช้ข้อมูลจากโครงการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนในประเทศไทยปี 2541 ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ พบว่า เกือบทุก ๆ กลุ่มตัวอย่างครัวเรือน ไม่ว่าจะจำแนกตามที่ตั้งของครัวเรือน อายุของหัวหน้าครัวเรือน หรือลักษณะทางเศรษฐกิจสังคม มีพฤติกรรมการออมที่สอดคล้องกับแนวคิดรายได้สัมบูรณ์ของ Keynes คือมีค่า MPS มากกว่าค่า APS หรือ $APC > MPC$ และยังพบว่าครัวเรือนที่มีรายได้เฉลี่ยสูงกว่ารายได้เฉลี่ยรวมมีการออมต่อรายได้ (S/Y) ที่สูงกว่าครัวเรือนที่มีรายได้ต่ำกว่ารายได้เฉลี่ยรวมของกลุ่มตัวอย่างในแต่ละกลุ่ม

แต่เมื่อพิจารณาในแนวคิดสมมติฐานวัฏจักรชีวิตของ *Albert Ando - Franco Modigliani* นั้นพบว่า ไม่สอดคล้องกับพฤติกรรมการออมของครัวเรือนในประเทศไทยไม่ว่าจะเป็นกลุ่มตัวอย่างครัวเรือนทั้งประเทศหรือกลุ่มตัวอย่างครัวเรือนที่จำแนกตามที่ตั้งของครัวเรือน เนื่องจากกลุ่มครัวเรือนที่มีหัวหน้าครัวเรือนมีอายุอยู่ในวัยกลางคนไม่ได้เป็นกลุ่มคนที่มีการออมต่อรายได้ (S/Y) ที่สูงที่สุดเมื่อนำไปเปรียบเทียบกับครัวเรือนที่มีหัวหน้าครัวเรือนมีอายุอยู่ในวัยอื่น ๆ ทั้งนี้ น่าจะมาจากความแตกต่างทางด้านลักษณะสังคมระหว่างสังคมไทยกับสังคมตะวันตก เพราะแนวคิดสมมติฐานวัฏจักรชีวิต นั้นได้สมมติให้บุคคลนำเงินที่หาได้ตลอดชีวิตมาใช้ในการบริโภคทั้งหมด โดยไม่ได้เน้นถึงการเก็บออมไว้เป็นมรดกให้แก่คนรุ่นหลังมาคนึงและจากสวัสดิการทาง

สังคมที่ต่างกันก็ทำให้คนในวัยสูงอายุของไทย มีการออมต่อรายได้ที่ค่อนข้างสูงกว่ากลุ่มอายุอื่นๆ เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการเลี้ยงดูและรักษาตัวเอง ซึ่งเป็นข้อแตกต่างของสังคมไทยกับแนวคิดของ *Ando – Modigliani*

สำหรับปัจจัยหรือตัวแปรที่กำหนดพฤติกรรมการออมของครัวเรือนที่สำคัญ พบว่ารายได้เป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดในการกำหนดการออม รองลงมาเป็นสินทรัพย์ทางการเงิน การศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน กลุ่มพึ่งพิง อายุของหัวหน้าครัวเรือน หนี้สิน การครอบครองที่อยู่อาศัย และขนาดของครัวเรือนตามลำดับ นอกจากนี้ยังพบว่า ครัวเรือนซึ่งอยู่อาศัยในเขตที่มีความเจริญคือ เขตกรุงเทพและปริมณฑลมีค่า APS และ MPS รวมทั้งค่าความยืดหยุ่นในการออมที่สูงกว่าครัวเรือนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่นอกเขตกรุงเทพและปริมณฑล ซึ่งแสดงให้เห็นว่าครัวเรือนในเขตกรุงเทพและปริมณฑลเป็นกลุ่มครัวเรือนที่มีการออมที่สูงกว่าครัวเรือนที่อาศัยอยู่นอกเขตกรุงเทพและปริมณฑล ซึ่งอาจเป็นเพราะมีรายได้ที่สูงกว่า

Thesis Title Households Saving Behavior in Thailand
Name Sittipong Promthong
Thesis Advisor Dr. Somchai Hanhirun
Department of Economics
Academic year 2000

Abstract

During a decade before economic crisis, Thailand had experienced magical economic growth and export boom. The expansion of domestic investment was about enormous growth rate, while availability of domestic fund was not sufficient to finance the need. A wider saving-investment gap became visible. This led the country to open herself to foreign capital to enlarge resources for domestic investment. An increased foreign capital inflow, however, has rendered the country vulnerable to volatility of foreign funds, in which it has given an expensive lesson to the country in 1997 when Thailand was hard hit by financial crisis. Enhancing domestic saving has become an issue as a prime source of fund for fueling an economic growth in a more stable manner.

By employing the data on the Socio-Economic Household Survey 1998, the study found that saving behavior of Thai households is considered to follow the light of Keynes' Absolute Income Hypothesis. Income is a major factor in explaining the household's saving behavior in Thailand. Marginal propensity to save (MPS) is greater than an average propensity to save (APS), in other words, marginal propensity to consume (MPC) is less than an average propensity to consume (APC) in any income level. Furthermore, the presence of Keynes' Absolute Income Hypothesis in Thai households was confirmed by the fact that the household whose income is higher than an average level will have a greater saving-income ratio (s/y) than one whose income is less than an average level. Considering the Life-Cycle Hypothesis principle pioneered by Ando-Modigliani, the households were classified into 3 classes, according to age of head of household. Along the line of this concept, the household whose head of the family is in

income ratio. The finding of study in this respect shows a difference. The saving income ratio increases as income increases when considering in young and middle age family. The largest saving-income ratio is found in the household whose head is in the oldest class, instead of the middle age class. This could be explained by the fact that there exists a difference social security system in Thailand and one perceived by Ando-Modigliani, and the presence of bequest in saving behavior of old people in Thai society.

As far as explanatory variables of saving behavior of Thai household are concerned, income is found to be significant in most cases, whereas financial asset, education and age of head household, number of dependent, debt, size of family and house ownership are also found to be value in explaining the level of household saving. The study however also pointed out that APS and MPS of households living in Bangkok and its vicinity area appear to be greater than those living in the rural area.

บทที่ 1

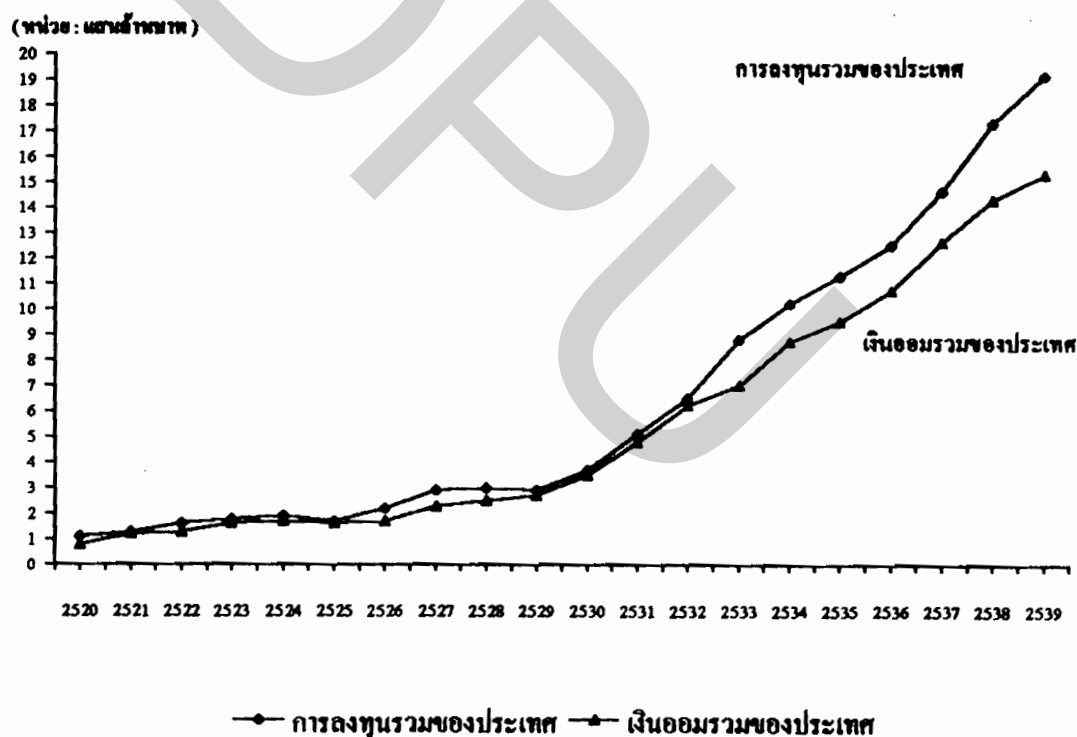
ความสำคัญของปัญหา

การพัฒนาในช่วงที่ผ่านมาของประเทศไทยไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาปัจจัยพื้นฐานทางเศรษฐกิจสังคม มีความจำเป็นที่ต้องพึ่งพาแหล่งเงินทุนจากภายนอกหรือจากภาคต่างประเทศเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการด้วยเสมอ ทั้งนี้ก็เนื่องจากปริมาณเงินลงทุนภายในประเทศ ซึ่งก็คือปริมาณเงินออมรวมของภาคเศรษฐกิจต่าง ๆ ของประเทศมีไม่เพียงพอต่อความต้องการลงทุนรวม ส่งผลให้เกิด *Investment - Saving Gap* ภายในประเทศไทยทำให้มีการนำเข้าของเงินทุนจากต่างประเทศ โดยในช่วงปี 2520-2532 ถึงแม้แนวโน้มของช่องว่างของการลงทุน-การออมเพิ่มขึ้นโดยตลอด แต่ก็ยังอยู่ในระดับต่ำคือเฉลี่ยประมาณปีละ 28,030 ล้านบาท แต่จากภาวะเศรษฐกิจที่เติบโตอย่างรวดเร็ว ที่เริ่มมีแนวโน้มตั้งแต่ปี 2527 เป็นต้นมานั้นทำให้ความต้องการการลงทุนในประเทศเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วเพื่อปรับขยายฐานการผลิตในประเทศ โดยเฉพาะภาคอุตสาหกรรมและบริการทำให้ช่องว่างการออมการลงทุนสูง มีการขยายตัวเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วต่อเนื่องประกอบกับในปี 2533 มีการใช้นโยบายเสรีทางการเงินทำให้เงินทุนจากต่างประเทศซึ่งไหลเข้าประเทศได้สะดวกและสร้างโอกาสทางการลงทุนในประเทศมากขึ้น ผลดังกล่าวซึ่งทำให้ช่องว่างการออมการลงทุนมีการขยายตัวเพิ่มขึ้นเป็น 185,832 ล้านบาท ในปี 2533 และมีแนวโน้มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องจนกระทั่งสูงถึง 394,250 ล้านบาท ในปี 2539 คิดเป็นร้อยละของการเพิ่มขึ้นของช่องว่างการออมการลงทุนประมาณร้อยละ 14.6 ต่อปี ในช่วงปี 2533-2539 ซึ่งผลของการพึ่งพิงเงินทุนจากต่างประเทศเป็นจำนวนมากติดต่อกันหลายปีนั้นได้ก่อให้เกิดปัญหาในการดูแลเงินทุนไหลเข้าออกที่ให้เกิดความพอดีและเหมาะสมกับภาวะเศรษฐกิจของประเทศ ซึ่งปัญหาดังกล่าวประกอบกับโครงสร้างทางเศรษฐกิจ และการเงินที่ยังมีปัญหาด้านการจัดการและความไม่พร้อมทางด้านมาตรการและกฎหมายในการควบคุมจากรัฐเป็นสาเหตุที่ทำให้ประเทศไทยเผชิญกับวิกฤตการณ์ทางการเงินและนำไปสู่ปัญหาวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจในปี 2540 ในที่สุด

การสร้างสมดุลหรือลดช่องว่างระหว่างการออมในประเทศกับการลงทุนที่เข้ามา โดยการพึ่งพาเงินทุนจากต่างประเทศแทนการเร่งการเสริมสร้างเงินออมในประเทศโดยจะเห็นได้จากกรณีการไหลเข้าของเงินทุนจากต่างประเทศที่เข้ามาในประเทศไทยเฉลี่ยปีละ 232,157 ล้านบาทใน

ช่วงทศวรรษสุดท้ายก่อนเกิดวิกฤต ในขณะที่ประเทศยังไม่ได้มีการเตรียมตัวทางด้านการจัดการบริหารที่ดีนั้น ทำให้ประเทศต้องเผชิญกับวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจในที่สุด ส่งผลต่อการวางแผนนโยบายการพัฒนาประเทศที่จำต้องพึ่งพาเงินทุนจากต่างประเทศในอนาคตสำหรับประเทศไทยจำต้องดำเนินการอย่างรอบคอบมีกฎเกณฑ์ที่มีประสิทธิภาพ และที่สำคัญอาจจะถึงเวลาที่ประเทศไทยต้องหันมาพิจารณาและให้ความสำคัญกับเงินออมภายในประเทศให้มากยิ่งขึ้นซึ่งจำเป็นต้องมีการเร่งระดมเงินออมภายในประเทศให้มากยิ่งขึ้นเพื่อให้สามารถสนองต่อความต้องการการลงทุนรวมของประเทศให้ได้ ทั้งนี้เนื่องจากการลงทุนที่พึ่งพาเงินออมในประเทศนอกจากจะเป็นการลดความเสี่ยง และผลกระทบจากภายนอกแล้วยังเป็นการสร้างเสถียรภาพต่อการลงทุน และลดปัญหาที่เกิดขึ้นแล้ว อันได้แก่ปัญหาเกี่ยวกับวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจจะได้ไม่เกิดขึ้นอีกในอนาคต รวมทั้งยังไม่ต้องเผชิญกับปัญหาการแข่งขันแย่งชิงเงินออมของโลกที่นับวันจะมีความรุนแรงมาก ซึ่งขึ้น

รูปที่ 1 การออมและการลงทุนรวมในประเทศไทยปี 2520 - 2539

หมายเหตุ : 1. เงินออมรวมค่าเสื่อมราคา

2. รายการ *Gross Saving* ก่อนรวมค่า *Statistical Discrepancy*

ที่มา : ฝ่ายเศรษฐกิจเงินทุน สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ

การออมในประเทศสามารถแบ่งออกเป็น 5 ประเภทตามภาคเศรษฐกิจหลักของประเทศได้ ดังนี้คือ

1. การออมของภาครัฐบาล
2. การออมของภาครัฐวิสาหกิจ
3. การออมของภาคธุรกิจเอกชน
4. การออมของภาคสถาบันการเงิน
5. การออมของภาคครัวเรือน

เมื่อพิจารณาการออมรวมของประเทศจากอดีตที่ผ่านมาปรากฏว่าการออมรวมของประเทศมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นโดยตลอดโดยเพิ่มจาก 703,818 ล้านบาทในปี 2533 เป็น 1,524,494 ล้านบาทในปี 2539 ซึ่งเป็นผลมาจากสภาวะการณืทางเศรษฐกิจที่เติบโตอย่างรวดเร็วและต่อเนื่องมาโดยตลอดในช่วงเวลาดังกล่าว

ในการพิจารณาถึงประเภทการออมในประเทศของไทยจะพบว่าในส่วนการออมของภาครัฐบาลมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นโดยตลอด โดยเมื่อพิจารณาในด้านโครงสร้างในปี 2533 - 2539 อัตราส่วนการออมของภาครัฐบาลต่อการออมรวมของประเทศอยู่ที่ร้อยละ 23.46 - 28.47 ซึ่งเป็นอัตราที่สูงขึ้นมากเมื่อเทียบกับช่วงก่อนหน้านี้ การที่การออมของภาครัฐบาลมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นทั้งในเชิงปริมาณเงินออมและในเชิงโครงสร้างเพราะว่าในช่วงเวลาที่ผ่านมารัฐมีรายได้เพิ่มขึ้นทั้งในรูปภาษีและการดำเนินงานของภาครัฐวิสาหกิจอันเป็นผลพ่วงมาจากการขยายตัวของการผลิต การส่งออกและรายได้ของธุรกิจเอกชน (ตารางที่ 1)

สำหรับการออมของภาครัฐวิสาหกิจจะพบว่ามีแนวโน้มเพิ่มขึ้นมาโดยตลอดและถึงแม้จะมีบ้างบางปีที่การออมลดลงเช่นปี 2535 แต่แล้วเมื่อพิจารณาในด้านโครงสร้างจากปี 2533 - 2539 จะพบว่าอัตราส่วนการออมของภาครัฐวิสาหกิจต่อการออมรวมของประเทศเฉลี่ยอยู่ที่ร้อยละ 5.5 ต่อปี การที่ปริมาณเงินออมของภาครัฐวิสาหกิจเพิ่มขึ้นก็เนื่องมาจากการที่รัฐวิสาหกิจมีการลงทุนในด้านสินทรัพย์ถาวรเป็นจำนวนมากทำให้เกิดการเพิ่มขึ้นและสะสมของค่าเสื่อมราคาที่ถูกนับว่าเป็นการออมตามค่าจำกัดความของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

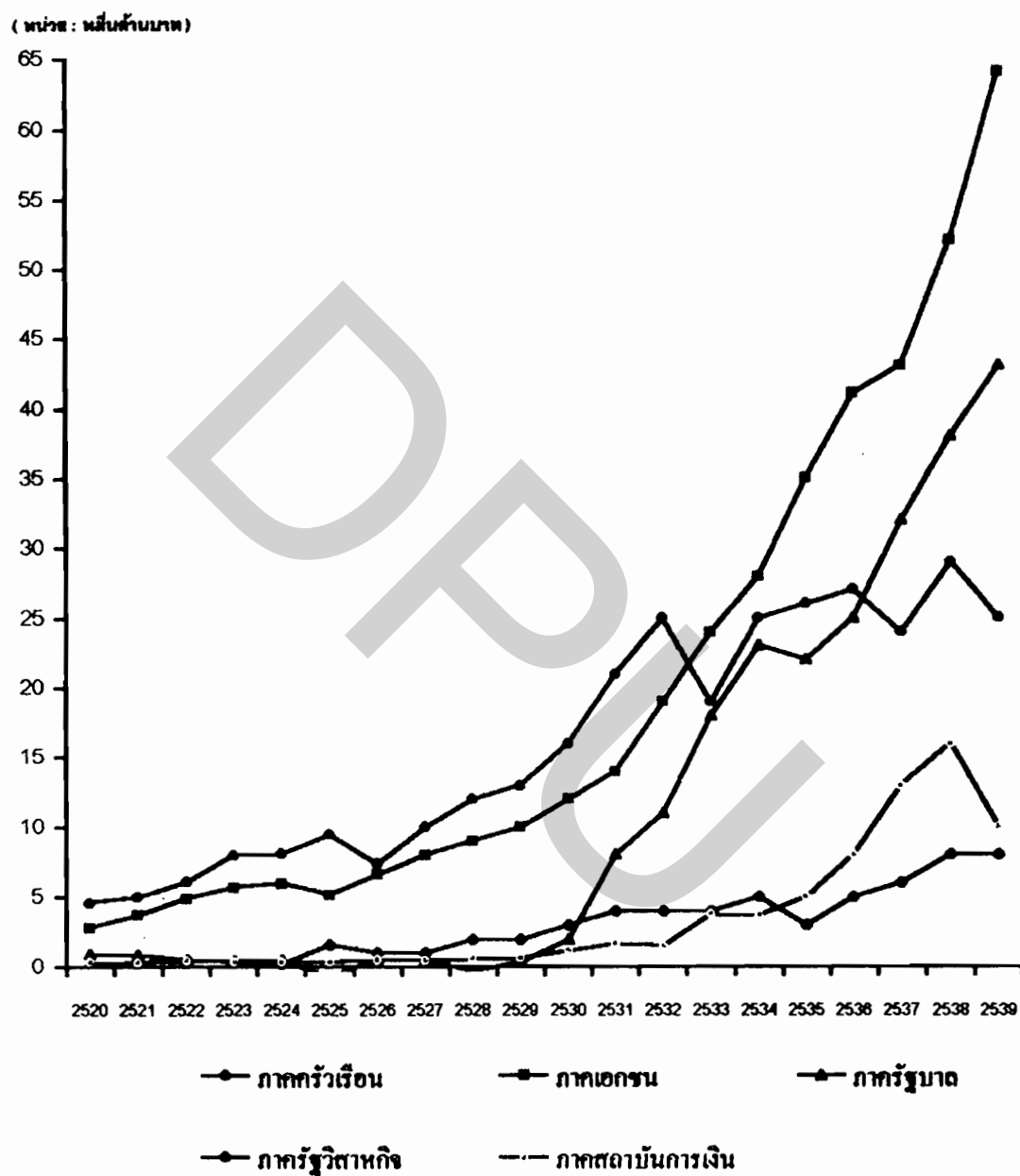
ในส่วนการออมของภาคเอกชนพบว่ามีแนวโน้มเพิ่มขึ้นโดยตลอด โดยเพิ่มจาก 241,514 ล้านบาทในปี 2533 เป็น 649,978 ล้านบาทในปี 2539 และในเชิงโครงสร้างจากปี

2533 – 2539 ที่แสดงในตารางที่ 1 จะเห็นอัตราส่วนการออมรวมของภาคธุรกิจเอกชนต่อการออมรวมของประเทศมีสัดส่วนที่มากที่สุด เมื่อเทียบกับสัดส่วนของภาคเศรษฐกิจอื่น ๆ ซึ่งเงินออมของภาคธุรกิจเอกชนที่เพิ่มขึ้นมาจากที่ภาคเอกชนมีการขยายการลงทุนที่สูง ในระยะเวลาที่ผ่านมา โดยเฉพาะการก่อสร้างและเครื่องจักรต่าง ๆ ทำให้ค่าเสื่อมราคาเพิ่มสูงขึ้นส่งผลต่อกำไรในรูปเงินสด และประหยัคภาษีทำให้เงินออมสูงในขณะที่ผลการประกอบการที่มีกำไรสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง อันเป็นผลมาจากภาวะเศรษฐกิจที่มีการเจริญเติบโตอย่างต่อเนื่อง

ในส่วนด้านการออมของภาคสถาบันการเงินพบว่าแนวโน้มเพิ่มขึ้นโดยตลอด เช่นเดียวกับภาคเศรษฐกิจอื่น ๆ และเมื่อพิจารณาในด้านโครงสร้าง ในช่วงปี 2533 – 2539 พบว่าอัตราส่วนการออมของภาคสถาบันการเงินต่อการออมรวมเพิ่มขึ้นเมื่อเทียบกับช่วงก่อนหน้าจากปี 2520 เป็นต้นมา การออมของภาคสถาบันการเงินที่มีการขยายตัวเป็นอย่างมากตั้งแต่ปี 2533 เป็นเพราะว่า ช่วงเวลาดังกล่าวสถาบันการเงินมีผลกำไรที่สูงขึ้นโดยเฉพาะในปี 2535 ที่ทางการได้มีมาตรการผ่อนคลายทางการเงินทำให้เงินทุนต่างประเทศ ซึ่งมีต้นทุนต่ำกว่าไหลเข้ามาเพิ่มสภาพคล่องในประเทศ ช่วงเวลาดังกล่าว สถาบันการเงินจึงสามารถแสวงหาผลกำไรได้สูงขึ้นเห็นได้ว่าการออมของภาคสถาบันการเงินสูงขึ้นมากจากปี 2535 – 2538 ทั้งในด้านโครงสร้างและในเชิงปริมาณ

สำหรับการออมของภาครัฐเรือนพบว่าแนวโน้มเพิ่มขึ้นแต่เมื่อพิจารณาในด้านโครงสร้างพบว่าอัตราการออมภาครัฐเรือนต่อการออมรวมของประเทศมีขนาดเล็กลงและลดลงอย่างต่อเนื่องโดยลดลงจากร้อยละ 40 – 50 ของการออมรวมในช่วงปี 2520 – 2532 เหลือไม่ถึงร้อยละ 30 ในช่วงปี 2533 – 2536 และในปี 2537 กับ 2539 มีไม่ถึงร้อยละ 20 การที่โครงสร้างการออมของภาครัฐเรือนลดลงทำให้ปริมาณเงินออมของภาครัฐเรือนที่เคยมีความสำคัญเป็นอันดับหนึ่งลดลงเป็นอันดับสองรองจากภาคเอกชนตั้งแต่ปี 2533 เป็นต้นมา สาเหตุที่เป็นเช่นนี้เพราะว่าในระยะเวลาที่ผ่านมาเศรษฐกิจมีแนวโน้มดีขึ้นมาโดยตลอดมีระดับการจ้างงานที่เพิ่มขึ้นทำให้ครัวเรือนภาคการณ้ถึงรายได้อาจจะเพิ่มขึ้นในอนาคตอันใกล้จึงไม่ได้ให้ความสำคัญกับการเก็บออมสำหรับป้องกันความผิดพลาดที่อาจจะเกิดขึ้นกับรายได้ที่สามารถจะหาได้ในอนาคต ผลดังกล่าวทำให้พฤติกรรมการณ์การบริโภคของครัวเรือนไทยเปลี่ยนแปลงกับการใช้จ่ายมากขึ้น

รูปที่ 2 เงินออมรายภาคปี 2520 - 2539

หมายเหตุ : 1. เงินออมรวมค่าเสื่อมราคา

2. รายการ *Gross Saving* ก่อนรวมค่า *Statistical Discrepancy*

ที่มา : ฝ่ายเศรษฐกิจเงินทุน สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ

ตารางที่ 1 โครงสร้างเงินออมรายภาคปี 2533 – 2539 (หน่วย : ร้อยละ)

ปี พ.ศ.	ภาค ครัวเรือน	ภาค เอกชน	ภาค รัฐบาล	ภาค รัฐวิสาหกิจ	ภาค ราชการ การเงิน	รวม
2533	27.54	34.31	25.63	7.06	5.44	100
2534	29.39	32.89	26.94	6.45	4.31	100
2535	27.93	37.19	23.24	3.72	6.01	100
2536	25.00	38.08	23.46	5.31	8.12	100
2537	19.59	38.68	26.02	5.25	10.45	100
2538	20.03	36.23	26.30	5.61	11.55	100
2539	16.71	42.63	28.47	5.38	6.80	100

หมายเหตุ : 1. เงินออมรวมค่าเสื่อมราคา
2. รายการ *Gross Saving* ก่อนรวมค่า *Statistical Discrepancy*

ที่มา : ฝ่ายเศรษฐกิจเงินทุน สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

อย่างไรก็ตามจากเหตุการณ์วิกฤตทางเศรษฐกิจของประเทศไทยในปี 2540 ส่งผลทำให้ลักษณะการออมของภาคเศรษฐกิจต่าง ๆ ของประเทศเปลี่ยนแปลงไปอย่างชัดเจน โดยการออมของภาครัฐบาลและภาครัฐวิสาหกิจมีข้อจำกัดมากขึ้นจากแนวโน้มการใช้จ่ายของรัฐบาลที่ขยายตัวมากขึ้นจากโครงการพื้นฐานที่สำคัญ ๆ ในขณะที่การขยายตัวของรายได้จะมีข้อจำกัดจากความจำเป็นในการปฏิรูปโครงสร้างระบบภาษีต่อเนื่องที่ได้ทำไปแล้ว และจากภาวะวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจทำให้ภาคธุรกิจเอกชนในส่วนรวมมีผลกำไรลดลงอย่างมากเมื่อเทียบกับในช่วงเวลาก่อนวิกฤตการณ์ การลดลงของผลกำไรและธุรกิจที่หดตัวลงส่งผลทำให้การออมในภาคนี้ลดลงอย่างรวดเร็วและจำนวนมาก ซึ่งแนวทางแก้ไขคาดว่าจะใช้เวลาและความยุ่งยากพอสมควรในการฟื้นฟูและดึงให้กลับมาสู่ระดับเดิมได้ ซึ่งก็เช่นเดียวกับภาคสถาบันการเงินที่ประสบกับปัญหาหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้เป็นจำนวนมากในระยะเวลาที่ผ่านมาการแสวงหากำไรคงทำได้ยากขึ้นการออมย่อมจะลดลงด้วย ในส่วนการออมของภาคครัวเรือนนั้นจากภาวะวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจจะส่งผลกระทบต่อการออมของภาคครัวเรือนบ้าง โดยเฉพาะด้านรายได้แรงงาน เนื่องจากปัจจุบันการจ้างงานมีแนวโน้มลดลงการว่างงานอยู่ในระดับที่สูง ซึ่งอาจจะกระทบต่อรายได้โดยส่วนรวมแต่ใน

นิยามศัพท์

1. คริวเรือนผ่านบุคคล ประลอบด้วย

1) คริวเรือนหนึ่งคน คือ บุคคลเดียวซึ่งหุงหาอาหารและจัดหาสิ่งอุปโภคบริโภคที่จำเป็นแก่การครองชีพ โดยไม่เกี่ยวข้องกับผู้อื่นซึ่งอาจทำนบกอยู่ในเคหะสถานเดียวกัน

2) คริวเรือนหลายคน คือ คริวเรือนที่มีบุคคลตั้งแต่ 1 คนขึ้นไป ร่วมกันจัดหาและใช้สิ่งอุปโภค - บริโภคที่จำเป็นแก่การครองชีพร่วมกัน บุคคลที่มาอยู่รวมกันในคริวเรือนอาจจะเป็นญาติหรือไม่เป็นญาติกันก็ได้ ซึ่งได้แก่

2.1 คริวเรือนที่ประกอบด้วยบุคคลที่มีความสัมพันธ์ฉันท์ญาติมาอยู่ด้วยกัน หรืออยู่แบบครอบครัว

2.2 คริวเรือนที่ประกอบด้วยบุคคลที่ไม่มีความสัมพันธ์ฉันท์ญาติ ไม่เกิน 5 คน มาอาศัยอยู่ด้วยกันช่วยกันจ่ายค่าที่พัก ให้นับเป็นคริวเรือนส่วนบุคคล 1 คริวเรือน

2.3 คริวเรือนคนงานที่นายจ้างจัดให้อยู่อาศัยร่วมกันไม่เกิน 5 คน ถือเป็น 1 คริวเรือนส่วนบุคคล

2.4 คริวเรือนที่มีบุคคลตั้งแต่ 6 ขึ้นไปมาอยู่ร่วมกัน ซึ่งบุคคลเหล่านั้นจะต้องมีบุคคลที่เป็นญาติกันตั้งแต่ 4 คนขึ้นไป หรือเป็นญาติไม่เกิน 3 คน แต่มีคนเดียวคนหนึ่งรับผิดชอบค่าใช้จ่ายของคนทั้งหมด ถือเป็นคริวเรือนส่วนบุคคล 1 คริวเรือน

2. สมาชิกของคริวเรือนผ่านบุคคล

สมาชิกของคริวเรือนส่วนบุคคล หมายถึง บุคคลซึ่งอาศัยอยู่เป็นประจำในคริวเรือนรวมทั้งคนที่เคยอยู่ในคริวเรือน แต่ได้จากไปทีอื่นชั่วคราว โดยไม่มีวัตถุประสงค์จะไปอยู่ประจำที่อื่น และมีลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังนี้

1) จากไปทีอื่นชั่วคราวไม่เกิน 3 เดือน เช่น ผู้ป่วยที่เข้ารับการรักษาที่โรงพยาบาลหรือผู้ที่ไปบวช (ไม่นับคนในคริวเรือนที่จากไปเพื่อเรียนหนังสือ หรือประกอบอาชีพ ซึ่งมีที่อยู่ประจำที่อื่น รวมทั้งผู้ต้องโทษและผู้ถูกเกณฑ์ทหาร คนไข้ในโรงพยาบาลโรคจิต)

2) จากไปเกินกว่า 3 เดือน แต่ไม่มีที่อยู่อาศัยประจำที่อื่น เช่น ไปทำงานในเรือ เซลล์แมน เป็นต้น

3) จากไปเพื่อศึกษา อบรมดูงานต่างประเทศไม่เกิน 6 เดือน

ขณะเดียวกันความไม่แน่นอนและมั่นคงของการทำงานและความสม่ำเสมอของรายได้ในช่วงวิกฤติ ทำให้ครัวเรือนเริ่มให้ความสำคัญกับการเก็บออมมากขึ้น เพื่อป้องกันความเสี่ยงและความผิดพลาดเกี่ยวกับรายได้ในอนาคต ดังนั้น การเร่งระดมเงินออมของครัวเรือนในปัจจุบันน่าจะได้รับความสนใจในช่วงนี้เป็นพิเศษ เพราะโครงสร้างการออมของครัวเรือนในปัจจุบันถือว่าค่อนข้างเล็กลำบากมาเทียบกับในอดีตที่ผ่านมา

จากสภาพโดยทั่วไปของศักยภาพยังมีความเป็นไปได้ของการออมของครัวเรือนซึ่งน่าจะมีความเป็นไปได้มากกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน นอกจากนี้แล้วการเร่งการกระตุ้นการออมของภาคครัวเรือนก็จะส่งผลต่อเสถียรภาพของการพัฒนาประเทศในระยะยาวต่อไปในที่สุดทั้งนี้เพราะจะช่วยให้ประเทศลดความเสี่ยงจากผลกระทบการลงทุน การเปลี่ยนแปลงของอัตราแลกเปลี่ยนอันจะส่งผลต่อระบบในระยะยาว การดำเนินนโยบายดังกล่าวจำต้องรู้ถึงปัจจัยที่กำหนดและมีผลต่อพฤติกรรมออมของภาคครัวเรือน ปัจจัยที่กำหนดพฤติกรรมออมของภาคครัวเรือนนั้นไม่ได้มีเพียงแค่ว่ารายได้ยังรวมไปถึงสินทรัพย์ประเภทต่าง ๆ สถานการณ์ทางด้านเศรษฐกิจและอื่นๆ การพิจารณาและศึกษาถึงปัจจัยเหล่านี้กันอย่างละเอียดจะช่วยให้การกำหนดกลยุทธ์ในการกระตุ้นการออมของครัวเรือนได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาลักษณะและความสำคัญของการออมของภาคครัวเรือนที่มีต่อเศรษฐกิจประเทศไทย
2. เพื่อศึกษาหาพฤติกรรมการตัดสินใจเกี่ยวกับการออมของภาคครัวเรือนในประเทศไทย
3. เพื่อที่สามารถกำหนดกลยุทธ์ที่เหมาะสมเพื่อกำหนดแนวทางในการเร่งระดมเงินออมของภาคครัวเรือนที่มีประสิทธิภาพ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

สามารถที่จะทราบพฤติกรรมที่ผ่านมาของการออมของภาคครัวเรือนในประเทศไทยได้ และทราบถึงปัจจัยที่กำหนดการออมของภาคครัวเรือน ความสัมพันธ์ของภาวะเศรษฐกิจและพฤติ

กรรมการออมของภาคครัวเรือนรวมทั้งแนวโน้มของการออมในภาคครัวเรือนในอนาคต ซึ่งจะ
สามารถกำหนดกลยุทธ์ในการเร่งระดมเงินออมของภาคครัวเรือนที่เหมาะสมเพื่อขยายการออมรวม
ของประเทศให้สูงขึ้นทั้งปริมาณและโครงสร้าง

ขอบเขตการศึกษา

ในการศึกษาพฤติกรรมการออมของภาคครัวเรือนของประเทศไทยจะใช้ข้อมูลตัดขวาง
ในช่วงปี 2541 ซึ่งเป็นข้อมูลล่าสุดที่จัดเก็บโดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ โดยทำการศึกษาพฤติ
กรรมการออมของครัวเรือนตามแนวคิดของ Keynes และแนวคิดของ Modigliani ในการศึกษา
ได้แบ่งปัจจัยที่กำหนดพฤติกรรมการออมภาคครัวเรือนออกเป็นประเภทต่าง ๆ ได้แก่ รายได้ สิน
ทรัพย์ หนี้สิน และภาวะทางสังคมของครัวเรือนในประเทศไทยตามแนวคิดของทฤษฎีการบริโภค
โดยทั่วไป โดยข้อมูลทั้งหมดมีจำนวน 589 ครัวเรือน

วิธีการศึกษา

1. การพรรณนา โดยจะเป็นการรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ทางเศรษฐกิจของประเทศไทย
ซึ่งข้อมูลเหล่านี้ได้จากการรวบรวมเอกสารงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับตลอดจนข้อมูลทางด้านสถิติที่
หน่วยงานราชการรวบรวมไว้เพื่อนำมาศึกษาวิเคราะห์ถึงโครงสร้างพฤติกรรมและแนวโน้มการ
ออมของภาคครัวเรือนในประเทศไทย

2. การวิเคราะห์เชิงปริมาณ เป็นการศึกษาถึงพฤติกรรมการออมของภาคครัวเรือน
ของประเทศไทย โดยใช้วิธีการทางสถิติสร้างสมการถดถอยเชิงซ้อน การประมาณค่าสัมประสิทธิ์
ของตัวแปรต่าง ๆ ที่คาดว่าจะมีอิทธิพล หรือมีความสัมพันธ์ต่อการออมของภาคครัวเรือนภายใน
ประเทศไทย ที่มีการคิดแปลงเพื่อใช้ในการทดสอบตามแนวคิดทฤษฎีการบริโภคของ Keynes และ
Modigliani พร้อมทั้งทดสอบข้อสมมติฐานตามแนวคิดทางทฤษฎีว่า มีความเหมาะสมกับกรณีของ
ประเทศเพียงใด

4) จากไปทำงานและกินอยู่ที่อื่นชั่วคราวไม่เกิน 30 วันนับจากวันไป ถึง วันกำหนดกลับ เช่น คนไปตัดอ้อย ฯลฯ

นอกจากนี้สมาชิกของครัวเรือน ยังรวมถึง ผู้ที่มาพักอาศัยอยู่ชั่วคราวเกินกว่า 3 เดือน

3. หัวหน้าครัวเรือน

หัวหน้าครัวเรือน คือ ผู้ซึ่งเป็นที่ยอมรับนับถือของสมาชิกอื่นในครัวเรือน โดยยกย่องให้เป็นหัวหน้า อาจจะเป็นผู้รับผิดชอบทางการเงิน และสวัสดิการของครัวเรือนหรือไม่ก็ตาม

4. สถานภาพการทำงาน สถานภาพการทำงานแบ่งเป็น 7 ประเภท คือ

1) นายจ้าง หมายถึง ผู้ประกอบธุรกิจที่ตนเองเป็นเจ้าของเพื่อผลกำไรหรือส่วนแบ่ง โดยจ้างบุคคลตั้งแต่หนึ่งคนขึ้นไปมาทำงานในฐานะลูกจ้าง

2) ผู้ประกอบธุรกิจส่วนตัว หมายถึง ผู้ประกอบธุรกิจของตนเองหรือได้ดำเนินการร่วมกับผู้อื่นในรูปของห้างหุ้นส่วน โดยหวังผลกำไรหรือส่วนแบ่งและไม่จ้างบุคคลอื่นมาทำงานในฐานะลูกจ้าง

3) ลูกจ้างเอกชน หมายถึง ผู้ที่ทำงานโดยได้รับค่าจ้างจากนายจ้างซึ่งไม่ใช่หน่วยงานราชการหรือรัฐวิสาหกิจหรือองค์การระหว่างประเทศ

4) ลูกจ้างรัฐบาล หมายถึง ผู้ทำงานในหน่วยราชการหรือรัฐวิสาหกิจ รวมทั้งองค์การระหว่างประเทศโดยได้รับค่าจ้าง

5) ผู้ทำงานให้แก่ครอบครัวโดยไม่ได้รับค่าจ้าง หมายถึง ผู้ซึ่งทำงานเกษตรในไร่นาหรือในธุรกิจของหัวหน้าครัวเรือน หรือสมาชิกของครัวเรือนโดยไม่ได้รับค่าจ้าง

6) ผู้กำลังหางานทำ หมายถึง ผู้ที่ไม่ได้ทำงานใดๆ ทั้งสิ้นในรอบ 52 สัปดาห์ที่แล้ว แต่หางานทำโดยติดต่อสถานธุรกิจต่างๆ หรือส่งใบสมัครขอทำงาน

7) ผู้ไม่ได้ปฏิบัติงานในเชิงเศรษฐกิจ หมายถึง บุคคลต่อไปนี้

ก. แม่บ้านหรือผู้ทำงานบ้าน

ข. นักเรียน

ค. คนชรา

- ง. ผู้ไม่สามารถทำงานได้ เนื่องจากพิการทางร่างกายหรือจิตใจ หรือ
เนื่องจากเจ็บป่วยเรื้อรัง
- จ. ผู้ไม่ประสงค์จะทำงาน
คนขอทาน

5. **ผู้ทำงานให้ผลิตรายได้** ผู้ทำงานให้ผลิตรายได้ (*Earners*) คือ สมาชิกของครัวเรือนผู้ปฏิบัติงานในเชิงเศรษฐกิจ ได้แก่ ผู้ค้ำเนินธุรกิจของตนเอง ผู้ทำงานรับจ้าง และผู้ช่วยธุรกิจของครัวเรือนโดยไม่ได้รับค่าจ้าง

6. **ผู้รับเงินรายได้** ผู้รับเงินรายได้ (*Income Receivers*) คือ สมาชิกของครัวเรือนซึ่งมีรายได้ที่เป็นตัวเงินจากแหล่งต่าง ๆ เช่น กำไรจากการประกอบธุรกิจ ค่าแรงและเงินเดือน ค่าเช่า หรือเงินช่วยเหลือจากบุคคลภายนอกครัวเรือนผู้รับเงินรายได้อาจจะเป็นผู้ทำงานในเชิงเศรษฐกิจ หรือไม่ได้ทำงานในเชิงเศรษฐกิจก็ได้

7. **กลุ่มอ้างอิง** กลุ่มอ้างอิง หมายถึง สมาชิกในครัวเรือนที่ไม่เป็นผู้ทำงานให้ผลิตรายได้และ / หรือไม่เป็นผู้รับเงินได้

8. **รายได้ของครัวเรือน** รายได้ทั้งหมดของครัวเรือน ได้แก่

- 1) ค่าแรงและเงินเดือน เงินรางวัลบริการ เงินโบนัส เป็นต้น
- 2) กำไรสุทธิจากการประกอบธุรกิจการเกษตรและธุรกิจอื่น ๆ
- 3) รายได้จากทรัพย์สิน เช่น ค่าเช่าบ้าน ค่าเช่าที่ดิน ค่าลิขสิทธิ์ ดอกเบี้ย และเงินปันผล
- 4) เงินได้รับเป็นการช่วยเหลือ ปาหนะจ ปานาญ
- 5) รายได้ที่ไม่เป็นตัวเงิน ได้แก่ มูลค่าของสินค้าและบริการที่ได้รับเป็นส่วนหนึ่งของค่าแรง เงินเดือนมูลค่าของสินค้าหรืออาหารที่ครัวเรือนผลิตและบริโภคเอง (รวมค่าประเมินค่าเช่าบ้านที่ครัวเรือนเป็นเจ้าของและอยู่เอง) หรือได้รับมาโดยไม่ต้องซื้อ
- 6) รายรับที่เป็นตัวเงินอื่น ๆ เช่น เงินได้รับจากการประกันภัย หรือประกันชีวิต เงินรางวัลสลากกินแบ่ง และรายรับอื่น ๆ ในประเภทเดียวกัน

รายได้ประจำ ได้แก่ รายได้ทั้งหมดของครัวเรือน ซึ่งไม่รวมรายรับที่เป็นตัวเงินอื่น ๆ ในข้อ 6)

9. ค่าใช้จ่ายของครัวเรือน ค่าใช้จ่ายทั้งสิ้นของครัวเรือน ได้แก่

1) จำนวนเงินที่ครัวเรือนได้ใช้จ่ายเพื่อซื้อสินค้าและบริการต่าง ๆ เพื่อใช้ในการดำรงชีพ

2) มูลค่าของสินค้าและบริการที่ได้รับเป็นส่วนหนึ่งของค่าแรง เงินเดือน สินค้าหรืออาหารที่ครัวเรือนผลิตและบริโภคเอง (รวมค่าประเมินค่าเช่าบ้านที่ครัวเรือนเป็นเจ้าของและอยู่เอง) หรือได้มาโดยไม่ต้องซื้อ

3) รายจ่ายอื่น ๆ เช่น ค่าภาษี เงินบริจาค ค่าเบี้ยประกันภัย ค่าสลากกินแบ่ง ดอกเบี้ยจ่าย และรายจ่ายที่มีไว้เพื่อการบริโภคอื่น ๆ

ค่าใช้จ่ายเพื่อการอุปโภค-บริโภค ได้แก่ รายจ่ายทั้งสิ้นของครัวเรือนซึ่งไม่รวมรายจ่ายอื่น ๆ ตามข้อ 3)

ทั้งนี้ ค่าใช้จ่ายของครัวเรือน ไม่รวมค่าใช้จ่ายประเภทสะสมทุน เช่น ค่าซื้อ (หรือเช่าซื้อ) บ้าน ที่ดิน ของมีค่า เช่น ทองคำ เพชร พลอย ฯลฯ และเงินค่าเบี้ยประกันชีวิต ประเภทสะสมทรัพย์ เงินสมทบเงินทุนต่าง ๆ เช่น กองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ กองทุนสำรองเลี้ยงชีพ เป็นต้น

10. เงินออม เงินออม หมายถึง เงินออมเฉลี่ยรายเดือน ซึ่งหาได้จากรายได้หักด้วยรายจ่าย

11. สินทรัพย์ทางการเงิน สินทรัพย์ทางการเงิน หมายถึง ตราสารทางการเงิน ทั้งสิ้น หุ้นประเภทต่าง ๆ รวมถึงการลงทุนในธุรกิจอื่น ๆ กรมธรรม์ประกันชีวิต คำสัญญาใช้เงิน พันธบัตรหรือหลักทรัพย์รัฐบาล เงินให้กู้แก่บุคคลนอกครัวเรือน เงินสดในมือ รวมไปถึงเงินฝากกับสถาบันการเงินและกองทุนประเภทต่าง ๆ

12. **หนี้สิน** หนี้สิน หมายถึง การกู้ยืมของครัวเรือนทั้งที่เป็นเงินสดและสิ่งของ เพื่อใช้ในการอุปโภค - บริโภคในครัวเรือน ใช้ในการทำธุรกิจประเภทต่าง ๆ ซึ่งได้จากสถาบันการเงินต่าง ๆ สหกรณ์ บุคคลอื่นนอกครัวเรือน กองทุนต่าง ๆ ตลอดจนแหล่งอื่น

13. **สถานะทางเศรษฐกิจของครัวเรือน** ในการเสนอผลของการสำรวจ ได้จัดแบ่งครัวเรือนเป็นกลุ่มตามฐานะทางเศรษฐกิจและสังคม โดยพิจารณาจากแหล่งรายได้ส่วนใหญ่ของครัวเรือน สถานภาพการทำงาน ประเภทของกิจกรรมในเชิงเศรษฐกิจและอาชีพเป็นหลัก

ครัวเรือนตามสถานะทางเศรษฐกิจสังคม แบ่งเป็น 9 กลุ่ม คือ

- 1) ผู้ถือครองทำการเกษตรซึ่งที่คิดส่วนใหญ่เป็นของตนเอง
- 2) ผู้ถือครองทำการเกษตรซึ่งที่คิดส่วนใหญ่เช่าผู้อื่น
- 3) ผู้ดำเนินธุรกิจของตนเองที่ไม่ใช่การเกษตร
- 4) ผู้ปฏิบัติงานวิชาชีพ นักวิชาการ และนักบริหารที่รับจ้าง
- 5) คนงานเกษตร
- 6) คนงานทั่วไป
- 7) เสมียนพนักงาน พนักงานขายและให้บริการ
- 8) ผู้ปฏิบัติงานในกระบวนการผลิต
- 9) ผู้ไม่ได้ปฏิบัติงานในเชิงเศรษฐกิจ

โดยทั่ว ๆ ไป การแบ่งประเภทของครัวเรือนตามสถานะทางเศรษฐกิจสังคมนี้ ขึ้นอยู่กับแหล่งที่มาของรายได้ที่ใช้ในการดำรงชีวิตของครัวเรือน และสถานภาพการทำงานของผู้รับเงินรายได้สูงสุดของครัวเรือน ซึ่งปกติได้แก่ หัวหน้าครัวเรือน อย่างไรก็ตาม หากรายได้ของสมาชิกหลายคนซึ่งทำงานอาชีพเดียวกัน และสถานภาพการทำงานเหมือนกัน รวมกันแล้วเป็นรายได้ส่วนใหญ่ซึ่งใช้ในการดำรงชีพของครัวเรือนแล้ว ครัวเรือนนั้นจะถูกจัดเข้ากลุ่มตามอาชีพและสถานภาพการทำงานของบุคคลเหล่านั้น เช่น ครัวเรือนซึ่งมีหัวหน้าครัวเรือนมีอาชีพทำนา แต่สมาชิกของครัวเรือนบางคนไปรับจ้างเป็นกรรมกร ซึ่งรายได้จากค่าจ้างมากกว่ารายได้จากการทำนา (รวมมูลค่าของผลผลิตที่ครัวเรือนนำมาบริโภค) เช่นนี้ถือว่าครัวเรือนนี้จัดอยู่ในประเภทคนงาน (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2541)

บทที่ 2

แนวคิดเชิงทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

2.1 ทฤษฎีที่อธิบายเกี่ยวกับปัจจัยที่กำหนดการออม

ทฤษฎีที่อธิบายเกี่ยวกับปัจจัยที่กำหนดการออมมีมากมายหลายทฤษฎี เช่น ทฤษฎีสมมติฐานรายได้ถาวรของ *Friedman* สมมติฐานรายได้เปรียบเทียบของ *Duesenberry* สมมติฐานรายได้สัมบูรณ์ของ *Keynes* สมมติฐานแนวคิดเกี่ยวกับอุปสงค์ของการถือเงินและการออมทรัพย์ของ *Mackinnon* แนวคิดเกี่ยวกับอุปสงค์ของการถือเงินของ *Shaw* ซึ่งทฤษฎีส่วนใหญ่มีหลักการอนุมานมาจากทฤษฎีเศรษฐศาสตร์จุลภาคว่าด้วยการเลือก ซึ่งอธิบายพฤติกรรมของผู้บริโภคว่าเป็นผลสืบเนื่องมาจากความพยายามของผู้บริโภคที่มีเหตุผล (*Rational Consumer*) ที่จะแสวงหาอรรถประโยชน์สูงสุด โดยการจัดสรรหมุนเวียนของรายได้ตลอดชีวิตไปในการบริโภคตลอดชีวิตในลักษณะที่เหมาะสมที่สุด โดยในการศึกษารุ่นนี้จะเน้นศึกษาตามสมมติฐานรายได้สัมบูรณ์ของ *Keynes* และตามสมมติฐานวัฏจักรชีวิตของ *Ando - Modigliani* เป็นหลัก เนื่องจากทั้งสองทฤษฎีอธิบายพฤติกรรมการออมโดยนำเอารายได้เข้ามาไว้ในแบบจำลอง ซึ่งตามสมมติฐานรายได้สัมบูรณ์นั้นการออมจะมีความสัมพันธ์กับรายได้เพียงอย่างเดียว กล่าวคือเมื่อรายได้เพิ่มขึ้น การออมก็จะเพิ่มขึ้นด้วย ในส่วนของสมมติฐานวัฏจักรชีวิตนั้นได้นำเอารายได้ทั้งในปัจจุบันและรายได้ที่คาดว่าจะได้รับในอนาคตที่จะได้รับในแต่ละช่วงชีวิตเข้ามาไว้ในแบบจำลอง ทำให้ทราบถึงความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการออมกับความสามารถในการหารายได้ทั้งในปัจจุบันและรายได้ที่สามารถจะหาได้ในอนาคตซึ่งเกิดจากความมั่นคงในหน้าที่การงานในอนาคตของครัวเรือน รวมทั้งมีการแบ่งแยกรายได้ออกเป็น 2 ประเภทอย่างชัดเจนอันได้แก่ รายได้อันเกิดจากแรงงานและรายได้อันเกิดจากสินทรัพย์ทำให้ทราบว่า การออมนั้นมิได้มีความสัมพันธ์กับความสามารถในการหารายได้เพียงอย่างเดียวซึ่งมีความสัมพันธ์รวมไปถึงสินทรัพย์อันแสดงถึงความมั่งคั่งอีกด้วย จึงนับว่าเป็นทฤษฎีที่เหมาะสมที่จะนำมาศึกษาพฤติกรรมการออมของภาคครัวเรือนในประเทศไทยเป็นอย่างยิ่ง

2.1.1 สมมติฐานรายได้ฉับพลันของ Keynes

ในหนังสือ *Macroeconomic Theory and Policy* ของ Branson ได้อธิบายถึงสมมติฐานรายได้ฉับพลันของ Keynes ว่ามีข้อสมมติฐานที่สำคัญอยู่ด้วยกัน 4 ประการคือ

1. การบริโภคจะขึ้นอยู่กับรายได้ในช่วงเวลาเดียวกัน โดยเมื่อรายได้เพิ่มขึ้นจะทำให้การบริโภคเพิ่มขึ้น แต่การเพิ่มขึ้นของการบริโภคจะมีอัตราส่วนน้อยกว่าการเพิ่มขึ้นของรายได้ ดังนั้นจึงส่งผลให้การออมเพิ่มขึ้นเมื่อรายได้เพิ่มขึ้น

2. ความโน้มเอียงในการบริโภคหน่วยสุดท้าย (MPC) จะเป็นบวกแต่มีค่าน้อยกว่าหนึ่งหรือ $0 < dC/dY < 1$ เช่นเดียวกันความโน้มเอียงในการออมหน่วยสุดท้าย (MPS) ก็จะเป็นบวกและค่าน้อยกว่าหนึ่งด้วย หรือ $0 < dS/dY < 1$

3. ค่าความโน้มเอียงในการบริโภคหน่วยสุดท้าย (MPC) จะมีค่าน้อยกว่าค่าความโน้มเอียงในการบริโภคเฉลี่ย (APC) หรือ $MPC < APC$ ดังนั้นค่า $MPS > APS$ และ APS เป็นฟังก์ชันของรายได้ ซึ่งสามารถอธิบายในรูปสมการได้ดังนี้

$$C = a + bY \quad (1)$$

กำหนดให้ $C =$ การบริโภคที่แท้จริง

$Y =$ รายได้สุทธิที่ใช้จ่ายได้จริง

$b =$ ค่า (MPC) ที่ถูกกำหนดให้คงที่ในขณะใดขณะหนึ่ง

$a =$ ค่า *Intercept* ซึ่งแสดงว่าแม้จะไม่มีรายได้การบริโภคก็ยังคงดำรงอยู่

เมื่อ $Y = C + S$

ดังนั้น $S = Y - C \quad (2)$

นำสมการที่หนึ่งแทนในสมการที่สองจะได้

$$S = Y - (a + bY) \quad (3)$$

หรือ $S/Y = Y/Y - (a/Y + bY/Y)$

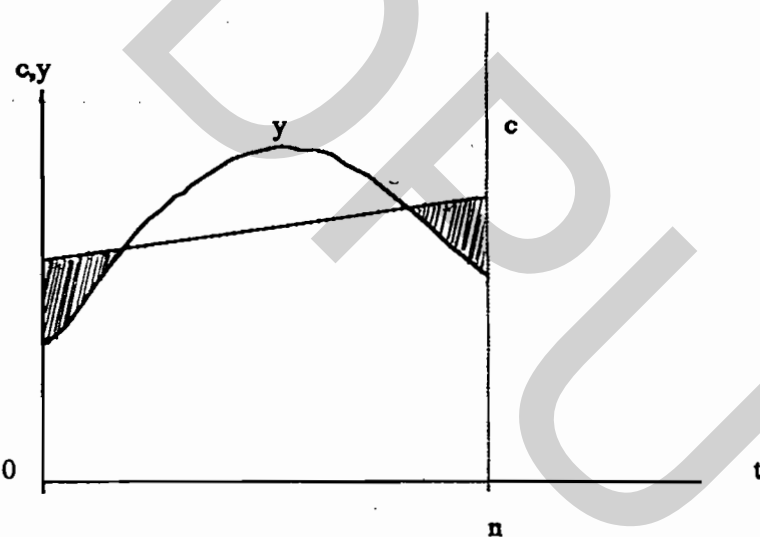
ดังนั้น $APS = 1 - (a/Y) - b \quad (4)$

4. ค่า APC จะมีค่าลดลงเมื่อรายได้สูงขึ้นหรือก็คือค่า APS มีค่าสูงขึ้นเมื่อรายได้สูงขึ้น

2.2.1 สมมติฐานวัฏจักรชีวิตของ *Ando - Modigliani*

และตาม *Macroeconomic Theory and Policy* ของ *Branson* นั้นได้อธิบายถึงสมมติฐานวัฏจักรชีวิตของ *Ando - Modigliani* ไว้ดังนี้ คือ *Ando - Modigliani* ได้กำหนดให้ การหมุนเวียนรายได้ของบุคคลโดยทั่วไปนั้นจะอยู่ในระดับต่ำเมื่อเริ่มต้นชีวิตและบ้านปลายของชีวิต เนื่องจากมีผลสภาพค่าและจะมีรายได้สูงเมื่ออยู่ในช่วงวัยกลางคน การหมุนเวียนรายได้สามารถแสดงได้โดยเส้น y ในรูปที่ 3 ในที่นี้ n คือปีที่คาดว่าจะมีชีวิตอยู่

รูปที่ 3 สมมติฐานของการบริโภคที่ช่วยวัฏจักรชีวิตของ *Ando - Modigliani*

ตรงกันข้ามอาจคาดหมายได้ว่าบุคคลจะดำรงไว้ซึ่งระดับการบริโภคคงที่หรืออาจสูงขึ้นเล็กน้อยซึ่งที่แสดงไว้โดยเส้น c ในรูปที่ 3 ตลอดชีวิตของเขานั้นขีดจำกัดของการหมุนเวียนของการบริโภคคือ $\sum_0^n y_t (1+r)^t = \sum_0^n C_t (1+r)^t$ (r คืออัตราดอกเบี้ย)

จากสมการดังกล่าวข้างต้นแสดงให้เห็นถึง *Intertemporal budget constraint* ที่มูลค่าปัจจุบันของการบริโภครวมของเขทั้งหมดตลอดชีวิตจะไม่มากกว่ามูลค่าปัจจุบันของรายได้ทั้งหมดแบบจำลองดังกล่าวนี้จะสมมติให้บุคคลพยายามที่จะคงสภาพการบริโภคของตนเองทั้งชีวิต

ให้มีการเปลี่ยนแปลงน้อยที่สุด แต่เนื่องจากรายได้ของคนในแต่ละช่วงชีวิตเปลี่ยนแปลงอย่างมาก โดยจะมีรายได้ต่ำในช่วงต้นและปลายของชีวิตแต่มีรายได้สูงในช่วงกลางทำให้ในตอนเริ่มต้นของชีวิตนั้นบุคคลจะเป็นผู้กู้ยืม (Net Borrower) ซึ่งแสดงโดยส่วนแรกทางซ้ายมือของรูปที่ 3 เมื่อมาถึงอายุวัยกลางคน เขาจะออมเพื่อจ่ายคืนหนี้สินและเก็บออมไว้ เมื่อออกจากงานส่วนในบั้นปลายของชีวิตเขาจะกลายเป็นผู้ออมคิดลบ คั่งส่วนที่แรกทางขวามือของรูปที่ 3

ถ้าการบริโภคของบุคคลเป็นไปตามข้อสมมติฐานวัฏจักรชีวิตก็หมายความว่าในการศึกษาจะพบว่าจากเลือกตัวอย่างของประชากรที่เลือกขึ้นมาจากวิธีการสุ่มตัวอย่างและแบ่งประเภทตัวอย่างไปตามระดับรายได้แล้ว กลุ่มของผู้มีรายได้สูงซึ่งคือกลุ่มประชากรที่รายได้โดยเฉลี่ยสูงกว่ารายได้เฉลี่ยรวมจะเป็นกลุ่มที่มีอายุอยู่ในระดับวัยกลางคนและมีสัดส่วนการบริโภคต่อรายได้ C/Y จะต่ำกว่า C/Y เฉลี่ยและสำหรับกลุ่มประชากรที่มีรายได้เฉลี่ยของกลุ่มต่ำกว่ารายได้เฉลี่ยจะเป็นกลุ่มที่มีอายุน้อยหรืออายุสูงและมีระดับของ C/Y สูงกว่ากลุ่มประชากรที่มีรายได้สูงจากข้อสมมติดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า C/Y ลดลงเมื่อรายได้เพิ่มขึ้นหรือ $MPC < APC$

ในกรณีที่กำหนดให้ความพอใจในการบริโภคในจำนวนเดียวกันในแต่ละช่วงเวลาเท่ากันแล้วก็เป็นไปได้ที่จะสมมติว่าสำหรับผู้บริโภคตัวอย่างคนที่ i นั้นถ้า PDV_i (present discounted value) สูงขึ้นแล้ว C_i ก็จะสูงขึ้นเป็นสัดส่วนกับ PDV_i หรืออาจกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่า

$$C_i = k^i (PDV_i) ; 0 < k^i < 1 \quad (5)$$

ในที่นี้ k^i ก็คือสัดส่วนของ PDV ของผู้บริโภคคนที่ i ซึ่งต้องการบริโภคในระยะ t และสัดส่วนดังกล่าวนี้จะขึ้นอยู่กับรูปร่างของเส้นแสดงความพอใจเท่ากันของเขา และอัตราดอกเบี้ย สมการ (5) จึงหมายถึงว่าถ้ารายได้เพิ่มขึ้นไม่ว่าจะเป็นรายได้ปัจจุบันหรือรายได้ที่คาดว่าจะได้รับจะส่งผลต่อการเพิ่มขึ้นของระดับ PDV ของผู้บริโภคและการบริโภคเพิ่มขึ้น K ต่อทุกหน่วยของการเพิ่มขึ้นของ PDV

ถ้าการกระจายประชากรไปตามอายุและรายได้ซึ่งมีแนวโน้มค่อนข้างคงที่ตลอดช่วงอายุ รวมทั้งรสนิยมระหว่างการบริโภคในปัจจุบันและในอนาคตที่สมมติให้มีการไม่เปลี่ยนแปลงไปตามเวลาแล้ว จะสามารถรวมฟังก์ชันการบริโภคของเอกชนแต่ละคนเข้าด้วยกันเป็นฟังก์ชันการบริโภครวม (Aggregate Consumption) ได้ดังนี้

$$C_t = k(PDV_t) \quad (6)$$

ในกรณีที่มีการเปลี่ยนแปลงการกระจายอายุและรายได้ไปอย่างช้า ๆ แล้ว การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวจะสามารถเข้ากันได้กับข้อสมมติที่มีเสถียรภาพของ *Ando - Modigliani* ขึ้นต่อไปในการพัฒนาฟังก์ชันการบริโภคจากสมการ (6) เพื่อให้สามารถใช้ในทางปฏิบัติก็คือ การเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของ PDV ให้เข้ากับตัวแปรทางเศรษฐกิจที่สามารถวัดได้ซึ่งถือว่าเป็นขั้นตอนที่สำคัญในการศึกษาค้นคว้าเรื่องฟังก์ชันการบริโภค อย่างไรก็ตามในทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการบริโภคซึ่งเป็นฟังก์ชันของรายได้ที่คาดว่าจะได้รับนั้นค่อนข้างเป็นสิ่งที่ลำบากในทางปฏิบัติ ทั้งนี้ ก็เพราะความยากลำบากในการต้องเชื่อมโยงรายได้ที่คาดว่าจะได้รับให้กลับไปเป็นตัวแปรที่สามารถวัดได้ ดังนั้นการเลือกข้อสมมติที่ถูกต้องและการเชื่อมโยงอย่างถูกต้องถือว่าเป็นศิลปะที่สำคัญมากในเชิงการค้นคว้าในด้านเศรษฐศาสตร์งานของ *Ando - Modigliani* จึงให้ตัวอย่างที่มีมากในทางการปฏิบัติสมการ PDV ไปใช้ในทางปฏิบัติได้ โดยแบ่งแหล่งของรายได้ออกเป็นรายได้ อันเกิดจากแรงงาน y^N (*labour income*) และรายได้อันเกิดจากสินทรัพย์ (*ASSETS*) หรือ ทรัพย์สิน (*WEALTH*) y^A ซึ่งสามารถแสดงไว้ดังนี้

$$PDV_0 = \sum_0^n y_t^N (1+r)^t + \sum_0^n y_t^A (1+r)^t \quad (7)$$

ในที่นี้ระยะเวลาศูนย์ก็คือ ระยะเวลาปัจจุบันและ t จะเริ่มจากศูนย์ถึง n ถ้าตลาดทุน (*Capital - Markets*) มีประสิทธิภาพ แล้วจะสามารถสมมติว่ามูลค่าที่คิดลดปัจจุบันของรายได้จากสินทรัพย์หนึ่งเท่ากับมูลค่าของสินทรัพย์นั้นโดยวัดจากการเริ่มต้นของระยะปัจจุบัน นั่นคือ

$$\sum_0^n y_t^A (1+r)^t = a_0 \quad (8)$$

ในที่นี้ a_0 คือสินทรัพย์สุทธิที่แท้จริงของครัวเรือนในระยะเวลาเริ่มต้น ซึ่งกว่านั้น ยังสามารถจำแนกรายได้ของแรงงานปัจจุบันที่สามารถทราบได้จากรายได้ของแรงงานในอนาคตหรือที่คาดว่าจะได้รับซึ่งไม่สามารถจะทราบได้ จากข้อสมมติอันนี้ก็จะได้ PVD_0 ดังนี้

$$PVD_0 = y_0^N + \sum_1^n y_t^N (1+r)^t + a_0 \quad (9)$$

อีกวิธีหนึ่งอาจสมมติว่า y_0^c จะมีความสัมพันธ์กับรายได้ปัจจุบันของแรงงาน และการจ้างงานโดยอาศัยทฤษฎีว่า ในขณะที่การจ้างงานสูงขึ้น ประชาชนจะคาดคะเนถึงโอกาสของเขาในการหางานทำในอนาคตและดังนั้นรายได้ก็จะสูงขึ้นด้วย ข้อสมมตินี้สามารถสร้างเป็นสมการได้ดังนี้

$$y_0^c = by_0^N = f[(N/L)_0/(N/L)_{t-1}] y_0^N, \quad f > 0$$

ในที่นี้ N ก็คือ การจ้างงาน และ L ก็คือ ขนาดของกำลังงาน (*Labor Force*) โดยแทนค่า $by_0^N = y_0^c$ ลงไปในสมการ (12) จะได้ผลลัพธ์ดังนี้

$$PDV_0 = [1 + b(n-1)] y_0^N + a_0 \quad (13)$$

สมการ (13) จะเป็นสมการที่สามารถใช้แสดง PDV ที่ใช้ในทางปฏิบัติได้และทั้ง y_0^N และ a_0 ก็สามารถวัดในทางสถิติได้ นำค่าสมการ (12) ไปแทนลงใน (6) จะได้

$$C_0 = k[1 + b(n-1)] y_0^N + ka_0 \quad (14)$$

สมการ (14) จะเป็นรูปแบบฟังก์ชันการบริโภคของ *Ando - Modigliani* ซึ่งสามารถวัดได้ในทางสถิติ

2.2 การตรวจสอบเอกสาร

1. **ชัยฉวี อันทระลิ (2529)** วิเคราะห์พฤติกรรมการออมในระดับมหภาคของระบบเศรษฐกิจโดยเน้นการศึกษาและวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อ การออมของประเทศไทย โดยใช้สมมติฐานรายได้เปรียบเทียบของ *Duesenberry* สมมติฐานรายได้ถาวรของ *Friedman* และสมมติฐานวัฏจักรชีวิตของ *Ando - Modigliani* รวมทั้งนำเอาปัจจัยสำคัญที่เป็นตัวกำหนดการออมเข้ามาในแบบจำลองเพื่อทดสอบความเหมาะสมของแบบจำลอง ใช้ข้อมูลอนุกรมเวลาระหว่างปี 2513 - 2527

ผลการวิเคราะห์ตามสมมติฐานรายได้เปรียบเทียบของ *Duesenberry* พบว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดอัตราส่วนการออมต่อรายได้มากที่สุด ได้แก่ อัตราส่วนของรายได้ต่อราย

ได้ในปีที่ผ่านมารองลงมาเป็นแนวโน้มของเวลาภาษีและอัตราดอกเบี้ย ผลการวิเคราะห์ตามสมมติฐานรายได้ถาวรของ *Friedman* พบว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดอัตราส่วนการออมต่อรายได้มากที่สุด ได้แก่อัตราส่วนของกาบริโภคในปีที่ผ่านมาต่อรายได้ รองลงมาเป็นจำนวนประชากรที่อยู่ในวัยไม่มีรายได้และแนวโน้มของเวลา สำหรับผลการวิเคราะห์ตามสมมติฐานวัฏจักรชีวิตของ *Ando - Modigliani* ปรากฏว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดอัตราส่วนของการออมต่อรายได้มากที่สุด ได้แก่อัตราส่วนของสินทรัพย์สุทธิต่อรายได้ รองลงมาเป็นรายได้จากแรงงานต่อรายได้ และแนวโน้มของเวลา

2. พลพิศ ไชยพด (2534) ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการออมของประเทศไทยโดยอาศัยสมมติฐานรายได้เปรียบเทียบของ *Duesenberry* เป็นหลักในการสร้างแบบจำลอง ทำการวิเคราะห์ข้อมูลอนุกรมเวลาดังแต่ปี 2514 - 2533 และประมวลผลข้อมูลในแบบจำลองด้วยวิธีกำลังสองน้อยที่สุดพบว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดอัตราส่วนรายได้ต่อการออมมากที่สุด ได้แก่ อัตราส่วนของระดับรายได้เปรียบเทียบ (รายได้ปัจจุบันต่อรายได้ในปีที่ผ่านมา) รองลงมาเป็นการใช้จ่ายของภาครัฐบาลต่อรายได้ ภาษีทางตรงต่อรายได้ ภาษีทางอ้อมต่อรายได้ อัตราดอกเบี้ยที่แท้จริงแนวโน้มของเวลาและการบริโภคของภาคเอกชนต่อรายได้ ตามลำดับ นอกจากนี้ได้ศึกษาเพิ่มเติมโดยพิจารณาแยกเป็นการออมของภาคเอกชนและภาครัฐบาล ในส่วนของภาคเอกชนพบว่าอัตราส่วนของรายได้เปรียบเทียบมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับอัตราส่วนการออมภาคเอกชนต่อรายได้ในทางเดียวกันส่วนภาครัฐบาลพบว่าอัตราส่วนของรายได้เปรียบเทียบไม่มีความสัมพันธ์ต่อการออมของภาครัฐบาล ส่วนปัจจัยอื่น ๆ ที่ช่วยส่งเสริมให้เกิดการออมแก่ ภาค รัฐบาลได้แก่ ภาษีทางตรงต่อรายได้ ภาษีทางอ้อมต่อรายได้ การบริโภคต่อรายได้และอัตราดอกเบี้ยที่แท้จริง

3. สุทธิพันธ์ พิบูลฤทธิ์ (2538) ศึกษาปัจจัยที่กำหนดการออมของครัวเรือนในสถาบันการเงินในประเทศไทย โดยอาศัยแนวคิดเกี่ยวกับอุปสงค์การถือเงินและการออมทรัพย์ของ *Mackinnon* และแนวคิดเกี่ยวกับอุปสงค์การถือเงินของ *Shaw* เป็นหลักในการสร้างแบบจำลองทำการวิเคราะห์ข้อมูลอนุกรมเวลาดังแต่ปี 2521 - 2535 และประมวลผลข้อมูลในแบบจำลองด้วยวิธีกำลังสองน้อยที่สุด พบว่าปัจจัยที่มีความสำคัญในการกำหนดการออมที่แท้จริงของครัวเรือนในสถาบันการเงินรวมมากที่สุดคือรายได้ที่แท้จริงของครัวเรือน รองลงมาคือจำนวนสาขาของสถาบันการเงินต่อจำนวนประชากร และอัตราผลตอบแทนที่แท้จริงของการออมในสถาบันการเงินตามลำดับ และเมื่อศึกษาโดยแยกประเภทสถาบันการเงินออกเป็นธนาคารพาณิชย์ บริษัทเงินทุนหลัก

ทรัพย์ ธนาคารออมสิน พบว่าในส่วนของการพาณิชย์ ปัจจัยที่มีความสำคัญในการกำหนดการออมที่แท้จริงของครัวเรือนในธนาคารพาณิชย์มากที่สุดคือรายได้ที่แท้จริงของครัวเรือน รองลงมาคือ จำนวนสาขาของธนาคารพาณิชย์ต่อจำนวนประชากร และอัตราผลตอบแทนที่แท้จริงของการออมในธนาคารพาณิชย์ ในส่วนของบริษัทเงินทุนปัจจัยที่มีความสำคัญในการกำหนดการออมที่แท้จริงของครัวเรือนมากที่สุดคือรายได้ที่แท้จริงของครัวเรือน รองลงมาคือสาขาของบริษัทเงินทุน หลักทรัพย์ต่อจำนวนประชากรและอัตราผลตอบแทนในการออมในบริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ที่แท้จริง ในส่วนของการออมเงินปัจจัยที่มีความสำคัญในการกำหนดการออมที่แท้จริงของครัวเรือนในธนาคารออมสินมากที่สุด คือ จำนวนสาขาของธนาคารออมสินต่อจำนวนประชากร รองลงมาคือรายได้ที่แท้จริงของครัวเรือน และอัตราผลตอบแทนที่แท้จริงของการออมที่ธนาคารออมสิน

4. เชาวฉัตร ธรรมทิปคุณ (2539) ศึกษาพฤติกรรมการออมของครัวเรือนเกษตรกรลูก้า ร.ก.ส. โดยอาศัยสมมติฐานรายได้สัมบูรณ์ของ Keynes และสมมติฐานวัฏจักรชีวิตของ Ando - Modigliani เป็นหลักในการสร้างแบบจำลองทำการวิเคราะห์ข้อมูลปฐมภูมิซึ่งได้จากแบบสอบถามมีกลุ่มตัวอย่างที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 2 จังหวัด คือ จังหวัดบุรีรัมย์และจังหวัดร้อยเอ็ดตั้งแต่เมษายน 2537 - มีนาคม 2538 และประมวลผลในแบบจำลองโดยใช้สมการถดถอยเชิงซ้อน พบว่ารายได้เป็นปัจจัยกำหนดการออมของครัวเรือนเกษตรกรลูก้า ร.ก.ส. ทุกกลุ่มในเชิงบวก โดยครัวเรือนที่มีรายได้แตกต่างกันมากจะมีการออมแตกต่างกันมากและสินทรัพย์สุทธิเป็นปัจจัยกำหนดการออมอย่างมีนัยสำคัญในเชิงลบ อายุของหัวหน้าครัวเรือนไม่มีผลในการกำหนดการออมของครัวเรือนเกษตรกรลูก้า ร.ก.ส. ทุกกลุ่ม เมื่อศึกษาโดยแบ่งครัวเรือนตามช่วงอายุของหัวหน้าครัวเรือนปรากฏว่าครัวเรือนที่หัวหน้าครัวเรือนที่มีอายุ 61 ปีขึ้นไปมีการออมสูงสุด รองลงมาคือช่วง 41 - 50 ปี, 51 - 60 ปี, 21 - 40 ปี ตามลำดับ แสดงว่าพฤติกรรมการออมของครัวเรือนเกษตรกรลูก้า ร.ก.ส. ไม่สอดคล้องกับสมมติฐานวัฏจักรชีวิตระดับการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือนเป็นปัจจัยที่กำหนดการออมของครัวเรือนเกษตรกรลูก้า ร.ก.ส. ทั้งหมดโดยมีความสัมพันธ์ในเชิงบวก จำนวนผู้พึ่งพิงในครัวเรือนเป็นปัจจัยที่กำหนดการออมของครัวเรือนชานาและครัวเรือนเกษตรกรในจังหวัดร้อยเอ็ด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และมีความสัมพันธ์ในเชิงลบ สำหรับครัวเรือนกลุ่มอื่น ๆ และครัวเรือนเกษตรกรลูก้า ร.ก.ส. โดยรวม จำนวนผู้พึ่งพิงในครัวเรือนจะไม่มีผลในการกำหนดการออมของครัวเรือน ส่วนจุดมุ่งหมายในการออมเพื่อเก็บไว้ใช้ในยามเจ็บป่วย ชรา และยามฉุกเฉินและจุดมุ่งหมายในการออม เพื่อการศึกษาของสมาชิกในครัวเรือนและเพื่อการลงทุนในการประกอบอาชีพมิใช่แรงจูงใจสำคัญที่ทำให้การออมของครัวเรือน

เกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส. สูงขึ้น และในความคิดเห็นของครัวเรือนเกษตรกรเกี่ยวกับบริการรับฝากเงินของ ธ.ก.ส. พบว่าส่วนใหญ่มีความคิดเห็นในเชิงบวก

5. วิจิตร มั่นสกุล (2541) ศึกษาวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการระดมเงินออมของ ธ.ก.ส. และสหกรณ์การเกษตรในจังหวัดนครสวรรค์ โดยใช้สมมติฐานรายได้สมบูรณ์ของ Keynes สมมติฐานรายได้เปรียบเทียบของ Duesenberry สมมติฐานรายได้ถาวรของ Friedmen สมมติฐานวัฏจักรชีวิตของ Ando - Modigliani เป็นหลักในการสร้างแบบจำลองวิเคราะห์ข้อมูลอนุกรมเวลาตั้งแต่ปี 2525 - 2539 และข้อมูลปฐมภูมิซึ่งได้จากการออกแบบสอบถามโดยเลือกกลุ่มตัวอย่างจากกลุ่มลูกค้าเงินฝากและมีโชเงินฝากของ ธ.ก.ส. ในอำเภอเมืองนครสวรรค์ อำเภอคาคี และอำเภอพยุหะคีรี จังหวัดนครสวรรค์ จำนวน 322 รายในปี 2541 และประมวลผลข้อมูลกลุ่มตัวอย่างในแบบจำลอง โดยใช้สมการถดถอยเชิงซ้อน พบว่าปัจจัยต่าง ๆ ได้แก่รายได้จำนวนผู้อยู่ในอุปการะ และอาชีพสามารถอธิบายการออมได้ร้อยละ 61.24 และมีนัยสำคัญทางสถิติโดยค่าสัมประสิทธิ์เป็นไปตามสมมติฐาน 2 ปัจจัย คือรายได้และจำนวนผู้อยู่ในอุปการะ ไม่เป็นตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ 1 ปัจจัยคืออาชีพ ในการประมวลผลข้อมูลอนุกรมเวลาโดยใช้สมการถดถอยเชิงเส้นพบว่า ปัจจัยต่าง ๆ อันได้แก่ ดัชนีราคาผู้บริโภค รายได้ในปีปัจจุบัน รายได้ในอดีตและอัตราดอกเบี้ยเงินฝากธนาคารพาณิชย์ อัตราดอกเบี้ยเงินฝากของ ธ.ก.ส. มีความเหมาะสมที่จะใช้อธิบายความสัมพันธ์กับการออมที่ ธ.ก.ส. ได้ร้อยละ 96.27 โดยปัจจัยที่เป็นไปตามสมมติฐาน คือดอกเบี้ยเงินฝากของ ธ.ก.ส. จำนวนสาขาของ ธ.ก.ส. ดัชนีราคาผู้บริโภค รายได้ในปีปัจจุบันและอัตราดอกเบี้ยเงินฝากของธนาคารพาณิชย์ ส่วนปัจจัยที่ไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้ได้แก่ รายได้ในอดีตเนื่องจากรายได้ในอดีตกับรายได้ปัจจุบันมีความใกล้เคียงกันมากจึงทำให้รายได้สะสมระหว่างปีที่ผ่านมากับปีปัจจุบันเพิ่มขึ้นเป็นผลให้การออมที่ ธ.ก.ส. เพิ่มขึ้น

6. สุชาติ ธีรกุล (2525) ทำการวิเคราะห์ข้อมูลอนุกรมเวลาตั้งแต่ปี 2510-2523 โดยใช้ข้อมูลที่จัดเก็บโดยสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการออมของครัวเรือนไทยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติได้แก่ รายได้ อัตราดอกเบี้ยกู้ยืม ดอกเบี้ยเงินฝาก จำนวนสาขาสถาบันการเงิน การคาดการณ์ราคา และยังพบว่าครัวเรือนไทยที่มีอายุอยู่ในวัยกลางคนมีการออมที่ค่อนข้างต่ำ กว่าครัวเรือนที่หัวหน้าครัวเรือนที่อยู่ในวัยอื่นๆ

7. Gupta (1970) ศึกษาพฤติกรรมการออมในชนบทและในเมืองของครัวเรือนในประเทศอินเดีย โดยอาศัยสมมติฐานรายได้สมบูรณ์ของ Keynes เป็นหลักในการสร้างแบบจำลอง

ทำการวิเคราะห์ข้อมูลอนุกรมเวลาตั้งแต่ปี 1951 - 1963 ซึ่งผลการศึกษาพบว่าความสัมพันธ์ของการออมกับรายได้ของประชากรทั้งในเมืองและชนบทมีทิศทางเดียวกัน โดยการออมหน่วยสุดท้ายของครัวเรือนในเมืองจะสูงกว่าในชนบท สำหรับความสัมพันธ์ระหว่างการออมกับรายได้ถาวรและรายได้ชั่วคราวปรากฏว่า ทั้งรายได้ชั่วคราวและรายได้ถาวรมีความสัมพันธ์กับการออม เป็นบวก

8. *Tengumnuay (1982)* ศึกษาพฤติกรรมกรรมการออมของครัวเรือน ในประเทศไทยโดยใช้ข้อมูลจากแบบสอบถามโครงการระดมเงินออมของธนาคารแห่งประเทศไทยปี 2523 และคัดเลือกตัวอย่างของครัวเรือนในภาคกลาง (เฉพาะจังหวัดที่มีประชากรเป็นจำนวนมาก) และในกรุงเทพซึ่งรวมทั้งจังหวัดธนบุรี ปทุมธานี สมุทรปราการ และนนทบุรีด้วยเพื่อที่จะศึกษาถึงปัจจัยต่าง ๆ ที่คาดว่าจะมีผลกระทบต่อกรรมการออมโดยพิจารณาถึง รายได้ขนาดครัวเรือน โครงสร้างอายุ แหล่งที่มาของรายได้ และความแตกต่างระหว่างความเป็นเมืองกับชนบท (โดยจะศึกษาจากค่า *APS* และ *MPS*) ผลการศึกษาพบว่ารายได้มีบทบาทอย่างมีนัยสำคัญทางเศรษฐกิจต่อการกำหนดการออมโดยมีความสัมพันธ์กับการออมในทางบวกและขนาดครัวเรือนก็มีนัยสัมพันธ์เช่นกันอีกทั้งยังพบว่าอายุเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการออมด้วยเช่นกัน สำหรับแหล่งที่มาของรายได้ นั้นพบว่าผู้ประกอบการกิจการของตนเองมีการออมสูงสุด และยังพบว่าค่า *APS* และ *MPS* ของชนบทในภาคกลางมีค่าสูงกว่าเขตเมือง

2.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาถึงลักษณะแนวโน้มและปัจจัยที่กำหนดพฤติกรรมกรรมการออมของครัวเรือนในประเทศไทยในครั้งนี้จะใช้ข้อมูลแบบตัดขวาง (*Cross - Section*) ซึ่งรวบรวมมาจากข้อมูลที่จัดเก็บขึ้นตาม “โครงการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนปี พ.ศ. 2541” ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ ซึ่งมีรายละเอียดของกระบวนการและขั้นตอนของการรวบรวมข้อมูลครัวเรือนในประเทศไทยดังนี้

2.3.1 แผนการสุ่มตัวอย่าง แผนการสุ่มตัวอย่างที่ใช้เป็นแบบ *Stratified Two - Stage Sampling* โดยมีจังหวัดเป็นสตราตัมและเขตการปกครองอันได้แก่ เขตเทศบาล เขตสุขาภิบาล นอกเขตเทศบาล - สุขาภิบาล เป็นสตราตัมย่อย ชุมรวมอาคาร (ในเขตเทศบาล) / หมู่บ้าน

(ในเขตสุขภาพ หรือนอกเขตเทศบาล - สุขาภิบาล) เป็นตัวอย่างขั้นที่หนึ่ง และครัวเรือนส่วนบุคคลเป็นตัวอย่างขั้นที่สอง

2.3.2 การจัดสตราตัม จังหวัดเป็นตราตัม ซึ่งมีทั้งสิ้น 76 สตราตัม และในแต่ละสตราตัมได้ทำการแบ่งออกเป็น 3 สตราตัมย่อย ตามลักษณะการปกครองของกรมการปกครอง คือ ในเขตเทศบาล ในเขตสุขภาพและนอกเขตเทศบาล - สุขาภิบาล

2.3.3 การเลือกตัวอย่างขั้นที่หนึ่ง จากแต่ละสตราตัมย่อย หรือจากแต่ละเขตการปกครองได้ทำการเลือกชุมชนอาคาร / หมู่บ้านตัวอย่าง อย่างมีอิสระต่อกันโดยให้ความน่าจะเป็นในการเลือกเป็นปฏิภาคกับจำนวนครัวเรือนของชุมชนอาคาร / หมู่บ้านนั้น ๆ ได้จำนวนตัวอย่างทั้งสิ้น 3,276 ชุมชนอาคาร / หมู่บ้าน จากทั้งสิ้น 89,943 ชุมชนอาคาร / หมู่บ้าน ซึ่งกระจายไปตามภาคและเขตการปกครอง เป็นดังนี้

ภาค	รวม	ในเขตเทศบาล	ในเขตสุขภาพ	นอกเขตเทศบาล - สุขาภิบาล
ดอนพิเศษ (กรุงเทพมหานคร นนทบุรี ปทุมธานี และสมุทรปราการ)	343	212	33	98
กลาง (ยกเว้นดอนพิเศษ)	767	130	195	442
เหนือ	714	138	168	408
ตะวันออกเฉียงเหนือ	906	168	246	492
ใต้	546	108	126	312
รวม	3,276	756	768	1,752

2.3.4 การเลือกตัวอย่างขั้นที่สอง ในขั้นนี้เป็นการเลือกครัวเรือนส่วนบุคคลตัวอย่าง จากบัญชีรายชื่อครัวเรือนซึ่งได้จากการนับจดในชุมรุมอาคาร / หมู่บ้านตัวอย่าง ด้วยวิธีการสุ่ม แบบมีระบบโดยกำหนดขนาดตัวอย่างเป็นดังนี้ คือ

- 1) ในเขตเทศบาล : กำหนด 15 ครัวเรือนตัวอย่างต่อชุมรุมอาคาร
- 2) ในเขตสุขาภิบาล : กำหนด 9 ครัวเรือนตัวอย่างต่อหมู่บ้าน
- 3) นอกเขตเทศบาล - สุขาภิบาล : กำหนด 7 ครัวเรือนตัวอย่างต่อหมู่บ้าน

ก่อนที่จะทำการเลือกครัวเรือนส่วนบุคคลตัวอย่าง ได้มีการจัดเรียงรายชื่อครัวเรือนใหม่ตามขนาดครัวเรือน ซึ่งวัดด้วยจำนวนสมาชิกในครัวเรือน และประเภทครัวเรือนเชิงเศรษฐกิจ จำนวนครัวเรือนส่วนบุคคลตัวอย่างทั้งสิ้นที่ต้องการจะแจกตามภาคและเขตการปกครองเป็นดังนี้

ภาค	รวม	ในเขตเทศบาล	ในเขตสุขาภิบาล	นอกเขตเทศบาล - สุขาภิบาล
ดอนพิเศษ (กรุงเทพมหานคร นนทบุรี ปทุมธานี และ สมุทรปราการ)	4,163	3,180	297	686
กลาง (ยกเว้นดอนพิเศษ)	6,799	1,950	1,755	3,094
เหนือ	6,438	2,070	1,514	2,856
ตะวันออกเฉียงเหนือ	8,178	2,520	2,214	3,444
ใต้	4,938	1,620	1,134	2,184
รวม	30,516	11,340	6,912	12,264

ในการเขียนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะทำการสุ่มตัวอย่างตามแนวทางการสุ่มตัวอย่างแบบโควต้าตามสัดส่วนของครัวเรือนในแต่ละจังหวัด รวมทั้งสิ้น 76 จังหวัดในสัดส่วนที่เท่ากันทั้งนี้

เพื่อที่จะให้ได้ตัวอย่างครัวเรือนครอบคลุมไปทั่วทั้งประเทศรวมทั้งหมด 609 ครัวเรือน ซึ่งวิธีการดังกล่าวเป็นวิธีการที่ใช้ในการคัดเลือกตัวอย่างและเก็บข้อมูลของครัวเรือนที่จัดเก็บในโครงการสำรวจภาวะเศรษฐกิจสังคมของครัวเรือนของสำนักงานสถิติแห่งชาติ ปี 2541

2.4 สมมติฐานที่ใช้ในการศึกษา

การศึกษาพฤติกรรมการออมของครัวเรือนในประเทศไทยจะพิจารณาตามแนวคิดสมมติฐานรายได้สัมบูรณ์ (*Absolute Income Hypothesis*) ของ Keynes และสมมติฐานวัฏจักรชีวิต (*Life - Cycle Hypothesis*) ของ Ando - Modigliani และใช้เป็นแนวคิดหลักในการเลือกปัจจัยที่กำหนดการออมของครัวเรือน ซึ่งประกอบไปด้วยปัจจัยด้านรายได้ ทรัพย์สิน หนี้สิน และสถานะสภาพทางสังคมของครัวเรือน เพื่อทำการทดสอบข้อสมมติฐานของการออมของครัวเรือนในประเทศไทยว่าเป็นไปตามแนวคิดข้างต้นหรือไม่ ซึ่งจากแนวคิดของรายได้สัมบูรณ์ของ Keynes และแนวคิดของวัฏจักรชีวิตของ Ando-Modigliani นั้นข้อสมมติฐานที่เกี่ยวกับการออมของครัวเรือนสามารถกำหนดได้ดังนี้

2.4.1 รายได้ของครัวเรือน (Y) รายได้ของครัวเรือนประกอบไปด้วยรายได้ทั้งที่เป็นตัวเงินและไม่เป็นตัวเงิน โดยการออมของครัวเรือน (S_H) จะมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกับรายได้ของครัวเรือน (Y)

$$S_H = f(Y) ; \quad dS_H/dy > 0$$

กล่าวคือ เมื่อรายได้ของครัวเรือนสูงขึ้น (Y) การบริโภคของครัวเรือนจะเพิ่มขึ้น โดยการเพิ่มขึ้นของการบริโภคจะมีสัดส่วนน้อยกว่าการเพิ่มขึ้นของรายได้ ซึ่งจะส่งผลให้ครัวเรือนมีความสามารถในการออมเพิ่มขึ้น ดังนั้น เมื่อรายได้ของครัวเรือน (Y) เพิ่มขึ้นการออมของครัวเรือน (S_H) จะเพิ่มขึ้น

2.4.2 สินทรัพย์ทางการเงินของครัวเรือน (F) โดยการออมของครัวเรือนจะมีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงข้ามกับสินทรัพย์ทางการเงินของครัวเรือน (F_A)

$$(S_H) = f(F_A) ; \quad dS_H/df < 0$$

กล่าวคือ เมื่อครัวเรือนมีสินทรัพย์ทางการเงิน (F) เพิ่มขึ้นทำให้ครัวเรือนมีความมั่งคั่งที่เพิ่มขึ้น ทำให้ครัวเรือนมีระดับการบริโภคต่อรายได้สูงขึ้น ซึ่งส่งผลต่อการออมลดลง ดังนั้นเมื่อครัวเรือนมีสินทรัพย์ทางการเงินเพิ่มขึ้น จะทำให้การออมของครัวเรือน (S_H) ลดลง

2.4.3 สินทรัพย์ถาวรของครัวเรือน ในที่นี่จะให้บ้านที่อยู่อาศัยของครัวเรือนเป็นตัวแทนสินทรัพย์ถาวรของครัวเรือน และใช้ตัวแปรหุ่น (*Dummy Variable*) แทนการมีบ้านเป็นของตนเองของครัวเรือน โดยการออมของครัวเรือน (S_H) จะมีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงข้ามกับตัวแปรหุ่น (D)

$$S_H = f(D) ; dS_H/dD < 0$$

กล่าวคือ ครัวเรือนที่มีบ้านเป็นของตนเอง จะมีความมั่งคั่งที่สูงขึ้นซึ่งทำให้ครัวเรือนมีความมั่นใจและมั่นคงในการดำรงชีพสูงมากขึ้น โดยเฉพาะความจำเป็นเบื้องต้น ดังนั้นทำให้สามารถบริโภคสูงขึ้นส่งผลต่อสัดส่วนการออมลดลง ดังนั้นเมื่อครัวเรือนมีบ้านเป็นของตนเองจะทำให้การออมของครัวเรือน (S_H) ลดลง

2.4.4 หนี้สินของครัวเรือน (DEBT) โดยการออมของครัวเรือน (S_H) จะมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกับหนี้สินของครัวเรือน (DEBT)

$$S_H = f(DEBT) ; dS_H/dDEBT > 0$$

กล่าวคือ เมื่อครัวเรือนมีหนี้สินที่สูงขึ้น (DEBT) การบริโภคจะลดลงเนื่องจากต้องเก็บออมเพื่อจ่ายชำระหนี้ ดังนั้น เมื่อหนี้สินของครัวเรือนเพิ่มขึ้นจะทำให้การออมของครัวเรือน (S_H) สูงขึ้น

2.4.5 อายุของหัวหน้าครัวเรือน (AGE) ความสามารถในการออมจะแตกต่างกันไปตามช่วงอายุของบุคคล โดยการศึกษาครั้งนี้จะทำการแบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 3 กลุ่มใหญ่ ๆ โดยแบ่งตามอายุของหัวหน้าครัวเรือน โดยแบ่งเป็น กลุ่มครัวเรือนที่มีหัวหน้าครัวเรือนที่อยู่ในวัยต้นของชีวิต วัยกลางคน และวัยบั้นปลายของชีวิต ซึ่งจากแนวคิดวัฏจักรชีวิตของ

Ando - Modigliani น่าจะพบว่า การออมของครัวเรือน (S_H) มีความสัมพันธ์กับอายุของหัวหน้าครัวเรือนใน 2 ลักษณะ คือ

1. ความสัมพันธ์ในเชิงบวก โดยหัวหน้าครัวเรือนที่มีอายุในช่วงต้นของชีวิตและช่วงวัยกลางคนเป็นกลุ่มบุคคลที่จะมีความสามารถในการหารายได้เพิ่มขึ้นตามอายุที่เพิ่มมากขึ้น และจะทำให้การออมเพิ่มขึ้นด้วย

2. ความสัมพันธ์ในเชิงลบ โดยกลุ่มหัวหน้าครัวเรือนที่มีอายุอยู่ในช่วงบั้นปลายของชีวิตจะมีรายได้ที่ลดลงตามอายุที่เพิ่มมากขึ้น ในขณะที่การบริโภคไม่ได้ลดลงหรือลดลงในอัตราส่วนน้อยกว่ารายได้ที่ลดลง

อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาพบว่าอายุของหัวหน้าครัวเรือนส่วนใหญ่อยู่ในช่วงวัยกลางคนและเมื่อรวมกับหัวหน้าครัวเรือนที่อยู่ในวัยต้นของชีวิตทำให้มีสัดส่วนมากกว่าหัวหน้าครัวเรือนที่มีอายุอยู่ในวัยบั้นปลายของชีวิตอยู่มาก ทำให้คาดว่า การออมของครัวเรือนในประเทศไทยจะมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกับอายุของหัวหน้าครัวเรือน (AGE) ในเชิงบวก

$$S_H = f(AGE) ; dS_H/dAGE > 0$$

กล่าวคือ เมื่อหัวหน้าครัวเรือนมีอายุ (AGE) เพิ่มขึ้นความสามารถในการหารายได้เพิ่มขึ้นการออมเพิ่มขึ้น ดังนั้น เมื่ออายุของหัวหน้าครัวเรือน (AGE) เพิ่มขึ้นการออมของครัวเรือน (S_H) จะเพิ่มขึ้น

2.4.6 ระดับการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน (EDU) การออมของครัวเรือน (S_H) จะมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกับระดับการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน (EDU)

$$S_H = f(EDU) ; dS_H/dEDU > 0$$

กล่าวคือ เมื่อหัวหน้าของครัวเรือนมีระดับการศึกษา (EDU) ที่สูงขึ้นทำให้มีความสามารถในการหารายได้ที่สูงขึ้นและส่งผลให้ครัวเรือนมีรายได้ที่เพิ่มขึ้น การออมของครัวเรือนเพิ่มขึ้น (S_H)

2.4.7 สมาชิกครัวเรือนกลุ่มพึ่งพิง (DEPT) สมาชิกครัวเรือนกลุ่มพึ่งพิงในที่นี้ ได้แก่ สมาชิกในครัวเรือนที่ไม่เป็นผู้รับเงินได้และ / หรือไม่ได้ทำงานที่สร้างรายได้ให้แก่ครัวเรือน

โดยการออมของครัวเรือน (S_H) จะมีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงข้าม สมาชิกครัวเรือนกลุ่ม ฟังฟัง

$$S_H = f(\text{DEPT}) ; \quad dS_H/d\text{DEPT} < 0$$

กล่าวคือ สมาชิกครัวเรือนกลุ่มฟังฟัง (DEPT) ซึ่งเป็นผู้ที่ไม่มีรายได้แต่มีความจำเป็นในการบริโภคทำให้ครัวเรือนจำต้องจะแบ่งบันรายได้ของครัวเรือนให้กับบุคคลดังกล่าวเพื่อใช้จ่ายในการบริโภค อันเป็นการสร้างภาระด้านรายจ่ายให้แก่ครัวเรือน ดังนั้น การที่ครัวเรือนมีกลุ่มฟังฟังสูงขึ้นจะทำให้การออมของครัวเรือน (S_H) ลดลง

2.4.8ขนาดของครัวเรือน (SIZE) การออมของครัวเรือน (S_H) จะมีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงข้ามกับขนาดของครัวเรือน

$$S_H = f(\text{SIZE}) ; \quad dS_H/d\text{SIZE} < 0$$

กล่าวคือ ครัวเรือนที่มีขนาดของครัวเรือนที่ใหญ่ ซึ่งจะนับจากจำนวนสมาชิกในครัวเรือนย่อมที่จะมีค่าใช้จ่ายในการอุปโภค - บริโภคโดยรวมที่สูงกว่าครัวเรือนที่มีขนาดเล็กกว่า ดังนั้นสัดส่วนการออมของครัวเรือน (S_H) ค่อรายได้ (Y) จะลดลงเมื่อครัวเรือนมีขนาด (SIZE) ใหญ่ขึ้น

2.5. แบบจำลองที่ใช้ในการศึกษา

การศึกษาการบริโภคตามแนวคิดของ *Ando - Modigliani* และ *Keynes* พบว่าค่า $APS < MPS$ และตามแนวคิดของ *Ando - Modigliani* นั้น

1. คนที่มีอายุในช่วงวัยกลางคนจะมีรายได้เฉลี่ยสูงกว่าคนที่อยู่ในช่วงต้น และปลายของชีวิต
2. การออมต่อรายได้ (S/Y) ของคนที่อยู่ในวัยกลางคน (คนที่มีความร่ำรวย) จะมีความมากกว่า S/Y ของคนที่อยู่ในวัยต้น และปลายของชีวิต (มีรายได้น้อย) จึงแสดงให้เห็นถึง $APS < MPS$

ดังนั้น ในการทดสอบว่าทั้งแนวคิดของ *Ando – Modigliani* และ *Keynes* มีความเหมาะสมที่จะนำมาศึกษาถึงพฤติกรรมการออมของครัวเรือนในประเทศไทยเพียงไร โดยการพิจารณาถึงค่า APS และ MPS ที่ได้จากการทดสอบ รวมไปถึงการแบ่งช่วงอายุของหัวหน้าครัวเรือนออกเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้คือ

1. ช่วงต้นของชีวิต (อายุต่ำกว่า 40 ปี)
2. ช่วงวัยกลางคน (อายุ 40–60 ปี)
3. ช่วงปลายของชีวิต (อายุมากกว่า 60 ปี)

เพื่อหาค่า S/Y หรือค่า APS ของทั้ง 3 กลุ่มอายุเพื่อนำไปเปรียบเทียบกับแนวคิดทฤษฎีว่ามีความสอดคล้องกันหรือไม่

และจากสมมติฐานที่ได้กล่าวไปข้างต้นสามารถที่จะกำหนดให้สมการการออมของครัวเรือน (S_H) จะขึ้นอยู่กับรายได้ของครัวเรือน (Y) สินทรัพย์ทางการเงินของครัวเรือน (F) ตัวแปรหุ่น (D) ซึ่งแทนการมีบ้านเป็นของตัวเอง หนี้สินของครัวเรือน ($DEBT$) อายุของหัวหน้าครัวเรือน (AGE) การศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน (EDU) กลุ่มฟังก์ชัน ($DEPT$) และขนาดของครัวเรือน ($SIZE$) ดังนั้น

$$SH = b_0 + b_1 (Y) + b_2 (F) + b_3 (D) + b_4 (DEBT) + b_5 (AGE) + b_6 (EDU) + b_7 (DEPT) + b_8 (SIZE) \quad (1)$$

บทที่ 3

การออมและลักษณะเศรษฐกิจสังคมของครัวเรือน

3.1 รูปแบบการออมของครัวเรือน

การออมของครัวเรือนมีอยู่ด้วยกันมากมายหลายรูปแบบ เท่าที่ได้มีการศึกษาถึงรูปแบบการออมของครัวเรือนทำให้ที่จะสามารถแบ่งรูปแบบการออมของครัวเรือนออกได้เป็น 2 ประเภทหลัก ๆ คือ

3.1.1 การออมในรูปแบบของสินทรัพย์ทางการเงิน หมายถึง สินทรัพย์ที่มีสภาพคล่องที่ค่อนข้างสูง สามารถเปลี่ยนเป็นเงินสดได้ง่ายทั้งที่อยู่ในระบบคือ ภายใต้การคุ้มครองของกฎหมายและนอกระบบที่ไม่ได้รับการคุ้มครองตามกฎหมาย อาทิ

- เงินสดในมือ มีครัวเรือนเป็นจำนวนมากนิยมที่จะเก็บเงินสดไว้ในมือ เนื่องจากมีสภาพคล่องสูงสะดวกและสะดวกในการใช้จ่ายเมื่อจำเป็น
- สถาบันการเงิน อันประกอบไปด้วย ธนาคารพาณิชย์ ธนาคารออมสิน ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ธนาคารอาคารสงเคราะห์ บริษัทเงินทุน เป็นต้น
- เบี้ยประกันตามกรมธรรม์ประกันชีวิต (ประเภทสะสมทรัพย์)
- หลักทรัพย์ประเภทต่าง ๆ เช่น หุ้นสามัญ หุ้นบริวาร หุ้นกู้ พันธบัตร หรือหลักทรัพย์รัฐบาลอื่น ๆ เป็นต้น
- เงินให้กู้แก่บุคคลอื่น ซึ่งอยู่นอกครัวเรือน
- การเล่นแชร์ ซึ่งเป็นที่นิยมของครัวไม่น้อย เนื่องจากผลตอบแทนค่อนข้างสูงแม้จะมีความเสี่ยงสูงก็ตาม

3.1.2 การออมในรูปแบบสินทรัพย์อาวร หมายถึง สินทรัพย์ที่มีลักษณะที่จะเสริมสร้างความมั่นคง รวมทั้งเป็นหลักประกันให้ครัวเรือนในอนาคตอีกเป็นสินทรัพย์ที่จะก่อให้เกิดรายได้จากการประกอบอาชีพ อาทิ

- ที่ดิน ครั้วเรือน โดยทั่วไปนิยมถือที่ดินเป็นสินทรัพย์ เนื่องจากการถือที่ดินเป็นการสร้างความมั่งคั่งให้กับครัวเรือนและการถือที่ดินยังจะก่อให้เกิดรายได้จากการประกอบอาชีพอีกด้วย โดยเฉพาะผู้ที่ดำเนินกิจกรรมทางด้านการเกษตร นอกจากนี้ยังมีการถือที่ดินเพื่อการเก็งกำไรอีกด้วย
- อาคารและสิ่งก่อสร้างเพื่ออยู่อาศัย หรืออสังหาริมทรัพย์อื่น ซึ่งนอกจากจะสร้างความมั่งคั่งให้กับครัวเรือนแล้วสิ่งเหล่านี้ยังอำนวยความสะดวกสบายให้แก่สมาชิกภายในครัวเรือน
- เครื่องมืออุปกรณ์ที่ใช้ในการผลิตหรือประกอบอาชีพ ซึ่งจะช่วยให้เพิ่มหรือเสริมสร้างศักยภาพในการประกอบอาชีพของครัวเรือน
- โลหะมีค่า หรือ อัญมณีต่าง ๆ

3.2 ลักษณะแนวโน้มการออมของครัวเรือน

ลักษณะและแนวโน้มการออมของครัวเรือนในประเทศไทยแสดงไว้ในตารางที่ 2 จะเห็นได้ว่าในช่วงปี 2531 – 2532 การออมของครัวเรือนมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นโดยตลอด คือ ร้อยละ 30.95, 21.44 ตามลำดับ สาเหตุที่การออมของครัวเรือนเพิ่มขึ้นทั้ง 2 ปีนั้นก็เนื่องจากช่วงเวลาดังกล่าวเศรษฐกิจของประเทศมีแนวโน้มที่จะขยายตัว รายได้ของครัวเรือนในทุกภาคเศรษฐกิจมีการขยายตัวเพิ่มขึ้นไม่ว่าจะเป็น ภาคผู้ประกอบการนอกภาคการเกษตร ผู้มีรายได้ประจำทั้งในภาครัฐและเอกชน ภาคการเกษตรที่ช่วงเวลาดังกล่าวเป็นช่วงที่อุปทานสินค้าเกษตรทั้งภายในและภายนอกประเทศลดลงส่งผลให้ราคาสินค้าเกษตรมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นขณะที่การส่งออกสินค้าเกษตรในช่วงเวลาดังกล่าวอยู่ในเกณฑ์ดี ขณะที่รายจ่ายของครัวเรือนแม้ว่าจะสูงขึ้นแต่ก็ยังอยู่ในระดับที่ต่ำกว่าการขยายตัวของรายได้ เนื่องจากระดับรายจ่ายยังไม่สูงมากนักในช่วงเวลาดังกล่าว

ในปี 2533 การออมของครัวเรือนหดตัวเป็นอย่างมาก โดยลดลงถึงร้อยละ 24.38 เมื่อเทียบกับปี 2532 สาเหตุการหดตัวของ การออมของครัวเรือนในปี 2533 เนื่องจากภาวะรายจ่ายของครัวเรือนที่มีการขยายตัวเป็นอย่างมากตามการขยายตัวของเศรษฐกิจของประเทศ และระดับราคาสินค้าโดยทั่วไปมีแนวโน้มสูงขึ้นตลอดเวลา ประกอบกับการคาดการณ์เกี่ยวกับรายได้ของครัวเรือนที่มีการคาดการณ์ว่า รายได้จะเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องต่อไปอีก

ในปี 2534 - 2536 การออมของครัวเรือนขยายตัวเพิ่มขึ้นโดยการขยายตัวในปี 2535 และ 2536 เป็นการขยายตัวในอัตราที่ลดลง คือจากร้อยละ 37.73 ในปี 2534 เป็นร้อยละ 4.53 และ 1.21 ตามลำดับ สำหรับการขยายตัวเป็นอย่างมากในปี 2534 นั้นก็เนื่องจากภาวะรายได้มีความของครัวเรือนได้ชะลอตัวลดลงเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะรายได้จากภาคเกษตร ทั้งนี้ก็เพราะภาคเกษตรได้รับความเสียหายจากสภาพอากาศที่แปรปรวนทำให้ประชาชนหรือภาคของประเทศครัวเรือนระมัดระวังเป็นอย่างมากในการใช้จ่าย อีกทั้งในปี 2534 ภาวะดอกเบี้ยอยู่ในเกณฑ์ที่ค่อนข้างสูงซึ่งเอื้ออำนวยต่อการออมของครัวเรือนเป็นอย่างมาก ส่วนภาวะการออมของครัวเรือนในช่วงปี 2535 - 2536 เมื่อเทียบกับปี 2534 แล้วจะเห็นได้ว่า เมื่ออัตราการออมจะเพิ่มขึ้นแต่ก็เป็นการเพิ่มขึ้นในลักษณะที่ชะลอตัวลง ทั้งนี้เนื่องจากภาวะเศรษฐกิจมีแนวโน้มที่ขยายตัวเพิ่มขึ้นตลอดเวลา รายได้ของครัวเรือนเพิ่มขึ้นในทุกภาคเศรษฐกิจส่งผลต่อการใช้จ่ายของครัวเรือนให้มีการปรับตัวเพิ่มตามรายได้โดยเฉพาะการใช้จ่ายเกี่ยวกับสินค้าในกลุ่มอสังหาริมทรัพย์ นอกจากนี้รัฐบาลได้มีการปรับโครงสร้างภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาในปี 2535 ทำให้ภาวะภาษีของครัวเรือนโดยทั่วไปลดลงและระดับราคาที่สูงขึ้นอย่างต่อเนื่องซึ่งเอื้ออำนวยต่อการใช้จ่ายเป็นอย่างมาก

ในปี 2537 - 2538 การออมของครัวเรือนลดลงร้อยละ 8.51 เมื่อเทียบกับปี 2536 ทั้งนี้เนื่องจากภาวะเศรษฐกิจได้ขยายตัวเป็นอย่างมากและต่อเนื่องเป็นระยะเวลา 3 ปีติดต่อกันสร้างบรรยากาศการใช้จ่ายของครัวเรือนให้มีการขยายตัวเป็นอย่างมาก อีกทั้งระดับราคาที่ยาวยาวกว่าปีก่อนมาก ในส่วนในปี 2538 การออมของครัวเรือนขยายตัวเพิ่มขึ้นร้อยละ 19.95 เนื่องจากทั้งรายได้และรายจ่ายของครัวเรือนมีการชะลอตัวจากปีก่อน

ในปี 2539 - 2540 การออมของครัวเรือนมีอัตราการชะลอตัวลงโดยในปี 2539 การออมของครัวเรือนลดลงร้อยละ 14.4 ทั้งนี้เนื่องจากรายได้ได้เพิ่มขึ้นในทุกภาคเศรษฐกิจรวมไปถึงรายจ่ายที่เพิ่มขึ้น พร้อมทั้งแนวโน้มระดับราคาที่สูงขึ้นตลอดเวลา ในปี 2540 อัตราการออมมีแนวโน้มลดลงแต่เป็นการลดลงในระดับที่น้อยลง เมื่อเทียบกับปี 2539 ทั้งนี้เนื่องจากได้เกิดวิกฤตทางเศรษฐกิจในกลางปีครัวเรือนเริ่มไม่มั่นใจกับระดับรายได้ เนื่องจากได้เกิดภาวะการว่างงานที่ค่อนข้างสูงจากการปรับลดพนักงานในหน่วยงานต่าง ๆ โดยเฉพาะองค์กรของภาคเอกชน ทำให้รายจ่ายของครัวเรือนลดลงเป็นอย่างมาก ในช่วงเวลาดังกล่าว

เป็นที่น่าสังเกตว่า แนวโน้มการออมของภาคครัวเรือน จะมีลักษณะสวนทางกับภาวะเศรษฐกิจของประเทศคือ การออมจะมีแนวโน้มที่ลดลงเมื่อภาวะเศรษฐกิจมีการขยายตัวสูงขึ้นรายได้เพิ่มขึ้น และการออมจะเพิ่มมากขึ้นเมื่อภาวะเศรษฐกิจชะลอตัวลงหรือหดตัวลง ซึ่งครัวเรือนเริ่มจะไม่มั่นใจในระดับรายได้ก็จะเก็บออมเพิ่มมากขึ้น เพื่อป้องกันความไม่แน่นอนของรายได้ในอนาคต

ตารางที่ 2 ปริมาณและอัตราเพิ่มของการออมของครัวเรือนปี 2530 – 2540

หน่วย : ล้านบาท

ปี พ.ศ.	การออมของครัวเรือน	อัตราการเพิ่มของการออมของครัวเรือน (%)
2530	161,224	-
2531	211,138	30.95
2532	256,426	21.44
2533	193,897	- 24.38
2534	255,436	31.73
2535	267,160	4.58
2536	270,411	1.21
2537	247,383	- 8.51
2538	296,733	19.95
2539	254,777	- 14.14
2540	243,536	- 4.39

- หมายเหตุ : 1. เงินออมครัวเรือนรวมค่าเสื่อมราคา
2. รายการ *Gross Saving* ก่อนรวมค่า *Statistical DiscrePancy*

ที่มา : ฝ่ายเศรษฐกิจเงินทุน สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

3.3. ลักษณะทั่วไปทางเศรษฐกิจสังคมของครัวเรือนในประเทศไทย

3.3.1 จำนวนครัวเรือนทั่วประเทศไทย (ตารางที่ 3) จากข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาที่รวบรวมมาจากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจสังคมของครัวเรือนทั่วประเทศในปี 2541 ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ สามารถนำมาวัดเป็นหมวดหมู่เพื่อใช้ในการศึกษาได้ชี้ให้เห็นถึงลักษณะโดยทั่วไปของ

ครอบครัวไทยได้เป็นอย่างดี ซึ่งลักษณะทั่วไปของครอบครัวไทยพอสรุปในสาระสำคัญได้ดังนี้ พบว่ามีจำนวนครัวเรือนทั่วประเทศประมาณ 16,385,600 ครัวเรือน ส่วนใหญ่อยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือประมาณ 5.1 ล้านครัวเรือน (ร้อยละ 31.0) รองลงมาอยู่ในภาคเหนือและภาคกลางซึ่งมีจำนวนครัวเรือนใกล้เคียงกันประมาณ 3.2 ล้านครัวเรือน (ร้อยละ 19.7 และ 19.3 ตามลำดับ) ขณะที่ในเขตกรุงเทพมหานครและ 3 จังหวัดรอบนอกอื่น ได้แก่ นนทบุรี ปทุมธานี และสมุทรปราการ มีจำนวนครัวเรือนที่ค่อนข้างหนาแน่นประมาณ 2.9 ล้านครัวเรือน (ร้อยละ 17.5) ส่วนในภาคใต้มีครัวเรือนประมาณ 2 ล้านครัวเรือน (ร้อยละ 12.5)

หากจำแนกครัวเรือนตามสถานะทางเศรษฐกิจสังคมพบว่า ครัวเรือนไทยส่วนใหญ่ยังอยู่ในภาคเกษตรกรรมโดยคิดเป็นร้อยละ 30.2 ในจำนวนนี้เป็นเจ้าของที่ดินเป็นส่วนใหญ่ร้อยละ 25.7 เช่าที่ดินเป็นส่วนใหญ่ร้อยละ 4.5 ครัวเรือนผู้ดำเนินธุรกิจของตนเองที่ไม่ใช่การเกษตรมีประมาณร้อยละ 15.7 ครัวเรือนลูกจ้างผู้ปฏิบัติงานในกระบวนการผลิตและการก่อสร้างมีประมาณร้อยละ 15.0 ครัวเรือนเสมียน พนักงาน พนักงานขายและให้บริการมีประมาณร้อยละ 13.1 ครัวเรือนผู้ไม่ได้ปฏิบัติงานในเชิงเศรษฐกิจมีประมาณร้อยละ 11.9 ครัวเรือนผู้ปฏิบัติงานวิชาชีพ วิชาการและบริหารมีประมาณร้อยละ 7.0 ที่เหลือนอกจากนั้นเป็นครัวเรือนคนงานเกษตรและคนงานทั่วไปมีประมาณร้อยละ 5.5 และ 1.6 ตามลำดับ

นอกจากนี้ถ้าพิจารณาตามเขตปกครองระบบเทศบาล และสุขาภิบาลแล้วพบว่ากว่าร้อยละ 50 ของครัวเรือนไทยอาศัยอยู่นอกเขตเทศบาล / สุขาภิบาล ซึ่งชี้ให้เห็นถึงโอกาสที่ค่อนข้างน้อยของคนส่วนมากในสังคมที่สามารถเข้าถึง และใช้ประโยชน์จากสาธารณะสุขาและบริการต่าง ๆ ของรัฐ

ตารางที่ 3 จำนวนครัวเรือน จำแนกตามภาค และเขตการปกครอง

ภาค	รวม	เขตเมือง	เขตชนบท	
			เขตเมือง	เขตชนบท
กรุงเทพ และ 3 จังหวัดรอบนอก	2,867,600 (17.5)	2,450,400	201,000	216,200
ภาคกลาง (1)	3,170,000 (19.3)	435,500	517,900	2,216,600
ภาคเหนือ	3,220,700 (19.7)	263,600	442,100	2,535,000
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	5,075,100 (31.0)	372,300	743,600	4,229,200
ภาคใต้	2,052,200 (12.5)	3,386,00	152,900	1,560,700
ทั่วประเทศ	16,335,600 (100)	3,860,400	1,767,500	10,757,700

- (1) : ไม่รวมกรุงเทพมหานคร นนทบุรี ปทุมธานี และสมุทรปราการ
ที่มา : การสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน พ.ศ. 2541 สำนักคณะกรรมการ
แห่งชาติ

3.3.2 อายุของหัวหน้าครัวเรือน จากตารางที่ 4 - 5 พบว่าหัวหน้าครัวเรือนมีอายุเฉลี่ยประมาณ 48.2 ปี ซึ่งแสดงให้เห็นว่าหัวหน้าครัวเรือนโดยเฉลี่ยจะอยู่ในช่วงวัยกลางคน ซึ่งเป็นวัยที่มีศักยภาพในการทำงานและการหารายได้รวม ไปถึงการเก็บออม และถ้าแบ่งช่วงอายุของหัวหน้าครัวเรือนออกเป็น 3 ช่วงอายุ คือ

1. หัวหน้าครัวเรือนที่อยู่ในช่วงอายุต่ำกว่า 40 ปี ซึ่งเป็นวัยที่อยู่ในช่วงต้นของการดำเนินชีวิต
2. หัวหน้าครัวเรือนที่อยู่ในช่วงอายุ 40 – 60 ปี ซึ่งเป็นวัยที่อยู่ในช่วงกลางของชีวิตหรือวัยกลางคน
3. หัวหน้าครัวเรือนที่อยู่ในช่วงอายุมากกว่า 60 ปี ซึ่งเป็นวัยที่อยู่ในช่วงปลายของชีวิต

พบว่าอายุของหัวหน้าครัวเรือนที่อยู่ในเขตการปกครองอันได้แก่เขตสุขาภิบาล เทศบาล และนอกเขตเทศบาล - สุขาภิบาลมีอายุอยู่ในวัยกลางคนเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งมีอัตราส่วนต่อหัวหน้าครัวเรือนทั้งประเทศในเขตการปกครองต่างๆ ข้างต้นอยู่ที่ร้อยละ 43.3, 41.8, 45.3 ตามลำดับ รองลงมาหัวหน้าครัวเรือนจะอยู่ในช่วงต้นชีวิตและช่วงปลายของชีวิตคละกันไปตามลำดับ

โดยกรุงเทพมหานครเป็นเพียงเขตการปกครองเดียวที่ลักษณะช่วงอายุของหัวหน้าครัวเรือนแตกต่างไปจากเขตการปกครองอื่น โดยอายุของหัวหน้าครัวเรือนส่วนใหญ่จะอยู่ในช่วงต้นของชีวิต รองลงมาเป็นช่วงวัยกลางคนและช่วงปลายของชีวิตในอัตราร้อยละ 46.8, 38.3, 14.9 ตามลำดับ ดังนั้นจึงอาจทำให้ลักษณะของรายได้ รายจ่าย การออม สินทรัพย์และหนี้สินของครัวเรือนที่อาศัยอยู่กรุงเทพมหานครและ 3 จังหวัดรอบนอกแตกต่างไปจากครัวเรือนที่อาศัยอยู่ในเขตการปกครองอื่น ๆ ทั้งนี้เนื่องจากการที่อายุของหัวหน้าครัวเรือนอยู่ในช่วงต้นของชีวิตนั้นถือได้ว่าเป็นวัยที่มีประสิทธิภาพและศักยภาพในการทำงานยังไม่ได้อยู่ในช่วงสูงที่สุดซึ่งจะส่งผลโดยตรงต่อการแสวงหารายได้ให้กับครัวเรือน อีกทั้งเป็นวัยที่มีระยะเวลาในการสะสมสินทรัพย์หรือสร้างฐานะที่ค่อนข้างน้อยเมื่อเทียบกับหัวหน้าครัวเรือนที่อยู่ในวัยที่สูงกว่า

นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาถึงอายุของหัวหน้าครัวเรือนตามลักษณะเศรษฐกิจสังคมของครัวเรือนพบว่า มีเพียง 3 กลุ่มที่อายุของหัวหน้าครัวเรือนส่วนใหญ่ไม่ได้อยู่ในช่วงกลางของชีวิตคือ กลุ่มเสมียนพนักงาน กลุ่มผู้ปฏิบัติงานในกระบวนการผลิตและกลุ่มผู้ไม่ปฏิบัติงานเชิงเศรษฐกิจ ซึ่งใน 2 กลุ่มแรกหัวหน้าครัวเรือนส่วนใหญ่จะเป็นคนหนุ่ม - สาวที่มีวัยอยู่ในช่วงต้นของชีวิต

สำหรับกลุ่มผู้ไม่ปฏิบัติงานในเชิงเศรษฐกิจจะประกอบไปด้วยผู้เกษียณอายุ หรือผู้รพภาพซึ่งอยู่ในช่วงปลายของชีวิตเป็นส่วนใหญ่

3.3.3 **ขนาดของครัวเรือน** (ตารางที่ 4-5) ขนาดของครัวเรือน คือ จำนวนสมาชิกที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนเดียวกัน จากตารางที่ 4 จะเห็นได้ว่าครัวเรือนทั่วประเทศมีขนาดเฉลี่ย 3.7 คน เมื่อพิจารณาขนาดของครัวเรือนแยกตามเขตการปกครองพบว่า เขตเทศบาล - สุขาภิบาล มีขนาดใหญ่สุด รองลงมาเป็นเขตสุขาภิบาล กรุงเทพมหานคร และ 3 จังหวัดรอบนอก เขตเทศบาลตามลำดับ โดยมีขนาดครัวเรือน 3.9 คน, 3.6 คน, 3.4 คน และ 3.3 คน การที่ครัวเรือนซึ่งอาศัยอยู่ในเขตเทศบาล - สุขาภิบาล มีขนาดใหญ่แสดงให้เห็นว่าครัวเรือนที่อยู่ในชนบทมีลักษณะการอยู่อาศัยที่เป็นครอบครัวขยายมากกว่าครัวเรือนที่อาศัยอยู่ในเมือง

อันจะเห็นได้จากว่า เมื่อพิจารณาขนาดของครัวเรือนเฉลี่ยไปตามลักษณะเศรษฐกิจสังคมก็จะได้รับข้อสนับสนุนความคิดดังกล่าวอย่างดียิ่ง เนื่องจากพบว่าครัวเรือนที่อยู่ในภาคการเกษตรรวมทั้งที่เป็นเจ้าของที่ดินและเช่าที่ดินซึ่งส่วนใหญ่อาศัยอยู่นอกเขตเมืองมีขนาดครัวเรือนเฉลี่ย 4.2 คน ซึ่งเป็นขนาดเฉลี่ยที่ใหญ่ที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับครัวเรือนที่อยู่ในภาคเศรษฐกิจอื่น ๆ

3.3.4 **อาณาเขตการครอบครองที่อยู่อาศัยของครัวเรือน** จากตารางที่ 4-5 จะเห็นได้ว่าครัวเรือนทั้งหมดมีสถานภาพการครอบครองที่อยู่อาศัยที่มีบ้านและที่ดินเป็นของตนเองมีอยู่ประมาณร้อยละ 78.0 ซึ่งนอกเหนือไปจากนั้นจะประกอบไปด้วย ครัวเรือนที่มีบ้านเป็นของตนเองโดยเช่าที่ดิน ครัวเรือนที่เช่าบ้านและครัวเรือนที่อยู่อาศัยโดยไม่เสียค่าเช่าในอัตราส่วนร้อยละ 3.4, 10.7, 7.8 ตามลำดับ เมื่อพิจารณาครัวเรือนแยกไปตามเขตการปกครองพบว่า ครัวเรือนที่อาศัยอยู่ในเขตสุขาภิบาล เขต นอกเขตเทศบาลและสุขาภิบาล มีบ้านและที่ดินเป็นของตนเองเกินร้อยละ 75.0 ซึ่งเป็นอัตราส่วนที่ใกล้เคียงกับครัวเรือนทั้งหมด ส่วนครัวเรือนที่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครกับ 3 จังหวัดรอบนอกและเขตเทศบาลพบว่า เป็นครัวเรือนที่มีบ้านและที่ดินเป็นของตนเองประมาณร้อยละ 38.9 และ 47.9 ตามลำดับ ซึ่งเป็นอัตราส่วนที่น้อยกว่าอัตราส่วนของครัวเรือนทั้งหมดค่อนข้างมาก โดยทั้งสองเขตการปกครองมีครัวเรือนที่อาศัยบ้านเช่าในอัตราส่วนร้อยละ 39.1 และ 28.6 ตามลำดับ ซึ่งเป็นอัตราส่วนที่สูงกว่าอัตราส่วนของครัวเรือนทั้งหมดค่อนข้างมาก ซึ่งเป็นที่น่าสังเกตว่าครัวเรือนที่อาศัยอยู่ในเขตที่เป็นเมืองหรือมีความเจริญสูงจะมีที่อยู่อาศัยที่เป็นของตนเองน้อยกว่าเขตที่มีความเจริญน้อยกว่า ทั้งนี้ น่าจะมีสาเหตุมาจากเขตที่เป็นเมืองจะมีค่าใช้จ่ายในการดำรงชีพหรือค่าครองชีพที่สูง ทำให้โอกาสในการสะสมทรัพย์สินในการสร้าง

ที่อยู่อาศัยค่อนข้างยากกว่าเขตนอกเมือง รวมทั้งระดับราคาในการปลูกสร้างบ้านตลอดจนมูลค่าที่ดินในเขตเมืองที่ค่อนข้างสูงกว่าเขตที่ความเจริญยังมีไม่มากนัก

เมื่อพิจารณาในทุก ๆ ชั้นเศรษฐกิจพบว่า ครัวเรือนส่วนใหญ่มีบ้านและที่ดินเป็นของตนเองในอัตราส่วนที่ใกล้เคียง หรือมากกว่าอัตราส่วนการมีบ้านและที่ดินเป็นของตนเองของครัวเรือนทั่วประเทศทั้งหมด (ร้อยละ 78) ยกเว้นกลุ่มผู้ปฏิบัติงานวิชาชีพ นักวิชาการ นักบริหาร กลุ่มเสมียนพนักงาน กลุ่มผู้ปฏิบัติงานในกระบวนการผลิต สำหรับครัวเรือนที่เป็นผู้ปฏิบัติวิชาชีพนั้น การที่ครัวเรือนกลุ่มนี้มีอัตราส่วนบ้านและที่ดินเป็นของตนเองน้อยกว่าอัตราส่วนของครัวเรือนทั้งหมด เนื่องจากครัวเรือนกลุ่มนี้จะประกอบไปด้วยพนักงาน เจ้าหน้าที่ของรัฐเป็นส่วนใหญ่และส่วนหนึ่งก็จะได้รับสวัสดิการอันเป็นที่อยู่อาศัยจากรัฐทำให้ค่อนข้างที่จะขาดแรงจูงใจในการสร้างที่อยู่อาศัยเป็นของตนเอง จะเห็นได้ว่าในกลุ่มนี้มีการอยู่อาศัยโดยไม่เสียดค่าเช่าค่อนข้างสูง คือประมาณ ร้อยละ 21 ซึ่งเป็นอัตราส่วนที่สูงมากเมื่อเทียบกับกลุ่มอื่น ๆ ในส่วนครัวเรือน กลุ่มเสมียนพนักงานและกลุ่มผู้ปฏิบัติงานในกระบวนการผลิตน่าจะมาจากเหตุที่คนทั้งสองกลุ่มนี้จะประกอบไปด้วยคนหนุ่มคนสาวเป็นส่วนใหญ่ดังที่ได้กล่าวไปข้างต้นแล้วในหัวข้อเกี่ยวกับอายุของหัวหน้าครัวเรือนจึงทำให้ครัวเรือนทั้งสองกลุ่มมีระยะเวลาที่ค่อนข้างน้อยในการที่จะสร้างหรือซื้อบ้านเป็นของตนเองเมื่อเทียบกับครัวเรือนกลุ่มอื่น ๆ

ตารางที่ 4 ขนาดครัวเรือน อายุของหัวหน้าครัวเรือน สถานภาพที่อยู่อาศัยจำแนกตามเขตปกครอง

รายการ	ครัวเรือนทั้งหมด	กรุงเทพมหานคร และ 3 จังหวัดรอบนอก	เทศบาล	ชุมชน	เทศบาลเมือง
ขนาดของครัวเรือนเฉลี่ย (คน)	3.7	3.4	3.3	3.6	3.9
อายุหัวหน้าครัวเรือนเฉลี่ย (ปี)	48.2	42.8	44.5	48.9	49.8
อายุของหัวหน้าครัวเรือน (ร้อยละ)	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
< 40 ปี	31.7	46.8	40.4	30.2	27.5
40 - 50 ปี	43.8	38.3	41.8	43.0	45.3
> 60 ปี	24.5	14.9	17.8	26.0	27.3
สถานภาพการครองครองที่อยู่อาศัย (ร้อยละ)	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
เป็นเจ้าของบ้านและที่ดิน	78.0	38.9	47.9	75.6	90.7
เป็นเจ้าของบ้านและเช่าที่ดิน	3.4	8.4	5.9	3.5	2.0
บ้านเช่า	10.7	39.1	28.6	10.4	2.3
อยู่โดยไม่เสียค่าเช่า	7.8	13.6	17.6	10.5	5.0

ที่มา : การสำรวจภาวะเศรษฐกิจสังคมของครัวเรือน พ.ศ. 2541 สำนักงานสถิติแห่งชาติ

ตารางที่ 5 ขนาดครัวเรือน อายุของหัวหน้าครัวเรือน สถานภาพที่อยู่อาศัยแบบตามสถานะเศรษฐกิจตาม

รายการ	ผู้ถือครองกรรมสิทธิ์		ผู้ดำเนินการ		ผู้ดำเนินการ		ผู้ดำเนินการ		ผู้ดำเนินการ		ผู้ดำเนินการ ปฏิบัติงาน เชิง เศรษฐกิจ
	เป็นเจ้าของ ที่ดิน	เช่าที่ดิน	ผู้ดำเนินการ ของตนเอง	ผู้ดำเนินการ โดย เช่า	ผู้ดำเนินการ โดย เช่า	ผู้ดำเนินการ โดย เช่า	ผู้ดำเนินการ โดย เช่า	ผู้ดำเนินการ โดย เช่า	ผู้ดำเนินการ โดย เช่า	ผู้ดำเนินการ โดย เช่า	
ขนาดของครัวเรือนเฉลี่ย (คน)	4.2	4.2	3.9	3.5	3.8	3.5	3.5	3.5	3.8	3.8	2.9
อายุหัวหน้าครัวเรือนเฉลี่ย (ปี)	50.5	45.9	47.4	45.5	46.9	46.2	43.5	44.4	44.4	44.4	56.2
อายุของหัวหน้าครัวเรือน (ร้อยละ)	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
< 40 ปี	22.8	33.8	30.6	36.0	34.9	37.6	44.6	42.1	42.1	42.1	19.2
40 - 50 ปี	50	51	49.2	49.9	44.1	41.4	40.8	39.1	39.1	39.1	29.8
> 60 ปี	27.2	15.2	20.1	14.2	21.0	21.0	14.5	18.7	18.7	18.7	51
สถานภาพการครองครองที่อยู่อาศัย (ร้อยละ)	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
เป็นเจ้าของบ้านและที่ดิน	98.2	91.3	72.1	66.2	84.5	73.2	53.0	68.1	68.1	68.1	85.8
เป็นเจ้าของบ้านและเช่าที่ดิน	0.3	5.7	5.6	2.6	4.1	7.0	4.4	4.5	4.5	4.5	3.0
บ้านเช่า	0.1	0.3	19.1	10.2	1.3	11.0	23.8	17.8	17.8	17.8	6.2
อยู่โดยไม่เสียค่าเช่า	1.4	2.7	3.2	21.0	10.1	8.8	18.8	9.6	9.6	9.6	5.0

ที่มา : การสำรวจภาวะเศรษฐกิจสังคมของครัวเรือน พ.ศ. 2541 สำนักงานสถิติแห่งชาติ

3.3.5 โครงสร้างรายได้ของครัวเรือน (ตารางที่ 6 - 11) จากตารางที่ 6 พบว่าครัวเรือนทั่วประเทศมีรายได้เฉลี่ยประมาณ 12,492 บาทต่อครัวเรือน เมื่อจำแนกรายได้ออกไปตามเขตการปกครองปรากฏว่าเขตกรุงเทพมหานครและ 3 จังหวัดรอบนอกเป็นเขตที่มีรายได้สูงสุดเฉลี่ยประมาณ 24,929 บาทต่อครัวเรือน นอกจากนั้นจะมีรายได้ลดหลั่นกันไปคือ เขตเทศบาลมีรายได้ประมาณ 17,606 บาทต่อครัวเรือน เขตสุขาภิบาลมีรายได้ประมาณ 12,960 บาทต่อครัวเรือน และเขตนอกเทศบาล - สุขาภิบาลมีรายได้เฉลี่ยประมาณ 8,996 บาทต่อครัวเรือน จากข้างต้นจะเห็นได้ว่าในแต่ละเขตการปกครองรายได้จะมีความแตกต่างกันอย่างชัดเจน ทั้งนี้จะเห็นได้ว่ารายได้จะมีความสัมพันธ์กับความเป็นเมืองหรือความเจริญในที่ตั้งของครัวเรือนโดยครัวเรือนที่อาศัยอยู่ในเขตที่มีความเจริญที่สูง รายได้ก็จะสูงตามขึ้นไปด้วย ทั้งนี้จะมาจากสาเหตุที่ครัวเรือนที่อาศัยอยู่ในเขตที่มีความเจริญจะเป็นครัวเรือนที่ประกอบไปด้วยสมาชิกที่ค่อนข้างจะมีคุณภาพโดยเฉพาะด้านการศึกษา ด้านอาชีพ หรือหน้าที่การงานที่มีความมั่นคง ระดับรายได้มีความแน่นอนรวมไปถึงระดับสินทรัพย์ที่มีมูลค่าสูงโดยเฉพาะสินทรัพย์ที่ก่อให้เกิดรายได้ ซึ่งทั้งหมดล้วนเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการสร้างศักยภาพในการหารายได้ทั้งสิ้น ในขณะที่เขตที่มีความเจริญน้อยโดยเฉพาะในเขตนอกเทศบาล - สุขาภิบาล สมาชิกของครัวเรือนส่วนใหญ่จะมีระดับการศึกษาที่ไม่สูงมากนักอีกทั้งมีอาชีพที่รายได้ไม่ค่อยจะมั่นคงเท่าที่ควร โดยเฉพาะอาชีพทางการเกษตรที่รายได้ขาดความมั่นคงและความแน่นอน โดยรายได้จะขึ้นอยู่กับสภาพภูมิอากาศตลอดจนภาวะราคาของตลาดทั้งภายในและภายนอกประเทศเป็นหลัก ซึ่งปัจจัยเหล่านี้ส่งผลให้รายได้ในเขตการปกครองนี้ค่อนข้างน้อย เมื่อนำไปเปรียบเทียบกับเขตการปกครองอื่น ๆ

เมื่อจำแนกรายได้ออกไปตามสถานะเศรษฐกิจสังคมของครัวเรือนปรากฏว่ามีเพียงสามกลุ่มที่มีรายได้มากกว่ารายได้เฉลี่ยทั่วประเทศคือ กลุ่มผู้ดำเนินธุรกิจของตนเองที่ไม่ใช่การเกษตร กลุ่มเสมียนพนักงาน กลุ่มผู้ปฏิบัติงานวิชาชีพ โดยมีรายได้เฉลี่ยประมาณ 17,655 บาท, 16,015 บาท, 32,307 บาทตามลำดับ จะเห็นได้ว่ากลุ่มผู้ปฏิบัติงานวิชาชีพ นักวิชาการ นักบริหารเป็นกลุ่มที่มีรายได้สูงสุด ส่วนในกลุ่มนอกเหนือจากที่ได้กล่าวมาข้างต้นนั้น ทั้งหมดมีรายได้เฉลี่ยต่ำกว่ารายได้เฉลี่ยรวมทั่วทั้งประเทศทุกกลุ่ม โดยกลุ่มคนงานทั้งคนงานการเกษตรและคนงานทั่วไปเป็นกลุ่มที่มีรายได้ต่ำมาก เมื่อนำไปเปรียบเทียบกับรายได้ของครัวเรือนทั่วทั้งประเทศคือมีรายได้ 5,179 บาท และ 6,570 บาท ตามลำดับ และจากรายได้รวมที่ได้กล่าวไปข้างต้นแล้วนั้น สามารถที่จะแยกออกมาได้ดังนี้

3.3.5.1 รายได้จากค่าแรงและเงินเดือน คร่าวเรือนทั่วประเทศมีรายได้จากค่าแรง และเงินเดือนประมาณ 5,015 บาทต่อครัวเรือน หรือร้อยละ 40.2 ของรายได้รวม โดยเขต กรุงเทพมหานครและ 3 จังหวัดรอบนอก และเขตเทศบาลเป็นเขตที่มีอัตราส่วนของรายได้จาก แรงงานและเงินเดือนต่อรายได้ทั้งสิ้นสูงกว่าอัตราส่วนของประเทศคือ ประมาณร้อยละ 54.7 และ 43.7 ตามลำดับ นอกจากนี้จะมีอัตราส่วนต่ำกว่าอัตราส่วนของประเทศในทุกเขตการปกครอง เมื่อพิจารณาไปตามลักษณะเศรษฐกิจและสังคมปรากฏว่า กลุ่มผู้ทำงานในลักษณะที่ทำงานเป็นลูกจ้าง มีรายได้จากค่าแรงและเงินเดือนเป็นส่วนใหญ่ โดยอัตราส่วนอยู่ที่ร้อยละ 64.0 – 76.7 ของรายได้ รวมโดยผู้ปฏิบัติงานด้านวิชาชีพมีอัตราส่วนสูงสุดและคนงานการเกษตรมีอัตราส่วนต่ำสุด ในส่วน ของกลุ่มผู้ถือครองการเกษตรทั้งที่เป็นเจ้าของที่ดิน และเช่าที่ดินตลอดจนกลุ่มผู้ค้าเนื้ธุรกิจของตน เองที่ไม่ใช่การเกษตรทั้งหมดมีอัตราส่วนรายได้จากแรงงานต่อรายได้รวมที่ค่อนข้างน้อยมากคือ ประมาณร้อยละ 7.7, 9.5, 7.5 ตามลำดับ สาเหตุน่าจะมาจากที่กลุ่มต่าง ๆ ข้างต้นที่กล่าวมาทั้ง หมดยจะประกอบกิจการของตนเอง รายได้ส่วนใหญ่จึงมาจากกำไรในการค้าเนื้ธุรกิจของตนเอง มากกว่า ในส่วนกลุ่มผู้ไม่ได้ปฏิบัติงานเชิงเศรษฐกิจนั้น สมาชิกของครัวเรือนส่วนใหญ่เป็นกลุ่ม คนที่ไม่ได้อยู่ในวัยทำงานจึงทำให้รายได้ส่วนใหญ่จะมาจากเงินช่วยเหลือ

3.4.5.2 ถ้าไรดูจากการทำงานธุรกิจส่วนตัวที่ไม่ใช่การเกษตร ในที่นี้หมายถึง รายได้จากการประกอบธุรกิจที่ตนเองเป็นเจ้าของ หรือดำเนินการกับผู้อื่นในรูปของห้างหุ้นส่วน โดยหวังผลกำไรและส่วนแบ่ง และไม่ได้จ้างบุคคลอื่นมาทำงานในฐานะลูกจ้าง จากตารางที่ 6 จะเห็นได้ว่าครัวเรือนทั่วประเทศมีรายได้จากการทำธุรกิจส่วนตัวที่ไม่ใช่การเกษตรประมาณ 2,315 บาทหรือร้อยละ 18.5 ของรายได้ทั้งสิ้น โดยเมื่อพิจารณาแยกออกไปตามเขตการปกครอง พบว่า เขตเทศบาลมีอัตราส่วนรายได้จากกำไรจากการทำธุรกิจส่วนตัวที่ไม่ใช่การเกษตรต่อรายได้ ทั้งสิ้นของครัวเรือนมากที่สุด คือ ประมาณร้อยละ 29.2 รองลงมาเป็นสุขาภิบาลเขต กรุงเทพมหานคร เขตนอกเทศบาล – สุขาภิบาลที่ร้อยละ 25.1, 13.5, 14.1 ตามลำดับ เป็นที่น่า สังเกตว่า แม้ว่ากรุงเทพมหานครและ 3 จังหวัดรอบนอกซึ่งถือได้ว่าเป็นเขตการปกครองที่มีความ เจริญมากที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับเขตการปกครองอื่น แต่กับมีรายได้ประเภทนี้น้อยกว่าเขตเทศบาล และสุขาภิบาล ทั้งนี้ก็มาจากสภาพความเป็นจริงที่การประกอบธุรกิจในเขตกรุงเทพมหานครและ 3 จังหวัดรอบนอกส่วนใหญ่ จะกระทำในรูปของบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนที่เป็นนิติบุคคลหรือเป็นลูก จ้างที่รับเงินเดือนประจำมากกว่าทำธุรกิจส่วนตัว ขณะที่ครัวเรือนในเขตเทศบาลมักจะประกอบกั ิจการร้านค้าโดยดำเนินการเองภายในครัวเรือน

เมื่อจำแนกรายได้จากการทำธุรกิจส่วนตัวที่ไม่ใช่การเกษตรออกไปโดยตามสถานะทางเศรษฐกิจสังคมของครัวเรือน พบว่า มีเพียงกลุ่มผู้ดำเนินการธุรกิจของตนเองเพียงกลุ่มเดียวที่มีอัตราส่วนรายได้จากการทำธุรกิจส่วนตัวต่อรายได้รวมค่อนข้างสูงคือประมาณร้อยละ 70.7 นอกจากนั้นจะมีอัตราส่วนที่ค่อนข้างน้อยคือมีอัตราส่วนไม่เกินร้อยละ 4.5 ในทุก ๆ กลุ่ม

3.3.5.3 รายได้จากกำไรสุทธิจากการทำการเกษตร ครัวเรือนทั่วประเทศมีรายได้จากกำไรสุทธิจากการทำการเกษตรไม่มากนักประมาณ 1,404 บาทต่อครัวเรือน หรือประมาณร้อยละ 11.2 ของรายได้ทั้งสิ้นต่อเดือน และเมื่อจำแนกครัวเรือนออกไปตามเขตการปกครองพบว่า เขตกรุงเทพมหานครและ 3 จังหวัดรอบนอกและเขตเทศบาลมีรายได้จากกำไรสุทธิจากการเกษตรน้อยมากประมาณร้อยละ 0.3 และ 0.9 ของรายได้ทั้งสิ้นตามลำดับ ส่วนสุขภาพีบาลประมาณร้อยละ 8.8 ของรายได้รวมทั้งสิ้น และเขตนอกเทศบาล - สุขภาพีบาลซึ่งครัวเรือนส่วนใหญ่มีอาชีพทางการเกษตรมีรายได้จากกำไรสุทธิจากการเกษตรเพียงร้อยละ 20.6 ซึ่งเป็นอัตราส่วนที่ค่อนข้างน้อย ทั้งนี้สาเหตุน่าจะมาจากที่ครัวเรือนที่ประกอบอาชีพทางการเกษตรส่วนใหญ่เมื่อได้ผลิตผลทางการเกษตรมาก็ไม่ได้จำหน่ายไปทั้งหมด แต่จะมีการเก็บไว้ใช้สำหรับการบริโภคภายในครัวเรือนด้วยส่วนหนึ่ง ซึ่งการเก็บไว้บริโภคเองไว้ในครัวเรือนแม้จะเป็นส่วนหนึ่งของรายได้แต่ก็ถือว่าไม่ใช่รายได้ที่เป็นตัวเงิน

เมื่อจำแนกตามลักษณะทางเศรษฐกิจสังคมของครัวเรือนพบว่า ผู้ถือครองการเกษตรทั้งที่เป็นเจ้าของที่ดินและเช่าที่ดินมีอัตราส่วนรายได้จากกำไรสุทธิทางการเกษตรที่ค่อนข้างสูงคือ เกินกว่าร้อยละ 50 ของรายได้ทั้งสิ้น รองลงมาเป็นกลุ่มผู้ปฏิบัติงานในกระบวนการผลิตที่อัตราส่วนร้อยละ 24.8 ของรายได้ทั้งสิ้น นอกจากนั้นจะมีอัตราส่วนไม่เกินร้อยละ 3.5 ในทุก ๆ กลุ่มอาชีพ

3.3.5.4 รายได้จากทรัพย์สิน ครัวเรือนทั่วประเทศ มีรายได้จากทรัพย์สินประมาณครัวเรือนละ 276 บาทหรือร้อยละ 1.9 ของรายได้ทั้งสิ้น รายได้จากทรัพย์สินของครัวเรือนส่วนใหญ่มาจากดอกเบี้ยและเงินปันผลประมาณร้อยละ 58.0 ต่อรายได้ทรัพย์สิน เมื่อจำแนกครัวเรือนออกไปตามเขตการปกครองพบว่า เขตเทศบาลเป็นเขตการปกครองที่ครัวเรือนมีรายได้จากสินทรัพย์มากที่สุดคือประมาณ 560 บาทต่อครัวเรือนหรือร้อยละ 3.2 ของรายได้รวมทั้งสิ้น รองลงมาเป็นเขตกรุงเทพมหานครและ 3 จังหวัดรอบนอก เขตสุขภาพีบาลและเขตนอกเทศบาล - สุขภาพีบาล โดยมีรายได้จากทรัพย์สินประมาณ 511 บาท , 287 บาท , 129 บาท ตามลำดับ และรายได้จากดอกเบี้ยก็เป็นรายได้ที่มีมูลค่าสูงสุดมากกว่ารายได้จากสินทรัพย์ประเภทอื่นในทุกเขตการปกครอง เป็นที่น่าสังเกตว่าครัวเรือนที่อาศัยอยู่ในนอกเขตเทศบาล - สุขภาพีบาล มีรายได้

จากดอกเบี้ยถึงร้อยละ 60.4 ของรายได้จากทรัพย์สินทั้งหมด ทั้งที่เป็นเขตการปกครองที่ขาดความเจริญ สถาบันการเงินตั้งอยู่ในพื้นที่ค่อนข้างน้อยเมื่อเทียบกับเขตการปกครองอื่น ๆ

โดยจำแนกออกไปตามสถานะภาพเศรษฐกิจ ปกติว่ากลุ่มผู้ไม่ได้ปฏิบัติงานเชิงเศรษฐกิจมีอัตราส่วนรายได้จากทรัพย์สินต่อรายได้ทั้งสิ้นสูงสุดคือประมาณร้อยละ 6.5 รองลงมาเป็นครัวเรือนอยู่ในกลุ่มปฏิบัติงานในกระบวนการผลิตและกลุ่มผู้ปฏิบัติงานวิชาชีพ วิชาการมีอัตราส่วนที่ร้อยละ 2.6, 2.4 ตามลำดับ สำหรับกลุ่มที่เหลือจะมีรายได้จากทรัพย์สินต่อรายได้รวมไม่มากนัก เมื่อเปรียบเทียบกับสามกลุ่มที่กล่าวไปข้างต้นคือ อัตราส่วนรายได้ทรัพย์สินต่อรายได้ทั้งสิ้นจะไม่เกินร้อยละ 1.5 ในทุก ๆ กลุ่ม และเมื่อพิจารณารายได้จากสินทรัพย์ตามแหล่งที่มาในตารางที่ 8 พบว่ารายได้ที่อยู่ในรูปดอกเบี้ยและเงินปันผลซึ่งได้รับมาจากการลงทุนในทรัพย์สินทางการเงินสูงกว่ารายได้จากแหล่งอื่นในทุกกลุ่มสถานะทางเศรษฐกิจ นอกจากนี้ก็จะได้รับรายรับจากค่าเช่าห้อง ค่าเช่าที่ใช้ทำการเกษตร และค่าเช่าสินทรัพย์อื่น ๆ ตามลำดับ

3.3.5.5 เงินได้รัฐบาลช่วยเหลือ ครัวเรือนทั่วประเทศ ได้รับเงินช่วยเหลือประมาณ 986 บาทต่อครัวเรือน หรือประมาณร้อยละ 7.9 ของรายได้ทั้งสิ้นต่อเดือน เมื่อจำแนกออกไปตามเขตการปกครองเขตกรุงเทพมหานครได้รับเงินช่วยเหลือประมาณ 1,514 บาท เขตเทศบาลประมาณ 1,418 บาท เขตสุขาภิบาลประมาณ 923 บาท เขตนอกเทศบาล - สุขาภิบาลประมาณ 825 บาท หรือคิดเป็นร้อยละ 6.2, 8.0, 7.1, 9.2 ของรายได้ทั้งสิ้นของครัวเรือนตามลำดับ

เมื่อจำแนกตามสถานะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน ครัวเรือนทุก ๆ กลุ่มมีรายได้จากเงินช่วยเหลือไม่เกินร้อยละ 4.5 ของรายได้ทั้งสิ้นของครัวเรือน จะมีผลเพียงกลุ่มเดียวที่มีรายได้ประเภทนี้สูงมากเมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มอื่น ได้แก่ ครัวเรือนกลุ่มผู้ไม่ได้ปฏิบัติงานเชิงเศรษฐกิจเนื่องจากสมาชิกของครัวเรือนกลุ่มนี้ส่วนใหญ่ ได้แก่ ผู้ที่เกษียณอายุ และผู้ที่ไม่ได้ทำงานตลอดจนผู้ที่ยังไม่ได้อยู่ในวัยกำลังแรงงานทำให้ได้รับเงินช่วยเหลือ ซึ่งประกอบไปด้วยเงินสงเคราะห์ บำเหน็จ - บำนาญ และเงินชดเชยจากการออกจากงานมากกว่ากลุ่มอื่น ๆ

3.3.5.6 รายได้ที่ไม่เป็นตัวเงิน ในที่นี้ประกอบไปด้วย สินค้าบริการซึ่งได้รับเป็นส่วนหนึ่งของค่าแรง สินค้าที่ครัวเรือนผลิตขึ้นใช้เอง สินค้าและบริการที่ได้รับมาโดยไม่ต้องซื้อและค่าประเมินค่าเช่าบ้านที่ครัวเรือนเป็นเจ้าของ พบว่าครัวเรือนทั่วประเทศได้รับรายได้ที่ไม่เป็นตัวเงินประมาณ 2,316 บาทต่อครัวเรือนหรือประมาณร้อยละ 18.5 ของรายได้รวมทั้งสิ้นของครัวเรือน เมื่อจำแนกครัวเรือนออกไปตามเขตการปกครองพบว่า เขตกรุงเทพมหานครและ 3

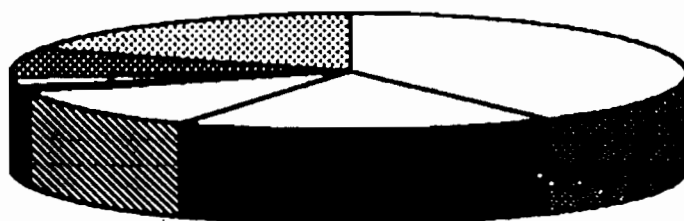
จังหวัดรอบนอกมีอัตราส่วนรายได้ที่ไม่เป็นตัวเงินต่อรายได้ทั้งสิ้นประมาณร้อยละ 15.4 เขตเทศบาลร้อยละ 13.5 เขตสุขาภิบาลร้อยละ 15.6 เขตนอกเทศบาล - สุขาภิบาลร้อยละ 22.2 จะเห็นได้ว่าเขตนอกเทศบาล - สุขาภิบาลมีอัตราส่วนสูงสุดทั้งน่าจะมาจากกรณีที่ครัวเรือนในเขตการปกครองดังกล่าวนั้นประกอบไปด้วยครัวเรือนที่เป็นผู้ถือครองการเกษตรที่ค่อนข้างสูงกว่ากลุ่มอื่น ๆ และกลุ่มของผู้ถือครองการเกษตรเป็นครัวเรือนที่ค่อนข้างจะได้เปรียบกลุ่มอื่น ๆ ในด้านพื้นที่และเวลาทำให้สามารถเพาะปลูกสินค้าที่จำเป็นสำหรับการบริโภคภายในครัวเรือน เช่น จำพวกพืชผักสวนครัว ข้าว เป็นต้น

เมื่อพิจารณาครัวเรือนไปตามสถานะสังคมในตารางที่ 9 ก็พบว่าครัวเรือนผู้ถือครองการเกษตรทั้งผู้เป็นเจ้าของที่ดินและเช่าที่ดิน ทั้งสองกลุ่มมีอัตราส่วนของรายได้จากสินค้าที่ครัวเรือนผลิตขึ้นเองต่อรายได้ที่ไม่เป็นตัวเงินทั้งสิ้นสูงกว่าครัวเรือนกลุ่มอื่น ๆ ซึ่งเป็นการสนับสนุนแนวความคิดที่ได้กล่าวไปข้างต้นเป็นอย่างดี

3.3.5.7 รายได้ที่เป็นตัวเงินอื่น อันได้แก่ เงินรับการประกันภัย รางวัลจาก ล็อตเตอรี่ การพนัน อื่น ๆ พบว่าครัวเรือนทั่วประเทศมีรายได้ประเภทนี้เพียงร้อยละ 1.8 ต่อรายได้ทั้งสิ้นที่ครัวเรือนได้รับ โดยเขตนอกเทศบาล - สุขาภิบาลมีอัตราส่วนรายได้ที่เป็นตัวเงินต่อรายได้รวมมากที่สุดประมาณร้อยละ 2.2 หรือ 201 บาท รองลงมาเป็นสุขาภิบาล กรุงเทพมหานคร และ 3 จังหวัดรอบนอกตามลำดับ การที่เขตนอกเทศบาลและสุขาภิบาลมีอัตราส่วนค่อนข้างสูงอาจจะเป็นไปได้ที่ครัวเรือนที่อยู่ในเขตการปกครองดังกล่าวค่อนข้างที่จะมีเวลาว่างซึ่งนิยมที่จะเสี่ยงโชคโดยเฉพาะกับการเล่นการพนัน

เมื่อพิจารณาออกไปตามสถานะเศรษฐกิจและสังคมพบว่า ครัวเรือนที่เป็นผู้ถือครองการเกษตรทั้งที่เป็นเจ้าของที่ดินและเช่าที่ดินมีอัตราส่วนรายได้ประเภทนี้ค่อนข้างสูงกว่ากลุ่มอื่น คือ มีอัตราส่วนอยู่ที่ร้อยละ 4.0 และ 2.9 ตามลำดับ

รูปที่ 4 รายได้เฉลี่ยของครัวเรือนจำแนกตามแหล่งที่มา

- ค่าแรงและเงินเดือน ร้อยละ 40.2
- ค่าโชตจากการเล่นการพนันที่ไม่ใช่การพนัน ร้อยละ 18.5
- รายได้จากเงินทรัพย์สิน ร้อยละ 1.9
- รายได้อื่น ๆ ร้อยละ 2.2
- รายได้จากจ้างว่าจ้าง ร้อยละ 7.9

ตารางที่ 6 รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือน แหล่งที่มาของรายได้จำแนกตามเขตการปกครอง

รายการ	ครัวเรือนทั้งหมด		กลุ่มชนบทนคร (และ 3 จังหวัดรอบนอก		เทศบาล		สุขาภิบาล		นอกสุขาภิบาล และเทศบาล	
	บาท	ร้อยละ	บาท	ร้อยละ	บาท	ร้อยละ	บาท	ร้อยละ	บาท	ร้อยละ
รายได้ทั้งสิ้นต่อเดือน	12,492	100	24,929	100	17,606	100	12,960	100	8,996	100
รายได้ประจำ	12,271	98.2	24,673	98.9	17,354	95.5	12,691	98.0	8,795	97.8
รายได้ที่เป็นตัวเงิน	9,955	79.7	20,836	83.5	14,968	85.0	10,671	82.3	6,795	75.5
ค่าแรงและเงินเดือน	5,015	40.2	13,654	54.7	7,689	43.7	5,062	39.0	2,723	30.3
กำไรสุทธิจากการทำธุรกิจส่วนตัวที่ไม่ใช่การเกษตร	2,315	18.5	4,924	19.7	5,138	29.2	3,262	25.1	1,264	14.1
กำไรสุทธิจากการทำการเกษตร	1,404	11.2	216	0.8	163	0.9	1,137	8.8	1,854	20.6
รายได้จากทรัพย์สิน	236	1.9	511	2.0	560	3.2	287	2.2	129	1.4
เงินได้รับจากการช่วยเหลือ	986	7.9	1,514	6.0	1,418	8.05	923	7.1	825	9.2
รายได้ที่ไม่เป็นตัวเงิน	2,316	18.5	3,837	15.4	2,386	13.5	2,020	15.6	2,000	22.2
รายรับที่เป็นตัวเงินอื่น	221	1.8	256	1.0	252	1.4	269	2.0	201	2.2

ที่มา : การสำรวจภาวะเศรษฐกิจสังคมของครัวเรือน พ.ศ. 2541 สำนักงานสถิติแห่งชาติ

ตารางที่ 7 รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือน แหล่งที่มาของรายได้จากตามสถานะเศรษฐกิจสังคมของครัวเรือน

รายการ	ผู้ถือครองทรัพย์สิน			ผู้เช่า			ผู้เช่า			ผู้เช่า			ผู้เช่า			ผู้เช่า			ผู้เช่า		
	เป็นเจ้าของ		พื้นที่ดิน	เช่า		พื้นที่ดิน	เช่า		พื้นที่ดิน	เช่า		พื้นที่ดิน	เช่า		พื้นที่ดิน	เช่า		พื้นที่ดิน	เช่า		พื้นที่ดิน
	บาท	ร้อยละ		บาท	ร้อยละ		บาท	ร้อยละ		บาท	ร้อยละ		บาท	ร้อยละ		บาท	ร้อยละ		บาท	ร้อยละ	
	บาท	ร้อยละ	บาท	ร้อยละ	บาท	ร้อยละ	บาท	ร้อยละ	บาท	ร้อยละ	บาท	ร้อยละ	บาท	ร้อยละ	บาท	ร้อยละ	บาท	ร้อยละ	บาท	ร้อยละ	
รายได้ทั้งหมด	7,915	100	8,568	100	17,655	100	5,179	100	16,015	100	9,807	100	32,307	100	8,972	100	32,307	100	8,972	100	
รายได้ประจำ	7,683	91	8,316	97	17,335	98.2	5,092	98.3	15,769	98.5	9,696	98.8	32,000	99	8,784	98	32,000	99	8,784	98	
รายได้ที่เป็นส่วนเงิน	5,534	69.9	6,282	73.3	14,798	83	3,727	71.9	13,182	82.3	8,022	81.8	27,792	86	6,383	71.1	27,792	86	6,383	71.1	
ค่าแรงและเงินเดือน	610	7.7	812	9.5	1,319	7.5	3,317	64	11,542	71.5	7,148	72.9	24,782	76.7	670	7.5	24,782	76.7	670	7.5	
กำไรสุทธิจากการทำธุรกิจ																					
ส่วนค่าที่ไม่ใช่การเกษตร	184	2.3	226	2.6	12,491	70.7	71	1.4	729	4.5	265	3	953	-	290	3.2	953	-	290	3.2	
กำไรสุทธิจากการทำ																					
การเกษตร	4,309	54.4	4,966	57.9	342	1.9	182	3.5	174	1.1	275	2.8	216	0.7	244	2.7	216	0.7	244	2.7	
รายได้จากทรัพย์สิน	78	1	42	0.5	269	1.5	21	0.38	212	1.3	950	2.6	788	2.4	585	6.5	788	2.4	585	6.5	
เงินที่ได้รับจากการช่วยเหลือ	333	4.5	236	2.7	377	2.1	136	2.6	525	3.3	254	2.6	1,053	3.2	4,594	51.2	1,053	3.2	4,594	51.2	
รายได้ที่ไม่เป็นส่วนตัว	2,149	27.1	2,634	30.7	2,537	14.4	1,365	26.3	2,537	16.1	1,674	17.1	4,208	13	2,401	26.8	4,208	13	2,401	26.8	
รายรับที่เป็นส่วนตัวอื่น	320	4	257	2.9	320	1.8	87	1.7	246	1.5	111	1.1	307	0.9	188	2.1	307	0.9	188	2.1	

ที่มา : การสำรวจภาวะเศรษฐกิจสังคมของครัวเรือน พ.ศ. 2541 สำนักงานสถิติแห่งชาติ

ตารางที่ 8 ร้อยละรายได้จากสินทรัพย์ ชำแนกตามแหล่งที่มาของการปกครอง

หน่วย : บาท

รายการ	ครัวเรือนทั้งหมด	กรุงเทพมหานคร และ 3 จังหวัดรอบนอก	ภาคกลาง	ชนบท	นอกชุมชนเมือง และเทศบาล
รายได้จากสินทรัพย์ทั้งสิ้น	100	100	100	100	100
ค่าเช่าที่ใช้ทำการเกษตร	9.3	0.2	2.3	16.0	19.4
รายรับจากการให้เช่าห้อง	28.8	41.5	30.7	22.6	18.6
ค่าเช่าสินทรัพย์และที่ดินอื่น ๆ	3.8	4.3	7.5	3.1	1.5
ดอกเบี้ยและเงินปันผล	58.0	54.0	59.5	58.2	60.4

ที่มา : การสำรวจภาวะเศรษฐกิจสังคมของครัวเรือนปี 25241 สำนักงานสถิติแห่งชาติ

ตารางที่ 9 ร้อยละรายได้จากสินทรัพย์ จำแนกตามแหล่งที่มาสถานะเศรษฐกิจสังคมของครัวเรือน

หน่วย : บาท

รายการ	ผู้ถือครองกรรมสิทธิ์		ผู้ดำเนินงาน	ผู้จ้าง				ผู้มีได้ปฏิบัติงาน เชิง เศรษฐกิจ
	เป็นเจ้าของ ที่ดิน	เช่าที่ดิน		ผู้ปฏิบัติงาน วิชาชีพ นักวิชาการ และบริหาร	คนงาน เกษตร	คนงาน ทั่วไป	เตรียม พนักงาน	
รายได้จากสินทรัพย์ทั้งสิ้น	100	100	100	100	100	100	100	100
ค่าเช่าที่ใช้ทำการเกษตร	29.5	33.1	9.3	3.9	21.6	4.7	12	8.8
รายรับจากการให้เช่าห้อง	5.1	0	35.7	20.7	24.3	35.8	26.0	34.5
ค่าเช่าสินทรัพย์และที่ดินอื่น ๆ	2.5	0	2.2	2.8	0	0.9	2	7.0
ดอกเบี้ยและเงินปันผล	62.8	66.6	52.7	72.6	61.9	58.5	60	49.6

ที่มา : การสำรวจภาวะเศรษฐกิจสังคมของครัวเรือนปี 25241 สำนักงานสถิติแห่งชาติ

ตารางที่ 10 ร้อยละรายได้ที่ไม่เป็นเงินสด จำแนกตามแหล่งที่มาของการปกครอง

หน่วย : บาท

รายการ	ครัวเรือนทั้งหมด	กรุงเทพมหานคร และ 3 จังหวัดรอบนอก	ภาคเหนือ	ศูนย์กลาง	นอกศูนย์กลางและเทศบาล
รายได้ที่ไม่เป็นเงินสดทั้งสิ้น	100	100	100	100	100
สินค้าและบริการซึ่งได้รับเป็นส่วนหนึ่งของค่าแรง	9.3	15.1	19.1	13.3	4.8
สินค้าที่ครัวเรือนผลิตขึ้นได้เอง	26.5	5.4	10.7	22.7	38.4
สินค้าและบริการที่ได้มาโดยไม่ต้องซื้อ	12.6	13.2	14.2	13.7	12
ค่าประเมินค่าเช่าที่ครัวเรือนเป็นเจ้าของ	51.5	66.1	55.9	50.2	44.7

ที่มา : การสำรวจภาวะเศรษฐกิจสังคมของครัวเรือนปี 25241 สำนักงานสถิติแห่งชาติ

ตารางที่ 11 ร้อยละรายได้ที่ไม่เป็นตัวเอง จำแนกตามแหล่งที่มาสถานะเศรษฐกิจสังคมของครัวเรือน

หน่วย : บาท

รายการ	ผู้ถือครองครัวเรือน		ผู้ทำเป็นธุรกิจ		ลูกจ้าง				ผู้มีได้ ปฏิบัติงาน เชิง เศรษฐกิจ
	เงินค่า ของ ที่ดิน	เช่าที่ดิน	ของตนเอง ไม่ใช้การ เกษตร	ผู้ปฏิบัติงาน วิชาชีพ นักวิชาการ เกษตรบริหาร	คนงาน เกษตร	คนงาน ทั่วไป	เสมือน พนักงาน	ผู้ปฏิบัติงาน ในกระบวนการ การผลิต	
รายได้ที่ไม่เป็นตัวเองทั้งสิ้น	100	100	100	100	100	100	100	100	100
สินค้าและบริการซึ่งได้รับ เป็นส่วนหนึ่งของค่าแรง	9.4	0.6	1.5	9.5	12.8	25.4	14.9	23.1	1.1
สินค้าที่ครัวเรือนผลิตขึ้นได้เอง	50.9	44.8	30.4	39.2	24.8	10.0	24.0	4.7	17.6
สินค้าและบริการที่ได้มา โดยไม่ต้องซื้อ	7.4	7.9	9.0	15.1	13.1	12.6	11.7	8.3	74.5
ค่าประเมินค่าเช่าที่ครัวเรือน เป็นเจ้าของ	41.2	44.9	59.0	45.2	49.6	52.0	49.4	63.9	52.2

ที่มา : การสำรวจภาวะเศรษฐกิจสังคมของครัวเรือนปี 25241 สำนักงานสถิติแห่งชาติ

3.3.6 ค่าใช้จ่ายของครัวเรือน (ตารางที่ 12-13) จากตารางที่ 12 จะเห็นได้ว่าครัวเรือนทั่วประเทศมีค่าใช้จ่ายทั้งสิ้นประมาณ 10,380 บาทต่อครัวเรือน โดยเขตกรุงเทพมหานครและ 3 จังหวัดรอบนอกเป็นเขตการปกครองที่มีใช้จ่ายสูงสุด รองลงมาเป็นเขตเทศบาล สุขาภิบาล และเขตนอกเทศบาล - สุขาภิบาล ตามลำดับ จะเห็นได้ว่าลักษณะการใช้จ่ายของครัวเรือนจะมีทิศทางเดียวกับรายได้ คือ เขตการปกครองที่มีความเจริญมากกว่าค่าใช้จ่ายเฉลี่ยของครัวเรือนใน เขตนั้น ๆ ก็จะสูงกว่าครัวเรือนที่ตั้งอยู่ในครัวเรือนที่มีความเจริญหรือมีความเป็นเมืองน้อยกว่า ซึ่ง แสดงถึงภาวะค่าครองชีพที่ตั้งของชุมชนเมือง และนอกจากที่เขตที่มีความเจริญที่สูงมักมีห้างร้าน ตลอดจนสถานที่บริการประเภทต่าง ๆ อยู่เป็นจำนวนมากซึ่งปัจจัยดังกล่าวนี้สร้างแรงจูงใจในการใช้จ่ายให้แก่ครัวเรือนเป็นอย่างมาก

เมื่อพิจารณาโดยแยกครัวเรือนออกไปตามสถานะเศรษฐกิจสังคม ปรากฏว่ากลุ่มผู้ถือครองการเกษตรทั้งที่เป็นเจ้าของที่ดินและเช่าที่ดินมีค่าใช้จ่ายทั้งสิ้นประมาณ 7,025 บาท และ 7,811 บาทตามลำดับ กลุ่มผู้ดำเนินธุรกิจของตนเองที่ไม่ใช่การเกษตรมีค่าใช้จ่ายประมาณ 13,514 บาท ในส่วนของกลุ่มลูกจ้างปรากฏว่าผู้ปฏิบัติงานวิชาชีพ นักวิชาการเป็นกลุ่มที่มีค่าใช้จ่ายสูงสุดประมาณเดือนละ 23,550 บาทต่อครัวเรือน รองลงมาเป็นกลุ่มเสมียนพนักงาน พนักงานขายและให้บริการ มีค่าใช้จ่ายประมาณครัวเรือนละ 13,695 บาท ส่วนกลุ่มอื่น ๆ มีค่าใช้จ่ายต่ำกว่า 10,000 บาท ทุกกลุ่มจะเห็นได้ว่าการใช้จ่ายของครัวเรือนในทุกกลุ่มอาชีพ จะมีลักษณะขึ้นอยู่กับรายได้ คือ กลุ่มไหนที่มีรายได้สูงค่าใช้จ่ายจะสูงขึ้นไปด้วย ซึ่งค่าใช้จ่ายทั้งสิ้นของครัวเรือนข้างต้นสามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ

3.3.6.1 ค่าใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคและบริโภค ค่าใช้จ่ายในการอุปโภคและบริโภคข้างต้นประกอบไปด้วย ค่าอาหารและเครื่องดื่ม เครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ ยาสูบ เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย ซึ่งรวมค่าประเมินค่าเช่าบ้านที่ครัวเรือนเป็นเจ้าของเอาไว้ด้วยค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับรักษาพยาบาลและค่ายา ค่าใช้จ่ายส่วนบุคคล ค่าขนพาหนะและบริการสื่อสาร ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการบันเทิง ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการศึกษาและค่าใช้จ่ายอื่น ๆ เมื่อพิจารณาการใช้จ่ายเกี่ยวกับการอุปโภค - บริโภคของครัวเรือนทั่วประเทศปรากฏว่า มีค่าใช้จ่ายประเภทดังกล่าวประมาณ 8,966 บาทต่อครัวเรือน หรือประมาณร้อยละ 86.3 ของค่าใช้จ่ายทั้งสิ้น และการใช้จ่ายในการอุปโภค - บริโภคของครัวเรือน จะประกอบไปด้วยค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับอาหารและเครื่องดื่มมากที่สุด คือมีประมาณร้อยละ 35.1 ของค่าใช้จ่ายทั้งสิ้น รองลงมาเป็นค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย และค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับขนพาหนะและค่าบริการสื่อสาร คือมีอัตราส่วนประกอบร้อยละ 21.4 และ 13.3 ของ

ค่าใช้จ่ายรวม ตามลำดับ ส่วนค่าใช้จ่ายอุปโภค - บริโภคประเภทอื่น ๆ มีจำนวนไม่มากนัก คือไม่เกินร้อยละ 3.5 ของค่าใช้จ่ายรวมในทุก ๆ ประเภทของค่าใช้จ่าย

และเมื่อพิจารณาครัวเรือนแยกออกไปตามเขตการปกครองปรากฏครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานครมีค่าใช้จ่ายในการอุปโภค - บริโภคประมาณ 16,995 บาท ซึ่งสูงกว่าค่าเฉลี่ยของทุกเขต โดยค่าใช้จ่ายในการอุปโภค-บริโภคของครัวเรือนในเขตเทศบาล สุขาภิบาล และเขตนอกเทศบาล - สุขาภิบาลเท่ากับ 11,149 บาท, 8,796 บาท และ 6,900 บาท ตามลำดับ ซึ่งรายละเอียดของค่าใช้จ่ายในการอุปโภคและบริโภคของเขตการปกครองต่างก็ไม่ต่างไปจากรายละเอียดของค่าใช้จ่ายในการอุปโภคบริโภคของครัวเรือนทั่วประเทศที่ได้กล่าวมาข้างต้น คือ ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับอาหารและเครื่องดื่มจะมีอัตราส่วนต่อค่าใช้จ่ายทั้งสิ้นสูงสุด รองลงมาเป็นค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับยานพาหนะและค่าบริการสื่อสารและประเภทอื่น ๆ ตามลำดับอย่างไรก็ตามเป็นที่สังเกตว่าในส่วน of ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับยานพาหนะและค่าบริการสื่อสารนั้นจะมีลักษณะที่ค่อนข้างแตกต่างไปจากค่าใช้จ่ายในการอุปโภคและบริโภคประเภทอื่น ๆ เนื่องจากเขตกรุงเทพมหานคร และ 3 จังหวัดรอบนอก ซึ่งเป็นเขตการปกครองที่มีการบริการด้านขนส่งมวลชนและการบริการด้านการสื่อสารที่ค่อนข้างดีกว่าเขตอื่น ๆ แต่มีค่าใช้จ่ายประเภทนี้น้อยกว่าเขตเทศบาล และสุขาภิบาล

และเมื่อพิจารณาครัวเรือนแยกไปตามสถานะทางเศรษฐกิจสังคมปรากฏว่า กลุ่มคนงานเกษตรและคนงานทั่วไปมีอัตราส่วนค่าใช้จ่ายในการบริโภคและอุปโภคค่อนข้างสูง เมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มอื่น ๆ คือมีอัตราส่วนเกินกว่าร้อยละ 90 ทั้งสองกลุ่ม ขณะที่กลุ่มผู้ปฏิบัติงานวิชาชีพนักวิชาการและนักบริหารมีอัตราส่วนค่าใช้จ่ายในการอุปโภคและบริโภคต่อค่าใช้จ่ายทั้งสิ้นประมาณร้อยละ 77.4 ซึ่งเป็นอัตราส่วนที่น้อยที่สุด เมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มอื่น ๆ ขณะที่กลุ่มอื่นที่เหลือมีอัตราส่วนประมาณร้อยละ 84.1 - 89.8 ทั้งนี้ผลมาจากลักษณะทางสังคมและพฤติกรรมกรรมการบริโภคที่ต่างกัน รวมทั้งรายได้เฉลี่ยที่ครัวเรือนในภาคการเกษตรที่ค่อนข้างต่ำ รายได้ส่วนมากจึงถูกใช้ในการบริโภคในการยังชีพ

3.3.6.2 ค่าใช้จ่ายที่ไม่เกี่ยวกับการบริโภค ซึ่งประกอบไปด้วย ภาษี ของขวัญและเงินบริจาค เบี้ยประกัน ค่าซื้อสลากกินแบ่งและการพนันอื่น ๆ ดอกเบี้ยเงินกู้และดอกเบี้ย แร่ ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ปรากฏว่าครัวเรือนทั่วประเทศมีค่าใช้จ่ายที่ไม่เกี่ยวกับการบริโภคประมาณ 1,423 บาทต่อครัวเรือนหรือประมาณร้อยละ 13.7 ของค่าใช้จ่ายทั้งสิ้น โดยครัวเรือนใน

เขตกรุงเทพมหานคร เขตเทศบาล เขตสุขาภิบาล และเขตนอกเทศบาล – สุขาภิบาล มีค่าใช้จ่ายประเภทนี้ประมาณ 2,825 บาท , 2,297 บาท , 1,523 บาท , 989 บาท ต่อครัวเรือนตามลำดับ

และเมื่อจำแนกตามสถานะเศรษฐกิจสังคมกลุ่มที่มีค่าใช้จ่ายประเภทนี้สูงสุดคือ กลุ่มผู้ปฏิบัติงานวิชาชีพประมาณ 5,222 บาทต่อครัวเรือนหรือร้อยละ 22.2 ของค่าใช้จ่ายทั้งสิ้น และกลุ่มคนงานเกษตรและคนงานทั่วไปมีค่าใช้จ่ายประเภทดังกล่าวค่อนข้างน้อย เมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มอื่นคือประมาณ 445 บาท และ 528 บาท ตามลำดับหรือร้อยละ 8.1 และ 3.2 ของค่าใช้จ่ายทั้งสิ้น

ตารางที่ 12 ค่าใช้จ่ายผลิตภัณฑ์ของครัวเรือน จำแนกตามประเภทของค่าใช้จ่ายทางการแพทย์

รายการ	ค่ารักษาพยาบาล		ค่ารักษาพยาบาล		ค่ารักษาพยาบาล		ค่ารักษาพยาบาล		ค่ารักษาพยาบาล	
	บาท	ร้อยละ	บาท	ร้อยละ	บาท	ร้อยละ	บาท	ร้อยละ	บาท	ร้อยละ
ค่าใช้ซ้ำทั้งหมด	10,380	100	19,820	100	13,446	100	10,319	100	7,889	100
ค่าใช้ซ้ำเพื่อการอุปโภค - บริโภค	8,966	86.3	16,995	85.7	11,149	82.9	8,796	85.2	6,900	87.5
อาหารและเครื่องดื่ม	3,648	35.1	5,854	29.5	4,231	31.5	3,588	34.7	3,089	39.1
เครื่องใช้ไฟฟ้าและเครื่องใช้ในบ้าน	152	1.5	324	1.6	181	1.3	141	1.4	110	1.4
ยาสูบ	121	1.2	221	1.1	132	0.9	122	1.2	96	1.1
เครื่องนุ่งห่มและรองเท้า	361	3.5	651	3.3	405	3.0	340	3.3	292	3.7
ที่อยู่อาศัยและเครื่องใช้ในบ้าน	2,222	21.4	4,978	25.1	2,990	22.2	1,986	19.2	1,536	19.5
ค่าตรวจรักษาพยาบาลและค่ายา	287	2.8	573	2.9	294	2.2	267	2.6	223	2.8
ค่าใช้ซ้ำส่วนบุคคล	244	2.3	438	2.2	336	2.5	242	2.3	190	2.4
ค่าใช้ซ้ำเพื่อการอุปโภคและค่าบริการสื่อสาร	1,385	13.3	2,677	13.5	1,924	14.3	1,613	15.6	996	12.6
การบันเทิงและการอ่าน	180	1.7	465	2.4	255	1.9	174	1.7	102	1.3
การศึกษา	243	2.3	701	3.5	331	2.5	189	1.8	135	1.7
เบ็ดเตล็ด	123	1.2	110	0.5	70	0.5	134	1.3	131	1.6
ค่าใช้ซ้ำที่ไม่เกี่ยวข้องกับครัวเรือน	1,423	13.7	2,825	14.3	2,297	17.0	1,523	14.7	989	12.5

ที่มา : การสำรวจภาวะเศรษฐกิจสังคมของครัวเรือน พ.ศ. 2541 สำนักงานสถิติแห่งชาติ

ตารางที่ 13 ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือน จำแนกตามประเภทของค่าใช้จ่ายสถานประกอบธุรกิจตามของครัวเรือน

รายการ	ผู้ถือครองกิจการเกษตร		ผู้ดำเนินงานธุรกิจ		ผู้จ้าง						ผู้มีสัมปทาน					
	ส่วนแบ่งที่ดิน		ของตนเองที่ไม่ใช่การเกษตร		ผู้ปฏิบัติงานในครัวเรือนหรือในสถานประกอบการ		กรรมกรเกษตร		กรรมกรในห้าง		ผู้ปฏิบัติงานในสถานประกอบการ		รวมทั้งหมด			
	บาท	ร้อยละ	บาท	ร้อยละ	บาท	ร้อยละ	บาท	ร้อยละ	บาท	ร้อยละ	บาท	ร้อยละ	บาท	ร้อยละ		
	บาท	ร้อยละ	บาท	ร้อยละ	บาท	ร้อยละ	บาท	ร้อยละ	บาท	ร้อยละ	บาท	ร้อยละ	บาท	ร้อยละ		
ค่าเช่าที่ดิน	7,025	100	7,811	100	23,550	100	5,511	100	6,450	100	13,695	100	8,593	100	7,964	100
ค่าเช่าเพื่อการอุปโภค - บริโภค	6,275	89.3	7,003	89.6	18,238	77.4	5,066	92.0	5,922	91.8	11,965	87.4	7,661	89.2	7,153	89.8
อาหารและเครื่องดื่ม	2,961	42.1	3,221	41.2	5,826	24.7	2,559	46.4	2,938	45.5	4,573	33.4	3,501	40.7	2,806	35.2
เครื่องคัมมิเนอออกออส	79	1.1	120	1.5	284	1.2	106	1.9	169	2.6	262	1.9	175	2.0	65	0.8
ยาสูบ	78	1.1	99	1.3	132	0.6	79	1.4	110	1.7	179	1.3	150	1.7	56	0.7
เครื่องปรุงหมัและรองเท้า	254	3.6	312	4.0	1,000	4.2	171	3.1	180	2.8	553	4.0	260	3.0	236	3.0
ที่อยู่อาศัยและเครื่องใช้ในบ้าน	1,401	19.9	1,488	19.1	4,801	20.4	1,128	20.5	1,391	21.6	2,999	21.9	1,728	20.1	2,103	26.4
ค่าตรวจรักษาพยาบาลและค่ายา	199	2.8	218	2.79	609	2.6	118	2.1	157	2.4	362	2.6	206	2.3	348	4.4
ค่าเช่ารถส่วนบุคคล	166	2.4	189	2.4	535	2.3	144	2.6	162	2.5	338	2.5	224	2.6	182	2.3
ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับยานพาหนะและค่าบริการสื่อสาร	800	11.4	931	11.9	3,826	16.2	576	10.5	534	8.3	1,992	14.5	1,070	12.5	768	9.6
การบันเทิงและการอ่าน	73	1.0	89	1.1	560	2.4	61	1.1	86	1.3	264	1.9	130	1.5	153	1.9
การศึกษา	1,108	1.5	131	1.7	577	2.5	79	1.4	99	1.5	351	2.6	150	1.7	290	3.6
เบ็ดเตล็ด	156	2.2	205	2.6	178	0.7	45	0.8	96	1.5	92	0.7	67	0.8	146	1.8
ค่าใช้สอยที่ไม่ใช่เกี่ยวกับกรบริโภค	750	10.6	808	10.3	5,222	22.2	445	8.1	528	8.2	1,732	12.6	932	10.8	811	10.2

ที่มา : การสำรวจภาวะเศรษฐกิจสังคมของครัวเรือน พ.ศ. 2541 สำนักงานสถิติแห่งชาติ

3.3.7 **ภาระหนี้สินของครัวเรือน** (ตารางที่ 14-15) จากตารางที่ 14 พบว่าครัวเรือนทั่วประเทศมีหนี้สินเฉลี่ย 69,674 บาทต่อครัวเรือน เป็นหนี้สินที่นำมาใช้เพื่อการใช้จ่ายในครัวเรือนประมาณ 42,315 บาทต่อครัวเรือน เพื่อใช้ทำธุรกิจที่ไม่ใช่การเกษตรประมาณ 16,280 บาทต่อครัวเรือน เพื่อใช้ทำการเกษตรประมาณ 9,999 บาทต่อครัวเรือน และหนี้ประเภทอื่นประมาณ 1,080 บาทต่อครัวเรือน จะเห็นได้ว่าการก่อหนี้ของครัวเรือนส่วนใหญ่ประมาณร้อยละ 60.73 การก่อหนี้เพื่อใช้จ่ายในครัวเรือน ซึ่งการก่อหนี้ลักษณะดังกล่าวจะส่งผลการเพิ่มขึ้นของรายได้ในอนาคตค่อนข้างน้อยเนื่องจากการก่อหนี้เพื่อเพิ่มการบริโภคของตนเองและไม่ได้นำเงินไปลงทุนให้เกิดรายได้ ขณะที่การก่อหนี้เพื่อการลงทุนทั้งเพื่อการใช้ทำธุรกิจ และเพื่อลงทุนทางการเกษตรซึ่งเป็นการก่อหนี้ที่จะสามารถเพิ่มทุนรายได้ให้แก่ครัวเรือนกลับมีมูลค่าน้อยกว่าการก่อหนี้เพื่อใช้จ่าย ลักษณะของของพฤติกรรมก่อหนี้ดังกล่าวของครัวเรือนข้างต้นสามารถสะท้อนต่อพฤติกรรมการใช้จ่ายของครัวเรือนในประเทศ กล่าวคือ มีพฤติกรรมการใช้จ่ายที่ขาดการวางแผนที่ดีเพราะเมื่อนำเอาภาวะหนี้สินไปเปรียบเทียบกับรายได้ต่อเดือนของครัวเรือน ซึ่งมีประมาณ 12,492 บาทต่อครัวเรือน จะเห็นได้ว่าหนี้สินเพื่อการใช้จ่ายของครัวเรือนสูงกว่ารายได้ประมาณ 3.4 เท่า การที่หนี้เพื่อการใช้จ่ายสูงกว่ารายได้มากเช่นนี้เป็นไปได้ที่ครัวเรือนไม่ได้ให้ความสำคัญกับการป้องกันความไม่แน่นอนที่อาจจะเกิดกับรายได้ จึงทำการสนองตอบต่อความต้องการใช้จ่ายโดยการก่อหนี้ และจะผ่อนชำระจากรายได้ที่คาดว่าจะได้รับในอนาคต ในส่วนการได้มาของหนี้สินของครัวเรือนก็มีอยู่ด้วยกันหลายแนวทาง เช่น การกู้จากสถาบันการเงินทั้งที่เป็นของรัฐและเอกชน สหกรณ์ออมทรัพย์ นอกจากนี้อาจได้มาจากการกู้ยืมในระบบซึ่งมีอัตราดอกเบี้ยที่ค่อนข้างสูง เช่น การเล่นแชร์ การกู้จากบุคคลภายนอกครัวเรือน เป็นต้น

เมื่อจำแนกครัวเรือนออกไปตามเขตการปกครองพบว่า เขตเทศบาลมีจำนวนหนี้สินเฉลี่ยต่อครัวเรือนสูงสุดประมาณ 138,754 บาทต่อครัวเรือน รองลงมาเป็นเขตกรุงเทพมหานคร เขตสุขภาพิบาลและนอกเขตเทศบาล - สุขาภิบาล ซึ่งมีหนี้สินเฉลี่ยต่อครัวเรือนประมาณ 131,740 บาท, 81,072 บาท, 46,090 บาท ตามลำดับ ซึ่งในส่วนของเขตกรุงเทพและ 3 จังหวัดรอบนอกและเขตเทศบาล เขตสุขภาพิบาล การก่อหนี้ของครัวเรือนส่วนใหญ่ก็เพื่อใช้จ่ายในครัวเรือน รองลงมาเพื่อใช้ทำธุรกิจ และเพื่อใช้ทำการเกษตรและอื่น ๆ ตามลำดับ จะเห็นได้ว่าวัตถุประสงค์ในการก่อหนี้เพื่อการเกษตรของทั้ง 3 เขตข้างต้นค่อนข้างน้อย เมื่อเปรียบเทียบกับวัตถุประสงค์อื่น ๆ ทั้งหมด เนื่องจากเขตที่ได้กล่าวมานั้นมีครัวเรือนที่ทำการเกษตรไม่มากนัก ขณะที่เขตนอกเทศบาล - สุขาภิบาล มีวัตถุประสงค์ในการก่อหนี้เพื่อการเกษตรเป็น

อันดับสองรองจากวัตถุประสงค์เพื่อการใช้จ่าย ทั้งนี้ เนื่องจากครัวเรือนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพด้านเกษตรกรรมไม่ว่าจะในการปลูกข้าว ยางพารา มันสำปะหลัง หรือพืชทางการเกษตรอื่น ๆ

เมื่อจำแนกครัวเรือนออกไปตามสถานะเศรษฐกิจ พบว่า กลุ่มผู้ปฏิบัติงานวิชาชีพ นักวิชาการ และนักบริหารมีหนี้สินเฉลี่ยสูงสุดคือประมาณ 243,221 บาทต่อครัวเรือน รองลงมาเป็นกลุ่มผู้ดำเนินธุรกิจที่ไม่ใช่การเกษตร กลุ่มเสมียนพนักงาน กลุ่มผู้ถือครองการเกษตรที่เช่าที่ดิน กลุ่มผู้ไม่ได้ปฏิบัติงานเชิงเศรษฐกิจ กลุ่มผู้ถือครองการเกษตรที่เช่าที่ มีหนี้สินเฉลี่ยต่อครัวเรือนประมาณ 142,654 บาท, 78,573 บาท, 49,440 บาท, 33,878 บาท, 33,650 บาท ตามลำดับ ส่วนกลุ่มคนงานมีหนี้สินค่อนข้างน้อยเมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มอื่น ๆ จะเห็นได้ว่ากลุ่มลูกจ้างที่มีรายได้ประจำจะมีหนี้ที่ค่อนข้างสูงเนื่องจากครัวเรือนกลุ่มนี้มีรายได้ค่อนข้างที่จะมีความมั่นคงและแน่นอนทำให้สามารถคาดการณ์ถึงรายได้ที่จะนำมาชำระหนี้ในอนาคตได้ถูกต้อง อีกทั้งเป็นกลุ่มที่มีรายได้ที่สูงกว่ากลุ่มอื่น ๆ และกลุ่มผู้ดำเนินธุรกิจนั้นแม้ว่าจะมีหนี้ที่สูงเป็นอันดับสองจากกลุ่มผู้ปฏิบัติงานวิชาชีพ แต่หนี้ส่วนใหญ่ก็นำไปลงทุนในการทำธุรกิจ ซึ่งสร้างรายได้ให้แก่ครัวเรือน ในส่วนของกลุ่มผู้ถือครองการเกษตรนั้นปรากฏว่า ผู้ที่เช่าที่ดินมีหนี้สินต่อครัวเรือนมากกว่ากลุ่มที่เป็นเจ้าของที่ดิน น่าจะเป็นผลมาจากทรัพย์สินโดยเฉพาะที่ดินซึ่งกลุ่มผู้เช่าที่ดินจะมีค่าใช้จ่ายในการลงทุนทางการเกษตรสูงกว่ากลุ่มที่เป็นเจ้าของที่ จึงมีจำนวนหนี้สินที่สูงกว่าและเป็นที่น่าสังเกตว่าในส่วนกลุ่มผู้ที่ไม่ได้ปฏิบัติงานเชิงเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นกลุ่มคนที่มีอายุอยู่ในช่วงบั้นปลายของชีวิต น่าจะไม่มีภาระเงินในการก่อหนี้ เนื่องจากมีระยะเวลาในการมีระยะเวลาในการเก็บออม และสร้างฐานะมากกว่ากลุ่มอื่น ๆ ทั้งหมด จึงน่าจะเป็นกลุ่มที่มีค่าใช้จ่ายจากเงินที่เก็บออมและสะสมมาตลอดชีวิต แต่กลับมีหนี้สินที่ค่อนข้างสูง

ตารางที่ 14 จำนวนหนี้สินโดยเฉลี่ยต่อครัวเรือน จำนวนตามวัตถุประสงค์การปกครอง

วัตถุประสงค์ของภารกิจ	ครัวเรือน	กลุ่มสหกรณ์ และ 3 องค์กรนอก	เทศบาล	ชุมชน	นอกชุมชน และเทศบาล
หนี้สินทั้งหมด	69,674	131,740	138,754	81,072	46,090
เพื่อใช้จ่ายในครัวเรือน	42,315	88,404	39,841	50,135	25,314
เพื่อใช้ทำธุรกิจที่ไม่ใช่การเกษตร	16,280	38,753	42,774	21,510	7,423
เพื่อใช้ทำการเกษตร	9,999	8,150	2,627	8,118	12,658
อื่นๆ	1,080	1,433	3,512	1,309	695

ที่มา : การสำรวจภาวะเศรษฐกิจสังคมของครัวเรือน พ.ศ. 2541 สำนักงานสถิติแห่งชาติ

ตารางที่ 15 จำนวนหนี้สินโดยเฉลี่ยต่อครัวเรือน จำแนกตามวัตถุประสงค์แยกการปกครอง

แหล่งที่มา	ผู้ถือครองภาระเดบิต		ผู้ได้เงินชดเชย		ลูกจ้าง				ผู้ไม่ได้รับเงินชดเชย	
	เงินเช่าของที่ดิน	เช่าที่ดิน	ของครอบครัวที่ไม่ใช่การเกษตร	เกษตรกร	ผู้ปฏิบัติงานวิชาชีพ นักวิชาการ และบริหาร	คณบดี อาจารย์	คนงานทั่วไป	เดบิต		เดบิต
หนี้สินทั้งหมด	33,650	49,440	14,2654	14,2654	24,3221	13,300	20,297	78,573	26,757	33,878
เพื่อใช้จ่ายในครัวเรือน	10,345	12,273	50,179	50,179	22,1399	7,752	8,935	65,841	21,520	27,107
เพื่อใช้ทำธุรกิจที่ไม่ใช่การเกษตร	1,407	2,508	85,743	85,743	7,705	1,035	4,103	7,954	579	1,520
เพื่อใช้ทำการเกษตร	21,735	34,050	5,676	5,676	9,086	4,450	7,125	2,800	3,909	4,257
อื่นๆ	163	309	1,042	1,042	5,031	63	134	1,978	749	994

ที่มา : การสำรวจภาวะเศรษฐกิจสังคมของครัวเรือน พ.ศ. 2541 สำนักงานสถิติแห่งชาติ

3.3.8 การออมเฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือน (ตารางที่ 16) จากตารางที่ 16 ครัวเรือนทั่วประเทศมีการออมเฉลี่ย 2,103 บาทต่อครัวเรือน และมีค่าความโน้มเอียงในการออม เท่ากับ 0.17 และเมื่อพิจารณาโดยแยกครัวเรือนไปตามลักษณะเขตการปกครองพบว่า เขต กรุงเทพมหานครมีการออมสูงสุด รองลงมาเป็นเขตเทศบาล เขตสุขาภิบาลและเขตนอกเทศบาล - สุขาภิบาล โดยมีการออมเฉลี่ยต่อครัวเรือนประมาณ 5,109 บาท 4,160 บาท, 2,641 บาท และ 1,107 บาทตามลำดับ เป็นที่น่าสังเกตว่าปริมาณการออมต่อครัวเรือนในเขตการปกครอง ต่าง ๆ จะมีลักษณะเช่นเดียวกับรายได้ของครัวเรือนคือ ครัวเรือนที่อาศัยอยู่ในเขตการปกครองที่ มีความเจริญค่อนข้างสูงจะมีรายได้ที่สูงและ พบว่า ปริมาณการออมก็จะสูงตามไปด้วย

และเมื่อจำแนกครัวเรือนไปตามสถานะทางเศรษฐกิจพบว่า กลุ่มผู้ปฏิบัติงาน วิชาชีพ นักวิชาการ มีการออมเฉลี่ยต่อครัวเรือนสูงสุด รองลงมาเป็นกลุ่มผู้ดำเนินธุรกิจของ ตนเองที่ไม่ใช่การเกษตร กลุ่มผู้ปฏิบัติงานในกระบวนการผลิตและกลุ่มผู้ไม่ได้ปฏิบัติงานในเชิง เศรษฐกิจ โดยมีการออมเฉลี่ยต่อครัวเรือนประมาณ 8,757 บาท, 4,147 บาท, 2,320 บาท, 1,214 บาท, 1,003 บาทตามลำดับ ส่วนในครัวเรือนกลุ่มอื่น ๆ ที่เหลือมีการออมเฉลี่ยต่อครัว เรือนค่อนข้างต่ำกว่า 1,000 บาท โดยกลุ่มคนงานเกษตรเป็นเพียงกลุ่มเดียวที่มีการออมมีค่าติดลบ

ตารางที่ 16 การออมเฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือน แยกตามเขตการปกครองและสถานะสังคมของครัวเรือน

เขตการปกครอง		
กรุงเทพมหานคร		
ชนบท		
รวม		
ทั่วประเทศ	2,103	0.17
กรุงเทพมหานครและ 3 จังหวัด	5,109	0.20
เทศบาล	4,160	0.24
สุขาภิบาล	2,641	0.20
นอกเทศบาล - สุขาภิบาล	1,107	0.12
ผู้ถือครองการเกษตร		
- มีที่ดินเป็นของตนเอง	890	0.11
- เช่าที่	757	0.09
ผู้ดำเนินธุรกิจที่ไม่ใช่การเกษตร	4,147	0.23
ลูกจ้าง		
- ผู้ปฏิบัติงานวิชาชีพ นักวิชาการและนักบริหาร	8,757	0.27
- คนงานเกษตร	- 332	- 0.06
- คนงานทั่วไป	120	0.02
- เสมียนพนักงาน พนักงานขายและให้บริการ	2,320	0.14
- ผู้ปฏิบัติงานในกระบวนการผลิต	1,214	0.12
ผู้ไม่ได้ปฏิบัติงานเชิงเศรษฐกิจ	1,008	0.11

ที่มา : รายงานการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของสำนักงานสถิติแห่งชาติปี 2541

บทที่ 4

การวิเคราะห์และการประเมินผล

ในการศึกษาครั้งนี้จะทำการศึกษาโดยแบ่งกลุ่มตัวอย่างครัวเรือนออกเป็น 7 กลุ่ม จำแนกครัวเรือนตัวอย่างออกไปตามพื้นที่หรือที่ตั้งของครัวเรือน และตามกลุ่มอายุของครัวเรือนตามสถานะเศรษฐกิจสังคมของครัวเรือนดังนี้

- 1) ครัวเรือนทั่วประเทศทั้งหมด
- 2) ครัวเรือนทั่วประเทศแยกตามอายุของหัวหน้าเรือน โดยแบ่งครัวเรือนออกเป็น 3 กลุ่มคือ กลุ่มอายุน้อยกว่า 40 ปี กลุ่มอายุ 40-60 ปี กลุ่มอายุมากกว่า 60 ปี
- 3) ครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล
- 4) ครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลนอกเขตตามอายุของหัวหน้าครัวเรือนแบ่งเป็น 3 กลุ่มคือ ครัวเรือนที่หัวหน้าครัวเรือนมีอายุต่ำกว่า 40 ปี ครัวเรือนที่มีอายุในช่วง 40-60 และครัวเรือนที่มีอายุมากกว่า 60 ปี
- 5) ครัวเรือนนอกเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล
- 6) ครัวเรือนนอกเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลแยกตามอายุของหัวหน้าครัวเรือนแบ่งเป็น 3 กลุ่มคือ ครัวเรือนที่หัวหน้าครัวเรือนมีอายุต่ำกว่า 40 ปี ครัวเรือนที่มีอายุในช่วง 40-60 และครัวเรือนที่มีอายุมากกว่า 60 ปี
- 7) ครัวเรือนแยกตามสถานะทางเศรษฐกิจสังคมของครัวเรือน โดยแบ่งออกเป็น 8 กลุ่มคือ กลุ่มผู้ถือครองการเกษตรซึ่งที่ดินส่วนใหญ่เป็นของตัวเอง กลุ่มผู้ถือครองการเกษตรซึ่งที่ดินส่วนใหญ่เช่าผู้อื่น กลุ่มผู้ดำเนินธุรกิจของตัวเองที่ไม่ใช่การเกษตร กลุ่มผู้ปฏิบัติงานวิชาชีพ นักวิชาการ นักบริหารที่รับจ้าง กลุ่มคนงานทั่วไปและคนงานเกษตร กลุ่มเสมียนพนักงาน พนักงานขายและให้บริการ กลุ่มผู้ปฏิบัติงานในกระบวนการผลิต กลุ่มผู้ไม่ได้ปฏิบัติงานเชิงเศรษฐกิจ

4.1 สมการการออมของครัวเรือนในประเทศไทยทั้งหมด

ตามแนวคิดและข้อสมมติฐานของ *Keynes* ที่เกี่ยวกับรายได้สัมบูรณ์ และแนวคิด วัฏจักรชีวิตของ *Ando-Modigliani* นั้นสมการการออมของครัวเรือนที่จะนำมาทดสอบแนวคิดดังกล่าว นั้น สามารถกำหนดให้ขึ้นอยู่กับปัจจัยอันประกอบด้วย รายได้ของครัวเรือน (Y) สินทรัพย์ทางการเงิน (F) การมีบ้านเป็นของตนเอง (D) หนี้สินของครัวเรือน (DEBT) อายุของหัวหน้าครัวเรือน (AGE) การศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน (EDU) กลุ่มพื้นที่ (DEPT) ขนาดของครัวเรือน (SIZE) โดยการใช้วิธีการคำนวณตามแนวทาง OLS และจะมีการตรวจสอบค่าทางสถิติที่เหมาะสมไม่ว่าจะเป็นปัญหาของ *Autocorrelation* และ *Multicollinearity* เพื่อจะให้ผลของการคำนวณมีความน่าเชื่อถือ ซึ่งการพิจารณาถึงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระข้างต้นของครัวเรือนทั่วประเทศทั้งหมด เพื่อที่จะตรวจสอบถึงปัญหา *Multicollinearity* แล้วพบว่าตัวแปรอิสระของสมการบางตัวมีความสัมพันธ์ในระดับที่มีนัยสำคัญ อันได้แก่ความสัมพันธ์ระหว่าง กลุ่มพื้นที่กับขนาดครัวเรือน และ หนี้สินกับสินทรัพย์ทางการเงิน (ภาคผนวก ก.) ซึ่งการแก้ไขปัญหาดังกล่าว รวมทั้งการคำนวณตามวิธีการ *Stepwise Selection* เพื่อหาตัวแปรที่มีนัยสำคัญทางสถิติของสมการการออมดังกล่าวจะพบว่าสมการที่มีความเหมาะสมที่จะอธิบายถึงพฤติกรรมการออมของครัวเรือนทั่วประเทศ คือ

$$SH = -5527.971 + 0.256 Y + 0.015 F + 334.398 EDU + 57.474 AGE \quad 4.1$$

$$(-3.943) \quad (24.966) \quad (14.426) \quad (4.494) \quad (2.537)$$

$$R^2 = 0.748 \quad D.W. = 1.888 \quad d.f. = 581 \quad F\text{-Stat} = 429.144$$

เมื่อพิจารณาทดสอบความสัมพันธ์ ระหว่างค่าความคลาดเคลื่อน ของแต่ละตัวแปร (*Autocorrelation*) จากสมการการออมข้างต้นโดยพิจารณาจากค่า *Durbin Watson* พบว่ามีค่าเท่ากับ 1.888 จากผลดังกล่าวแสดงว่าไม่มีปัญหา *Autocorrelation* ของค่า *Residuals*

จากการคำนวณ พบว่าสมการการออมสามารถอธิบายพฤติกรรมการออมของครัวเรือนในประเทศไทยทั้งหมดได้ร้อยละ 74.8 โดยรายได้ (Y) เป็นปัจจัยที่กำหนดการออมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติและมีผลต่อการออมในเชิงบวก ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดที่ว่าด้วยการบริโภคเป็นปัจจัยโดยตรงกับรายได้ ซึ่งจากผลการคำนวณในสมการข้างต้นพบว่า ถ้ากำหนดให้ปัจจัยอื่น ๆ คงที่แล้วรายได้เพิ่มขึ้นหนึ่งบาทจะทำให้การออมของครัวเรือนเพิ่มขึ้น 0.256 บาท หรืออีกนัยหนึ่งก็คือค่า MPS มีค่าเท่ากับ 0.256 นั่นเอง

สินทรัพย์ทางการเงิน (F) เป็นปัจจัยที่กำหนดการออมของครัวเรือนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ กล่าวคือการเพิ่มขึ้นของสินทรัพย์ทางการเงินจะมีผลต่อการออมของครัวเรือนมากขึ้น ทั้งนี้ อาจจะเป็นเพราะว่าการถือครองสินทรัพย์ทางการเงินทำให้ครัวเรือนมีโอกาสที่จะสามารถมีรายได้ทั้งรายได้ในรูปแบบดอกเบี้ย เงินปันผล และรูปแบบอื่น ๆ เพิ่มขึ้น อันส่งผลต่อการเพิ่มขึ้นของความสามารถในการออม และจากค่าสัมประสิทธิ์ที่ได้สามารถอธิบายได้ คือ ถ้ากำหนดให้ปัจจัยอื่น ๆ คงที่แล้วสินทรัพย์ทางการเงินของครัวเรือนเพิ่มขึ้นหนึ่งบาทจะทำให้การออมเพิ่มขึ้น 0.015 บาท

การศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน (EDU) ซึ่งพิจารณาจากจำนวนปีของการศึกษาของผู้นำครัวเรือนพบว่ามีความสัมพันธ์ต่อการออมของครัวเรือน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และมีผลต่อการออมในเชิงบวกซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของการมีโอกาสที่จะสามารถหารายได้ที่สูงขึ้นของครัวเรือน และจากค่าสัมประสิทธิ์ที่ได้ จากสมการที่ 5.1 สามารถอธิบายได้ว่าถ้ากำหนดให้ปัจจัยอื่นคงที่แล้วระยะเวลาของการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือนเพิ่มขึ้นหนึ่งปีจะทำให้ครอบครัวนั้นมีโอกาสในการออมเฉลี่ยเพิ่มขึ้น 334.398 บาท

อายุของหัวหน้าครัวเรือน (AGE) เป็นปัจจัยที่กำหนดการออมของครัวเรือน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และมีผลต่อการออมของครัวเรือนในเชิงบวก ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดสมมติฐานวัฏจักรชีวิต ทั้งนี้เนื่องจากหัวหน้าครัวเรือนในประเทศไทยส่วนใหญ่อยู่ในวัยต้น และวัยปลายของชีวิตซึ่งเป็นกลุ่มบุคคลที่มีความสามารถในการแสวงหารายได้มากขึ้นตามอายุที่เพิ่มขึ้น ดังนั้นจึงทำให้ความสามารถในการออมสูงขึ้นด้วยและจากค่าสัมประสิทธิ์ที่ได้สามารถอธิบายได้ว่า ถ้ากำหนดให้ปัจจัยอื่นคงที่ แล้วอายุของหัวหน้าครัวเรือนเพิ่มขึ้นหนึ่งปีจะทำให้การออมของครัวเรือนเพิ่มขึ้น 57.474 บาท

สำหรับปัจจัยทางด้านขนาดของครัวเรือน (SIZE) การครอบครองบ้านเป็นของตนเอง (D) หนี้สินของครัวเรือน (DEBT) กลุ่มพึ่งพิง (DEPT) เมื่อนำมาทดสอบความสัมพันธ์กับการออมของครัวเรือน ซึ่งจากการคำนวณพบว่า เป็นปัจจัยที่ไม่มีความเหมาะสมในทางสถิติที่จะนำมาอธิบายถึงพฤติกรรมการออมของครัวเรือนในประเทศไทย ทั้งนี้ อาจจะเป็นที่ขนาดของครัวเรือนจะส่งผลต่อการออมในลักษณะที่แตกต่างกันออกไปตามลักษณะของสมาชิกภายในครัวเรือน กล่าวคือ ถ้าสมาชิกของครัวเรือนมีศักยภาพในการหารายได้ ก็จะทำให้การออมของครัวเรือนเป็นไปได้

ทิศทางเดียวกับขนาดของครัวเรือน และในทางตรงกันข้ามถ้าสมาชิกของครัวเรือนขาดศักยภาพในการหารายได้ก็จะส่งผลให้การออมของครัวเรือนเป็นไปในทิศทางตรงข้ามกับขนาดของครัวเรือน

นอกจากนี้การศึกษายังพบว่าการมีบ้านเป็นของตัวเองของครัวเรือนที่ไม่มีผลต่อการออมของครัวเรือนแต่ประการใด ทั้งนี้อาจจะเป็นผลมาจากปัญหาทางด้านข้อมูล หรือนิยามที่ใช้ในการจัดเก็บสถิติของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพราะจากการศึกษาพบว่า ครัวเรือนในประเทศไทยมีบ้านเป็นของตนเองประมาณร้อยละ 80 ซึ่งเป็นสัดส่วนที่สูงมากและการมีบ้านเป็นของตนเองของคนชั้นกลางและคนชั้นล่างของประเทศส่วนใหญ่ก็เพียงเพื่อเป็นที่อยู่อาศัยไม่ได้แสดงออกถึงฐานะ โดยเฉพาะครัวเรือนที่อาศัยอยู่ในชนบทลักษณะบ้านของครัวเรือนจะสร้างขึ้นอย่างง่าย ๆ โดยใช้วัสดุที่มีราคาไม่แพงมากนักและอาจมีการใช้วัสดุภายในท้องถิ่นมาเป็นส่วนประกอบ ด้วยเหตุผลต่าง ๆ ข้างต้นจึงทำให้การมีบ้านของกลุ่มตัวอย่างไม่ได้แสดงถึงความมั่งคั่งของครัวเรือน ซึ่งนั่นก็คือ การมีและไม่มีบ้านเป็นของตนเองจะไม่มีผลต่อการออมของครัวเรือนในประเทศไทย

สำหรับอิทธิพลของจำนวนของกลุ่มพึ่งพิงของครัวเรือน (DEPT) ต่อระดับการออมของครัวเรือนนั้นพบว่าในปัจจุบันรัฐบาลได้ให้ความช่วยเหลือด้านต่าง ๆ แก่ครัวเรือนเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะด้านการศึกษามีการให้เปล่าในบางระดับการศึกษา รวมถึงมีการให้ทุนกู้ยืมเพื่อการศึกษา ซึ่งช่วยลดภาระรายจ่ายของครัวเรือนเป็นอย่างมาก และสำหรับครัวเรือนที่อาศัยอยู่ในชนบทนั้น ยังสามารถหาอาหารได้เองตามธรรมชาติ ตลอดจนการปลูกพืชผักไว้ใช้ในการบริโภคเองภายในครัวเรือนโดยไม่ต้องซื้อหาทำให้กลุ่มพึ่งพิงไม่ส่งผลกระทบต่อรายจ่ายของครัวเรือนมากนัก

สำหรับหนี้สินของครัวเรือนเนื่องจากปี 2541 เป็นช่วงที่ประเทศไทยอยู่ในช่วงวิกฤตทางเศรษฐกิจ ครัวเรือนทั่วประเทศต่างได้รับผลกระทบเหมือนกันและในส่วนของครัวเรือนที่มีหนี้สินส่วนใหญ่ต่างก็หยุดพักหรือชะลอการชำระหนี้ ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มที่มีหนี้อยู่เป็นจำนวนมากหรือกลุ่มเกษตรกรที่มีหนี้ไม่มากนัก และเมื่อครัวเรือนที่มีหนี้ส่วนใหญ่ต่างพักหรือชะลอการชำระหนี้จึงทำให้การมีหนี้สินของครัวเรือนไม่มีผลต่อการออมของครัวเรือน

สำหรับค่าความโน้มเอียงเฉลี่ยในการออม (APS) มีค่าเท่ากับ 0.238 ค่าความโน้มเอียงในการออมหน่วยสุดท้าย (MPS) มีค่าเท่ากับ 0.256 และค่าความยืดหยุ่นในการออมมีค่าเท่ากับ 1.075 นั่นคือ เมื่อรายได้เปลี่ยนไปร้อยละหนึ่งการออมจะเปลี่ยนแปลงไปร้อยละ 1.075 แสดงว่าเมื่อรายได้ของครัวเรือนเปลี่ยนแปลงไป การออมของครัวเรือนจะเปลี่ยนแปลงไปมากกว่ารายได้

และจากค่า APS และ MPS ที่ได้จะเห็นได้ว่าค่า APS มีค่าน้อยกว่าค่า MPS หรือ $APC > MPC$ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดสมมติฐานรายได้สัมบูรณ์ของ Keynes และนอกจากนี้ข้อสรุปดังกล่าวสามารถดูได้จากสัดส่วนของการบริโภคต่อรายได้ C/Y ของครัวเรือนที่มีระดับรายได้ต่ำกว่ารายได้เฉลี่ยของประเทศจะมีอัตราของการบริโภคต่อรายได้สูงถึง 0.913 ซึ่งสูงกว่า C/Y ของครัวเรือนที่มีรายได้สูงกว่าระดับค่าเฉลี่ยของประเทศที่มีค่าเท่ากับ 0.663

4.2 สมการการออมของครัวเรือนในประเทศไทย แยกตามอายุของหัวหน้าครัวเรือน

สำหรับการศึกษาดังพฤติกรรมการออมของครัวเรือนทั่วประเทศโดยแบ่งช่วงอายุของหัวหน้าครัวเรือนออกเป็น 3 ช่วงคืออายุต้นของชีวิต (อายุน้อยกว่า 40 ปี) อายุกลางคน (อายุ 40-60 ปี) และอายุช่วงปลายของชีวิต (อายุมากกว่า 60 ปี) ก็เพื่อที่จะศึกษาว่าพฤติกรรมการออมของครัวเรือนในประเทศไทยมีความสอดคล้องกับแนวคิดของ Ando-Modigliani ที่ได้ตั้งข้อสมมติฐานว่า คนที่มีวัยต่างกันจะมีพฤติกรรมการออมที่แตกต่างกันออกไป

ก. สมการการออมของครัวเรือนที่มีหัวหน้าครัวเรือนอายุน้อยกว่า 40 ปี

ตามแนวคิดและข้อสมมติฐานของการออมที่ปรากฏในบทที่ 4 นั้นการคำนวณโดยวิธี OLS รวมทั้งการพิจารณาแก้ไขปัญหาทางสถิติที่เหมาะสมแล้ว พบว่าสมการการออมของครัวเรือนทั้งประเทศที่หัวหน้าครัวเรือนอายุต่ำกว่า 40 ปี เป็นดังนี้

$$S_H = -1852.201 + 0.203 Y + 0.248 F + 196.434 EDU \quad 4.2.1$$

$$(-1.680) \quad (19.740) \quad (5.404) \quad (1.318)$$

$$R^2 = 0.719 \quad D.W. = 1.792 \quad d.f. = 188 \quad F\text{-stat} = 157.650$$

ผลการทดสอบพบว่า สมการการออมของครัวเรือนตามสมการที่ 5.2.1 พบว่าสมการดังกล่าวสามารถอธิบายพฤติกรรมการออมของครัวเรือนที่มีหัวหน้าครัวเรือนอายุน้อยได้ร้อยละ 71.9 โดยรายได้ (Y) เป็นปัจจัยที่กำหนดการออมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และมีผลต่อการออมในเชิงบวก ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่กำหนดไว้ โดยจากค่าสัมประสิทธิ์ที่ได้ก็สามารถอธิบายได้ว่า ถ้ากำหนดให้ปัจจัยอื่นคงที่แล้วรายได้ของครัวเรือนเพิ่มขึ้นหนึ่งบาทจะทำการออมของครัวเรือนเพิ่มขึ้น 0.203 บาทหรือค่า MPS มีค่าเท่ากับ 0.203

นอกจากนี้ผลการศึกษายังแสดงให้เห็นว่าสินทรัพย์ทางการเงินของครัวเรือน (F) เป็นปัจจัยที่กำหนดการออมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และมีผลต่อการออมในเชิงบวก ทั้งนี้เนื่องจากครัวเรือนที่ครอบครองหรือมีสินทรัพย์ทางการเงินอยู่มากจะมีโอกาสที่จะสร้างรายได้จากสินทรัพย์เหล่านั้นมากขึ้นกว่าครอบครัวที่มีสินทรัพย์น้อย ดังนั้นจึงทำให้ครัวเรือนดังกล่าวสามารถออมได้มากขึ้น ซึ่งค่าสัมประสิทธิ์ที่ได้ สามารถอธิบายได้ว่าถ้าสินทรัพย์ทางการเงินของครัวเรือนเพิ่มขึ้นหนึ่งบาทจะทำให้การออมของครัวเรือนเพิ่มขึ้น 0.248 บาท

การศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน (EDU) เป็นปัจจัยที่กำหนดการออมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และมีผลต่อการออมในเชิงบวก ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ได้กำหนดไว้ และจากค่าสัมประสิทธิ์ที่ได้สามารถอธิบายได้ คือ ถ้ากำหนดให้ปัจจัยอื่น ๆ คงที่แล้วการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือนเพิ่มขึ้นหนึ่งปีจะทำให้โอกาสในการออมของครัวเรือนเพิ่มขึ้น 196.434 บาท

สำหรับปัจจัยทางด้านขนาดของครัวเรือน (SIZE) การครอบครองบ้านเป็นของตนเอง (D) อายุ (AGE) กลุ่มพึ่งพิง (DEPT) และหนี้สิน (DEBT) เป็นปัจจัยที่ไม่มีความเหมาะสมในทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 90 ที่จะนำมาอธิบายถึงพฤติกรรมของการออมของครัวเรือนในประเทศไทยที่มีหัวหน้าครัวเรือนอายุน้อยกว่า 40 ทั้งนี้ เนื่องจากหัวหน้าครัวเรือนกลุ่มนี้มีอายุใกล้เคียงกันมาก ทั้งยังอยู่ในวัยเดียวกันคือ วัยต้นของชีวิตของการทำงานจึงทำให้ปัจจัยเกี่ยวกับอายุของหัวหน้าครัวเรือน (AGE) ไม่มีผลต่อความแตกต่างของการออมในกลุ่มนี้

สำหรับค่าความโน้มเอียงเฉลี่ยของการออม (APS) มีค่าเท่ากับ 0.236 ค่าความโน้มเอียงในการออมหน่วยสุดท้าย (MPS) มีค่าเท่ากับ 0.203 และค่าความยืดหยุ่นในการออมมีค่าเท่ากับ 0.860 แสดงว่าเมื่อรายได้เปลี่ยนไปร้อยละหนึ่งการออมของครัวเรือนกลุ่มนี้เปลี่ยนไปร้อยละ 0.860 ในทิศทางเดียวกัน ซึ่งค่าของ $APC < MPC$ แสดงให้เห็นถึงความไม่เหมาะสมของแนวคิดของรายได้สัมบูรณ์ของ Keynes ในการอธิบายพฤติกรรมของการออมของครัวเรือนในกลุ่มนี้

ข. สมการการออมของครัวเรือนที่มีหัวหน้าครัวเรือนอายุ 40 – 60 ปี

ตามแนวคิดและข้อสมมติฐานของการออมที่ได้กำหนดให้ขึ้นอยู่กับตัวแปรต่าง ๆ อันประกอบด้วย รายได้ของครัวเรือน (Y) สินทรัพย์ทางการเงิน (F) การมีบ้านเป็นของตนเอง (D) หนี้สินของครัวเรือน (DEBT) อายุของหัวหน้าครัวเรือน (AGE) การศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน

(EDU) กลุ่มฟังก์ชัน (DEPT) ขนาดของครัวเรือน (SIZE) และจากวิธีการคำนวณตามแนวทาง OLS ตามวิธีการ *Stepwise Selection* เพื่อหาตัวแปรที่มีนัยสำคัญทางสถิติของสมการการออมดังกล่าว รวมทั้งการแก้ไขปัญหาทางสถิติต่าง ๆ เพื่อให้ได้สมการที่เหมาะสม และมีความน่าเชื่อถือในทางสถิตินั้นพบว่าสมการที่เหมาะสมที่จะอธิบายถึงพฤติกรรมการออมของครัวเรือนกลุ่มนี้คือ

$$S_H = -3243.115 + 0.415 Y + 0.009 F - 0.003 DEBT \quad 4.2.2$$

(-5.656) (16.793) (5.327) (-2.236)

$$R^2 = 0.845 \quad D.W. = 2.121 \quad d.f. = 263 \quad F\text{-Stat} = 473.729$$

เมื่อพิจารณาทดสอบความสัมพันธ์ ระหว่างค่าความคลาดเคลื่อน ของแต่ละตัวแปร (*Autocorrelation*) จากสมการการออมของครัวเรือนที่มีหัวหน้าครัวเรือนอายุ 40 – 60 ปี โดยพิจารณาจากค่า *Durbin Watson* พบว่ามีค่าเท่ากับ 2.101 จากผลดังกล่าวแสดงว่าไม่มีปัญหา *Autocorrelation* ณ ระดับความเชื่อมั่นที่ร้อยละ 95

ผลการคำนวณพบว่า สมการการออมสามารถอธิบายพฤติกรรมการออมของครัวเรือนที่มีหัวหน้าครัวเรือนมีอายุ 40 – 60 ปี ได้ร้อยละ 74.8 โดยรายได้ (Y) เป็นปัจจัยที่กำหนดการออมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และมีผลต่อการออมในเชิงบวก ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่กำหนดไว้ และจากค่าสัมประสิทธิ์สามารถอธิบายได้คือ ถ้ากำหนดให้ปัจจัยอื่นคงที่แล้วรายได้เพิ่มขึ้นหนึ่งบาท การออมจะเพิ่มขึ้น 0.415 บาท หรือค่า MPS มีค่าเท่ากับ 0.415

สินทรัพย์ทางการเงิน (F) เป็นปัจจัยที่กำหนดการออมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และมีผลต่อการออมในเชิงบวก ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐาน ทั้งนี้เนื่องจากการเพิ่มขึ้นของสินทรัพย์จะสร้างโอกาสในการหารายได้ให้แก่ครอบครัวมากขึ้นจึงทำให้มีโอกาสในการออมสูงขึ้นด้วย และจากค่าสัมประสิทธิ์ที่ได้สามารถอธิบายได้ว่า ถ้ากำหนดให้ปัจจัยอื่น ๆ คงที่แล้วสินทรัพย์ทางการเงินเพิ่มขึ้นหนึ่งบาทจะทำให้การออมเพิ่มขึ้น 0.009 บาท

หนี้สินของครัวเรือน (DEBT) เป็นปัจจัยที่กำหนดการออมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และมีผลต่อการออมในเชิงลบ ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ได้กำหนดไว้ ทั้งนี้จากปี 2541 เป็นปีที่เกิดวิกฤตทางเศรษฐกิจซึ่งส่งผลกระทบต่อรายได้ของครัวเรือนในด้านลบ ขณะที่ครัวเรือนที่มีหนี้สินยังมีภาระรายจ่ายเกี่ยวกับดอกเบี้ยที่ต้องจ่ายชำระ จึงทำให้ครัวเรือนที่มีหนี้สินมีค่าใช้จ่ายที่สูงกว่าครัวเรือนที่ไม่มีหนี้สิน และการมีหนี้สินจะส่งผลให้การออมของครัวเรือนลดลง และจากค่า

สัมประสิทธิ์สามารถอธิบายได้คือ ถ้ากำหนดให้ปัจจัยอื่น ๆ คงที่แล้วหนี้สินของครัวเรือนเพิ่มขึ้นหนึ่งบาทจะทำให้การออมของครัวเรือนลดลง 0.003 บาท

สำหรับปัจจัยทางด้านขนาดของครัวเรือน (SIZE) การครอบครองบ้านเป็นของตนเอง (D) อายุหัวหน้าครัวเรือน (AGE) การศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน (EDU) กลุ่มพึ่งพิง (DEPT) เป็นปัจจัยไม่เหมาะสมในทางสถิติที่จะนำมาอธิบายถึงพฤติกรรมการออมของครัวเรือนกลุ่มนี้ได้ ทั้งนี้เนื่องจากการศึกษาครั้งนี้ อายุและการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือนในกลุ่มนี้ค่อนข้างใกล้เคียงกันคือ มีอายุที่อยู่ในวัยกลางคน และหัวหน้าครัวเรือนส่วนใหญ่จะมีการศึกษาในระดับประถม (ร้อยละ 61) และกลุ่มคนส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกรกรรมที่ไม่ต้องพึ่งพาวุฒิการศึกษา ดังนั้นจึงทำให้ปัจจัยทางการศึกษา และอายุของหัวหน้าครัวเรือน ไม่มีผลต่อพฤติกรรมการออมสำหรับปัจจัยอื่น ๆ จะมีสาเหตุในลักษณะเดียวกันกับพฤติกรรมการออมของครัวเรือนในประเทศไทยทั้งหมดที่ได้อธิบายไปก่อนหน้านี้

สำหรับค่าความโน้มเอียงในการออมเฉลี่ย (APS) มีค่าเท่ากับ 0.230 ค่าความโน้มเอียงในการออมหน่วยสุดท้าย (MPS) มีค่าเท่ากับ 0.407 และค่าความยืดหยุ่นในการออมมีค่าเท่ากับ 1.769 แสดงว่า ถ้ารายได้ของครัวเรือนกลุ่มนี้เปลี่ยนแปลงไปร้อยละหนึ่ง จะทำให้การออมของครัวเรือนเปลี่ยนไปร้อยละ 1.769 ในทิศทางเดียวกัน ซึ่งค่าของ MPS ที่สูงกว่า APS สามารถสรุปได้ว่าครัวเรือนในกลุ่มนี้มีพฤติกรรมการออมตามแนวคิดของรายได้สัมบูรณ์ของ Keynes

ค. สมการการออมของครัวเรือนที่มีหัวหน้าครัวเรือนอายุมากกว่า 60 ปี

โดยการใช้วิธีการและแบบจำลองเช่นเดียวกับ กรณีศึกษาพฤติกรรมการออมในสมการที่ 4.1.2 พบว่าสมการการออมของครัวเรือนทั่วประเทศที่หัวหน้าครัวเรือนอายุมากกว่า 60 ปี สามารถแสดงได้ดังนี้

$$S_{it} = -9244.424 + 0.616 Y + 0.092 F - 1008.334 DEPT - 313.092 EDU + 111.617 AGE \quad 4.2.3$$

$$(-1.945) \quad (15.776) \quad (2.316) \quad (-3.293) \quad (-2.004) \quad (1.678)$$

$$R^2 = 0.861 \quad D.W. = 1.765 \quad d.f. = 125 \quad F\text{-Stat} = 148.250$$

เมื่อพิจารณาทดสอบความสัมพันธ์ ระหว่างค่าความคลาดเคลื่อน ของแต่ละตัวแปร (Autocorrelation) จากสมการการออมของครัวเรือนที่มีหัวหน้าครัวเรือนอายุมากกว่า 60 ปี

โดยพิจารณาจากค่า *Durbin Watson* พบว่ามีค่าเท่ากับ 1.765 จากผลดังกล่าวแสดงว่าไม่มีปัญหา *Autocorrelation* ของค่า *Residual*

ผลการคำนวณพบว่า สมการการออมที่ได้ สามารถอธิบายพฤติกรรมการออมของครัวเรือนที่มีหัวหน้าครัวเรือนอายุมากกว่า 60 ปี ได้ร้อยละ 86.1 โดยรายได้ (Y) เป็นปัจจัยที่กำหนดการออมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และมีผลต่อการออมในเชิงบวก ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ได้กำหนดไว้ และจากค่าสัมประสิทธิ์ที่ได้สามารถอธิบายได้คือ ถ้ากำหนดให้ปัจจัยอื่น ๆ คงที่แล้วรายได้เพิ่มขึ้นหนึ่งบาทจะทำให้การออมของครัวเรือนเพิ่มขึ้น 0.616 บาท

สินทรัพย์ทางการเงินของครัวเรือน (F) เป็นปัจจัยที่กำหนดการออมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และมีต่อการออมในเชิงบวก ทั้งนี้เป็นเพราะสินทรัพย์ของครัวเรือนเป็นแหล่งสร้างรายได้ของครัวเรือนอีกทางหนึ่งนอกเหนือไปจากรายได้ที่ได้จากการประกอบอาชีพโดยตรงของครัวเรือน ดังนั้น เมื่อสินทรัพย์ทางการเงินของครัวเรือนเพิ่มขึ้นก็จะส่งผลให้ครัวเรือนสามารถที่จะออมเพิ่มขึ้นและจากค่าสัมประสิทธิ์ที่ได้สามารถอธิบายได้ว่าถ้ากำหนดให้ปัจจัยอื่น ๆ คงที่แล้วสินทรัพย์ทางการเงินเพิ่มขึ้นหนึ่งบาทจะทำให้การออมเพิ่มขึ้น 0.092 บาท

กลุ่มพึ่งพิง (DEPT) เป็นปัจจัยที่กำหนดการออมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และมีผลต่อการออมในเชิงลบซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ได้กำหนดไว้ว่ากลุ่มพึ่งพิงนั้นจะสร้างภาระด้านรายจ่ายให้กับครัวเรือน ทั้งนี้ เนื่องจากเป็นกลุ่มคนที่ไม่สามารถหารายได้แต่ก็มีความจำเป็นในการบริโภคและจากสมการที่ 5.2.3 แสดงให้เห็นว่าเมื่อกำหนดให้กลุ่มพึ่งพิงของครัวเรือนเพิ่มขึ้นหนึ่งคนจะทำให้โอกาสในการออมของครัวเรือนลดลง 1,008.334 บาท

การศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน (EDU) เป็นปัจจัยที่กำหนดการออมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และมีผลต่อการออมในเชิงลบ ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่กำหนดไว้ ทั้งนี้ เนื่องจากครัวเรือนกลุ่มนี้หัวหน้าครัวเรือนจะอยู่ในช่วงปลายของชีวิต ซึ่งคนกลุ่มนี้โดยปกติค่อนข้างจะมีรายจ่ายน้อยและมีพฤติกรรมที่จะเก็บออมไว้ให้แก่ลูกหลานในอนาคต ดังนั้นถึงแม้ว่าครัวเรือนในกลุ่มนี้จะมีรายได้เฉลี่ยน้อยกว่าครัวเรือนในกลุ่มอื่น แต่เนื่องด้วยพฤติกรรมการข้างต้นจึงทำให้ค่า S/Y ของครัวเรือนในกลุ่มนี้สูงกว่ากลุ่มอื่น และสำหรับคนที่มีการศึกษาสูงซึ่งส่วนใหญ่ซึ่งประกอบไปด้วย ข้าราชการพนักงาน รัฐวิสาหกิจ เอกชนที่อยู่ในวัยเกษียณอายุจะมีพฤติกรรมการออมที่สอดคล้องกับสมมติฐานวัฏจักรชีวิตคือ เมื่ออยู่ในวัยบั้นปลายของชีวิตจะมีการออมลดลง

เนื่องจากมีระดับรายได้ที่ลดลงขณะที่ยังคงพยายามรักษาระดับการบริโภคให้คงเดิมเสมือนตอนที่รายได้ยังคงสูงอยู่ และจากค่าสัมประสิทธิ์ที่ได้สามารถอธิบายได้ว่า ถ้ากำหนดให้ปัจจัยอื่น ๆ คงที่แล้ว การศึกษาของหัวหน้าครัวเรือนเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นหนึ่งปี ทำให้โอกาสในการออมของครัวเรือนลดลง 313.091 บาท

อายุของหัวหน้าครัวเรือน (AGE) เป็นปัจจัยที่กำหนดการออมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติและมีผลต่อการออมในเชิงบวก ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ได้กำหนดไว้ และจากค่าสัมประสิทธิ์ที่ได้สามารถอธิบายได้ คือ ถ้ากำหนดให้ปัจจัยอื่น ๆ คงที่แล้วอายุของหัวหน้าครัวเรือนเพิ่มขึ้นหนึ่งปี จะทำให้การออมของครัวเรือนเพิ่มขึ้น 111.617 บาท ซึ่งน่าจะมีผลมาจากรายได้ของการสะสมทรัพย์สินที่เพิ่มขึ้นมากกว่ารายได้จากการทำงาน

สำหรับปัจจัยทางด้านขนาดของครัวเรือน (SIZE) การครอบครองบ้านเป็นของตนเอง (D) และหนี้สินของครัวเรือน (DEBT) เป็นปัจจัยที่ไม่มีความเหมาะสมในทางสถิติที่จะนำมาอธิบายถึงพฤติกรรมการออมของครัวเรือนกลุ่มนี้ เนื่องด้วยเหตุผลของความแตกต่างด้านศักยภาพในการแสวงหารายได้ของสมาชิกภายในครัวเรือน รวมถึงการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับการครอบครองบ้านของครัวเรือน และเหตุเกี่ยวกับภาวะเศรษฐกิจที่อธิบายไปแล้วในสมการการออมของครัวเรือนทั่วประเทศ

สำหรับค่าความโน้มเอียงในการออมเฉลี่ย (APS) มีค่าเท่ากับ 0.271 ค่าความโน้มเอียงในการออมหน่วยสุดท้าย (MPS) มีค่าเท่ากับ 0.616 และค่าความยืดหยุ่นในการออมมีค่าเท่ากับ 2.273 แสดงว่าเมื่อยาได้ของครัวเรือนกลุ่มนี้เปลี่ยนไปร้อยละหนึ่งจะทำให้การออมของครัวเรือนเปลี่ยนแปลงไปร้อยละ 2.273 ในทิศทางเดียวกัน ซึ่งเช่นเดียวกับครัวเรือนในกลุ่มอื่นที่ค่า $MPS > APS$ อันแสดงให้เห็นถึงแนวคิดของรายได้สัมบูรณ์ของ Keynes ในกรณีนี้

ตารางที่ 17 สมการการยอมรับของครัวเรือนในประเทศไทยทั้งหมดยุคและครัวเรือนแยกตามอายุหัวหน้าครัวเรือน

ตัวแปรตาม	ค่าคงที่	ตัวแปรอิสระ										R ²	Durbin Watson
		Y	Size	D	AGE	EDU	DEPT	FA	DEBT				
1. สมการการยอมรับของครัวเรือนทั่วประเทศทั้งหมด S _H	5527.971 (- 3.943)	N (1.277)	N (2.537)*	57.474 (2.537)	334.398 (4.494)	N (-0.761)*	0.015 (14.426)	N (-1.057)*				0.743	1.888
2. สมการการยอมรับของครัวเรือนแยกตามอายุของหัวหน้าครัวเรือน	-1852.201 (- 1.680)	N (0.717)*	N (1.253)*	N (1.253)*	196.434 (1.318)	N (0.500)*	0.248 (5.404)	N (1.059)*				0.719	1.792
ก. อายุน้อยกว่า 40 ปี S _H	-3243.115 (- 5.656)	N (0.013)*	N (0.144)*	N (0.167)*	N (0.403)*	N (- 1.014)*	0.009 (5.327)	-0.003 (- 2.236)				0.845	2.101
ข. อายุ 40 - 60 ปี S _{II}	-9244.424 (- 1.945)	N (-1.115)*	N (0.184)*	111.617 (1.678)	-313.091 (- 2.004)	1008.334 (- 3.293)	0.092 (2.316)	N (0.951)*				0.361	1.765
ค. อายุมากกว่า 60 ปี S _H													

หมายเหตุ : 1. N คือปัจจัยที่ไม่มีความเหมาะสมที่จะใช้วิธีขั้นตอนการคัดเลือกตัวแปรอิสระด้วยวิธี Stepwise Selection ที่ระดับความเชื่อ

มั่นทางสถิติร้อยละ 90

2. ค่าในวงเล็บ คือ t-statistic และค่า * คือค่า t-statistic เมื่อนำปัจจัยนั้นเข้ามาไว้ในแบบจำลองที่ละปัจจัย

ตารางที่ 18 การออมของครัวเรือนทั่วประเทศทั้งหมด และทั่วประเทศแยกตามอายุ
ของหัวหน้าครัวเรือน

ครัวเรือน	รายได้เฉลี่ย	การออมเฉลี่ย	APS	MPS	ค่าความยืดหยุ่นในการออม
1. ทั่วประเทศทั้งหมด	16,335.723	3,897.372	0.238	0.256	1.075
2. ทั่วประเทศแยกตามอายุหัวหน้าครัวเรือน					
ก. อายุน้อยกว่า 40 ปี	17,429.148	4,122.1852	0.236	0.203	0.860
ข. อายุ 40 – 60 ปี	17,963.254	4,131.7197	0.230	0.415	1.804
ค. อายุมากกว่า 60 ปี	11,490.048	3,118.3571	0.271	0.616	2.273

สรุป พฤติกรรมการออมของครัวเรือนไทยทั่วประเทศ

1. จากผลการศึกษาที่ได้ในส่วนของครัวเรือนทั่วประเทศทั้งหมดพบว่า ค่า APS ที่ได้ น้อยกว่าค่า MPS หรือ $APS < MPS$ ซึ่งแสดงให้เห็นลักษณะพฤติกรรมการออมของครัวเรือนในประเทศไทยว่ามีความสอดคล้องกับสมมติฐานรายได้สัมบูรณ์ของ Keynes

2. เมื่อพิจารณาศึกษาของกลุ่มครัวเรือน โดยแยกออกไปตามอายุของหัวหน้าครัวเรือนพบว่าครัวเรือนที่มีหัวหน้าครัวเรือนมีอายุ 40 – 60 หรือครัวเรือนที่อยู่ในวัยกลางคนเป็นกลุ่มที่มีรายได้เฉลี่ยและการออมเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาเป็นกลุ่มครัวเรือนที่อยู่ในวัยช่วงอายุน้อยกว่า 40 ปี และกลุ่มอายุมากกว่า 60 ปี ตามลำดับ ซึ่งแสดงว่าลักษณะทางด้านรายได้และการออมของครัวเรือนในประเทศไทยมีความสอดคล้องกับสมมติฐานวัฏจักรชีวิต คือ ครัวเรือนที่อยู่ในวัยกลางคนเป็นครัวเรือนที่อยู่ในวัยที่มีศักยภาพในการหารายได้ที่สูง และทำให้การออมสูงตามไปด้วย

3. ค่า MPS และค่าความยืดหยุ่นในการออมของครัวเรือนกลุ่มที่มีอายุน้อยกว่า 40 ปี จะมีค่าต่ำสุดเมื่อเทียบกับกลุ่มอื่น เนื่องจากหัวหน้าครัวเรือนกลุ่มนี้มีอายุอยู่ในวัยต้นของชีวิตของการทำงานซึ่งเป็นวัยที่ยังอยู่ในระหว่างก่อสร้างสร้างครอบครัวที่จำเป็นต้องใช้เงินจำนวนมาก ทำให้การให้ความสำคัญกับการเก็บออมของคนในกลุ่มนี้ค่อนข้างน้อยจะเห็นได้ว่าค่า MPS และค่าความ

ขีดหุ่นในการออมของครัวเรือนกลุ่มนี้มีค่าน้อยกว่าครัวเรือนกลุ่มอื่น ๆ อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาถึงค่า APS พบว่าค่า APS ของครัวเรือนกลุ่มนี้มีค่าสูงกว่าครัวเรือนที่อายุ 40-60 ปี ซึ่งน่าจะมีสาเหตุมาจากการที่ครัวเรือนในกลุ่มอายุน้อยกว่า 40 ปี มีระดับการศึกษาที่สูงกว่าครัวเรือนที่อายุ 40-60 ปี จึงทำให้คนทั้งสองกลุ่มมีรายได้ที่ใกล้เคียงกัน ในขณะที่ครัวเรือนที่อายุน้อยกว่า 40 ปี มีรายจ่ายอันเกี่ยวกับการอุปโภคและการบริโภค โดยเฉพาะรายจ่ายเกี่ยวกับการศึกษาของบุตรที่ค่อนข้างน้อยจึงทำให้ครัวเรือนที่มีอายุน้อยมีการออมต่อรายได้ที่สูงกว่าครัวเรือนที่มีอายุอยู่ในช่วง 40 - 60 ปี และนอกจากนี้การศึกษายังพบอีกว่าครัวเรือนที่หัวหน้าครัวเรือนอยู่ในวัยปลายของชีวิต มีค่า MPS และค่า APS สูงกว่าครัวเรือนกลุ่มอื่น ๆ ทั้งนี้เป็นผลมาจากคนสูงอายุในประเทศไทยส่วนใหญ่จะมีพฤติกรรมออมที่สูงกว่าคนวัยอื่น ๆ เพราะลักษณะทางสังคมสถาบันทาง ครอบครัว และระบบทางสังคมที่อาจแตกต่างจากสังคมตะวันตก ทำให้คนในวัยนี้จำเป็นต้องมีการออมสูงเพื่อเป็นการลดความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นกับตัวเองในด้านเจ็บไข้ได้ป่วย รวมทั้งการออมเพื่อมรดกแก่ลูกหลาน ซึ่งข้อสมมติฐานดังกล่าวนี้ได้ถูกละเลยจากแนวคิดของทฤษฎีวิถีจักรชีวิตของ *Ando-Modigliani* ดังนั้นจึงกล่าวว่าการออมของครัวเรือนไทยทั่วประเทศไม่สอดคล้องกับแนวคิด สมมติฐานวิถีจักรชีวิตของ *Ando-Modigliani*

4.3 สมการการออมของครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

ในการพิจารณาถึงสมการ การออมของครัวเรือน โดยแยกตามสถานที่ตั้งของครัวเรือน เพื่อศึกษาพฤติกรรมออมของครัวเรือนที่มีที่ตั้งต่างกันในแต่ละพื้นที่ ทั้งนี้เพราะความจำเป็น และลักษณะของการดำรงชีพในแต่ละพื้นที่ที่จะมีความแตกต่างกันออกไป ซึ่งอาจจะส่งผลต่อพฤติกรรมออมของครัวเรือนในแต่ละพื้นที่ที่แตกต่างกันออกไป และจากแบบจำลองในบทที่ 2 ซึ่งกำหนดให้การออมของครัวเรือนขึ้นอยู่กับปัจจัยอันประกอบด้วย รายได้ของครัวเรือน (Y) สินทรัพย์ทางการเงิน (F) การมีบ้านเป็นของตนเอง (D) หนี้สินของครัวเรือน (DEBT) อายุของหัวหน้าครัวเรือน (AGE) การศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน (EDU) กลุ่มพึ่งพิง (DEPT) ขนาดของครัวเรือน (SIZE) ซึ่งกรณีของครัวเรือนในกรุงเทพมหานครและปริมณฑลพบว่าตัวแปรอิสระบางตัวมีความสัมพันธ์กันมากกว่าระดับ 0.5 ได้แก่ขนาดครัวเรือนกับอายุของหัวหน้าครัวเรือน กลุ่มพึ่งพิงกับขนาดครัวเรือน สินทรัพย์ทางการเงินกับรายได้ หนี้สินกับรายได้และหนี้สินกับสินทรัพย์ทางการเงิน (ภาคผนวก ก) และจากการที่ตัวแปรมีความสัมพันธ์กันเองสูงแสดงว่าสมการออมของครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานครมีปัญหา *Multicollinearity* จึงต้องทำการหาสมการการออมของครัว

เรีอนที่เหมาะสมโดยการคัดเลือกตัวแปรอิสระวิธี *Stepwise Selection* ปรากฏว่า สมการที่เหมาะสมที่จะนำมาอธิบายถึงพฤติกรรมการออมของครัวเรือนในกรุงเทพมหานครและปริมณฑลทั้งหมดคือ

$$S_H = -7377 + 0.544 Y - 5632.867 D + 411.836 \text{ EDU} \quad 4.3$$

$$(-2.675) \quad (22.603) \quad (-2.293) \quad (1.634)$$

$$R^2 = 0.874 \quad D.W. = 1.509 \quad d.f. = 82 \quad F\text{-Stat} = 182.717$$

สมการการออมข้างต้นสามารถอธิบายพฤติกรรมการออมของครัวเรือนในเขตกรุงเทพและปริมณฑลได้ร้อยละ 87.4 โดยรายได้ (Y) เป็นปัจจัยที่กำหนดการออมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และมีผลต่อการออมในเชิงบวก ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ *Keynes* และนอกจากนั้นค่า MPS ของครัวเรือนกลุ่มนี้มีค่าเท่ากับ 0.543

การครอบครองบ้านเป็นของตัวเอง (D) เป็นปัจจัยที่กำหนดการการออมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และมีผลต่อการออมในเชิงลบ ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ได้กำหนดไว้ว่าเมื่อครัวเรือนมีบ้านเป็นของตนเองก็จะทำให้ครัวเรือนมีความมั่นใจในการดำรงชีพมากขึ้น และส่งผลต่อการบริโภคมากขึ้น ทำให้สัดส่วนการออมลดลง และจากค่าสัมประสิทธิ์ที่ได้สามารถอธิบายได้ว่า ถ้ากำหนดให้ปัจจัยอื่น ๆ คงที่ แล้วครัวเรือนที่มีบ้านเป็นของตนเอง จะมีการออมน้อยกว่าคนที่ไม่มีบ้านเป็นของตนเอง 5,632.36 บาท ทั้งนี้เนื่องจากการมีบ้านเป็นของตัวเองของครัวเรือนนั้นทำให้ครัวเรือนรู้สึกมีความมั่นคงในชีวิต และนอกจากนี้ส่วนมากราคาที่อยู่อาศัยของครัวเรือนกลุ่มนี้ในเขตกรุงเทพและปริมณฑลส่วนมากจะมีราคาค่อนข้างสูงเมื่อเปรียบเทียบกับราคาบ้านที่อยู่อาศัยของครัวเรือนที่อยู่ในพื้นที่ที่อยู่อื่น ๆ รวมทั้งการมีบ้านเป็นของตัวเองทำให้ครัวเรือนไม่ต้องรับภาระค่าเช่าบ้าน ซึ่งค่อนข้างสูงเมื่อเทียบกับรายได้ของคนกลุ่มที่ไม่มีบ้าน จึงทำให้มีโอกาสในการออมของกลุ่มครัวเรือนมีมากยิ่งขึ้น

นอกจากนี้การศึกษายังพบว่าระดับการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน (EDU) ยังเป็นปัจจัยที่กำหนดการออมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติและมีผลต่อการออมในเชิงบวกในกลุ่มครัวเรือนนี้ ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่กำหนดไว้ว่าการศึกษาที่สูงจะทำให้ครัวเรือนมีศักยภาพในการหารายได้สูงขึ้นเมื่อเทียบกับรายจ่าย และถ้ากำหนดให้ปัจจัยอื่น ๆ คงที่แล้ว ถ้าระยะเวลาการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือนมีการเพิ่มขึ้นหนึ่งปีจะทำให้โอกาสในการออมของครัวเรือนเพิ่มขึ้น 411.836 บาทใน

เมื่อพิจารณาค่าความโน้มเอียงเฉลี่ยในการออม (APS) ของครัวเรือนในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล มีค่าเท่ากับ 0.324 และค่าความโน้มเอียงในการออมหน่วยสุดท้าย (MPS) มีค่าเท่ากับ 0.544 และค่าขีดหย่อนในการออมมีค่าเท่ากับ 1.679 แสดงว่าถ้ารายได้ของครัวเรือนในกรุงเทพมหานครเปลี่ยนไปร้อยละ 1 การออมจะเปลี่ยนไปร้อยละ 1.679 ในทางเดียวกัน จากผลการคำนวณค่า MPS และค่า APS จะเห็นได้ว่าค่า MPS ที่ได้มีค่ามากกว่าค่า APS หรือ $MPS > APS$ อันแสดงถึงพฤติกรรมการออมของครัวเรือนในเขตกรุงเทพและปริมณฑลเป็นไปตามแนวคิดรายได้สัมบูรณ์ของ *Kenye*

4.4 สมการการออมของครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลแยกตามอายุของหัวหน้าครัวเรือน

ในกรณีศึกษาถึงพฤติกรรมการออมของครัวเรือนที่มีอายุของหัวหน้าครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลที่มีอายุในแต่ละช่วงของชีวิตที่การศึกษาได้แบ่งออกเป็น 3 ช่วงคือน้อยกว่า 40 ปี ช่วง 40-60 ปี และวัย 60 ปีขึ้นไป เพื่อศึกษาการออมของครัวเรือน ตามแนวคิดของ *Ando-Modigliani* ที่ตั้งข้อสมมติฐานว่าหัวหน้าครัวเรือนในแต่ละช่วงอายุ น่าจะมีพฤติกรรมการออมที่ต่างกันออกไปโดยครัวเรือนที่มีหัวหน้าครัวเรือนอายุในช่วงระหว่าง 40-60 ปีน่าจะมีการออมสูงสุดหรือมี APS สูงกว่าครัวเรือนในกลุ่มอื่นๆ ซึ่งจากรูปแบบจำลองและวิธีการที่นำมาใช้กับการออมในกรณีต่าง ๆ พบผลการศึกษาดังนี้

ก. สมการการออมของครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลที่หัวหน้าครัวเรือนอายุน้อยกว่า 40 ปี

ซึ่งผลการศึกษาพบว่าภายหลังการแก้ปัญหา *Multicollinearity* แล้วพบว่าสมการที่เหมาะสมที่จะอธิบายถึงพฤติกรรมของครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลที่หัวหน้าครัวเรือนอายุน้อยกว่า 40 ปี ประกอบไปด้วยตัวแปรสำคัญสามตัวแปรคือ (DEBT) , หนี้สินของครัวเรือน (F) , สิทธิประโยชน์ทางการเงินของครัวเรือน โดยที่ (D) เป็นตัว *dummy* ที่แสดงการเป็นเจ้าของที่อยู่อาศัยของครัวเรือนนั้น ๆ

$$S_H = 743.896 + 0.013 \text{ DEBT} + 0.908 \text{ F} + 4630.023 \text{ D} \quad 4.4.1$$

$$(0.659) \quad (3.584) \quad (4.221) \quad (2.257)$$

$$R^2 = 0.456 \quad D. W. = 1.407 \quad d.f. = 43 \quad F\text{-Stat} = 13.024$$

เมื่อพิจารณาทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างค่าความคลาดเคลื่อนของแต่ละตัวแปรอิสระจากสมการการออมโดยพิจารณาจากค่า *Durbin Watson* พบว่ามีค่าเท่ากับ 1.407 แสดงว่าไม่มีปัญหา *Autocorrelation* ของค่า *Residual*

โดยในการศึกษาค่าของตัวแปรพบว่าหนี้สินของครัวเรือน (DEBT) เป็นปัจจัยที่กำหนดการออมอย่างนัยสำคัญทางสถิติ และมีผลต่อการออมในเชิงบวก ซึ่งอาจจะเป็นผลมาจากการที่ครัวเรือนในกลุ่มนี้มีอายุค่อนข้างน้อยจึงมีความจำเป็นต้องกู้เงิน โดยเฉพาะการกู้มาเพื่อซื้อที่อยู่อาศัย หรือไม่ก็ซื้อที่อยู่อาศัยโดยวิธีการผ่อนส่ง ดังนั้นจึงมีความจำเป็นที่จะต้องเก็บออมเพื่อนำเงินไปชำระหนี้หรือค่าบ้านตลอดจนสินทรัพย์ถาวรชนิดอื่น ๆ ที่ครัวเรือนจัดหาจัดซื้อมาโดยวิธีการผ่อนชำระ โดยค่าสัมประสิทธิ์ที่คำนวณได้แสดงว่า ถ้ากำหนดค่าให้ปัจจัยอื่นคงที่แล้ว เมื่อหนี้สินของครัวเรือนเพิ่มขึ้นหนึ่งบาทจะทำให้การออมของครัวเรือนเพิ่มขึ้น 0.013 บาท

สินทรัพย์ทางการเงิน (F) พบว่ามีความสัมพันธ์กับการออมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่มีผลต่อการออมในเชิงบวก ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานก็เพราะว่าการที่ครัวเรือนมีสินทรัพย์ทางการเงินอยู่ในครอบครองจะทำให้ครัวเรือนมีโอกาสที่จะสามารถแสวงหารายได้เพิ่มขึ้น ซึ่งจะทำให้ครัวเรือนสามารถที่จะออมเพิ่มขึ้นด้วย และถ้ากำหนดค่าให้ปัจจัยอื่นคงที่แล้วสินทรัพย์ทางการเงินเพิ่มขึ้นหนึ่งบาทจะทำให้การออมของครัวเรือนเพิ่มขึ้น 0.308 บาท

การครอบครองบ้านเป็นของตัวเองของครัวเรือน (D) เป็นปัจจัยที่กำหนดการออมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และมีความผลต่อการออมในเชิงบวกซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ได้กำหนดไว้ เนื่องจากครัวเรือนในกลุ่มนี้จะอยู่ในวัยช่วงต้นของชีวิต การที่จะมีบ้านเป็นของตัวเองได้นั้น ส่วนใหญ่จะได้มาจากวิธีการกู้เงินเพื่อซื้อหรือเพื่อสร้างบ้านแล้วชำระผ่อนส่งในภายหลัง ดังนั้นครัวเรือนที่มีบ้านเป็นของตนเองจึงต้องเก็บออมมากกว่าครัวเรือนที่ไม่มีบ้านเป็นของตนเอง เพื่อที่จะนำไปชำระหนี้สินจากการที่นำเงินมาเพื่อการจัดหาบ้านเป็นของตนเอง และจากค่าสัมประสิทธิ์ที่ได้สามารถอธิบายได้ คือ ถ้ากำหนดค่าให้ปัจจัยอื่น ๆ คงที่ครัวเรือนที่มีบ้านเป็นของตนเองจะมีการออมมากกว่าครัวเรือนที่ไม่มีบ้านเป็นของตนเอง 4,630.023 บาท

สำหรับตัวแปรรายได้ (Y) ขนาดครัวเรือน (SIZE) อายุหัวหน้าครัวเรือน (AEG) การศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน (EDU) และกลุ่มพึงพิง (DEPT) ไม่มีนัยสำคัญในการนำมาอธิบายถึงพฤติกรรมการออมของครัวเรือนกลุ่มนี้ ทั้งนี้เนื่องจาก ครัวเรือนกลุ่มนี้มีรายได้ที่ไม่แตกต่างกัน

มากนักคือเฉลี่ยประมาณ 19,719 บาท / ครั้วเรือน รวมทั้งอายุและการศึกษาของหัวหน้าครั้วเรือนก็อยู่ในระดับใกล้เคียงกันคือหัวหน้าครั้วเรือนส่วนใหญ่จะมีการศึกษาเฉลี่ยประมาณมัธยม 3

สำหรับค่าความโน้มเอียงในการออมเฉลี่ย (APS) มีค่าเท่ากับ 0.259 และในส่วนของค่า (MPS) และค่าความยืดหยุ่นในการออมของครั้วเรือนกลุ่มนี้ไม่สามารถหาได้ เนื่องจากรายได้ของครั้วเรือนไม่ได้เป็นปัจจัยที่มีนัยสำคัญทางสถิติในการกำหนดการออมทำให้ไม่สามารถอธิบายพฤติกรรมการออมตามแนวคิดของ Keynes ได้

ข. สมการการออมของครั้วเรือนในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลที่หัวหน้าครั้วเรือนอายุ 40 – 60 ปี

โดยการใช้วิธีการและแบบจำลองเดียวกันกับกรณีศึกษาพฤติกรรมการออมในสมการที่ 4.4.1 พบว่ารูปแบบสมการการออมของครั้วเรือนในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลที่หัวหน้าครั้วเรือนมีอายุระหว่าง 40 - 60 ปี สามารถแสดงได้ดังนี้

$$S_H = -7465.524 + 0.547 Y \quad 4.4.2$$

(-3.830) (24.196)

$$R^2 = 0.954 \quad D.W. = 1.560 \quad d.f. = 28 \quad F\text{-Stat} = 585.423$$

ซึ่งพบว่ารายได้ (Y) เป็นปัจจัยที่กำหนดการออมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และมีผลต่อการออมในเชิงบวกโดยที่มีค่า MPS เท่ากับ 0.547

ในขณะที่การศึกษาพบว่าตัวแปรเกี่ยวกับขนาดของครั้วเรือน (SIZE) การครอบครองบ้านเป็นของตนเอง (D) อายุหัวหน้าครั้วเรือน (AGE) การศึกษาของหัวหน้าครั้วเรือน (EDU) กลุ่มพึ่งพิง (DEPT) สินทรัพย์ทางการเงิน (F) และหนี้สินของครั้วเรือน (DEBT) ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ 90 เปอร์เซนต์ต่อการกำหนดการออม ทั้งนี้จะมีสาเหตุมาจากที่อายุและระดับการศึกษาของคนกลุ่มนี้มีความใกล้เคียงกัน รวมทั้งระดับหนี้สินของคนในวัยนี้มีค่อนข้างน้อยเมื่อเปรียบเทียบกับคนที่อยู่ในช่วงต้นของชีวิต และครั้วเรือนส่วนใหญ่ก็จะมีบ้านเป็นของตนเองในขณะที่กลุ่มพึ่งพิงก็จะได้รับการช่วยเหลือจากภาครัฐ โดยเฉพาะการช่วยเหลือด้านการศึกษา และด้วยเหตุต่าง ๆ เหล่านี้จึงทำให้ตัวแปรต่างๆ ข้างต้นไม่มีผลต่อการออมของครั้วเรือนกลุ่มนี้

สำหรับค่าความโน้มเอียงในการออมมาเฉลี่ย (APS) มีค่าเท่ากับ 0.358 ค่าความโน้มเอียงในการออมหน่วยสุดท้าย (MPS) มีค่าเท่ากับ 0.547 และค่าความยืดหยุ่นในการออมมีค่าเท่ากับ 1.527 ซึ่งแสดงว่ามีรายได้ของครัวเรือนเปลี่ยนแปลงไปร้อยละหนึ่ง จะทำให้การออมของครัวเรือนเปลี่ยนแปลงไปร้อยละ 1.527 ในทิศทางเดียวกัน

ค. สมการการออมของครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลที่มีหัวหน้าครัวเรือนอายุมากกว่า 60 ปี

สำหรับการคำนวณหาสมการการออมของครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลที่มีหัวหน้าครัวเรือนอายุมากกว่า 60 ปีขึ้นไป โดยการคัดเลือกตัวแปรอิสระตามวิธีการของ *Stepwise Selection* พร้อมทั้งการแก้ปัญหา *Multicollinearity* แล้วจะพบว่าสมการการออมที่เหมาะสมสำหรับครัวเรือนในกลุ่มนี้สามารถเขียนได้ดังนี้

$$S_H = 2450 + 0.467 Y - 3675.175 DEPT \quad 4.4.3$$

$$(0.339) (3.659) (-1.999)$$

$$R^2 = 0.730 \quad D.W. = 1.732 \quad d.f. = 23 \quad F\text{-Stat} = 75.996$$

ผลการทดสอบพบว่ารายได้เป็นปัจจัยที่มีนัยสำคัญทางสถิติต่อการออมของครัวเรือน และมีความสัมพันธ์กับการออมในเชิงบวก ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ได้กำหนดไว้และจากค่าสัมประสิทธิ์ที่คำนวณได้สามารถอธิบายได้ว่า เมื่อรายได้ของครัวเรือนเพิ่มขึ้นหนึ่งบาทจะทำให้การออมเพิ่มขึ้น 0.467 บาท หรือค่า MPS มีค่าเท่ากับ 0.467 ซึ่งค่า MPS ดังกล่าวนี้นับได้ว่าสูงค่อนข้างมาก

และกลุ่มพึงพิง (DEPT) เป็นปัจจัยที่กำหนดการออมในเชิงลบ ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ได้กำหนดไว้ว่าบุคคลที่อยู่ในวัยพึ่งพิงเป็นกลุ่มคนที่สร้างภาระรายจ่ายให้กับครัวเรือน และเป็นกลุ่มคนที่ทำให้ความสามารถในการเก็บออมของครัวเรือนน้อยลง

สำหรับปัจจัยอื่นได้แก่ ขนาดครัวเรือน (SIZE) การครอบครองบ้าน (D) อายุของหัวหน้าครัวเรือน (AGE) การศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน (EDU) สินทรัพย์ทางการเงินของครัวเรือน (F) หนี้สิน (DEBT) เป็นปัจจัยที่ไม่มีความเหมาะสมที่จะนำมาอธิบายถึงพฤติกรรมการออม

ของครัวเรือนกลุ่มนี้เนื่องจากทั้งอายุรวมถึงการศึกษาของคนกลุ่มนี้อยู่ในระดับใกล้เคียงกันคือมีการศึกษาเฉลี่ยประมาณประถมศึกษาที่ 4 และมีวัยอยู่ในช่วงปลายของชีวิตและคนที่อยู่ในวัยปลายของชีวิตส่วนมากจะมีบ้านเป็นของตนเองและไม่พยายามสร้างภาระด้านหนี้สินให้แก่ตนเอง อีกทั้งคนในกลุ่มนี้มักจะอาศัยอยู่กับบุตรหลาน ซึ่งส่วนใหญ่จะสามารถที่จะช่วยเหลือตนเองได้แล้ว จึงทำให้กลุ่มนี้จึงไม่มีผลต่อพฤติกรรมการออมของครัวเรือนกลุ่มนี้

สำหรับค่าความโน้มเอียงในการออมเฉลี่ย (APS) มีค่าเท่ากับ 0.427 ค่าความโน้มเอียงในการออมหน่วยสุดท้าย (MPS) มีค่าเท่ากับ 0.467 และค่าความยืดหยุ่นในการออมมีค่าเท่ากับ 1.093 แสดงว่ามีรายได้ของครัวเรือนเปลี่ยนแปลงไปร้อยละหนึ่งจะทำให้การออมของครัวเรือนเปลี่ยนแปลงไปร้อยละ 1.093

ตารางที่ 19 สมการการยอมรับของครูวัยเรียนในกรุงเทพฯและปริมณฑลทั้งหมดและแยกตามอายุของหัวหน้าคร้วเรียน

ตัวแปรตาม	ค่าคงที่	ตัวแปรอิสระ										R ²	Durbin Watson	
		Y	Size	D	AGE	EDU	DEPT	FA	DEBT					
1. สมการการยอมรับของครูวัยเรียนในเขตกรุงเทพฯและ 3 จังหวัดรอบนอก S _H	-7377.886	0.543	N	-5632.867	N	411.8363	N	N	N	N	N	N	0.874	1.509
	(-2.675)	(22.603)	(0.285)*	(-2.293)	(1.615)	(1.634)	(0.96)*	(1.659)*	(1.150)*					
2. สมการการยอมรับของครูวัยเรียนในเขตกรุงเทพฯและ 3 จังหวัดรอบนอกแยกตามอายุของหัวหน้าคร้วเรียน	743.896	N	4630.023	N	N	N	N	N	N	N	N	N	0.456	1.407
	(0.659)	(0.929)*	(2.297)	(-0.045)*	(0.808)*	(-1.167)*	(4.221)	(3.584)						
ก. อายุน้อยกว่า 40 ปี S _H	-7465.524	(0.5247)	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	0.954	1.560
	(-3.8307)	(24.196)	(-0.591)*	(-1.561)*	(0.750)*	(-0.841)*	(0.525)*	(-0.502)*						
ข. อายุ 40 - 60 ปี S _H	2450	0.467	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	0.700	1.702
	(0.339)	(3.659)	(0.109)*	(0.365)*	(-0.684)*	(-0.757)*	(-1.999)	(0.098)*	(0.407)*					

หมายเหตุ : 1. N คือ ปัจจัยที่ไม่มีความเหมาะสมที่จะใช้อธิบายพฤติกรรมการยอมรับจากวิธีการคัดเลือกตัวแปรอิสระด้วยวิธี *stepwise selection* ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 90

2. ค่าในวงเล็บ คือ ค่า *t-statistics* และค่า * คือค่า *t-statistics* เมื่อนำปัจจัยนั้นเข้ามาไว้ในแบบจำลองที่ละปัจจัย

ตารางที่ 20 การออมของครัวเรือนในกรุงเทพและปริมณฑลทั้งหมด และแยกตามอายุหัวหน้าครัวเรือน

ครัวเรือน	รายได้เฉลี่ย	การออมเฉลี่ย	APS	MPS	ค่าความยืดหยุ่นในการออม
1. ครัวเรือนในเขตกรุงเทพและ 3 จังหวัดรอบนอกทั้งหมด	29,747.241	9,653.337	0.324	0.543	1.675
2. ครัวเรือนเขตกรุงเทพและ					
3. จังหวัดรอบนอกแยกตามอายุหัวหน้าครัวเรือน					
ก. อายุน้อยกว่า 40 ปี	19,719.318	5,109.682	0.259	-	
ข. อายุ 40 – 60 ปี	39,571.034	14,191.759	0.358	0.547	1.527
ค. อายุมากกว่า 60 ปี	45,495.417	19,439.500	0.427	0.467	1.093

สรุปผลพฤติกรรมกรรมการออมของครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

1. จากผลการศึกษาในส่วนของครัวเรือนในเขตกรุงเทพและปริมณฑลโดยภาพรวมพบว่าค่า APS มีค่าน้อยกว่า MPS หรือ $APC > MPC$ ซึ่งแสดงถึงพฤติกรรมกรรมการออมตามแนวคิดของ Keynes และพฤติกรรมดังกล่าวแสดงการออมในลักษณะเดียวกันกับกรณีศึกษาของกลุ่มครัวเรือนทั่วประเทศ แต่เมื่อพิจารณาการออมเฉลี่ยรวมถึงค่า APS และ MPS ของครัวเรือนในเขตกรุงเทพเปรียบเทียบกับครัวเรือนทั่วประเทศพบว่าครัวเรือนในเขตกรุงเทพมีการออมต่อรายได้และการออมหน่วยสุดท้ายที่เพิ่มขึ้นเมื่อรายได้เพิ่มขึ้น (MPS) รวมถึง APS สูงกว่าครัวเรือนทั่วประเทศ ทั้งนี้เป็นผลมาจากกรุงเทพเป็นศูนย์กลางทางธุรกิจการค้าซึ่งส่งผลให้ครัวเรือนในเขตนี้มีโอกาสในการแสวงหารายได้ในอัตราที่มากกว่าพื้นที่อื่น ๆ ในประเทศ และเมื่อรายได้สูงจึงทำให้ศักยภาพในการออมสูงกว่าครัวเรือนอื่น ๆ ในพื้นที่อื่น ๆ เช่นกัน

2. เมื่อพิจารณาถึงรายได้ของครัวเรือนที่มีรายได้ต่ำกว่าเฉลี่ยของรายได้รวมในครัวเรือนในกรุงเทพทั้งหมดจะมีค่า APC มากกว่าครัวเรือนที่มีรายได้สูงกว่ารายได้เฉลี่ย อันแสดงให้เห็น

เห็นถึงการออมที่เป็นไปตามแนวคิดของรายได้สัมบูรณ์ของ Keynes ใน กรณีของครัวเรือนใน กรุงเทพมหานครและปริมณฑล

3. เมื่อพิจารณาครัวเรือนในเขตกรุงเทพและปริมณฑลแบ่งออกไปตามอายุของหัวหน้าครัวเรือน พบว่า ครัวเรือนที่มีหัวหน้าครัวเรือนอายุ 40-60 ปี หรือครัวเรือนที่หัวหน้าครัวเรือนอยู่ในวัยกลางของชีวิต ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีรายได้ที่ค่อนข้างสูงกว่ากลุ่มอื่น คือประมาณ 39,571. บาท/ครัวเรือน และมีค่า APS สูงสุดคือประมาณ 0.358 สูงกว่า APS ของครัวเรือนในกลุ่มอื่นๆ โดยกลุ่มครัวเรือนที่มีหัวหน้าครัวเรือนอายุต่ำกว่า 40 ปี มีการออมต่อรายได้ต่ำสุด อันแสดงถึงระดับของรายได้ที่ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยหรือระดับความจำเป็นในการใช้จ่ายสูง อันส่งผลให้ค่าการออมต่อรายได้ต่ำสุด

4. การที่คนในวัยกลางของชีวิตในเขตกรุงเทพ และปริมณฑลมีการออมสูงสุด นั้น อาจเป็นผลมาจาก คนกลุ่มนี้เป็นกลุ่มคนที่ มีศักยภาพและความสามารถในการแสวงหารายได้ที่สูงกว่าคนที่อยู่ในวัยอื่นๆ และด้วยเหตุดังกล่าวจึงทำให้คนกลุ่มนี้มีศักยภาพในการออมที่สูงกว่าคนหรือครัวเรือนที่อยู่ในวัยอื่นตามไปด้วย

5. การพิจารณาแนวคิดสมมติฐานวัฏจักรชีวิตกับพฤติกรรมการออมของครัวเรือนในเขตกรุงเทพและปริมณฑลจะพบว่าพฤติกรรมการออมของครัวเรือนที่มีหัวหน้าครัวเรือนอายุต่ำกว่า 40 ปี และระหว่าง 40 - 60 ปี และครัวเรือนที่หัวหน้าครัวเรือนมีอายุมากกว่า 60 ปี ทั้งสามกลุ่มจะเป็นไปตามแนวคิดของ *Ando-Modigliani* คือค่า APS ของครัวเรือนในกลุ่มที่หัวหน้าครัวเรือนอยู่ในวัยกลางคนระหว่าง 40 - 60 ปี มีค่ามากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับข้อสรุปของ *Ando-Modigliani* ทั้งนี้เป็นเพราะในกรณีศึกษาครั้งนี้พบว่า รายได้ของครัวเรือนที่หัวหน้ามีอายุ 40-60 ปีขึ้นไปมากกว่ารายได้เฉลี่ยของกลุ่มอื่น ๆ อิทธิพลของรายได้ที่สูงกว่านี้เองทำให้ค่า APC ของครัวเรือนกลุ่มนี้จะน้อยกว่ากลุ่มอื่น (หรือ APS สูงกว่า)

6. ถ้ามองในแนวคิดของ Keynes ก็จะทำให้พบว่ากลุ่มที่มีรายได้สูงสุดคือครัวเรือนที่มีหัวหน้าครัวเรือนอายุ 40-60 ปีจะมีค่า APS สูงสุดในขณะที่กลุ่มครัวเรือนที่อายุต่ำกว่า 40 ปี ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีรายได้น้อยที่สุดก็จะมี APS ต่ำสุด ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดของ Keynes ที่ว่า C/Y จะลดลง (หรือ S/Y จะเพิ่มขึ้น) ถ้ารายได้สูงขึ้น

4.5 สมการการออมของครัวเรือนนอกเขตกรุงเทพและปริมณฑล

ในการทดสอบแบบจำลองการออมของครัวเรือนนอกเขตกรุงเทพและปริมณฑล พบว่าตัวแปรอิสระบางตัวมีความสัมพันธ์กันมากกว่าระดับ 0.5 (ภาคผนวก ก) ซึ่งแสดงว่าสมการมีปัญหา *Multicollinearity* จึงทำการหาสมการที่เหมาะสม โดยการคัดเลือกตัวแปรอิสระด้วยวิธี *Stepwise Selection* ปรากฏว่าสมการที่เหมาะสมที่จะนำมาอธิบายพฤติกรรมการออมของครัวเรือนนอกเขตกรุงเทพและปริมณฑล คือ

$$S_H = -1477.513 + 0.236 Y + 0.05 F + 165.090 \text{ EDU} \quad 4.5$$

$$(-3.086) \quad (25.308) \quad (4.353) \quad (2.724)$$

$$R^2 = 0.602 \quad D.W. = 1.983 \quad d.f. = 504 \quad F\text{-Stat} = 252.297$$

ผลการทดสอบพบว่าปัจจัยด้านรายได้ (Y) สินทรัพย์ทางการเงิน (F) และ การศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน (EDU) เป็นปัจจัยที่กำหนดการออมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติและมีความผลต่อการออมในเชิงบวกในส่วนของรายได้พบว่าถ้ารายได้ของครัวเรือนเพิ่มขึ้นหนึ่งบาทจะทำให้การออมเพิ่มขึ้น 0.236 บาท หรือค่า MPS มีค่าเท่ากับ 0.236

สำหรับสินทรัพย์ทางการเงิน (F) พบความสัมพันธ์ต่อการออมที่แตกต่างข้อสมมติฐานที่วางไว้ในเบื้องต้นว่าน่าจะมีความสัมพันธ์ต่อการออมในทางตรงกันข้ามแต่อย่างไรก็ตามผลของความสัมพันธ์ดังกล่าวต่อการออมของครัวเรือนในกลุ่มนี้แสดงให้เห็นถึงผลทางรายได้ที่มีมากกว่าผลทางด้านความมั่งคั่ง และจากค่าสัมประสิทธิ์ที่ได้สามารถอธิบายได้ว่า ถ้ากำหนดค่าให้ปัจจัยอื่น ๆ คงที่แล้วสินทรัพย์ทางการเงินของครัวเรือนเพิ่มขึ้นหนึ่งบาทจะทำให้การออมของครัวเรือนเพิ่มขึ้น 0.05 บาท

การศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน (EDU) เป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ในทางเดียวกันกับการออมของครัวเรือน ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการศึกษาที่มีต่อศักยภาพในการเก็บออมของครัวเรือนในกลุ่มนี้ โดยเมื่อการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือนเพิ่มขึ้นหนึ่งปีจะทำให้โอกาสในการออมของครัวเรือนเพิ่มขึ้น 165.090 บาท

สำหรับปัจจัยเกี่ยวกับขนาดครัวเรือน (SIZE) การครอบครองบ้านเป็นของตนเอง(D) อายุหัวหน้าครัวเรือน (AGE) กลุ่มพื้นที่ (DEPT) และหนี้สิน (DEBT) เป็นปัจจัยที่ไม่มีความเหมาะสมที่จะนำมาอธิบายถึงพฤติกรรมการออมของครัวเรือนนอกเขตกรุงเทพ เนื่องจากการเพิ่มหรือ

ลดลงของขนาดครัวเรือน จะส่งผลกระทบต่อออมแตกต่างกันไปตามศักยภาพในการแสวงหารายได้ของสมาชิกภายในครัวเรือน รวมถึงครัวเรือนกลุ่มนี้สามารถที่จะหาอาหารได้เองจากการเพาะปลูกและธรรมชาติ และรวมถึงการที่รัฐได้ช่วยเหลือด้านการศึกษาทำให้กลุ่มฟุ้งฟิง ไม่มีผลกระทบต่อออม อีกทั้งหนี้สินส่วนใหญ่เป็นหนี้สินเพื่อการเกษตรที่ได้มาจาก ธ.ก.ส. ซึ่งมีดอกเบี้ยค่อนข้างต่ำและมีระยะเวลาในการชำระหนี้พอสมควร รวมทั้งรัฐมีนโยบายยื้อระยะเวลาการชำระหนี้จึงทำให้ภาวะหนี้สินไม่มีผลกระทบต่อออมของครัวเรือนกลุ่มนี้

สำหรับค่าความโน้มเอียงในการออมเฉลี่ย (APS) มีค่าเท่ากับ 0.213 ค่าความโน้มเอียงในการออมหน่วยสุดท้ายมีค่าเท่ากับ 0.236 และค่าความยืดหยุ่นในการออมมีค่าเท่ากับ 1.107 แสดงเมื่อรายได้ของครัวเรือนเปลี่ยนแปลงไปร้อยละหนึ่งจะทำให้การออมเปลี่ยนแปลงไปร้อยละ 1.107 ในทิศทางเดียวกัน และจะเห็นได้ว่าค่า APS ของครัวเรือนกลุ่มนี้มีค่าน้อยกว่าค่า MPS และนอกจากนี้ C/Y ของกลุ่มที่มีรายได้เฉลี่ยต่ำกว่ารายได้เฉลี่ยรวม 14,225 บาท จะมีค่าสูงกว่า C/Y ของครัวเรือนที่มีรายได้สูงกว่ารายได้เฉลี่ย แสดงให้เห็นว่า APC จะมีค่าลดลงเมื่อรายได้สูงขึ้น ซึ่งแสดงว่าพฤติกรรมการออมของครัวเรือนที่สอดคล้องกับสมมติฐานรายได้สมบูรณ์ของ *Kenyes*

4.6 สมการการออมของครัวเรือนนอกเขตกรุงเทพและปริมณฑลแยกตามอายุของหัวหน้าครัวเรือน

ก. สมการการออมของครัวเรือนนอกเขตกรุงเทพปริมณฑลที่มีหัวหน้าครัวเรือนอายุน้อยกว่า 40 ปี

การคำนวณสมการการออมของครัวเรือนนอกเขตกรุงเทพปริมณฑลที่หัวหน้าครัวเรือนอายุน้อยกว่า 40 ปี นั้นจะใช้ตัวแปรเช่นเดียวกับสมการที่ 4.5 และภายหลังการแก้ไขปัญหา *Multicollinearity* โดยการคัดเลือกตัวแปรอิสระตามวิธี *Stepwise Selection* ปรากฏว่าสมการการออมที่เหมาะสมที่จะนำมาอธิบายถึงพฤติกรรมการออมของครัวเรือนกลุ่มนี้ คือ

$$S_H = -239.987 + 0.210 Y + 0.246 F \quad 4.6.1$$

$$(-0.417) \quad (20.223) \quad (5.340)$$

$$R^2 = 0.763 \quad D.W. = 2.576 \quad d.f. = 147 \quad F\text{-Stat} = 233.705$$

ผลการทดสอบพบว่าปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการออมของครัวเรือนในกลุ่มนี้ได้แก่ รายได้ (Y) และสินทรัพย์การเงิน (F) โดยที่รายได้ (Y) มีความสัมพันธ์กับการออมในเชิงบวกซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ได้กำหนดไว้ และจากค่าสัมประสิทธิ์ที่คำนวณพบว่าถ้ากำหนดค่าให้ปัจจัยอื่น ๆ คงที่แล้วรายได้ของครัวเรือนเพิ่มขึ้นหนึ่งบาทจะทำให้การออมเพิ่มขึ้น 0.210 บาทหรือ ค่า MPS ของครัวเรือนกลุ่มนี้มีค่าเท่ากับ 0.210

สินทรัพย์การเงิน (F) มีความมิผลต่อการออมในเชิงบวก ซึ่งอาจจะเป็นผลมาจากการที่ครัวเรือนที่มีสินทรัพย์ทางการเงินมีโอกาสในการออมที่สูงขึ้นจากผลของรายได้ที่เพิ่มขึ้น และจากค่าสัมประสิทธิ์ที่ได้สามารถอธิบายได้ว่า ถ้ากำหนดค่าให้ปัจจัยอื่น ๆ คงที่แล้วสินทรัพย์ทางการเงินของครัวเรือนเพิ่มขึ้นหนึ่งบาทจะทำให้การออมของครัวเรือนกลุ่มนี้เพิ่มขึ้น 0.246 บาท

สำหรับค่าความโน้มเอียงเฉลี่ยในการออมเฉลี่ย (APS) มีค่าเท่ากับ 0.232 ค่าความโน้มเอียงในการออมหน่วยสุดท้าย (MPS) มีค่าเท่ากับ 0.210 และค่าความยืดหยุ่นในการออมมีค่าเท่ากับ 0.905 แสดงว่า เมื่อรายได้เปลี่ยนแปลงไปร้อยละหนึ่งจะทำให้การออมเปลี่ยนไปร้อยละ 0.905 ในทิศทางเดียว จากค่า MPS และค่า APS แสดงให้เห็นว่า $MPC > APC$ ซึ่งไม่เป็นไปตามแนวคิดรายได้สมบูรณ์ของ Keynes อันอาจจะมาจากสาเหตุของรายได้เฉลี่ยที่ต่ำมาก

ข. สมการการออมของครัวเรือนนอกเขตกรุงเทพและปริมณฑลที่มีหัวหน้าครัวเรือนอายุ 40 – 60 ปี

สำหรับการคำนวณหาสมการการออมของครัวเรือนนอกเขตกรุงเทพและปริมณฑลที่มีหัวหน้าครัวเรือนอายุอยู่ในช่วง 40-60 ปี โดยการคัดเลือกตัวแปรอิสระตามวิธีของ *Stepwise Selection* เพื่อแก้ปัญหา *Multicollinearity* เช่นเดียวกับสมการที่ 4.6.1 และพบว่าสมการการออมของครัวเรือนที่เหมาะสมในการนำมาอธิบายถึงพฤติกรรมการออมของครัวเรือนในกลุ่มนี้คือ

$$S_H = -2895.304 + 0.382 Y + 0.027 F \quad 4.6.2$$

$$(-5.042) \quad (14.552) \quad (2.264)$$

$$R^2 = 0.495 \quad D.W. = 1.970 \quad d.f. = 234 \quad F\text{-Stat} = 113.494 \quad -$$

และการศึกษาถึงสมการการออมของครัวเรือนในกลุ่มนี้โดยการใช้ตัวแปรด้านรายได้ของครัวเรือน (Y) สินทรัพย์ทางการเงิน (F) การมีบ้านเป็นของตนเอง (D) หนี้สินของครัว

เรือน (DEBT) อายุของหัวหน้าครัวเรือน (AGE) การศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน (EDU) กลุ่มพืช พิง (DEPT) ขนาดของครัวเรือน (SIZE) ซึ่งผลการทดสอบพบว่า มีเพียงรายได้และสินทรัพย์ทางการเงินเท่านั้นที่แสดงว่ามีนัยสำคัญต่อพฤติกรรมการออมเช่นเดียวกับสมการการออมในกลุ่มที่มีอายุ 40 - 60 ปี โดยรายได้ (Y) มีผลต่อการออมในเชิงบวก ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่กำหนดไว้และจากค่าสัมประสิทธิ์ที่ได้สามารถอธิบายได้ว่า ถ้ากำหนดให้ปัจจัยอื่น ๆ คงที่แล้ว รายได้ของครัวเรือนเพิ่มขึ้นหนึ่งบาทจะทำให้การออมเพิ่มขึ้น 0.382 บาท หรืออีกนัยหนึ่งก็คือค่า MPS ของครัวเรือนกลุ่มนี้มีค่าเท่ากับ 0.382 ซึ่งมีค่าสูงกว่าค่า MPS ในกลุ่มที่แล้วทั้งนี้ น่าจะมาจากความจำเป็นของการใช้จ่ายของคนกลุ่มนี้เริ่มลดลง เพราะครอบครัวเริ่มมีหลักฐานที่มั่นคงสิ่งอำนวยความสะดวกในการดำรงชีพตามฐานะสังคมเริ่มมีความพร้อมเพรียงมากกว่ากลุ่มครัวเรือนที่กำลังอยู่ในระหว่างการสร้างครอบครัว

สำหรับสินทรัพย์ทางการเงิน (F) เป็นปัจจัยที่กำหนดการออมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และมีผลต่อการออมในเชิงบวก เนื่องจากการถือครองสินทรัพย์ทางการเงินทำให้ครัวเรือนมีรายได้เพิ่มขึ้นโดยเฉพาะรายได้ที่อยู่ในรูปของดอกเบี้ยและเงินปันผลต่าง ๆ ซึ่งเมื่อยาได้ของครัวเรือนเพิ่มขึ้นก็ทำให้การออมของครัวเรือนเพิ่มขึ้นด้วย และจากค่าสัมประสิทธิ์ที่ได้สามารถอธิบายได้ว่า ถ้ากำหนดให้ปัจจัยอื่นคงที่แล้ว สินทรัพย์ทางการเงินของครัวเรือนเพิ่มขึ้นหนึ่งบาทจะทำให้การออมของครัวเรือนเพิ่มขึ้น 0.027 บาท

สำหรับค่าความโน้มเอียงในการออมเฉลี่ย (APS) มีค่าเท่ากับ 0.194 ค่าความโน้มเอียงในการออมหน่วยสุดท้าย (MPS) มีค่าเท่ากับ 0.382 และค่าความขีดหยุนในการออมมีค่าเท่ากับ 1.969 แสดงว่าเมื่อยาได้เปลี่ยนแปลงไปร้อยละหนึ่งจะทำให้การออมเปลี่ยนแปลงไปร้อยละ 1.969 หน่วยในทิศทางเดียวกัน และนอกจากนี้ยังแสดงให้เห็นถึงค่า $APC > MPC$ ตามแนวคิดของ Keynes

ค. สมการการออมของครัวเรือนนอกกรุงเทพและปริมณฑลที่หัวหน้าครัวเรือนอายุมากกว่า 60 ปี

โดยการใช้วิธีการและแบบจำลองเดียวกันกับกรณีศึกษาพฤติกรรมการออมในสมการที่ 4.6.2 พบว่ารูปแบบสมการการออมของครัวเรือนนอกเขตกรุงเทพมหานคร และปริมณฑลที่ หัวหน้าครัวเรือนอายุมากกว่า 60 ปี สามารถแสดงได้ดังนี้

$$S_H = -2931.102 + 0.621 Y - 363.181 \text{ DEPT} \quad 4.6.3$$

$$(6.446) \quad (20.566) \quad (-1.851)$$

$$R^2 = 0.789 \quad D.W. = 2.298 \quad d.f. = 116 \quad F\text{-Stat} = 212.938$$

ผลการทดสอบพบว่า ตัวแปรที่มีผลต่อการกำหนดการออมของครัวเรือนกลุ่มนี้ คือ ตัวแปรด้านรายได้ (Y) และกลุ่มพึ่งพิง (DEPT) โดยรายได้จะมีความสัมพันธ์กับการออมในเชิงบวกเช่นเดียวกับครัวเรือนกลุ่มอื่น ๆ และจากค่าสัมประสิทธิ์ที่ได้สามารถอธิบายได้ว่า ถ้ากำหนดให้ปัจจัยซึ่งคงที่แล้วรายได้ของครัวเรือนเพิ่มขึ้นหนึ่งบาทจะทำให้การออมของครัวเรือนเพิ่มขึ้น 0.621 บาท หรืออีกนัยหนึ่งก็คือค่า MPS ของครัวเรือนกลุ่มนี้มีค่าเท่ากับ 0.621

สำหรับกลุ่มพึ่งพิง (DEPT) เป็นปัจจัยที่กำหนดการออมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และมีผลต่อการออมในเชิงลบ ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่กำหนดไว้และจากค่าสัมประสิทธิ์ที่ได้สามารถอธิบายได้คือ ถ้ากำหนดให้ปัจจัยอื่น ๆ คงที่ในขณะที่ผลของการเปลี่ยนแปลงของจำนวนกลุ่มพึ่งพิงของครัวเรือนที่เพิ่มขึ้นหนึ่งคนจะทำให้การออมของครัวเรือนลดลง 363.181 บาท ทั้งนี้ อาจจะเป็นผลมาจากผู้ที่อยู่ในกลุ่มพึ่งพิงของครัวเรือนกลุ่มนี้จะประกอบไปด้วยผู้ที่อยู่ในวัยที่ค่อนข้างที่จะมีอายุหรืออยู่ในวัยที่ชราซึ่งมีความสามารถในการพึ่งพาตนเองน้อย จึงเป็นภาระด้านรายจ่ายให้แก่ครัวเรือนค่อนข้างมากโดยเฉพาะรายจ่ายในการรักษาพยาบาล จึงส่งผลการออมของครัวเรือนในเชิงลบ

สำหรับปัจจัยที่เกี่ยวกับ ขนาดครัวเรือน (SIZE) การครอบครองบ้านเป็นของตนเอง (D) อายุหัวหน้าครัวเรือน (AGE) การศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน (EDU) สินทรัพย์ทางการเงิน (F) หนี้สิน (DEBT) เป็นปัจจัยที่ไม่มีความเหมาะสมที่ในทางสถิติจะนำมาอธิบายถึงพฤติกรรมการออมของครัวเรือนกลุ่มนี้ ทั้งนี้เนื่องจากครัวเรือนกลุ่มอาศัยอยู่ในที่ซึ่งห่างไกลความเจริญพอสมควร ทำให้การติดต่อกับสถาบันการเงิน หรือธนาคารค่อนข้างจะทำได้ไม่สะดวก เนื่องจากอายุค่อนข้างมาก การเก็บสินทรัพย์ทางการเงินอาจจะเก็บไว้กับตัวในรูปแบบเงินสด จึงทำให้สินทรัพย์ไม่มีผลต่อการออมของครัวเรือนกลุ่มนี้ ในส่วนปัจจัยอื่นจะมีลักษณะเช่นเดียวกันกับครัวเรือนกลุ่มอื่น ๆ ข้างต้น

สำหรับค่าความโน้มเอียงในการออมเฉลี่ย (APS) ของครัวเรือนกลุ่มนี้มีค่าเท่ากับ 0.224 ค่าความโน้มเอียงหน่วยสุดท้าย (MPS) มีค่าเท่ากับ 0.621 และค่าความยืดหยุ่นในการออม

มีค่าเท่ากับ 2.77 แสดงว่า ถ้ารายได้ของครัวเรือนกลุ่มนี้เปลี่ยนแปลงไปร้อยละหนึ่งจะทำให้การ
ออมของครัวเรือนเปลี่ยนไปร้อยละ 2.77 ในทิศทางเดียวกัน

DPU

ตารางที่ 21 : สมการการออมของครัวเรือนนอกกรุงเทพและปริมณฑลทั้งหมดและแยกตามอายุของหัวหน้าครัวเรือน

ตัวแปรตาม	ค่าคงที่	ตัวแปรอิสระ										R ²	Durbin Watson
		Y	Size	D	AGE	EDU	DEPT	FA	DEBT				
1. สมการการออมของ ครัวเรือนนอกเขต กรุงเทพและ 3 จังหวัด รอบนอกทั้งหมด SH	-1477.513 (- 3.086)	N (0.519)*	N (- 1.541)*	N (1.269)*	165.090 (2.724)*	N (- 0.715)*	0.050 (4.353)*	N (- 0.068)*			0.602	1.983	
2. สมการการออมของ ครัวเรือนนอกเขต กรุงเทพและ 3 จังหวัด รอบนอกและตามอายุ ของหัวหน้าครัวเรือน	-239.9x7 (- 0.417)	N (- 0.044)*	N (0.505)*	N (0.837)*	N (0.963)*	N (- 0.167)*	0.246 (5.340)	N (0.799)*			0.763	2.576	
ข. อายุ 40 – 60 ปี	-2895.304 (- 5.042)	N (0.424)*	N (0.543)*	N (- 0.562)*	N (- 0.354)*	N (- 0.520)*	0.027 (2.264)	N (- 1.390)*			0.495	1.970	
ค. อายุมากกว่า 60 ปี	-2981.102 (- 60.446)	N (20.566)*	N (- 0.248)*	N (1.209)*	N (- 0.297)*	N (- 1.851)	N (0.372)*	N (1.217)*			0.789	2.298	

หมายเหตุ : 1. N, คือ ปัจจัยที่ไม่มีความเหมาะสมที่จะใช้อธิบายพฤติกรรมการออมจากการคัดเลือกตัวแปรอิสระด้วยวิธี *stepwise selection* ที่ระดับ

ความเชื่อมั่นร้อยละ 90

2. ค่าในวงเล็บ คือ ค่า *t-statistics* และค่า * คือค่า *t-statistics* เมื่อนำปัจจัยนั้น ๆ เข้ามาไว้ในแบบจำลองที่ละเอียด

ตารางที่ 22 การออมของครัวเรือนนอกกรุงเทพและปริมณฑลทั้งหมด และแยกตามอายุของหัวหน้าครัวเรือน

ครัวเรือน	รายได้เฉลี่ย	การออมเฉลี่ย	APS	MPS	ค่าความยืดหยุ่นในการออม
1. ครัวเรือนนอกเขตกรุงเทพและ 3 จังหวัดรอบนอกทั้งหมด	14,225.592	3,034.972	0.213	0.236	1.107
2. ครัวเรือนแยกเขตกรุงเทพและ 3 จังหวัดรอบนอกแยกตามอายุหัวหน้าครัวเรือน					
ก. อายุน้อยกว่า 40 ปี	16,890.176	3,930.601	0.232	0.210	0.905
ข. อายุ 40 – 60 ปี	15,330.128	2,975.65	0.194	0.382	1.969
ค. อายุมากกว่า 60 ปี	8,786.572	1,972.769	0.224	0.621	2.772

สรุปพฤติกรรมการออมของครัวเรือนไทยนอกเขตกรุงเทพและปริมณฑล

1. จากผลการศึกษาพบว่า ครัวเรือนนอกเขตกรุงเทพและปริมณฑลมีค่า APS น้อยกว่า MPS อันแสดงถึง $MPS > APS$ ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดของรายได้สัมบูรณ์ของ Keynes

2. เมื่อพิจารณาการออมเฉลี่ยรวมถึงค่า APS และ MPS ของครัวเรือนนอกกรุงเทพนำไปเปรียบเทียบกับครัวเรือนในเขตกรุงเทพพบว่า การออมเฉลี่ย APS และ MPS ที่ได้มีค่าน้อยกว่าค่าที่ได้ครัวเรือนในเขตกรุงเทพฯ ทั้งนี้อาจจะเป็นผลมาจากที่ครัวเรือนในเขตกรุงเทพฯ มีรายได้เฉลี่ยที่สูงกว่าคือกว่า 2 เท่าของครัวเรือนนอกเขตกรุงเทพและปริมณฑล กล่าวคือรายได้เฉลี่ยของครัวเรือนในเขตกรุงเทพและปริมณฑลสูงประมาณ 2 เท่าตัว คือเท่ากับ 29,747 บาท /ครัวเรือน ในขณะที่ครัวเรือนนอกกรุงเทพและปริมณฑลเท่ากับ 14,225 บาท/ครัวเรือน ส่งผลทำให้มีการออมประมาณ 3,034 บาท / ครัวเรือน ในขณะที่การออมของครัวเรือนในกรุงเทพและปริมณฑลประมาณ 9,033 บาท / ครัวเรือน

3. และเมื่อพิจารณาครัวเรือนนอกเขตกรุงเทพและปริมณฑลออกไปตามอายุหัวหน้าครวเรือนพบว่า ครวเรือนที่หัวหน้าครวเรือนอายุน้อยกว่า 40 ปี มีการออมเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา เป็นกลุ่มอายุ 40 – 60 ปี และกลุ่มอายุมากกว่า 60 ปี ตามลำดับ แต่สำหรับในส่วนค่า APS ที่ได้ ครวเรือนที่อายุน้อยมีค่าสูงกว่ากลุ่มอื่น ทั้งนี้อาจจะเนื่องจากหัวหน้าครวเรือนของครวเรือนในกลุ่มนี้มีระดับการศึกษาที่สูงกว่ากลุ่มอื่น ซึ่งส่งผลต่อรายได้ที่ได้รับจากการทำงานมากกว่ากลุ่มอื่น ถึงแม้ว่าจะมีความต้องการในการใช้จ่ายต่อทุกบาทของรายได้ที่เพิ่มขึ้นสูงกว่าก็ตาม อันจะเห็นได้จากค่า MPS ของครวเรือนในกลุ่มนี้จะมีค่าต่ำสุดเมื่อเทียบกับกลุ่มอื่นๆ

4. ในส่วนของครวเรือนที่อายุมากกว่า 60 ปี นั้นสาเหตุที่ค่า APS และค่า MPS มีค่าสูงกว่ากลุ่มอื่น ๆ นั้น น่าจะด้วยเหตุความจำเป็นของการออมเพื่อป้องกันความเสี่ยงของการใช้จ่ายในเหตุฉุกเฉินและจำเป็นที่อาจจะเกิดขึ้นเช่นการจัดหาพยาบาล รวมถึงการเก็บออมเพื่อเป็นมรดกแก่ลูกหลาน ซึ่งข้อสมมติฐานดังกล่าวนี้ ไม่ได้นำมาพิจารณาในแนวคิดของทฤษฎีวัฏจักรชีวิตของ *Ando-Modigliani*

5. นอกจากนี้แล้วการออมในทุกระดับอายุของหัวหน้าครวเรือนก็แสดงผลเช่นเดียวกับภาพรวม กล่าวคือการออมของครวเรือนที่แบ่งตามอายุของหัวหน้าครวเรือนที่ตั้งในเขตกรุงเทพและปริมณฑลจะสูงกว่าครวเรือนที่อยู่นอกเขตปริมณฑลอันแสดงถึงรายได้ของครวเรือนนอกเขตกรุงเทพและปริมณฑลที่มีระดับรายได้เฉลี่ยทั่วไปต่ำกว่าของครวเรือนในเขตกรุงเทพและปริมณฑล นอกจากนี้ระดับรายได้ดังกล่าวจะสูงกว่าค่าเฉลี่ยของรายจ่ายที่จำเป็นต่อการยังชีพเพียงเล็กน้อยเท่านั้น ซึ่งทำให้ค่า MPS และ APS ต่ำมาก

4.7 สมการการออมของครวเรือนแยกตามสถานะทางเศรษฐกิจสังคมของครวเรือน

ในการพิจารณาถึงสมการการออมของครวเรือนโดยแยกออกไปตามลักษณะทางเศรษฐกิจสังคมของครวเรือน เพื่อที่จะศึกษาถึงพฤติกรรมการออมที่มีความแตกต่างกันไปตามแต่ละอาชีพอันเป็นแหล่งรายได้หลักของครวเรือน ทั้งนี้ก็เพราะลักษณะและความจำเป็นในการดำรงชีพของครวเรือนในแต่ละเศรษฐกิจสังคมจะมีความแตกต่างกันออกไป ซึ่งอาจจะส่งผลต่อการพฤติกรรมการออมของครวเรือนในแต่ละเศรษฐกิจสังคมมีความแตกต่างกันไป ซึ่งในการศึกษาจะศึกษาในภาพรวมทั้งประเทศโดยแบ่งสมการการออมออกเป็น 8 ประเภทตามลักษณะเศรษฐกิจสังคมของครวเรือน ซึ่งได้แก่

1. กลุ่มผู้ถือครองการเกษตรซึ่งที่ดินส่วนใหญ่เป็นของตัวเอง
2. กลุ่มผู้ถือครองการเกษตรซึ่งที่ดินส่วนใหญ่เช่าผู้อื่น
3. กลุ่มผู้ดำเนินการธุรกิจของตัวเองที่ไม่ใช่การเกษตร
4. กลุ่มผู้ปฏิบัติงานวิชาชีพ นักวิชาการ นักบริหารที่รับจ้าง
5. กลุ่มคนงานทั่วไปและคนงานเกษตร
6. กลุ่มเสมียนพนักงาน พนักงานขายและให้บริการ
7. กลุ่มผู้ปฏิบัติงานในกระบวนการผลิต
8. กลุ่มผู้ไม่ได้ปฏิบัติงานเชิงเศรษฐกิจ

ตัวแปรที่นำมาใช้ในการคำนวณในสมการการออมตามลักษณะทางสังคมและประกอบไปด้วยรายได้ของครัวเรือน (Y) สินทรัพย์ทางการเงิน (F) การมีบ้านเป็นของตนเอง (D) หนี้สินของครัวเรือน (DEBT) อายุของหัวหน้าครัวเรือน (AGE) การศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน (EDU) กลุ่มฟัฟง (DEPT) และเมื่อทำการแก้ปัญหา *Multicollinearity* ตามวิธี *Stepwise Seceltion* ปรากฏว่าสมการการออมที่เหมาะสมที่จะนำมาอธิบายถึงพฤติกรรมการออมในแต่ละเศรษฐกิจสังคมของครัวเรือนเป็นดังนี้

ก. สมการการออมของครัวเรือนที่เป็นผู้ถือครองการเกษตร ซึ่งที่ดินส่วนใหญ่เป็นของตนเอง

$$S_H = -2691.788 + 0.474 Y - 568.831 DEPT \quad 4.7.1$$

$$(-7.237) \quad (10.380) \quad (-2.124)$$

$$R^2 = 0.594 \quad D.W. = 1.845 \quad d.f. = 81 \quad F\text{-Stat} = 58.230$$

ผลการประมาณค่าสมการการออมของครัวเรือนกลุ่มนี้พบว่า มีเพียง รายได้ (Y) และกลุ่มฟัฟง (DEPT) ที่มีผลต่อการออม โดยทิศทางของความสัมพันธ์ตามสมมติฐาน กล่าวคือ การออมมีความสัมพันธ์ทิศทางเดียวกันกับรายได้ โดยค่า MPS เท่ากับ 0.474 และจำนวนของกลุ่มฟัฟงจะส่งผลกระทบต่อลดลงของการออมของครัวเรือน สำหรับค่าความโน้มเอียงในการออมเฉลี่ย (APS) มีค่าเท่ากับ 0.018 ซึ่งแสดงให้เห็นถึงระดับรายได้เฉลี่ยที่เกือบจะไม่เพียงพอ กับการยังชีพ และค่าความยืดหยุ่นของการออมมีค่าเท่ากับ 26.33

ข. สมการการออมของครัวเรือนผู้ถือครองการเกษตรซึ่งที่ดินส่วนใหญ่เช่าผู้อื่น

$$S_H = -1201.673 - 0.015 \text{ DEBT} + 0.367 Y - 726.487 \text{ DEPT} \quad 4.7.2$$

$$(-0.895) \quad (-3.088) \quad (2.080) \quad (-1.774)$$

$$R^2 = 0.773 \quad \text{D.W.} = 2.335 \quad \text{d.f.} = 20 \quad \text{F-Stat} = 6.557$$

ผลการทดสอบพบว่าตัวแปรที่มีผลต่อการออมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติได้แก่ รายได้ (Y) ซึ่งมีความสัมพันธ์กับการออมในเชิงบวก หนี้สิน (DEBT) กับกลุ่มฟุ้งฟิง (DEPT) ซึ่งมีความสัมพันธ์กับการออมในเชิงลบ จะเห็นได้ว่าลักษณะการออมของครัวเรือนในกลุ่มนี้แตกต่างจากครัวเรือนกลุ่มที่ถือครองการเกษตรที่มีที่ดินส่วนใหญ่เป็นของตนเอง เนื่องจากครัวเรือนกลุ่มที่เช่าที่ดินนั้นพบว่านอกเหนือไปจากตัวแปรด้านรายได้กับกลุ่มฟุ้งฟิงแล้ว ยังมีหนี้สินที่เป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดการออมของครัวเรือนอีกหนึ่งตัวแปร ส่วนสาเหตุที่หนี้สินมีอิทธิพลต่อการออมนั้นน่าจะมาจากที่ครัวเรือนกลุ่มนี้ไม่มีที่ดินในการประกอบอาชีพอันเป็นของตนเอง จึงจำเป็นต้องเช่าที่ดินเพื่อการประกอบอาชีพ ส่งผลทำให้ต้นทุนในการประกอบอาชีพด้านการเกษตรสูงกว่าครัวเรือนกลุ่มที่มีที่ดินเป็นของตนเอง ดังนั้นจึงทำให้ครัวเรือนกลุ่มนี้ต้องกู้ยืมเงินมาเป็นต้นทุนในการประกอบอาชีพเป็นส่วนใหญ่ และในปัจจุบันต้นทุนการประกอบอาชีพการเกษตรเพิ่มขึ้นอยู่ตลอดเวลา ในขณะที่ระดับรายได้จากการเกษตรยังขาดความแน่นอนเท่าที่ควร จึงทำให้เกษตรกรกลุ่มนี้จำเป็นต้องสร้างหนี้สินเพิ่มและการเพิ่มขึ้นของหนี้สินก็จะทำให้เกษตรกรสามารถเก็บออมได้ลดลง เนื่องจากต้องรับภาระดอกเบี้ยที่ต้องจ่ายชำระ

สำหรับค่าความโน้มเอียงในการออมเฉลี่ย (APS) มีค่าเท่ากับ -0.019 ค่าความโน้มเอียงในการออมหน่วยสุดท้าย (MPS) มีค่าเท่ากับ 0.367 และค่าความยืดหยุ่นในการออมมีค่าเท่ากับ -19.315 การที่ค่า APS ต่ำนั้นจะแสดงให้เห็นถึงระดับการออมที่ติดลบ ถึงแม้ว่ารายได้ของครัวเรือนในกลุ่มนี้จะสูงกว่ารายได้เฉลี่ยของกลุ่มแรกเล็กน้อย แต่เนื่องจากต้องเสียค่าเช่าในการเกษตรกรรมทำให้มีค่าใช้จ่ายมากกว่ากลุ่มแรกมากจนส่งผลให้การออมติดลบ

ค. สมการการออมของครัวเรือนผู้ดำเนินธุรกิจของตนเองที่ไม่ใช่การเกษตร

$$S_H = -4685.126 + 0.534 Y \quad 4.7.3$$

$$(-6.071) \quad (32.801)$$

$$R^2 = 0.900 \quad \text{D.W.} = 2.029 \quad \text{d.f.} = 121 \quad \text{F-Stat} = 107.896$$

ผลทดสอบพบว่าปัจจัยที่มีผลต่อการกำหนดการออมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติมีเพียง รายได้ (Y) เพียงปัจจัยเดียวและมีความสัมพันธ์กับการออมในเชิงบวก ทั้งนี้เนื่องจากครัวเรือนในกลุ่มนี้มีรายได้ที่ค่อนข้างสูง คือประมาณ 21,200 บาท และมีความแน่นอนของรายได้พอสมควร เมื่อนำไปเปรียบเทียบกับครัวเรือนในสองกลุ่มแรก ดังนั้นจึงทำให้ครัวเรือนกลุ่มผู้ดำเนินธุรกิจของตนเองที่ไม่ใช่การเกษตรสามารถที่จะวางแผนในการดำรงชีวิตในทุก ๆ ด้าน นอกจากนี้ยังพบว่ากลุ่มฟุ้งฟิงไม่มีผลต่อการออมของครัวเรือนในกลุ่มนี้ เนื่องจากครัวเรือนกลุ่มนี้ส่วนใหญ่จะให้ความสำคัญต่อการวางแผนครอบครัว จึงทำให้มีจำนวนบุคคลฟุ้งฟิง (บุตร-ธิดา) ที่ค่อนข้างน้อยโดยเฉพาะเมื่อนำไปเปรียบเทียบกับครัวเรือนที่ทำการเกษตรในสองกลุ่มแรก

สำหรับความโน้มเอียงในการออมเฉลี่ยมีค่าเท่ากับ 0.313 ค่าความโน้มเอียงในการออมหน่วยสุดท้ายมีค่าเท่ากับ 0.534 และค่าความยืดหยุ่นในการออมมีค่าเท่ากับ 1.706 จะเห็นได้ว่าค่า APS และค่า MPS ของครัวเรือนกลุ่มนี้สูงกว่าครัวเรือนที่ประกอบอาชีพทางการเกษตรทั้ง เนื่องจากผลของรายได้ที่สูงกว่า

จ: สมการการออมของครัวเรือนผู้ปฏิบัติงานวิชาชีพ นักวิชาการ และนักบริหารที่ รับจ้าง

$$S_H = -4395.160 + 0.511 Y + 0.181 F \quad 4.7.4$$

$$(-2.325) \quad (9.517) \quad (2.703)$$

$$R^2 = 0.712 \quad D.W. = 1.869 \quad d.f. = 64 \quad F\text{-Stat} = 76.529$$

ผลการทดสอบพบว่าปัจจัยที่มีผลต่อการกำหนดการออมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ รายได้ (Y) และสินทรัพย์ทางการเงิน (F) ซึ่งมีความสัมพันธ์กับการออมในเชิงบวก ซึ่งการที่สินทรัพย์ทางการเงินมีผลต่อการกำหนดการออมนั้น เนื่องจากครัวเรือนกลุ่มนี้มีรายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือนที่สูงกว่าครัวเรือนอื่น ๆ รวมทั้งระดับรายได้มีความแน่นอนที่สูงจึงทำให้มีการสะสมหรือเก็บออมในรูปสินทรัพย์ทางการเงินมาเป็นระยะเวลาที่ยาวนาน จนทำให้สินทรัพย์ทางการเงินเหล่านั้นสร้างรายได้ให้แก่ครัวเรือนและจากผลดังกล่าวทำให้ครัวเรือนกลุ่มนี้สามารถที่จะเก็บออมเพิ่มขึ้นเมื่อสินทรัพย์ทางการเงินเพิ่มขึ้น

สำหรับค่าความโน้มเอียงในการออมเฉลี่ย (APS) มีค่าเท่ากับ 0.420 ค่าความโน้มเอียงหน่วยสุดท้าย (MPS) มีค่าเท่ากับ 0.511 และค่าความยืดหยุ่นของเงินออมมีค่าเท่ากับ 1.216 จากค่า APS และค่า MPS ที่ได้จะเห็นได้ว่ามีค่าสูงเช่นเดียวกับกลุ่มครัวเรือนนอกการเกษตร ทั้งนี้เนื่องจากทั้งครัวเรือนในกลุ่มนี้และกลุ่มนอกการเกษตรข้างต้นมีรายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือนที่สูงจึงทำให้ค่าที่ได้สูงไปด้วย

จ. สมการการออมของครัวเรือน คนงาน (คนทั่วไปและคนงานเกษตร)

$$S_H = -6903.951 + 0.801 Y + 5917.251 D - 490.787 \text{ SIZE} - 241.387 \text{ EDU} \quad 4.7.5$$

$$(-3.847) \quad (17.374) \quad (4.021) \quad (-1.837) \quad (-1.718)$$

$$R^2 = 0.930 \quad D.W. = 2.494 \quad d.f. = 28 \quad F\text{-Stat} = 80.251$$

ผลการคำนวณพบว่าปัจจัยที่กำหนดการออมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ รายได้ (Y) และการครอบครองบ้านเป็นของตนเอง (D) และขนาดของครัวเรือน (SIZE) และการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน (EDU) โดยการมีบ้านเป็นของตนเองทำให้ครัวเรือนลดภาระรายจ่าย โดยเฉพาะรายจ่ายจากค่าเช่าบ้านทำให้มีความสามารถในการออมเพิ่มมากขึ้น ในขณะที่ความสัมพันธ์ในทางตรง ระหว่างการศึกษากับการออมของครัวเรือนอาจจะสามารถอธิบายได้ว่า ครัวเรือนเหล่านี้มีรายที่ต่ำกว่ารายได้ของครัวเรือนอื่นๆ คือมีเพียง 6,238 บาท เท่านั้นเอง และขณะที่ครัวเรือนในกลุ่มนี้ที่มีระดับการศึกษาที่สูงก็จะพยายามส่งเสริมการศึกษาของสมาชิกภายในครัวเรือนให้สูงขึ้น เพราะมองเห็นความสำคัญของการศึกษาและถือว่าเป็นมรดกอย่างหนึ่ง ที่สามารถจะมอบให้แก่สมาชิกภายในครัวเรือนได้ และการส่งเสริมการศึกษาให้สมาชิกในครัวเรือนก็ทำให้เกิดรายจ่ายเพิ่มมากขึ้น ประกอบกับรายได้ที่ค่อนข้างต่ำทำให้การออมของครัวเรือนลดลง

สำหรับค่าความโน้มเอียงในการออมเฉลี่ย (APS) มีค่าเท่ากับ 0.147 ค่าความโน้มเอียงหน่วยสุดท้าย (MPS) มีค่าเท่ากับ 0.801 และค่าความยืดหยุ่นในการออมมีค่าเท่ากับ 5.44 จะเห็นได้ว่าค่า MPS ของครัวเรือนในกลุ่มนี้มีค่าที่สูงมากเนื่องจากคนกลุ่มนี้มีใช้จ่ายที่นอกเหนือจากการใช้จ่ายเพื่อการบริโภคที่ไม่มากนัก เนื่องจากครัวเรือนกลุ่มนี้จะมีชีวิตความเป็นอยู่ค่อนข้างที่จะเรียบง่ายจึงไม่ก่อนได้ให้ความสำคัญต่อสิ่งอำนวยความสะดวกในการดำเนินชีวิตเท่าใดนัก เนื่องจากโดยมากอาศัยอยู่ในชนบท การแสวงหาอาหารได้ตามธรรมชาติโดยไม่ต้องซื้อหา ดังนั้นเมื่อรายได้ของครัวเรือนกลุ่มนี้เพิ่มขึ้นก็จะนำไปเพื่อการอุปโภค และบริโภคที่ค่อนข้างน้อยเมื่อเปรียบเทียบกับครัวเรือนอื่นๆ

ฉ. สมการการออมของครัวเรือน เติมนพนักงาน พนักงานขายและให้บริการ

$$S_H = 7777.911 + 0.184 Y + 0.509 F - 147.550 AGE - 271.926 EDU \quad 4.7.6$$

$$(3.051) \quad (24.976) \quad (3.687) \quad (-3.611) \quad (-2.272)$$

$$R^2 = 0.902 \quad D.W. = 2.538 \quad d.f. = 86 \quad F\text{-Stat} = 189.496$$

ผลการคำนวณพบว่าปัจจัยที่กำหนดการออมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ รายได้ (Y) สินทรัพย์ทางการเงิน (F) อายุของหัวหน้าครัวเรือน (AGE) การศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน (EDU) โดยที่รายได้และสินทรัพย์ทางการเงินมีความสัมพันธ์ในเชิงบวก อายุและการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือนมีความสัมพันธ์กับการออมในเชิงลบ ทั้งนี้เนื่องจากเมื่อหัวหน้าครัวเรือนมีระดับการศึกษาสูงขึ้นก็จะพยายามที่จะส่งเสริมการศึกษาแก่บุตรหลานมากขึ้นเนื่องจากการศึกษาถือเป็นสินทรัพย์หรือเป็นมรดกที่ผู้เป็นพ่อแม่พยายามที่จะมอบให้แก่บุตรหลาน และเนื่องจากคนกลุ่มนี้ส่วนใหญ่จะอยู่ในวัยต้นของชีวิตการทำงานและยังเป็นกลุ่มที่ให้ความสำคัญกับการศึกษากับบุตรหลานเป็นอย่างมาก และนอกจากนี้เมื่อหัวหน้าครัวเรือนมีอายุเพิ่มขึ้น จะทำให้ประสิทธิภาพในการหารายได้ลดลง เนื่องจากอาชีพของคนกลุ่มนี้ต้องการคนหนุ่มสาวซึ่งจะได้เปรียบในการทำงาน ผลดังกล่าวทำให้การออมลดลง

สำหรับค่าความโน้มเอียงในการออมเฉลี่ย (APS) มีค่าเท่ากับ 0.169 ค่าความโน้มเอียงในการออมหน่วยสุดท้าย (MPS) มีค่าเท่ากับ 0.184 และค่าความยืดหยุ่นของเงินออมมีค่าเท่ากับ 1.088 จากค่า APS และ MPS จะเห็นได้ว่ามีค่าค่อนข้างต่ำทั้งนี้ น่าจะมาจากที่คนกลุ่มนี้ส่วนใหญ่ จะอาศัยอยู่ในตัวเมืองนครธุรกิจที่มีค่าครองชีพค่อนข้างสูงกว่าเขตอื่น ๆ ทำให้ค่าของ APS และ MPS ค่อนข้างต่ำ

ช. สมการการออมของครัวเรือนผู้ปฏิบัติงานในกระบวนการผลิตและก่อสร้าง

$$S_H = -746.667 + 0.052 Y + 198.223 EDU + 0.009 DEBT \quad 4.7.7$$

$$(-1.107) \quad (2.529) \quad (2.289) \quad (1.961)$$

$$R^2 = 0.244 \quad D.W. = 1.564 \quad d.f. = 70 \quad F\text{-Stat} = 7.212$$

ผลการทดสอบสมการการออมข้างต้นพบว่าตัวแปรที่กำหนดการออมของครัวเรือนที่หัวหน้าครัวเรือนเป็นผู้ปฏิบัติงานในกระบวนการผลิต และก่อสร้างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ รายได้ (Y) การศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน (EDU) และหนี้สิน (DEBT) และทุกปัจจัยมีความสัมพันธ์กับการออมในเชิงบวก ซึ่งงานในด้านการผลิตจำเป็นต้องช่างที่มีฝีมือ ซึ่งการศึกษาจะเป็นตัวช่วยที่สำคัญของระดับฝีมือ รวมทั้งการมีโอกาสนในการรับผิดชอบงานที่สูงขึ้น ซึ่งจะส่งผลต่อการได้รับผลตอบแทนจากการทำงานก็มากขึ้น และทำให้สามารถที่จะออมได้มากขึ้นด้วย นอกจากนี้ครัวเรือนกลุ่มนี้ส่วนใหญ่จะมีอายุอยู่ในวัยเริ่มต้นของชีวิตและมีรายได้ที่ไม่สูงมากนักประมาณ 12,500 บาท และส่วนมากอาศัยอยู่ในเมืองใหญ่วิฑูหรือได้จากวิธีผ่อนชำระ ดังนั้นภาระหนี้สินที่มีอยู่ทำให้จำเป็นต้องลดการบริโภคลงหรือเก็บออมเพิ่มขึ้นเพื่อนำเงินไปชำระหนี้ที่ก่อไว้

จากความจำเป็นในการครองชีพในเมืองใหญ่ และรายได้เฉลี่ยทั่วไปไม่สูงมากนัก ทำให้ค่า APS และ MPS มีค่าค่อนข้างต่ำ โดยค่าความโน้มเอียงในการออมเฉลี่ย (APS) มีค่าเท่ากับ 0.114 ค่าความโน้มเอียงหน่วยสุดท้าย (MPS) มีค่าเท่ากับ 0.052 และค่าความยืดหยุ่นของเงินออมมีค่าเท่ากับ 0.456

ข. สมการการออมของครัวเรือนผู้ไม่ได้ปฏิบัติงานเชิงเศรษฐกิจ

$$S_H = -8617.950 + 0.073 \text{ DEBT} + 0.165 \text{ Y} + 0.150 \text{ F} + 83.253 \text{ AGE} + \\ (-4.215) \quad (7.379) \quad (5.095) \quad (3.609) \quad (3.028) \\ 313.645 \text{ EDU} + 795.122 \text{ DEPT} \\ (2.666) \quad (2.001) \quad 4.7.8$$

$$R^2 = 0.720 \quad D.W. = 2.102 \quad d.f. = 69 \quad F\text{-Stat} = 26.955$$

ผลการคำนวณสมการการออมของครัวเรือนที่หัวหน้าครัวเรือนเป็นผู้ที่ไม่ได้ปฏิบัติงานเชิงเศรษฐกิจพบว่าตัวแปรที่กำหนดการออมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ หนี้สิน (DEBT) รายได้ (Y) สินทรัพย์ทางการเงิน (F) อายุหัวหน้าครัวเรือน (AGE) การศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน (EDU) กลุ่มที่พึ่งพิง (DEPT) โดยทุกปัจจัยมีความสัมพันธ์กับการออมในเชิงบวก

อายุส่วนใหญ่ของหัวหน้าครัวเรือนในกลุ่มนี้ค่อนข้างจะอยู่ในช่วงสูงอายุ อาทิเช่น เกษตรกร ราชการ หรือเป็นผู้ที่ไม่ทำงานแต่มีลูกหลานเลี้ยงดู รวมทั้งเป็นกลุ่มครัวเรือนที่มีความพร้อมด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและความจำเป็นพื้นฐานครบถ้วน ทำให้คนในกลุ่มนี้เมื่ออายุเพิ่ม

ขึ้นการบริโภคหรือความจำเป็นในการบริโภคก็จะมีน้อย และหันไปให้ความสำคัญกับการออมมากขึ้นและยังมีจำนวนกลุ่มพึ่งพิงมากขึ้นทำให้หัวหน้าครัวเรือน ซึ่งส่วนใหญ่จะมีสถานภาพของการดำรงชีวิตที่ขาดความแน่นอน ดังนั้นจึงพยายามเก็บออมไว้ให้กับบุตรหลานโดยเฉพาะบุตรหลานที่อยู่ในวัยกำลังศึกษาเพื่อเป็นหลักประกันในการดำรงชีวิตของบุตรหลานต่อไปในอนาคตและเป็นหลักประกันให้แก่ตัวเองอันอาจจะเกิดจากความไม่แน่นอนของรายได้ในอนาคต รวมถึงเป็นหลักประกันอันอาจจะเกิดจากปัญหาด้านสุขภาพ ดังนั้นเมื่อกลุ่มพึ่งพิงเพิ่มจึงจะทำการเก็บออมเพิ่มขึ้นด้วย

จากระดับรายได้ที่ค่อนข้างต่ำมากจึงทำให้ค่าความโน้มเอียงในการออมเฉลี่ย (APS) มีค่าเท่ากับ 0.101 ค่าความโน้มเอียงหน่วยสุดท้าย (MPS) มีค่าเท่ากับ 0.165 ซึ่งถือว่าอยู่ในระดับที่ค่อนข้างต่ำ และค่าความยืดหยุ่นในการออมมีค่าเท่ากับ 1.024

ตารางที่ 23 สมการการออกมาของครัวเรือนแยกตามสถานะเศรษฐกิจของครัวเรือน

ตัวแปรตาม	ค่าคงที่	ตัวแปรอิสระ								R ²	Durbin Watson
		Y	Size	D	AGE	EDU	DEPT	FA	DEBT		
ก. ครัวเรือนผู้ถือ ครองการเกษตรซึ่ง ที่ดินส่วนใหญ่เป็น ของตนเอง S _H	-2691.788 (-7.237)	0.8474 (10.380)	N (-0.024)*	N (0.671)*	N (0.468)*	N (-0.713)*	-568.831 (-2.124)	N (1.204)*	N (-0.733)*	0.596	1.845
ข. ผู้ถือครองการ เกษตรซึ่งที่ดินส่วน ใหญ่เช่าผู้อื่น S _H	-1201.6 (-0.895)	0.367 (2.308)	N (-0.412)*	N (1.552)*	N (-0.203)*	N (-0.281)*	-726.487 (-1.774)	N (-0.508)*	-0.015 (-3.088)	0.537	2.335
ค. ครัวเรือน ผู้ ดำเนินธุรกิจของตน เองที่ไม่ใช่การ เกษตร S _H	-4685.126 (-6.071)	0.534 (32.801)	N (0.054)*	N (1.444)*	N (1.147)*	N (0.049)*	N (-0.596)*	N (1.284)*	N (-1.276)*	0.90	2.029
ง. ครัวเรือนผู้ปฏิบัติ งานวิชาชีพนักวิชา การ นักบริหารที่รับ จ้าง S _H	-4395.16 (-2.325)	0.511 (9.517)	N (-0.366)*	N (-0.333)*	N (-0.280)*	N (0.194)*	N (-0.318)*	0.181 (2.703)	N (-0.38)*	0.712	1.869

ตารางที่ 23 สมการการยอมรับของครัวเรือนแยกตามสถานะเศรษฐกิจของครัวเรือน (ต่อ)

ตัวแปรตาม	ค่าคงที่	ตัวแปรอิสระ										R ²	Durbin Watson
		Y	Size	D	AGE	EDU	DEPT	FA	DEBT				
จ. ครัวเรือนคนงาน (ทั่วไปและการ เกษตร) S _H	-6903.951 (-7.847)	-490.787 (-1.837)	5917.251 (4.021)	N (-1.674)*	-241.387 (-1.718)	N (0.744)*	N (-1.199)*	N (-0.559)*	0.930	2.701			
ฉ. ครัวเรือนเสมือน พนักงาน พนักงาน ขายและให้บริการ S _H	7777.911 (3.051)	N (-1.212)*	N (-0.006)*	-147.550 (-3.611)	-271.926 (-2.272)	N (-0.419)*	0.509 (3.684)	N (1.233)*	0.902	2.538			
ช. ครัวเรือนผู้ปฏิบัติ งานในกระบวนกร ผลิตและการก่อสร้าง S _H	-746.667 (-1.107)	N (1.006)*	N (0.202)*	N (0.166)*	198.223 (2.289)	N (0.643)*	0.009 (1.961)	N (-0.020)*	0.244	1.564			
ซ. ครัวเรือนผู้ไม่ได้ ปฏิบัติงานเชิง เศรษฐกิจ S _H	-8617.950 (3.852)	N (-0.533)*	N (-1.101)*	83.253 (3.028)	313.645 (2.666)	795.122 (2.001)	0.150 (3.609)	0.073 (7.379)	0.720	2.102			

หมายเหตุ : 1. N คือ ปัจจัยที่มีความเหมาะสมที่จะใช้วิธีบทคัดกรรรมการยอมรับแบบขั้นตอนที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 90
 2. ค่าในวงเล็บ คือ ค่า t - statistics และค่า * ก็คือค่า t - statistics เมื่อนำปัจจัยนั้น ๆ เข้ามาไว้ในแบบจำลองที่ระบุไว้

ตารางที่ 24 การออมของครัวเรือนแยกตามสถานะเศรษฐกิจสังคมของครัวเรือน

ครัวเรือน	รายได้เฉลี่ย	การออมเฉลี่ย	APS	MPS	ความยืดหยุ่นของเงินออม
ก. ผู้ถือครองการเกษตรซึ่งที่ดินส่วนใหญ่เป็นของตนเอง	7,672.170	142.451	0.018	0.474	26.33
ข. ผู้ถือครองการเกษตรซึ่งที่ดินส่วนใหญ่เช่าผู้อื่น	7,995.762	-156.56	-0.019	0.367	-19.315
ค. ผู้ดำเนินธุรกิจของตนเองที่ไม่ใช่การเกษตร	21,200.467	6,633.672	0.313	0.534	1.706
ง. ผู้ปฏิบัติงานวิชาชีพ นักวิชาการและนักบริหารที่รับจ้าง	30,659.231	12,899.077	0.420	0.511	1.216
จ. คนงาน	6,238.207	918.137	0.147	0.801	5.440
ฉ. เสมียนพนักงาน พนักงานขายและให้บริการ	22,209.483	3,772.396	0.169	0.184	1.088
ช. ผู้ปฏิบัติงานในกระบวนการผลิตและก่อสร้าง	12,567.873	1,442.450	0.114	0.052	0.456
ซ. ผู้ไม่ได้ปฏิบัติงานเชิงเศรษฐกิจ	10,579.443	1,704.157	0.101	0.165	1.024

สรุปลักษณะการออมของครัวเรือนเมื่อแยกตามลักษณะเศรษฐกิจสังคม

1. จากผลการศึกษาการออมของครัวเรือนแยกตามสถานะเศรษฐกิจสังคมของครัวเรือนพบว่า ครัวเรือนผู้ปฏิบัติงานวิชาชีพ นักวิชาการ มีการออมสูงสุด ประมาณ 12,899 บาท ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงระดับรายได้สูงกว่าครัวเรือนกลุ่มอื่น ๆ รวมทั้งเป็นกลุ่มที่รายได้มีความแน่นอน โดยเฉพาะรายได้ประจำประเภทเงินเดือน ทำให้ครัวเรือนกลุ่มนี้สามารถที่จะเก็บออมได้สูงกว่าครัวเรือนอื่น ๆ และในลักษณะเช่นเดียวสำหรับครัวเรือนกลุ่มผู้ดำเนินธุรกิจของตนเองที่ไม่ใช่การเกษตรก็เป็นกลุ่มที่มีรายได้ที่สูงพอสมควรรวมทั้งการได้มาของรายได้ก็ค่อนข้างมีความแน่นอนแม้

ว่าจะไม่เท่ากับครัวเรือนในกลุ่มผู้ปฏิบัติงานทางวิชาชีพฯ ก็ความจริงทำให้การออมของครัวเรือนกลุ่มนี้สูงเป็นอันดับสอง

สำหรับครัวเรือนเสมือนพนักงาน พนักงานขายและให้บริการ และกลุ่มครัวเรือนผู้ปฏิบัติงานในกระบวนการการผลิต แม้ว่าจะมีรายได้ที่ค่อนข้างสูงคือประมาณ 22,209 บาท / ครัวเรือน และ 12,567 บาท / ครัวเรือน ตามลำดับ แต่ทั้งสองกลุ่มครัวเรือนก็มีการออมที่ค่อนข้างน้อยคือประมาณ 3,772 บาท / ครัวเรือน และประมาณ 1,442 บาท / ครัวเรือน ตามลำดับ ทั้งนี้เนื่องจากครัวเรือนกลุ่มนี้มีอายุค่อนข้างน้อยจึงมีการใช้จ่ายที่ค่อนข้างสูง โดยเฉพาะการใช้จ่ายเพื่อการเริ่มต้นชีวิตการทำงานและการใช้จ่ายในการจัดหาความสะดวกสบายให้แก่สมาชิกในครัวเรือน จึงทำให้สามารถที่จะเก็บออมได้น้อย

และครัวเรือนผู้ไม่ได้ปฏิบัติงานเชิงเศรษฐกิจกับครัวเรือนคนงาน นั้นเป็นกลุ่มที่มีการออมที่น้อยโดยเฉพาะครัวเรือนคนงานถือได้ว่าการออมเฉลี่ยที่น้อยมากคือประมาณ 918 บาท / ครัวเรือน ซึ่งน่าจะเป็นผลมาจากความสามารถในการหารายได้ ทั้งนี้เนื่องจากหัวหน้าครัวเรือนกลุ่มคนงานมีระดับการศึกษาที่ค่อนข้างน้อยเมื่อเปรียบเทียบกับครัวเรือนกลุ่มอื่นๆ ข้างต้น และรายได้ของครัวเรือนกลุ่มนี้ ส่วนใหญ่ก็จะได้รับเป็นค่าจ้างรายวัน จึงทำให้โอกาสในการเก็บออมได้น้อยลงไปอีก

2. ครัวเรือนผู้ถือครองการเกษตรที่มีที่ดินเป็นของตนเอง และครัวเรือนผู้ถือครองการเกษตรซึ่งเช่าที่ดินเป็นกลุ่มครัวเรือนที่การออมที่น้อยที่สุดเนื่องจากอาชีพอันเกี่ยวกับการเกษตรนั้นสามารถที่จะแสวงหารายได้ได้น้อยและการได้มาของรายได้ก็ขาดความแน่นอนขึ้นอยู่กับราคาสินค้าในตลาดการเกษตรและตลอดจนดินฟ้าอากาศเป็นส่วนใหญ่ และโดยเฉพาะกลุ่มครัวเรือนที่เช่าที่ดินนั้นพบว่า การออมมีค่าติดลบเนื่องจากครัวเรือนกลุ่มนี้มีต้นทุนในการประกอบอาชีพที่สูงกว่าครัวเรือนที่มีที่ดินเป็นของตนเอง ในขณะที่รายได้ก็ไม่มีความแน่นอนอีกทั้งยังต่ำมาก

3. สำหรับค่าความโน้มเอียงในการออมเฉลี่ยพบว่า ครัวเรือนผู้ปฏิบัติงานวิชาชีพ นักวิชาการและครัวเรือนผู้ไม่ได้ปฏิบัติงานเชิงเศรษฐกิจ มีค่า APS สูงสุดทั้งนี้ น่าจะมาจากเหตุที่คนกลุ่มดังกล่าว มีรายได้เฉลี่ยที่สูงกว่าครัวเรือนในกลุ่มอื่นๆ ส่งผลต่อศักยภาพการออมที่สูง ในส่วนครัวเรือนกลุ่มอื่นมีค่า APS ค่อนข้างน้อยกว่าครัวเรือนทั้งสองกลุ่มข้างต้น ค่อนข้างมาก และครัวเรือนผู้ถือครองการเกษตรทั้งสองกลุ่มนั้นมีค่า APS น้อยกว่าครัวเรือนทุก ๆ กลุ่มโดยเฉพาะครัว

เรือนผู้เช่าที่ดินนั้นปรากฏว่ามีค่า APS ตีลบซึ่งน่าจะมีสาเหตุจากอาชีพการเกษตรมีรายได้ที่ค่อนข้างน้อยเมื่อเปรียบเทียบกับอาชีพอื่น ๆ

4. ในส่วนค่าความโน้มเอียงในการออมหน่วยสุดท้าย (MPS) พบว่า ครัวเรือนคนงานมีค่าสูงสุด ทั้งนี้เนื่องจากครัวเรือนกลุ่มนี้มีการดำเนินชีวิตที่ค่อนข้างจะเรียบง่ายการใช้จ่ายก็เพื่อการบริโภคเท่าที่จำเป็นเท่านั้น ดังนั้นเมื่อรายได้เพิ่มขึ้นการใช้จ่ายต่อรายได้ที่เพิ่มขึ้นก็จะเพิ่มขึ้นน้อยมาก จึงทำให้มีการนำไปเก็บออมและครัวเรือนผู้ปฏิบัติงานในกระบวนการผลิต และก่อสร้างพบว่า มีค่า MPS น้อยกว่ากลุ่มครัวเรือนอื่น เนื่องจากครัวเรือนกลุ่มนี้มีอายุที่ค่อนข้างน้อย ดังนั้นเมื่อรายได้เพิ่มขึ้นก็จะนำไปใช้จ่ายหรือมีการใช้จ่ายเพิ่มขึ้นต่อรายได้ที่เพิ่มขึ้นค่อนข้างมาก

5. เมื่อศึกษาพฤติกรรมกรรมการออมของครัวเรือนตามลักษณะเศรษฐกิจสังคม ตามแนวคิดรายได้สมบูรณ์ของ Keynes พบว่าเกือบทุกกลุ่มครัวเรือนมีพฤติกรรมกรรมการออมที่สอดคล้องกับแนวคิดรายได้สมบูรณ์ คือค่า APS ของครัวเรือนทุกกลุ่มจะมีค่าน้อยกว่าค่า MPS ยกเว้นกลุ่มผู้ปฏิบัติงานในกระบวนการผลิตและก่อสร้างที่ค่า $APS > MPS$ ซึ่งน่าจะมีสาเหตุมาจากที่กลุ่มครัวเรือนกลุ่มนี้ส่วนใหญ่จะอยู่ในช่วงเริ่มต้นชีวิตของการทำงาน และเป็นกลุ่มคนที่อพยพมาจากชนบท เพื่อเข้ามาทำงานในเมืองหรือในเขตอุตสาหกรรมต่างๆ จึงทำให้ต้องมีภาระด้านค่าใช้จ่ายเมื่อเทียบกับรายได้ที่สูงกว่ากลุ่มครัวเรือนอื่นๆ

6. ในการพิจารณาในลักษณะ Cross - Section Analysis ของการออมครัวเรือนที่แบ่งตามลักษณะเศรษฐกิจสังคมในตารางที่ 25 จะพบว่า ไม่เป็นตามแนวคิดของ Keynes ถึงแม้ว่ากลุ่มครัวเรือนผู้ปฏิบัติงานวิชาชีพ นักวิชาการ นักบริหารที่รับจ้าง ที่เป็นกลุ่มที่มีรายได้สูงสุดจะมีอัตราการออมต่อรายได้สูงสุดก็ตาม แต่กลุ่มอื่นๆ ก็มีพฤติกรรมกรรมการออมที่ไม่ได้ขึ้นกับรายได้มากนักตามแนวคิดของ Keynes ทั้งนี้อาจจะเป็นผลมาจากความจำเป็นในการบริโภคของครัวเรือนที่ขึ้นอยู่กับปัจจัยอื่นๆ อาทิที่ตั้งของครัวเรือน จำนวนผู้พึ่งพิง ความมั่นคงในชีวิตที่แสดงได้จากทรัพย์สินและการเป็นเจ้าของบ้าน ฯลฯ

การทดสอบความเหมาะสมของรูปแบบสมการการออม

การทดสอบคุณสมบัติในด้านรูปแบบที่เหมาะสม (misspecification) ของสมการที่นำไปใช้อธิบายพฤติกรรมการออมของครัวเรือนไทยในด้านต่างๆ ที่นำมาพิจารณาในครั้งนี้เป็นสิ่งจำเป็น เพื่อสร้างความมั่นใจและความน่าเชื่อถือของผลของการคำนวณ และการกำหนดรูปแบบของสมการดังกล่าว ซึ่งในทางเศรษฐมิตินั้นมีวิธีการทดสอบหลายวิธีไม่ว่าจะเป็นวิธีการใช้สถิติเช่น Modified Von Neumann Ratio หรือวิธีการ RESET รวมถึงวิธีการทางกราฟฟิก โดยการหาค่า CUSUM SQ หรือ CUSUM จากค่า Residual ของสมการดังกล่าว ซึ่งวิธีการสุดท้ายนี้จะแสดงการยอมรับภายใต้ความเชื่อมั่นในระดับต่างๆ ของสมการดังกล่าวในการอธิบายตัวแปรตามของสมการ โดยทั้งนี้การศึกษาจะใช้วิธีการทดสอบแบบ CUSUM เมื่อทดสอบความน่าเชื่อถือของสมการในส่วนที่เป็นปัญหาด้าน Misspecification

CUSUM of recursive residual ซึ่งจะใช้ในการทดสอบสามารถคำนวณได้จากสมการ

$$W_t = \delta' \sum_{j=k+1}^t v_j \quad \text{โดย } t = k+1, \dots, T$$

ทั้งนี้ $\delta^2 = (v_t - \bar{v})^2 / (T-K-1)$

K = จำนวนตัวสัมประสิทธิ์ที่คำนวณ

T = จำนวนตัวอย่าง

V = ค่า Residual

\bar{V} = ค่าเฉลี่ยของ Residual

ส่วนความน่าเชื่อมั่น ณ. จุดเวลาต่างสามารถคำนวณได้จากสมการ

$$W = \pm (a\sqrt{T-K} + 2a(t-k)/(T-K)^{1/2})$$

โดย a = 0.948 สำหรับความเชื่อมั่นที่ 95%

a = 0.805 สำหรับความเชื่อมั่นที่ 90%

และสำหรับผลการทดสอบถึงความเหมาะสม และความน่าเชื่อถือของสมการการออมที่นำมาอธิบายถึงพฤติกรรมการออมของครัวเรือนไทยทุกๆ สมการด้วยวิธี cusum test ปรากฏว่าผลการทดสอบนั้น สมการการออมทุกๆ สมการ ไม่ว่าจะเป็นสมการการออมที่จำแนกตามพื้นที่ตั้งของครัวเรือน สมการการออมที่จำแนกตามอายุของหัวหน้าครัวเรือน หรือสมการการออมที่จำแนกตามลักษณะเศรษฐกิจสังคมของครัวเรือน เป็นสมการที่มีความเหมาะสมในการนำมาอธิบายถึงพฤติกรรมการออมของครัวเรือนภายใต้ระดับความเชื่อมั่นที่ร้อยละ 95 (ภาคผนวก ค.)

ตารางที่ 25 สรุปผลการออมของกลุ่มตัวอย่างครัวเรือนในประเทศไทยทุกกลุ่ม

กลุ่มตัวอย่าง	ปัจจัยที่มีผลต่อการออม	APS	MPS	ค่าความยืดหยุ่นของเงินออมต่อรายได้
1. ครัวเรือนทั่วประเทศ	รายได้ สิ้นทรัพย์ทางการเงิน การศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน อายุของหัวหน้าครัวเรือน	0.238	0.256	1.075
2. ครัวเรือนทั่วประเทศแยกตามอายุหัวหน้าครัวเรือน				
ก. อายุต่ำกว่า 40 ปี	รายได้ สิ้นทรัพย์ทางการเงิน การศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน	0.236	0.203	0.860
ข. อายุ 40 – 60 ปี	รายได้ สิ้นทรัพย์ทางการเงิน หนี้สิน	0.230	0.415	1.804
ค. อายุมากกว่า 60 ปี	รายได้ สิ้นทรัพย์ทางการเงิน กลุ่มพึ่งพิงอายุหัวหน้าครัวเรือน การศึกษาหัวหน้าครัวเรือน	0.271	0.616	2.273
3. ครัวเรือนในเขตกรุงเทพและปริมณฑล	รายได้ การครอบครองบ้านเป็นของตนเอง การศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน	0.324	0.543	1.675
4. ครัวเรือนในเขตกรุงเทพและปริมณฑลแยกตามอายุของหัวหน้าครัวเรือน				
ก. อายุต่ำกว่า 40 ปี	หนี้สิน สิ้นทรัพย์ทางการเงิน การครอบครองบ้านเป็นของตนเอง	0.259	-	-
ข. อายุ 40 – 60 ปี	รายได้	0.358	0.547	1.527
ค. อายุมากกว่า 60 ปี	รายได้	0.300	0.467	1.093
5. ครัวเรือนนอกเขตกรุงเทพและปริมณฑล	รายได้ สิ้นทรัพย์ทางการเงิน การศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน	0.213	0.236	1.07
6. ครัวเรือนนอกเขตกรุงเทพและปริมณฑลแยกตามอายุของหัวหน้าครัวเรือน				

ตารางที่ 25 สรุปผลการออมของกลุ่มตัวอย่างครัวเรือนในประเทศไทยทุกกลุ่ม (ต่อ)

กลุ่มตัวอย่าง	ปัจจัยที่มีผลต่อการออม	APS	MPS	ค่าความยืดหยุ่นของเงินออมต่อรายได้
ก. อายุน้อยกว่า 40 ปี	รายได้ สินทรัพย์ทางการเงิน	0.232	0.210	0.905
ข. อายุ 40 – 60 ปี	รายได้ สินทรัพย์ทางการเงิน	0.194	0.382	1.969
ค. อายุมากกว่า 60 ปี	รายได้ กลุ่มพึ่งพิง	0.244	0.621	2.772
7. ครัวเรือนแยกตามสถานะทางเศรษฐกิจสังคม	รายได้ กลุ่มพึ่งพิง	0.018	0.474	26.33
ก. ผู้ถือครองการเกษตรซึ่งที่ดินส่วนใหญ่เป็นของตนเอง	หนี้สิน รายได้ กลุ่มพึ่งพิง	0.018	0.474	26.33
ข. ผู้ถือครองการเกษตรซึ่งที่ดินส่วนใหญ่เช่าผู้อื่น	หนี้สิน รายได้ กลุ่มพึ่งพิง	0.019	0.367	-19.315
ค. ผู้ดำเนินธุรกิจของตนเองที่ไม่ใช่การเกษตร	รายได้	0.313	0.534	1.706
ง. ผู้ปฏิบัติงานวิชาชีพ นักวิชาการ และนักบริหารที่รับจ้าง	รายได้ สินทรัพย์ทางการเงิน	0.420	0.511	1.216
จ. คนงาน	รายได้ การครอบครองบ้านเป็นของตนเอง ขนาดครัวเรือน การศึกษา	0.147	0.801	5.44
ฉ. เสมียน พนักงานขายและให้บริการ	รายได้ สินทรัพย์ทางการเงิน อายุหัวหน้าครัวเรือน การศึกษาหัวหน้าครัวเรือน	0.169	0.184	1.088
ช. ผู้ปฏิบัติงานในกระบวนการผลิตและก่อสร้าง	รายได้ การศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน หนี้สิน	0.114	0.052	0.456
ซ. ผู้ไม่ได้ปฏิบัติงาน เจริญเศรษฐกิจ	หนี้สิน รายได้ สินทรัพย์ทางการเงิน อายุหัวหน้าครัวเรือน การศึกษาหัวหน้าครัวเรือน กลุ่มพึ่งพิง	0.101	0.165	1.024

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะแนวทางส่งเสริมการออม

สรุปผลการศึกษา

จากการศึกษาพฤติกรรมกรรมการออมของครัวเรือนในประเทศไทย โดยใช้ข้อมูลจากการสำรวจโครงการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนของสำนักงานสถิติแห่งชาติ ปี 2541 ตามแนวคิดของสมมติฐานรายได้สัมบูรณ์ของ *Keynes* ที่กำหนดให้การออมขึ้นอยู่กับรายได้ในช่วงเวลาเดียวกันเพียงอย่างเดียว โดยเมื่อรายได้เพิ่มขึ้นจะทำให้การบริโภคเพิ่มขึ้น แต่การเพิ่มขึ้นของการบริโภคจะมีอัตราส่วนน้อยกว่าการเพิ่มขึ้นของรายได้ ดังนั้นจึงส่งผลให้การออมเพิ่มขึ้นเมื่อรายได้เพิ่มขึ้น และสมมติฐานวัฏจักรชีวิตของ *Ando - Modigliani* ที่สมมติให้บุคคลในแต่ละวัยมีระดับการบริโภคและการออมที่แตกต่างกัน โดยที่คนที่อยู่ในวัยต้นของชีวิตและวัยปลายของชีวิตจะมีการบริโภคต่อรายได้ที่สูงกว่าคนที่อยู่ในวัยกลางคน หรือก็คือกลุ่มคนที่อยู่ในวัยกลางคนจะมีการออมต่อรายได้ที่สูงกว่านั่นเอง ซึ่งในการนำแนวคิดหลักทั้งสองแนวคิดมาใช้ในการกำหนดสมมติฐาน เพื่อศึกษาถึงพฤติกรรมกรรมการออมของครัวเรือนในประเทศไทยพบว่า

1. รายได้ของครัวเรือนเป็นปัจจัยที่สำคัญยิ่งในการกำหนดการออมของครัวเรือน ตัวอย่างเกือบทุกกลุ่ม และนอกจากนี้รายได้ของครัวเรือนยังมีความสัมพันธ์กับการออมในเชิงบวก ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานรายได้สัมบูรณ์ของ *Keynes*

2. สินทรัพย์ทางการเงินของครัวเรือน พบว่าเป็นปัจจัยที่กำหนดการออมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติเกือบทุกกลุ่มตัวอย่างครัวเรือนไม่ว่าจะแบ่งกลุ่มครัวเรือนตามสถานที่ตั้งหรือตามอายุของหัวหน้าครัวเรือน หรือตามสถานะเศรษฐกิจสังคมก็ตาม แต่อย่างไรก็ตามสิ่งที่น่าสนใจก็คือสินทรัพย์ทางการเงินจะมีความสัมพันธ์กับการออมในเชิงบวก ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้ในการศึกษา อันอาจจะเป็นผลเนื่องจากสินทรัพย์ทางการเงินของครัวเรือนส่วนมากจะเป็นตัวส่งเสริมที่จะสร้างรายได้ให้กับครัวเรือน

3. สิ้นทรัพย์ถาวรของครัวเรือนซึ่งในการศึกษาได้กำหนดให้การมีบ้านเป็นของตนเองเป็นตัวแทนของสิ้นทรัพย์ถาวรของครัวเรือน พบว่า มีครัวเรือนกลุ่มตัวอย่างเพียง 3 กลุ่มที่สิ้นทรัพย์ถาวรมีผลต่อการกำหนดการออมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติซึ่ง ได้แก่ ครัวเรือนในเขตกรุงเทพและปริมณฑลทั้งหมด โดยที่สิ้นทรัพย์ถาวรมีความสัมพันธ์เชิงผกผันกับการออม ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานวัฏจักรชีวิตทั้งนี้เนื่องจากบ้านของครัวเรือนในกลุ่มนี้จะมีมูลค่าที่ค่อนข้างสูงกว่าครัวเรือนในเขตพื้นที่อื่นของประเทศไทย จึงทำให้ครัวเรือนที่มีบ้านเป็นของตนเองในกลุ่มครัวเรือนตัวอย่างกลุ่มนี้สามารถที่จะแสดงออกถึงความมั่งคั่งและความมั่งคั่งในชีวิต ส่งผลต่อการบริโภคที่มากกว่าครัวเรือนที่ยังไม่มีบ้านเป็นของตนเอง และสำหรับครัวเรือนตัวอย่างอีกสองกลุ่มซึ่งได้แก่ ครัวเรือนในเขตกรุงเทพที่หัวหน้าครัวเรือนอายุน้อยกว่า 40 ปี และครัวเรือนคนงานทั่วไปและคนงานเกษตร พบว่า ทั้งสองกลุ่มตัวอย่างดังกล่าวสิ้นทรัพย์ถาวรจะมีความสัมพันธ์กับการออมในเชิงบวกซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้ในการศึกษา ทั้งนี้เนื่องจากพบว่า ครัวเรือนทั้งสองกลุ่มมีหัวหน้าครัวเรือนที่อายุไม่มากนักก็ยังคงอยู่ในช่วงต้นของชีวิตซึ่งการที่จะมีบ้านเป็นของตนเองได้นั้นก็จะซื้อด้วยวิธีผ่อนชำระ หรือสร้างบ้านด้วยการกู้ยืมจากสถาบันการเงินต่าง ๆ จึงจำเป็นที่จะต้องเก็บออม เพื่อผ่อนชำระค่างวดหรือชำระหนี้ที่ได้ก่อขึ้น

4. ในส่วนปัจจัยของอายุของหัวหน้าครัวเรือนพบว่า กลุ่มครัวเรือนตัวอย่างที่อายุของหัวหน้าครัวเรือนเป็นปัจจัยที่กำหนดการออมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิตินั้น พบว่าอายุของหัวหน้าครัวเรือนจะมีความสัมพันธ์กับการออมในเชิงบวก โดยครัวเรือนที่มีหัวหน้าครัวเรือนที่มีอายุสูงนั้นจะมีการออมมากขึ้นโดย หัวหน้าครัวเรือนที่มีอายุมากกว่า 60 ปี ส่วนใหญ่มีการออมสูงกว่าครัวเรือนกลุ่มอายุอื่นๆ ซึ่งไม่สอดคล้องกับแนวคิดของ *Ando - Modigliani*

5. ระดับการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือนนั้น ไม่ว่าจะเป็กลุ่มครัวเรือนตัวอย่างที่แบ่งตามสถานที่ตั้งของครัวเรือน อายุของหัวหน้าครัวเรือน หรือการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน ที่มีระดับการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือนเป็นปัจจัยที่กำหนดการออมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิตินั้น โดยส่วนใหญ่ระดับการศึกษาจะมีความสัมพันธ์กับการออมในเชิงบวก ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานในการศึกษา อย่างไรก็ตาม พบว่ากลุ่มครัวเรือนคนงานทั่วไปและคนงานเกษตร และกลุ่มครัวเรือนทั่วประเทศทั้งหมดที่หัวหน้าครัวเรือนอายุมากกว่า 60 ปี เป็นกลุ่มที่ระดับการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือนมีความสัมพันธ์ในเชิงลบกับการออม สำหรับครัวเรือนคนงานทั่วไปและคนงานเกษตรนั้นสาเหตุอาจจะเป็นผลมาจากข้อเท็จจริงที่ว่ากลุ่มครัวเรือนดังกล่าวมีรายได้ที่อยู่ในระดับ

ใกล้เคียงกันมาก ในขณะที่ครัวเรือนที่หัวหน้าครัวเรือนมีระดับการศึกษาที่สูงพอสมควร ก็จะพยายามส่งเสริมการศึกษาแก่สมาชิกในครัวเรือนให้สูงขึ้นไปด้วย จึงทำให้มีค่าใช้จ่ายด้านการศึกษาเพิ่มมากขึ้น และครัวเรือนทั่วประเทศทั้งหมดที่หัวหน้าครัวเรือนอายุมากกว่า 60 ปี นั้น การที่การศึกษาของหัวหน้าครัวเรือนมีความสัมพันธ์กับการออมในเชิงลบ ทำให้เป็นที่น่าสังเกตว่า ถ้าครัวเรือนในประเทศไทยมีระดับการศึกษาสูงพอสมควรแล้วพฤติกรรมการออมจะค่อนข้างสอดคล้องกับทฤษฎีสถิติฐานวัฏจักรชีวิตเป็นอย่างมาก คือคนที่อยู่ในวัยปลายของชีวิตจะเป็นผู้มีการออมคิดลบ หรือจะใช้จ่ายในการอุปโภคบริโภคจากเงินที่เก็บออมมาตลอดชีวิต

6. ขนาดของครัวเรือนพบว่า ขนาดของครัวเรือนไม่ได้เป็นปัจจัยที่กำหนดการออมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในการแบ่งกลุ่มตัวอย่างของครัวเรือนในทุกรูปแบบ แต่อย่างไรก็ตามพบว่ากลุ่มครัวเรือนคนงานที่ขนาดของครัวเรือนกำหนดการออมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติและมีความสัมพันธ์กับการออมในเชิงลบตรงตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะว่ากลุ่มครัวเรือนคนงานมีรายได้เฉลี่ยที่ค่อนข้างน้อยกว่าครัวเรือนกลุ่มตัวอย่างอื่นๆ จึงทำให้ครัวเรือนคนงานมีความสามารถในการเก็บออมที่ค่อนข้างน้อยกว่าครัวเรือนกลุ่มอื่นๆตามไปด้วย และเมื่อยังมีสมาชิกของครัวเรือนเป็นจำนวนมากก็ทำให้มีรายจ่ายมากยิ่งขึ้น จึงเป็นผลทำให้ครัวเรือนที่มีสมาชิกของครัวเรือนอยู่เป็นจำนวนมากมีความสามารถในการเก็บออมหรือการออมที่น้อยกว่าครัวเรือนที่มีสมาชิกอยู่ในจำนวนที่น้อย

7. กลุ่มพึ่งพิง ซึ่งในการศึกษากำหนดสมมติฐานให้มีความสัมพันธ์กับการออมในเชิงลบ และจากการทดสอบปรากฏว่า เมื่อแบ่งกลุ่มครัวเรือนตามสถานที่ตั้ง อายุของหัวหน้าครัวเรือน และสถานะเศรษฐกิจสังคมของครัวเรือน พบว่ากลุ่มครัวเรือนตัวอย่างสามกลุ่มที่กลุ่มพึ่งพิงเป็นปัจจัยที่กำหนดการออมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติได้แก่ ครัวเรือนในเขตกรุงเทพและปริมณฑลที่หัวหน้าครัวเรือนอยู่ในวัยปลายของชีวิต , ครัวเรือนนอกเขตกรุงเทพและปริมณฑล แต่อย่างไรก็ตาม การศึกษายังพบว่าครัวเรือนผู้ไม่ได้ปฏิบัติงานเชิงเศรษฐกิจนั้นกลุ่มพึ่งพิงจะมีความสัมพันธ์กับการออมในเชิงบวกซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐาน ทั้งนี้อาจจะมาจากการที่ครัวเรือนกลุ่มนี้สมาชิกโดยส่วนใหญ่ช่วยเหลือตัวเองได้ค่อนข้างน้อย ดังนั้นจึงมีจำเป็นต้องเก็บออมไว้เพื่อเป็นหลักประกันให้แก่สมาชิกกลุ่มพึ่งพิงเหล่านี้ในอนาคต

8. หนี้สินของครัวเรือน ซึ่งในการศึกษาได้อาศัยสมมติฐานวัฏจักรชีวิตเป็นแนวคิดในการกำหนดสมมติฐาน ซึ่งปรากฏว่ามีกลุ่มครัวเรือนตัวอย่างสี่กลุ่ม ที่หนี้เป็นปัจจัยที่กำหนดการออมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งได้แก่ครัวเรือนทั่วประเทศที่หัวหน้าครัวเรือนอายุ 40 - 60 ปี

และหนี้สินจะมีความสัมพันธ์ต่อการออมในเชิงลบ ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้ ทั้งนี้ เนื่องจากข้อมูลที่ใช้เป็นข้อมูลในปี 2541 ซึ่งเป็นปีที่ภาวะเศรษฐกิจของประเทศอยู่ในภาวะที่ตกต่ำ ส่งผลให้รายได้ของครัวเรือนมีแนวโน้มลดลง ขณะที่ยังมีรายจ่ายเกี่ยวกับหนี้สินที่ยังคงค้างชำระอยู่ จึงทำให้ความสามารถในการออมของครัวเรือนลดลง ในส่วนครัวเรือนกลุ่มที่สอง ซึ่งได้แก่ ครัวเรือนในเขตกรุงเทพและปริมณฑลที่หัวหน้าครัวเรือนมีอายุน้อยกว่า 40 ปี พบว่าหนี้สินมีความสัมพันธ์ต่อการออมในเชิงบวกซึ่งเป็นไปตามสมมติฐาน และครัวเรือนกลุ่มผู้ถือครองการเกษตรกับครัวเรือนผู้ไม่ได้ปฏิบัติงานเชิงเศรษฐกิจนั้น หนี้สินจะมีความสัมพันธ์ต่อการออมในเชิงลบ

และสำหรับค่า MPS , APS และค่าความยืดหยุ่นในการออมจากการศึกษาพบว่า สำหรับครัวเรือนทั่วประเทศทั้งหมด ครัวเรือนในเขตกรุงเทพและปริมณฑล รวมทั้งครัวเรือนนอกเขตกรุงเทพและปริมณฑล พบว่าค่า MPS ที่ได้จะมีค่ามากกว่าค่า APS ที่ได้ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าทั้งแนวคิดสมมติฐานรายได้สมบูรณ์และแนวคิดสมมติฐานวัฏจักรชีวิต น่าจะเป็นแนวคิดที่สามารถนำมาศึกษาถึงพฤติกรรมการออมของครัวเรือนในประเทศไทยอย่างเหมาะสม ไม่ว่าจะเป็นครัวเรือนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ส่วนใดของประเทศก็ตาม และนอกจากนี้ยังพบว่าครัวเรือนในเขตกรุงเทพและปริมณฑลมีค่า MPS และค่า APS รวมถึงค่าความยืดหยุ่นในการออมสูงกว่าครัวเรือนนอกเขตกรุงเทพและปริมณฑล ซึ่งแสดงให้เห็นว่าครัวเรือนในเขตกรุงเทพ มีความสามารถในการออมสูงกว่าครัวเรือนนอกเขตกรุงเทพและปริมณฑล ทั้งนี้ น่าจะเป็นผลมาจากที่พื้นที่ในเขตกรุงเทพและปริมณฑลนั้นมีความเป็นเมืองหรือความเจริญที่สูงกว่า ซึ่งจะส่งผลต่อการแสวงหารายได้ที่มีประสิทธิผลที่มากกว่านั่นเอง

และเมื่อพิจารณาครัวเรือนโดยแยกครัวเรือนออกไปตามอายุของหัวหน้าครัวเรือนเพื่อที่จะศึกษาว่าครัวเรือนในประเทศไทยนั้นมีพฤติกรรมการออมที่สอดคล้องกับแนวคิดวัฏจักรชีวิตเพียงไร พบว่าในส่วนของครัวเรือนทั่วประเทศ เมื่อแบ่งครัวเรือนออกไปตามอายุของหัวหน้าครัวเรือนแล้ว ครัวเรือนที่อยู่ในวัยปลายของชีวิตหรือครัวเรือนที่หัวหน้าครัวเรือนอายุมากกว่า 60 ปี มีค่า MPS และค่าความยืดหยุ่นในการออมสูงสุด รองลงมาเป็นครัวเรือนที่มีอายุ 40-60 ปี หรือครัวเรือนที่มีอายุอยู่ในช่วงวัยกลางคน และครัวเรือนที่มีหัวหน้าครัวเรือนอายุน้อยกว่า 40 ปี หรือครัวเรือนที่มีอายุอยู่ในช่วงต้นของชีวิตตามลำดับ นอกจากนี้ยังพบว่าค่า APS ของครัวเรือนที่หัวหน้าครัวเรือนอายุมากกว่า 60 ปี มีค่าสูงกว่าครัวเรือนกลุ่มอื่นๆเช่นเดียวกับค่า MPS และค่าความยืดหยุ่นในการออม แต่อย่างไรก็ตามกลับพบว่าค่า APS ของครัวเรือนที่หัวหน้าครัวเรือนอยู่ในวัยต้นของชีวิตมีค่าสูงกว่าค่า APS ของครัวเรือนที่มีวัยอยู่ในวัยกลางคน และจากค่า APS , MPS และค่า

ความยืดหยุ่นในการออมที่ได้ของกลุ่มตัวอย่างครัวเรือนต่าง ๆ แสดงให้เห็นว่าครัวเรือนทั่วประเทศไม่มีความสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีวัฏจักรชีวิตของ *Ando-Modigliani* ทั้งนี้ น่าจะเป็นผลมาจากที่ครัวเรือนทั้ง 3 กลุ่มอายุมีระดับรายได้ที่อยู่ในระดับใกล้เคียงกัน ในขณะที่ครัวเรือนที่อยู่ในวัยต้นของชีวิตมีการบริโภคและการอุปโภคที่ค่อนข้างน้อยกว่าครัวเรือนที่อยู่ในวัยกลางคน โดยเฉพาะการบริโภคเพื่อการศึกษาของบุตร และเช่นเดียวกันครัวเรือนที่อยู่ในวัยปลายของชีวิตก็เป็นวัยที่มีค่าใช้จ่ายในด้านต่างๆ ที่ค่อนข้างน้อย อีกทั้งสังคมไทยนั้นคนสูงอายุจะมีพฤติกรรมในการเก็บออมเพื่อเป็นมรดกให้แก่ลูกหลานรวมทั้งเป็นหลักประกันความเสี่ยงให้แก่ตนเองในอนาคต เนื่องจากภาครัฐยังขาดความพร้อมในการจัดสวัสดิการในด้านต่างๆ ให้แก่คนที่อยู่ในวัยสูงอายุ

และสำหรับครัวเรือนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เขตกรุงเทพและปริมณฑลนั้นพบว่า ครัวเรือนที่มีอายุอยู่ในช่วงวัยกลางของชีวิตมีค่า APS, MPS และค่าความยืดหยุ่นในการออมสูงกว่าครัวเรือนตัวอย่างกลุ่มอื่น ซึ่งแตกต่างไปจากครัวเรือนทั่วประเทศที่ครัวเรือนกลุ่มตัวอย่างที่หัวหน้าอยู่ในวัยกลางคนมีค่า APS, MPS และค่าความยืดหยุ่นในการออมเป็นอันดับสองรองจากครัวเรือนที่อยู่ในวัยปลายของชีวิต สำหรับครัวเรือนที่หัวหน้าครัวเรือนมีอายุอยู่ในวัยต้นของชีวิตนั้นพบว่าค่า APS และค่าความยืดหยุ่นในการอ้อมมีค่าน้อยกว่าครัวเรือนกลุ่มอื่นก่อนหน้า และนอกจากนี้ค่า MPS ของครัวเรือนกลุ่มนี้ไม่สามารถหาค่าได้เนื่องจากผลการศึกษาพบว่ารายได้ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติต่อการกำหนดการออมของครัวเรือนกลุ่มนี้ และจากค่า APS, MPS และค่าความยืดหยุ่นในการออม ของครัวเรือนทั้ง 3 กลุ่ม ของครัวเรือนตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพและปริมณฑล ทำให้สามารถสรุปได้ว่าครัวเรือนที่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพและปริมณฑลนั้น มีพฤติกรรมการออมที่มีความสอดคล้องกับแนวคิดสมมติวัฏจักรชีวิต ทั้งนี้ เนื่องจากครัวเรือนที่มีวัยกลางของชีวิตในเขตกรุงเทพและปริมณฑล เป็นกลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้สูงที่สุด ซึ่งเป็นผลมาจากการที่คนกลุ่มนี้มีศักยภาพในการแสวงหารายได้ที่สูงกว่าคนที่อยู่ในวัยอื่นๆ จึงส่งผลให้มีพฤติกรรมและความสามารถในการออมที่สูงกว่าครัวเรือนกลุ่มอื่นๆ ด้วย

ในส่วนของครัวเรือนนอกเขตกรุงเทพและปริมณฑลนั้น พบว่า ครัวเรือนกลุ่มที่หัวหน้าครัวเรือนมีอายุอยู่ในวัยปลายของชีวิตมีค่า MPS และค่าความยืดหยุ่นในการออมสูงกว่าครัวเรือนวัยอื่นๆ และครัวเรือนที่หัวหน้ามีอายุในวัยกลางคนมีค่า MPS และค่าความยืดหยุ่นในการออมสูงเป็นอันดับสองรองลงมา สำหรับครัวเรือนที่มีอายุอยู่ในวัยต้นของชีวิตนั้นพบว่ามีค่า MPS และค่าความยืดหยุ่นในการอ้อมน้อยกว่ากลุ่มตัวอย่างก่อนหน้าทั้งสองกลุ่ม นอกจากนี้ยังพบว่ากลุ่มตัวอย่างครัวเรือนที่หัวหน้าครัวเรือนมีอายุอยู่ในวัยต้นของชีวิตมีค่า APS สูงสุดโดยที่ครัวเรือนที่หัว

หน้าครัวเรือนมีอายุอยู่ในวัยปลายของชีวิตมีค่า APS สูงเป็นอันดับสอง และครัวเรือนที่หัวหน้าครัวเรือนมีอายุอยู่ในวัยกลางคนมีค่า APS น้อยที่สุด ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าครัวเรือนที่อาศัยอยู่นอกเขตกรุงเทพและปริมณฑลมีพฤติกรรมการออมที่ไม่สอดคล้องกับแนวคิดวัฏจักรชีวิตของ *Ando-Modigliani* และน่าจะเป็นเพราะว่า ครัวเรือนที่มีหัวหน้าครัวเรือนในวัยต้นของชีวิต มีรายได้เฉลี่ยที่สูงกว่าครัวเรือนกลุ่มอายุอื่น ๆ เนื่องจากเป็นกลุ่มที่มีระดับการศึกษาที่สูงกว่ากลุ่มอายุอื่นๆ รวมทั้งพฤติกรรมการออมของกลุ่มอายุปลายของชีวิตที่แตกต่างจากสังคมตะวันตก ซึ่งไม่ได้นำข้อสมมติเกี่ยวกับการสะสมรดกไว้เพื่อลูกหลานเข้ามาเกี่ยวข้อง

สำหรับการศึกษาที่แยกประเภทครัวเรือนตามสถานะเศรษฐกิจสังคม พบว่า ครัวเรือนกลุ่มผู้ปฏิบัติงานวิชาชีพ นักวิชาการ และนักบริหารที่รับจ้างมีค่า APS สูงสุด รองลงมาเป็นกลุ่มผู้ดำเนินการธุรกิจของตนเองที่ไม่ใช่การเกษตร ส่วนที่เหลือจะมีค่าน้อยกว่าสองกลุ่มข้างต้นก่อน ข้างมาก ทั้งนี้เป็นผลมาจากอิทธิพลของระดับรายได้ของกลุ่มดังกล่าวทั้งสองอยู่ในระดับที่ค่อนข้างสูงมากเมื่อเทียบกับกลุ่มอื่น ๆ

5.2 ข้อเสนอแนะที่เกี่ยวกับนโยบายการส่งเสริมเงินออม

1. นโยบายการกระจายรายได้ เนื่องจากในการศึกษาพบว่าครัวเรือนที่อาศัยในเขตกรุงเทพและปริมณฑล ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีความเจริญสูงเป็นกลุ่มครัวเรือนที่มีระดับรายได้และระดับการออมที่สูงกว่าครัวเรือนที่อาศัยนอกเขตกรุงเทพและปริมณฑลเป็นอย่างมาก ดังนั้น ภาครัฐควรใช้นโยบายกระจายรายได้ ให้ครัวเรือนที่อยู่นอกเขตความเจริญมีระดับรายได้ที่สูงขึ้นด้วยการสร้างอาชีพ หรือส่งเสริมอาชีพที่สามารถจะยกระดับรายได้ให้สูงขึ้นได้ นอกจากนี้การสร้างโอกาสให้มีงานทำในชนบทมากขึ้น แนวทางการสร้างแรงจูงใจในการโยกย้ายอุตสาหกรรมขนาดย่อมออกไปสู่ชนบท การพัฒนาอุตสาหกรรมพื้นบ้านในชุมชนในชนบทจะช่วยให้คนในชนบทมีรายได้เสริมที่ถาวรมากขึ้นและจะนำไปสู่การพัฒนาที่ต่อเนื่องด้านอื่นๆ อันจะเป็นการยกระดับรายได้และความเป็นอยู่ของครัวเรือนซึ่งจะส่งผลต่อการเพิ่มขึ้นของออมของครัวเรือนไปด้วยในตัว

2. นโยบายส่งเสริมการศึกษา จากผลการศึกษาในครั้งนี้พบว่า กลุ่มตัวอย่างครัวเรือนส่วนใหญ่เน้น การศึกษามีผลต่อการออมในเชิงบวก ดังนั้น การส่งเสริมการศึกษาให้แก่สมาชิกของครัวเรือนจะทำให้สามารถที่จะช่วยเพิ่มศักยภาพการออมของภาคครัวเรือนของประเทศได้ในระยะ

ยาวต่อไป เนื่องจากเมื่อครัวเรือนมีการศึกษาสูงขึ้นก็จะมีรายได้สูงขึ้น ซึ่งส่งผลให้การออมเพิ่มขึ้นด้วย และนอกจากนั้นจากการศึกษายังพบว่า ครัวเรือนทั่วประเทศทั้งหมดที่หัวหน้าครัวเรือนอายุมากกว่า 60 ปี การศึกษามีความสัมพันธ์กับการออมในเชิงลบ จึงเป็นที่น่าสังเกตว่า ถ้าครัวเรือนโดยทั่วไปมีระดับการศึกษาที่สูงขึ้นก็จะทำให้ครัวเรือนทั่วประเทศมีพฤติกรรมในการออมสอดคล้องกับสมมติฐานวัฏจักรชีวิตมากยิ่งขึ้น และจะทำให้คนที่มียุอยู่ในช่วงวัยกลางคนซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่ของประเทศมีการออมที่เพิ่มขึ้น ซึ่งจะส่งผลต่อการออมรวมของภาคครัวเรือนทั้งหมดให้เพิ่มขึ้นได้มากกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

3. นโยบายด้านส่งเสริมหนี้สินที่สามารถสร้างรายได้ จากการศึกษาพบว่า หนี้สินที่ครัวเรือนในประเทศไทยก่อขึ้นส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์เพื่อนำไปใช้จ่ายด้านต่าง ๆ ภายในครัวเรือนโดยเฉพาะการใช้จ่ายเพื่อการบริโภค ซึ่งการก่อหนี้ด้วยวัตถุประสงค์ดังกล่าวเป็นการก่อหนี้ที่ไม่ได้สร้างเสริมให้เกิดรายได้ให้แก่ครัวเรือน ดังนั้น จึงจำเป็นที่ภาครัฐต้องพยายามขอความร่วมมือจากภาคเอกชนและภาครัฐวิสาหกิจ โดยเฉพาะภาคเอกชนและรัฐวิสาหกิจที่เป็นสถาบันการเงินให้สถาบันการเงินพยายามปล่อยหนี้ที่สามารถสร้างรายได้ให้แก่ครัวเรือนโดยเฉพาะการก่อหนี้เพื่อนำไปการลงทุนหรือประกอบอาชีพและให้ลดการปล่อยหนี้เพื่อการบริโภคที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้แก่ครัวเรือนลง ซึ่งมาตรการดังกล่าวจะต้องดำเนินการควบคู่ไปกับการให้ความช่วยเหลือด้านต่าง ๆ อาทิ การฝึกอบรม ให้ความรู้ เพื่อให้หนี้ดังกล่าวสามารถถูกนำไปใช้อย่างมีประสิทธิภาพและเสริมสร้างรายได้แก่ครัวเรือน อันจะส่งผลให้การออมของครัวเรือนเพิ่มในที่สุด

4. นโยบายด้านการจัดตั้งสถาบันการเงินชุมชน ผลการศึกษาพบว่า ครัวเรือนกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีสินทรัพย์ทางการเงินมีผลต่อการกำหนดการออมและมีความสัมพันธ์ต่อการออมในเชิงบวก ดังนั้นถ้าให้ชุมชนมีสถาบันการเงินเป็นของตนเอง โดยเฉพาะครัวเรือนที่อยู่นอกเขตกรุงเทพและปริมณฑล ซึ่งมีสถาบันการเงินทั้งของรัฐและเอกชนตั้งอยู่น้อย และการตั้งสถาบันการเงินอาจจะตั้งเป็นในรูปแบบสหกรณ์ออมทรัพย์ของหมู่บ้านหรือของตำบล และให้สมาชิกได้มีส่วนร่วมในการดำเนินงานซึ่งถ้าทำได้ก็จะช่วยเพิ่มการออมของครัวเรือนได้เป็นอย่างมาก

5. การส่งเสริมเพื่อปลูกฝังนิสัยในการออม มาตรการและความพยายามดังกล่าวข้างต้นจะไม่ประสบความสำเร็จในการพัฒนาและเพิ่มการออมให้กับระบบเศรษฐกิจไทยแต่อย่างใด ถ้าประชาชนยังไม่รู้ถึงความจำเป็นของการออม และนิสัยการใช้จ่ายที่ฟุ่มเฟือย การมีพฤติกรรมการบริโภคที่เรียกว่าการบริโภคแบบเลียนแบบ โดยไม่คำนึงถึงฐานะ ความจำเป็นและความเหมาะสมกับตัวเอง ซึ่งในอดีตที่ผ่านมาจะพบว่าคนไทยส่วนมากจะมีพฤติกรรมการบริโภคที่ยึดติดกับรายได้

เป็นสิ่งสำคัญ อันจะเห็นได้จากช่วงที่เศรษฐกิจมีการเติบโตในอัตราสูงนั้น อัตราการออมของประเทศกลับลดลงคนหันไปบริโภคสินค้าต่างประเทศมากขึ้น ซึ่งเป็นการบริโภคเพื่อยกระดับฐานะทางสังคมของตนเองมากกว่าความจำเป็นเพื่อการยังชีพ พฤติกรรมเหล่านี้จะถูกถ่ายทอดไปสู่กลุ่มต่างๆ ในสังคมอย่างรวดเร็ว ดังนั้นมาตรการในการปลูกฝังนิสัยในการออม การให้เล็งเห็นความสำคัญในการออมเพื่อสร้างฐานะและอนาคตที่มั่นคง จำต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง

5.3 ข้อเสนอแนะสำหรับศึกษาในอนาคต

การศึกษาพฤติกรรมการออมของครัวเรือนในประเทศไทย ในครั้งนี้มีข้อบกพร่องและข้อจำกัดบางประการที่จะนำเสนอ เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงการศึกษาพฤติกรรมการออมในอนาคต ดังนี้

1. การศึกษาในครั้งนี้ใช้ข้อมูลสำเร็จรูป ซึ่งได้จากการจัดเก็บจากสำนักงานสถิติแห่งชาติ จึงทำให้ขาดรายละเอียดของข้อมูลบางประการ อาทิ วัตถุประสงค์ในการเก็บออมของครัวเรือน และสถานที่ซึ่งครัวเรือนเก็บเงินออม ดังนั้น ในการศึกษาถึงพฤติกรรมการออมครั้งต่อไปจึงควรเข้าไปสังเกตการณ์และสัมภาษณ์ครัวเรือนประกอบด้วย
2. การศึกษาถึงพฤติกรรมการออมของครัวเรือนครั้งต่อไปควรแยกรายละเอียดของสินทรัพย์ทางการเงินและหนี้สินประเภทต่าง ๆ ของครัวเรือน เพื่อจะได้พิจารณาถึงความสัมพันธ์ของสินทรัพย์ทางการเงินและหนี้สินประเภทต่าง ๆ กับการออมได้อย่างละเอียดมากยิ่งขึ้น เพื่อจะให้นำมาเป็นข้อสังเกตในการอธิบายถึงผลของตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาให้ดียิ่งขึ้น
3. การศึกษาพฤติกรรมการออมของครัวเรือนในครั้งนี้ได้ใช้การมีบ้านแทนสินทรัพย์ถาวรของครัวเรือน ซึ่งมีได้มีมูลค่าราคา ดังนั้นในการศึกษาครั้งต่อไปควรที่จะนำสินทรัพย์ถาวรที่ครัวเรือนครอบครองอยู่มาประเมินราคาเป็นตัวแทน แล้วทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างสินทรัพย์ทางการเงินกับการออมของครัวเรือน เพื่อความชัดเจนที่มากยิ่งขึ้น

4 .สำหรับการศึกษาพฤติกรรมกรอมนในครั้งนี้ ใช้ข้อมูลปี 2541 ซึ่งเป็นปีที่เศรษฐกิจของประเทศตกต่ำเพียงปีเดียว การศึกษาครั้งต่อไปจึงควรมีการเปรียบเทียบ ระหว่างปีที่เศรษฐกิจตกต่ำ กับปีที่เศรษฐกิจอยู่ในภาวะปกติเพื่อดูความสัมพันธ์ของภาวะเศรษฐกิจกับการออม

DPU

บรรณานุกรม

บุษยา ถนอมพงศ์พันธ์ นกคด บรูณะธนัง สมจิต ประกอบกิจ ปริมสร่า บุญญาถาวร
 ภัสธิ ธนะเอนกเจริญ วินัย ผิวเจริญ ชีระพล รัตนาลังการ พิชิต ภัทรวิพลพร.
 " พฤติกรรมการออมของครัวเรือนใน 2 ทศวรรษที่ผ่านมา ". ธนาคารแห่งประเทศไทย :
 เมษายน 2542 . 77 - 83

ประเจิด สิ้นทรัพย์. เศรษฐศาสตร์มหภาค ทฤษฎีและนโยบาย เล่ม 1, 2. กรุงเทพฯ : โรง
 พิมพ์ไทยวัฒนาพานิช , 2526.

ธนาคารแห่งประเทศไทย. รายงานเศรษฐกิจรายเดือนระหว่างปี พ.ศ. 2520 - 2540.

วิศิธา มั่นสกุล. ปัจจัยที่มีผลต่อการระดมเงินออมของ ร.ก.ส. และสหกรณ์การเกษตร ใน
 จังหวัดนครสวรรค์. กรุงเทพฯ : วิทยานิพนธ์ปริญญาโท มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2541.

สุชาดา ธีรกุล และคณะ. พฤติกรรมการออมของครัวเรือนไทย. ธนาคารแห่งประเทศไทย เม.ย.
 2526 , 26.

สุทธิชัย พิบูลย์ทรัพย์. ปัจจัยที่กำหนดการออมของครัวเรือน ในสถาบันการเงินในประเทศไทย.
 กรุงเทพฯ : วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ , 2538.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. บัญชีรายได้ประชาชาติของประ-
 เทศของประเทศไทยปี 2520 - 2540.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. บัญชีเศรษฐกิจเงินทุนของ
 ประเทศไทย 2520 - 2523 , 2526.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ. บัญชีเศรษฐกิจเงินทุนของ
 ประเทศไทย 2524 - 2533 , 2539.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ. บัญชีเศรษฐกิจเงินทุนของ
ประเทศไทย 2534 - 2538 , 2540.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. บัญชีเศรษฐกิจเงินทุนของ
ประเทศไทย 2535 - 2539 , 2541.

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. การสำรวจภาวะเศรษฐกิจสังคมของครัวเรือน พ.ศ. 2541

สำนักงานเลขาธิการวุฒสภา. กองกรมธิการ , มาตรการและแนวทางในการบริหารเงินออม และ
เงินทุนระยะยาว , 2540.

เสาวลักษณ์ ธรรมทีปกุล. พฤติกรรมการออมของครัวเรือนเกษตรกรรูกค้า ธ.ก.ส.. กรุงเทพฯ :
วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ , 2539.

อัญชลี จัทรดี. การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีต่อการออมของประเทศไทย. กรุงเทพฯ : วิทยานิพนธ์
ปริญญาโท. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ , 2529.

Tengumnuay .m. **Household Saving Behavior in Thailand.** Bangkok : Master's thesis ,
Department of Economics , Thammasat University , 1982.

Gupta . KL. " **Personal Saving in Developing Nations - Further Evidence** " Economic
Record , June 1970 : 243 - 249

Branson , W.. **Macroeconomic Theory and Policy.** 2nd. New York : Harper and Row ,
1979

ภาคผนวก ก.

ตารางภาคผนวกที่ 1 ค่า Correlation ของครัวเรือนทั่วประเทศ

	Y	SIZE	D	AGE	EDU	DEPT	F	DEBT
Y	1							
SIZE	0.117	1						
D	0.055	0.233	1					
AGE	-0.073	0.106	0.325	1				
EDU	0.203	-0.216	-0.268	-0.445	1			
DEPT	0.003	0.739	0.206	0.005	-0.117	1		
F	0.492	0.118	0.026	0.005	-0.019	0.018	1	
DEBT	0.412	0.840	0.033	-0.058	0.119	0.016	0.733	1

ตารางภาคผนวกที่ 2 ค่า Correlation ของครัวเรือนทั่วประเทศที่หัวหน้าครัวเรือนอายุน้อยกว่า 40 ปี

	Y	SIZE	D	AGE	EDU	DEPT	F	DEBT
Y	1							
SIZE	0.092	1						
D	0.088	0.437	1					
AGE	-0.045	0.337	0.334	1				
EDU	0.153	-0.363	-0.223	-0.247	1			
DEPT	-0.051	0.794	0.422	0.429	-0.338	1		
F	0.107	-0.091	0.024	0.001	0.149	-0.121	1	
DEBT	0.050	0.018	0.103	0.071	0.177	0.064	-0.002	1

ตารางภาคผนวกที่ 3 ค่า Correlation ของครัวเรือนทั่วประเทศที่หัวหน้าครัวเรือนอายุ 40 - 60 ปี

	Y	SIZE	D	AGE	EDU	DEPT	F	DEBT
Y	1							
SIZE	0.150	1						
D	0.052	0.083	1					
AGE	0.000	-0.003	0.159	1				
EDU	0.201	-0.131	-0.184	-0.147	1			
DEPT	0.030	0.073	-0.069	-0.212	0.047	1		
F	0.831	0.165	0.032	0.007	-0.029	0.024	1	
DEBT	0.749	0.120	0.019	-0.035	0.095	-0.004	0.831	1

ตารางภาคผนวกที่ 4 ค่า Correlation ของครัวเรือนทั่วประเทศที่หัวหน้าครัวเรือนอายุมากกว่า 60 ปี

	Y	SIZE	D	AGE	EDU	DEPT	F	DEBT
Y	1							
SIZE	0.179	1						
D	0.062	0.144	1					
AGE	-0.238	-0.048	0.034	1				
EDU	0.587	-0.105	0.045	-0.116	1			
DEPT	0.103	0.747	0.134	-0.035	-0.122	1		
F	0.682	0.120	0.043	-0.011	0.336	0.079	1	
DEBT	0.118	0.081	0.076	-0.091	0.076	0.066	-0.094	1

ตารางภาคผนวกที่ 5 ค่า Correlation ของครัวเรือนในเขตกรุงเทพและปริมณฑลทั้งหมด

	Y	SIZE	D	AGE	EDU	DEPT	F	DEBT
Y	1							
SIZE	0.371	1						
D	0.338	0.456	1					
AGE	0.212	0.504	0.451	1				
EDU	0.018	-0.275	-0.031	-0.353	1			
DEPT	0.104	0.741	0.487	0.443	-0.213	1		
F	0.859	0.311	0.114	0.079	-0.111	0.058	1	
DEBT	0.852	0.288	0.178	0.051	-0.088	0.081	0.967	1

ตารางภาคผนวกที่ 6 ค่า Correlation ของครัวเรือนในเขตกรุงเทพและปริมณฑลที่หัวหน้าครัวเรือนอายุน้อยกว่า 40 ปี

	Y	SIZE	D	AGE	EDU	DEPT	F	DEBT
Y	1							
SIZE	0.179	1						
D	0.566	0.324	1					
AGE	0.034	0.022	0.252	1				
EDU	0.160	-0.122	-0.361	-0.124	1			
DEPT	0.042	0.573	0.438	0.355	-0.040	1		
F	-0.013	-0.203	-0.112	0.066	0.254	-0.129	1	
DEBT	0.282	0.136	0.415	-0.004	0.250	0.231	-0.241	1

ตารางภาคผนวกที่ 7 ค่า Correlation ของครัวเรือนในเขตกรุงเทพและปริมณฑลที่หัวหน้าครัวเรือนอายุ 40-60 ปี

	Y	SIZE	D	AGE	EDU	DEPT	F	DEBT
Y	1							
SIZE	0.419	1						
D	0.223	0.306	1					
AGE	0.095	0.062	0.260	1				
EDU	-0.063	-0.036	-0.201	0.087	1			
DEPT	0.003	0.703	0.321	-0.092	-0.083	1		
F	0.953	0.433	0.126	0.010	-0.140	0.028	1	
DEBT	0.958	0.399	0.156	-0.006	-0.166	0.029	0.990	1

ตารางภาคผนวกที่ 8 ค่า Correlation ของครัวเรือนในเขตกรุงเทพและปริมณฑลที่หัวหน้าครัวเรือนอายุ

	Y	SIZE	D	AGE	EDU	DEPT	F	DEBT
Y	1							
SIZE	-0.011	1						
D	0.335	0.298	1					
AGE	-0.130	0.232	-0.216	1				
EDU	0.773	-0.241	0.291	-0.316	1			
DEPT	-0.145	0.805	0.190	0.051	-0.186	1		
F	0.821	-0.182	0.254	-0.135	0.476	-0.160	1	
DEBT	-0.095	0.394	0.181	-0.135	-0.164	0.320	-0.258	1

ตารางภาคผนวกที่ 9 ค่า Correlation ของครัวเรือนนอกเขตกรุงเทพและปริมณฑลทั้งหมด

	Y	SIZE	D	AGE	EDU	DEPT	F	DEBT
Y	1							
SIZE	0.064	1						
D	0.003	0.159	1					
AGE	-0.107	0.022	0.275	1				
EDU	0.230	-0.210	-0.306	-0.442	1			
DEPT	-0.020	0.741	0.092	-0.008	-0.117	1		
F	0.072	-0.024	0.004	-0.006	0.072	-0.025	1	
DEBT	0.086	-0.012	-0.034	-0.104	0.233	-0.022	-0.067	1

ตารางภาคผนวกที่ 10 ค่า Correlation ของครัวเรือนนอกเขตกรุงเทพและปริมณฑลที่หัวหน้าครัวเรือนอายุน้อยกว่า 40 ปี

	Y	SIZE	D	AGE	EDU	DEPT	F	DEBT
Y	1							
SIZE	0.105	1						
D	0.046	0.414	1					
AGE	-0.046	0.360	0.335	1				
EDU	0.104	-0.438	-0.357	-0.290	1			
DEPT	-0.057	0.835	0.408	0.409	1-0.457	1		
F	0.112	-0.079	0.027	-0.003	0.145	-0.133	1	
DEBT	0.035	-0.031	0.014	0.050	0.197	0.002	0.015	1

ตารางภาคผนวกที่ 11 ค่า Correlation ของครัวเรือนนอกเขตกรุงเทพฯและปริมณฑลที่หัวหน้าครัวเรือนอายุ 40-60 ปี

	Y	SIZE	D	AGE	EDU	DEPT	F	DEBT
Y	1							
SIZE	0.032	1						
D	-0.026	0.026	1					
AGE	-0.063	-0.006	0.175	1				
EDU	0.443	-0.155	-0.197	-0.188	1			
DEPT	0.007	0.722	-0.091	-0.114	0.051	1		
F	0.111	-0.028	-0.091	-0.001	0.063	-0.025	1	
DEBT	0.189	-0.025	-0.006	-0.073	0.257	-0.051	-0.098	1

ตารางภาคผนวกที่ 12 ค่า Correlation ของครัวเรือนนอกเขตกรุงเทพฯและปริมณฑลที่หัวหน้าครัวเรือนอายุมากกว่า 60 ปี

	Y	SIZE	D	AGE	EDU	DEPT	F	DEBT
Y	1							
SIZE	0.086	1						
D	0.030	0.133	1					
AGE	-0.162	-0.023	-0.065	1				
EDU	0.462	-0.166	-0.013	0.025	1			
DEPT	0.007	0.726	0.117	-0.018	-0.207	1		
F	0.277	0.076	0.009	0.119	0.094	0.063	1	
DEBT	0.281	0.026	0.060	-0.128	0.128	0.012	-0.091	1

ตารางภาคผนวกที่ 13 ค่า Correlation ของครัวเรือนผู้ถือครองการเกษตร ซึ่งที่ดินส่วนใหญ่เป็นของตนเอง

	Y	SIZE	D	AGE	EDU	DEPT	F	DEBT
Y	1							
SIZE	0.176	1						
D	0.069	0.135	1					
AGE	0.037	0.047	-0.241	1				
EDU	0.043	-0.085	0.234	-0.451	1			
DEPT	0.054	0.659	0.131	-0.174	0.061	1		
F	0.335	0.078	0.081	-0.040	0.150	0.061	1	
DEBT	0.113	0.041	0.051	-0.069	0.028	-0.008	0.167	1

ตารางภาคผนวกที่ 14 ค่า Correlation ของครัวเรือนผู้ถือครองการเกษตร ซึ่งที่ดินส่วนใหญ่เช่าผู้อื่น

	Y	SIZE	D	AGE	EDU	DEPT	F	DEBT
Y	1							
SIZE	0.015	1						
D	-	-	-					
AGE	-0.009	0.545	-	1				
EDU	0.059	-0.316	-	-0.496	1			
DEPT	-0.129	0.675	-	0.203	-0.102	1		
F	-0.137	0.004	-	0.007	0.003	0.023	1	
DEBT	0.292	0.202	-	-0.097	0.060	0.104	-0.826	1

หมายเหตุ : - ไม่สามารถวิเคราะห์ได้เนื่องจากกลุ่มครัวเรือนตัวอย่างทุก ๆ ครัวเรือนมีบ้านเป็นของตนเอง จึงเป็นตัวแปรที่มีค่าเท่ากับ 1 ทุกตัว

ตารางภาคผนวกที่ 15 ค่า Correlation ของครัวเรือนผู้ดำเนินธุรกิจของตนเองที่ไม่ใช่การเกษตร

	Y	SIZE	D	AGE	EDU	DEPT	F	DEBT
Y	1							
SIZE	0.312	1						
D	0.104	0.239	1					
AGE	-0.024	0.135	0.339	1				
EDU	0.054	-0.240	-0.164	-0.460	1			
DEPT	0.106	0.764	0.288	0.135	-0.260	1		
F	0.870	0.256	0.063	0.015	-0.043	0.042	1	
DEBT	0.822	0.232	0.088	-0.029	0.023	0.069	0.900	1

ตารางภาคผนวกที่ 16 ค่า Correlation ของครัวเรือนผู้ปฏิบัติงานวิชาชีพ นักวิชาการ นักบริหารที่รับจ้าง

	Y	SIZE	D	AGE	EDU	DEPT	F	DEBT
Y	1							
SIZE	0.283	1						
D	0.298	0.272	1					
AGE	0.173	0.033	0.362	1				
EDU	0.138	0.053	-0.242	-0.424	1			
DEPT	-0.075	0.727	0.061	-0.042	0.123	1		
F	0.455	0.157	0.091	0.304	-0.181	0.043	1	
DEBT	0.071	0.104	-0.043	-0.183	0.162	0.057	-0.190	1

ตารางภาคผนวกที่ 17 ค่า Correlation ของครัวเรือนคนงาน (คนงานทั่วไปและคนงานการเกษตร)

	Y	SIZE	D	AGE	EDU	DEPT	F	DEBT
Y	1							
SIZE	-0.029	1						
D	-0.023	0.030	1					
AGE	-0.264	-0.181	0.138	1				
EDU	0.169	-0.038	0.019	-0.439	1			
DEPT	-0.123	0.787	-0.011	-0.205	0.099	1		
F	0.260	-0.022	0.143	0.039	-0.399	-0.217	1	
DEBT	0.051	-0.087	0.051	0.055	0.372	-0.210	0.059	1

ตารางภาคผนวกที่ 18 ค่า Correlation ของครัวเรือนคนงาน (คนงานทั่วไปและคนงานการเกษตร)

	Y	SIZE	D	AGE	EDU	DEPT	F	DEBT
Y	1							
SIZE	0.106	1						
D	0.122	0.224	1					
AGE	-0.128	0.362	0.416	1				
EDU	0.191	-0.360	-0.134	-0.567	1			
DEPT	-0.025	0.760	0.131	0.260	-0.128	1		
F	0.224	-0.066	0.123	0.092	-0.025	-0.061	1	
DEBT	0.000	-0.082	0.085	-0.093	0.182	-0.008	-0.280	1

ตารางภาคผนวกที่ 19 ค่า Correlation ของครัวเรือนผู้ปฏิบัติงานในกระบวนการผลิต

	Y	SIZE	D	AGE	EDU	DEPT	F	DEBT
Y	1							
SIZE	-0.063	1						
D	0.119	0.303	1					
AGE	-0.131	0.485	0.329	1				
EDU	0.167	-0.390	-0.306	-0.478	1			
DEPT	-0.076	0.793	0.258	0.461	-0.312	1		
F	-0.008	-0.082	0.091	-0.039	-0.018	-0.057	1	
DEBT	0.185	0.065	0.184	-0.040	0.149	0.023	-0.141	1

ตารางภาคผนวกที่ 20 ค่า Correlation ของครัวเรือนผู้ไม่ได้ปฏิบัติงานเชิงเศรษฐกิจ

	Y	SIZE	D	AGE	EDU	DEPT	F	DEBT
Y	1							
SIZE	-0.108	1						
D	0.124	0.206	1					
AGE	-0.073	-0.084	0.373	1				
EDU	0.212	-0.141	-0.240	-0.532	1			
DEPT	-0.091	0.696	0.195	0.118	-0.235	1		
F	0.269	0.020	0.058	-0.052	0.172	-0.064	1	
DEBT	0.297	-0.097	0.101	0.001	0.056	-0.168	-0.010	1

ภาคผนวก ข.

การบริโภคต่อรายได้ของครัวเรือนที่มีรายได้น้อยกว่าและมากกว่ารายได้เฉลี่ยรวมของกลุ่มตัวอย่าง

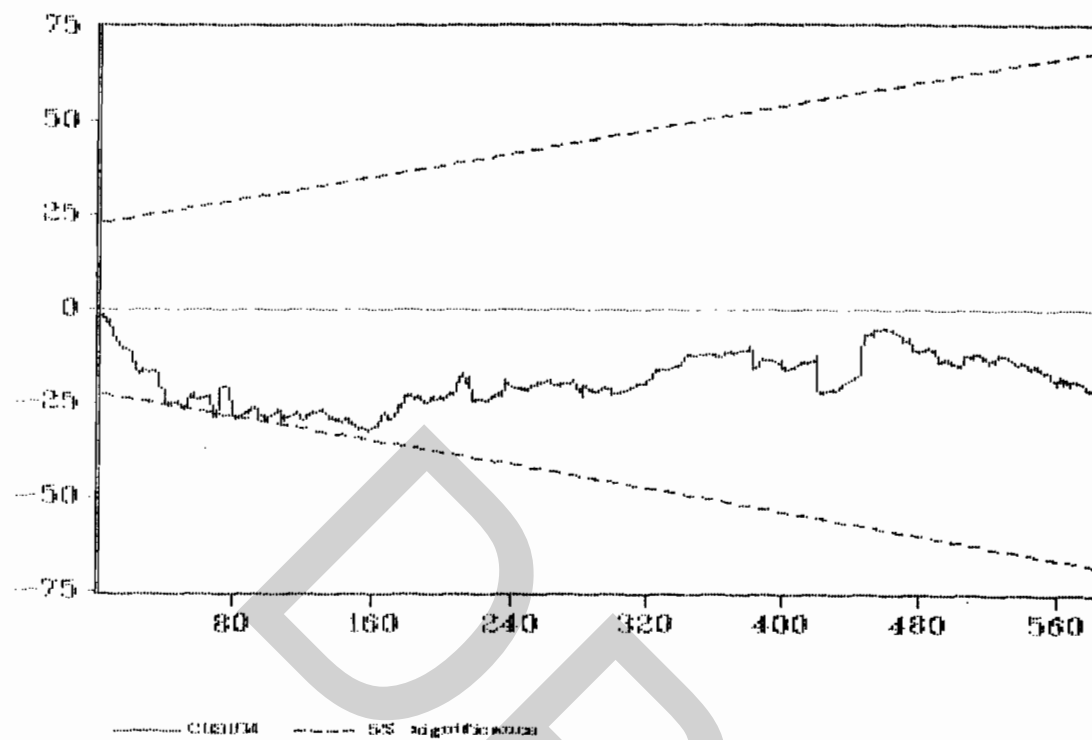
กลุ่มตัวอย่าง	C/Y ของครัวเรือน ที่มีรายได้น้อยกว่า รายได้เฉลี่ยรวม	C/Y ของครัวเรือน ที่มีรายได้มากกว่า รายได้เฉลี่ยรวม
1. ครัวเรือนทั่วประเทศ	0.913	0.668
2. ครัวเรือนทั่วประเทศแยกตามอายุหัวหน้า ครัวเรือน		
ก. อายุต่ำกว่า 40 ปี	0.873	0.715
ข. อายุ 40 – 60 ปี	0.855	0.657
ค. อายุมากกว่า 60 ปี	1.019	0.593
3. ครัวเรือนในเขตกรุงเทพฯและปริมณฑล	0.779	0.554
4. ครัวเรือนในเขตกรุงเทพฯและปริมณฑล แยกตามอายุของหัวหน้าครัวเรือน		
ก. อายุต่ำกว่า 40 ปี	0.764	0.671
ข. อายุ 40 – 60 ปี	0.860	0.532
ค. อายุมากกว่า 60 ปี	0.844	0.492
5. ครัวเรือนนอกเขตกรุงเทพฯและปริมณฑล	0.984	0.685
6. ครัวเรือนนอกเขตกรุงเทพฯและปริมณฑล แยกตามอายุของหัวหน้าครัวเรือน		
ก. อายุต่ำกว่า 40 ปี	0.928	0.673
ข. อายุ 40 – 60 ปี	0.966	0.686
ค. อายุมากกว่า 60 ปี	1.089	0.625

การบริโภคต่อรายได้ของครัวเรือนที่มีรายได้น้อยกว่าและมากกว่ารายได้เฉลี่ยรวม
ของกลุ่มตัวอย่าง (ต่อ)

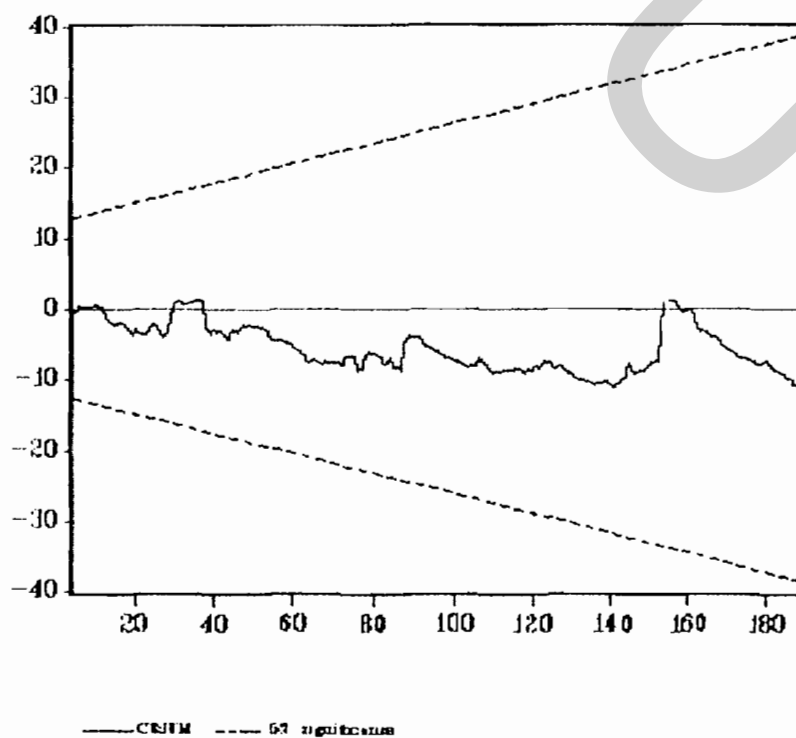
กลุ่มตัวอย่าง	C/Y ของครัวเรือน ที่มีรายได้น้อยกว่า รายได้เฉลี่ยรวม	C/Y ของครัวเรือน ที่มีรายได้มากกว่า รายได้เฉลี่ยรวม .
7. ครัวเรือนแยกตามสถานะทางเศรษฐกิจสังคม		
ก. ผู้ถือครองการเกษตรซึ่งที่ดินส่วนใหญ่เป็น ของตนเอง	1.293	0.767
ข. ผู้ถือครองการเกษตรซึ่งที่ดินส่วนใหญ่เช่า ผู้อื่น	1.322	0.932
ค. ผู้ดำเนินธุรกิจของตนเองที่ไม่ใช่การ เกษตร	0.683	0.594
ง. ผู้ปฏิบัติงานวิชาชีพ นักวิชาการ และนัก บริหารที่รับจ้าง	0.683	0.544
จ. คนงาน	1.217	0.570
ฉ. เสมียน พนักงานขายและให้บริการ	0.804	0.854
ช. ผู้ปฏิบัติงานในกระบวนการผลิตและก่อสร้าง	0.930	0.848
ซ. ผู้ไม่ได้ปฏิบัติงาน เศรษฐกิจ	1.036	0.666

ภาคผนวก ค.

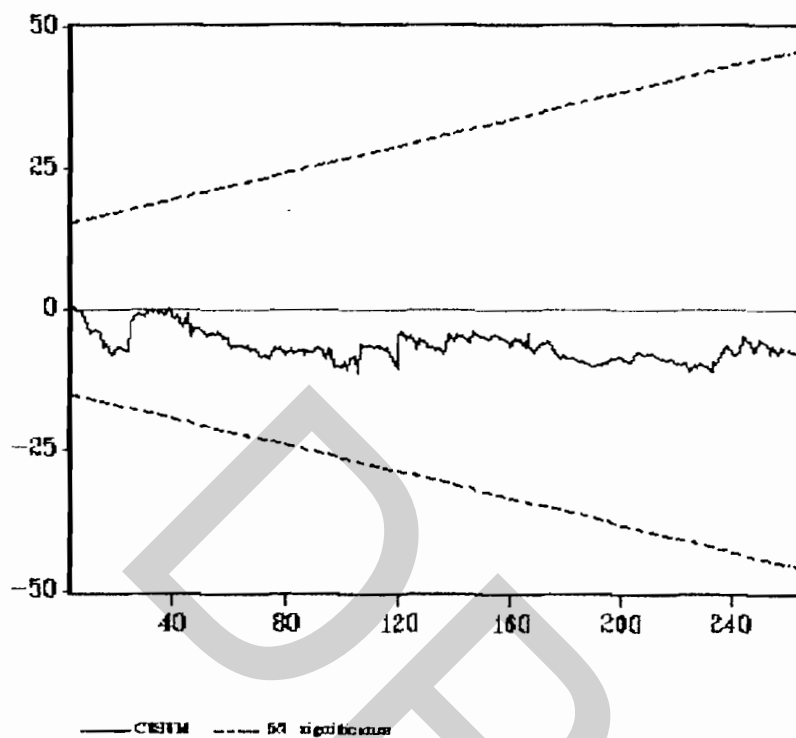
ค่า *Cusum Test* ของครีวเรือนทั่วประเทศ

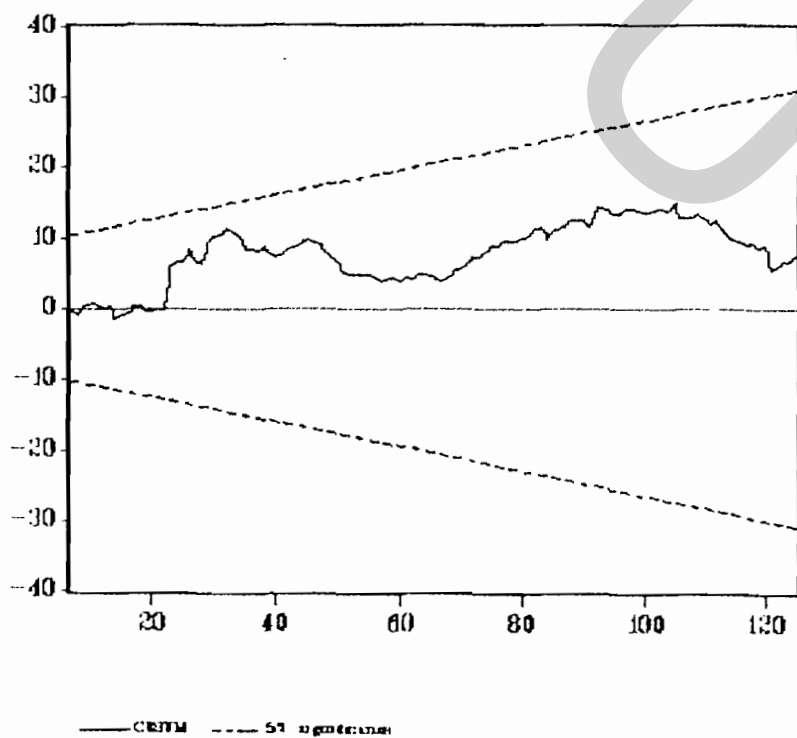
ค่า *Cusum Test* ของครีวเรือนทั่วประเทศที่หัวหน้าครีวเรือนอายุน้อยกว่า 40 ปี

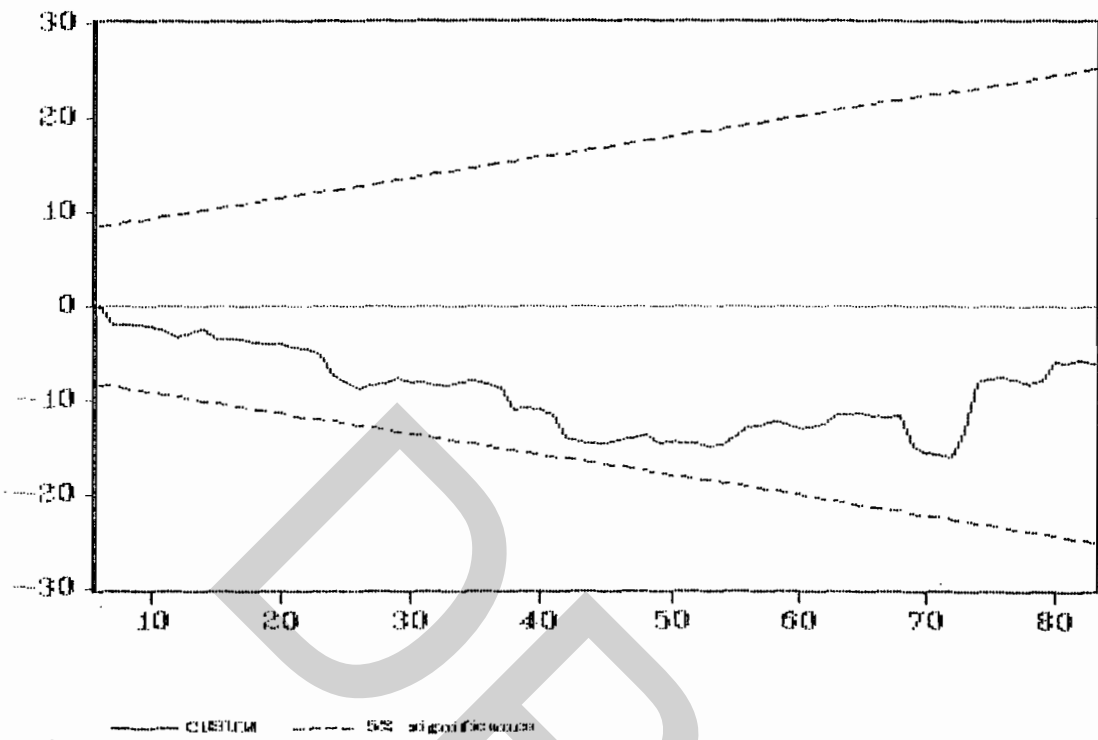
ค่า *Cusum Test* ของครัวเรือนทั่วประเทศที่หัวหน้าครัวเรือนอายุ 40 - 60 ปี

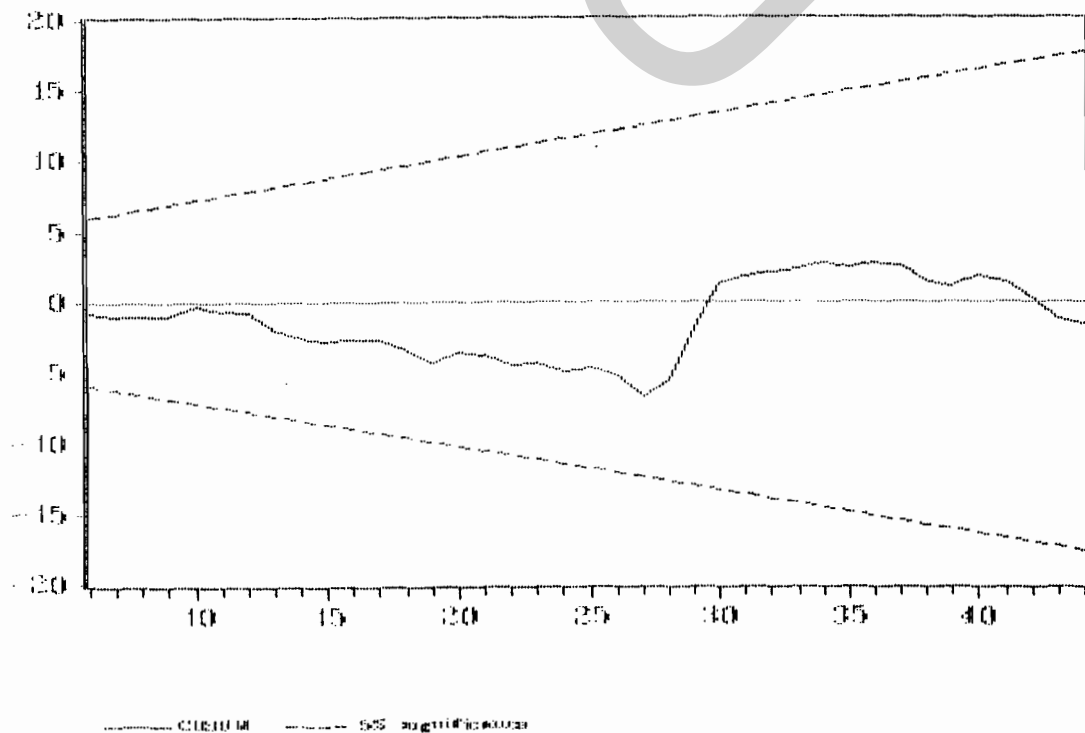
ค่า *Cusum Test* ของครัวเรือนทั่วประเทศที่หัวหน้าครัวเรือนอายุมากกว่า 60 ปี

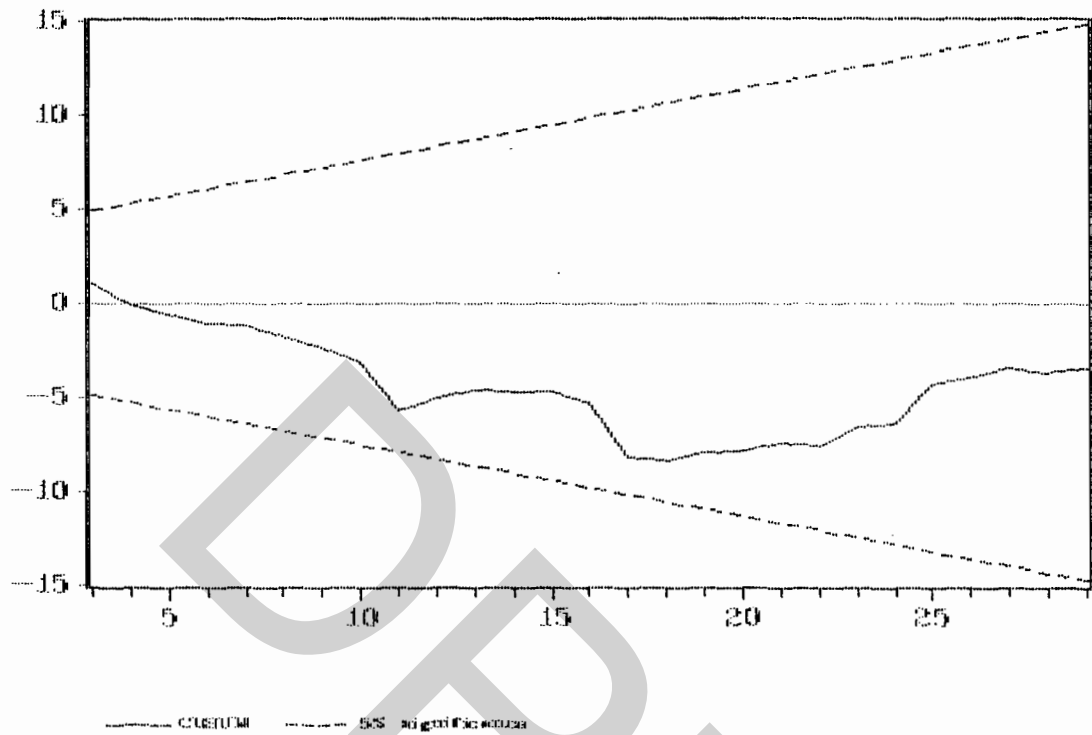
ค่า *Cusum Test* ของครีวเรื้อนในเขตกรุงเทพและปริมณฑลทั้งหมด

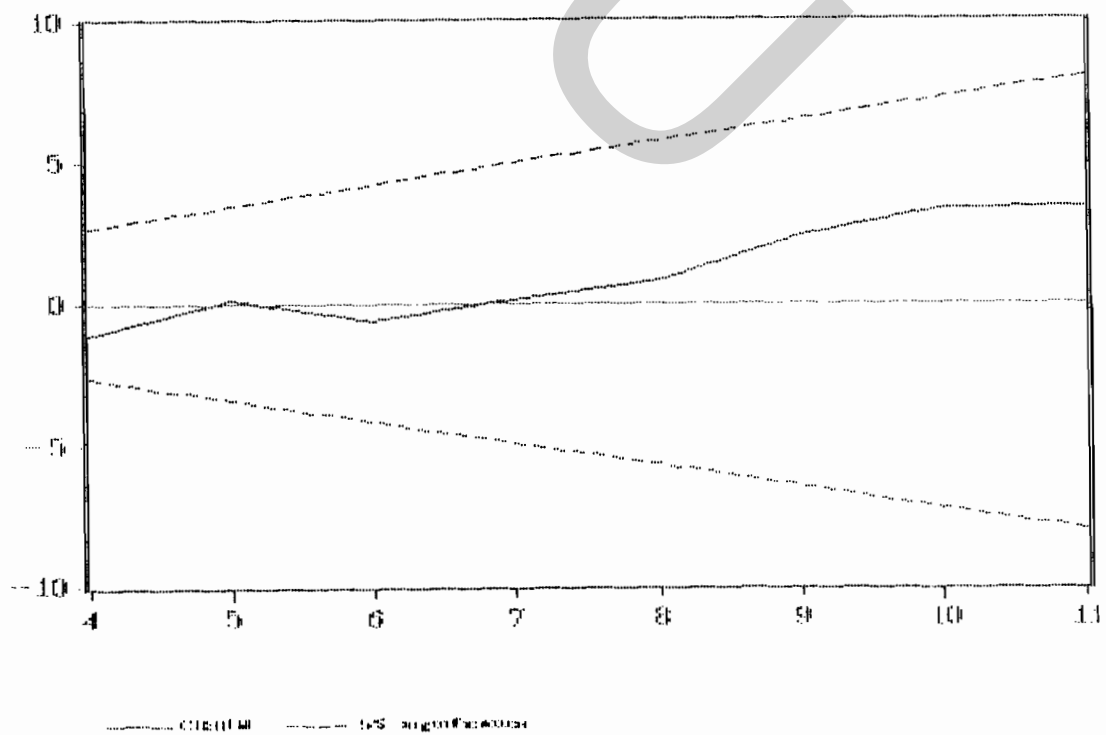
ค่า *Cusum Test* ของครีวเรื้อนในเขตกรุงเทพและปริมณฑลที่หัวหน้าครีวเรื้อนอายุน้อยกว่า 40 ปี

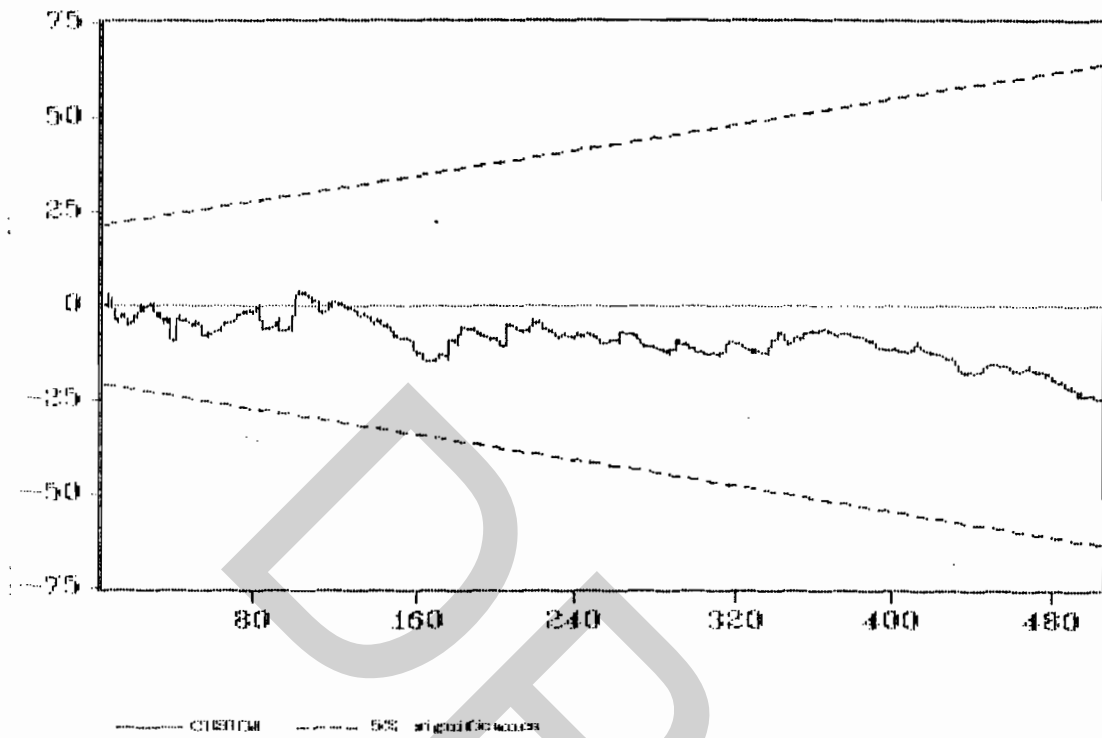
ค่า *Cusum Test* ของครีวเรชันในเขตกรุงเทพมหานครและบริเวณที่หัวหน้าครีวเรชันอายุ 40-60 ปี

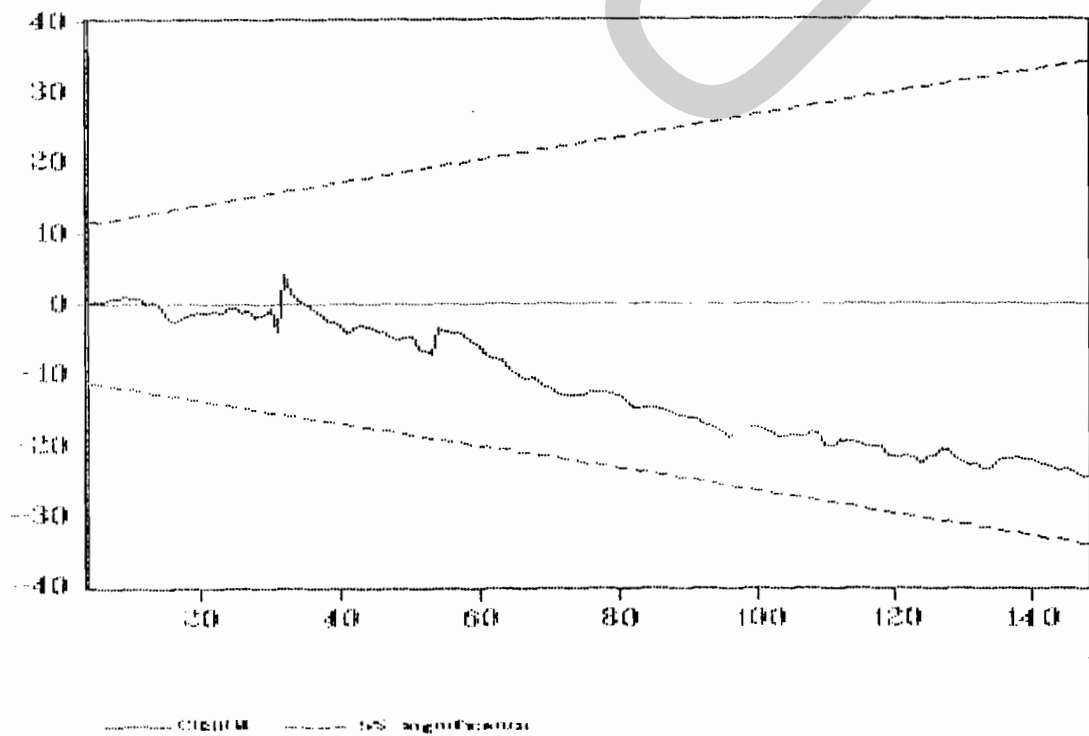
ค่า *Cusum Test* ของครีวเรชันในเขตกรุงเทพมหานครและบริเวณที่หัวหน้าครีวเรชันอายุ

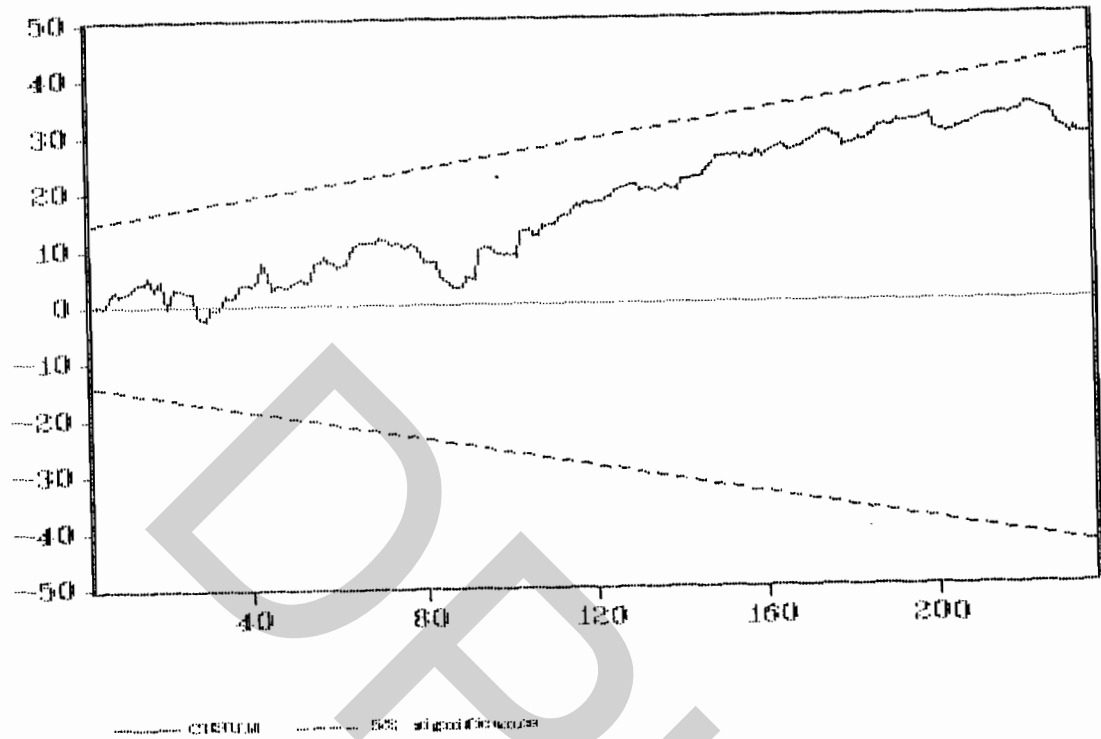
ค่า *Cusum Test* ของครัวเรือนนอกเขตกรุงเทพและปริมณฑลทั้งหมด

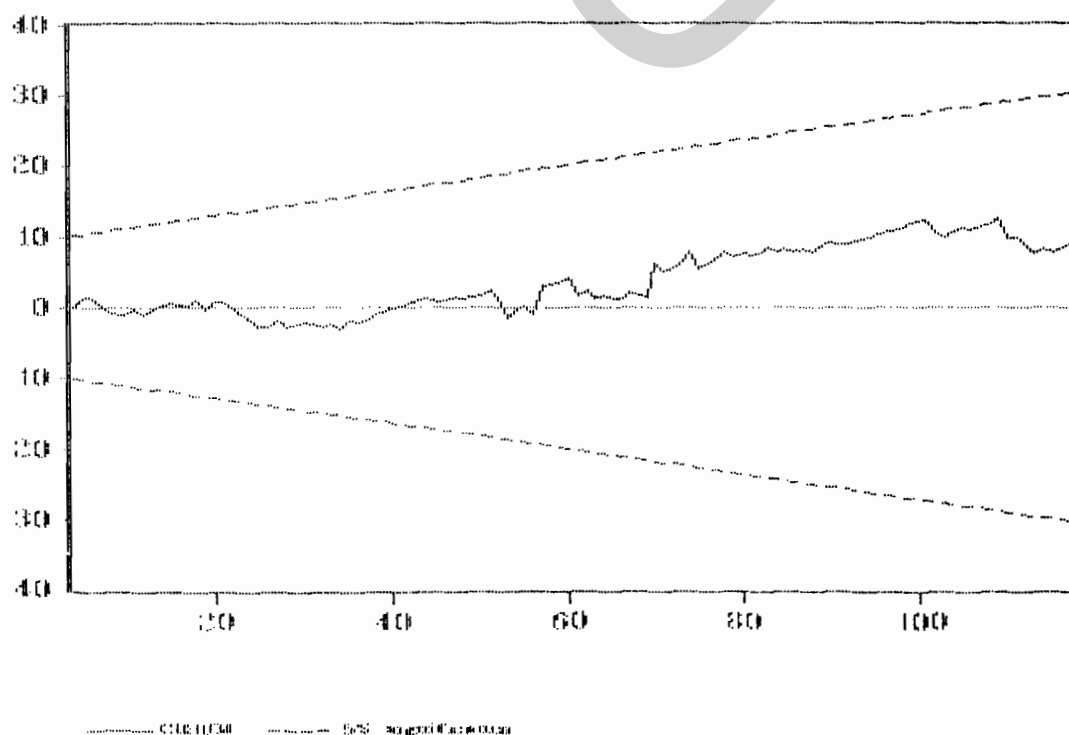
ค่า *Cusum Test* ของครัวเรือนนอกเขตกรุงเทพและปริมณฑลที่หัวหน้าครัวเรือนอายุน้อยกว่า 40 ปี

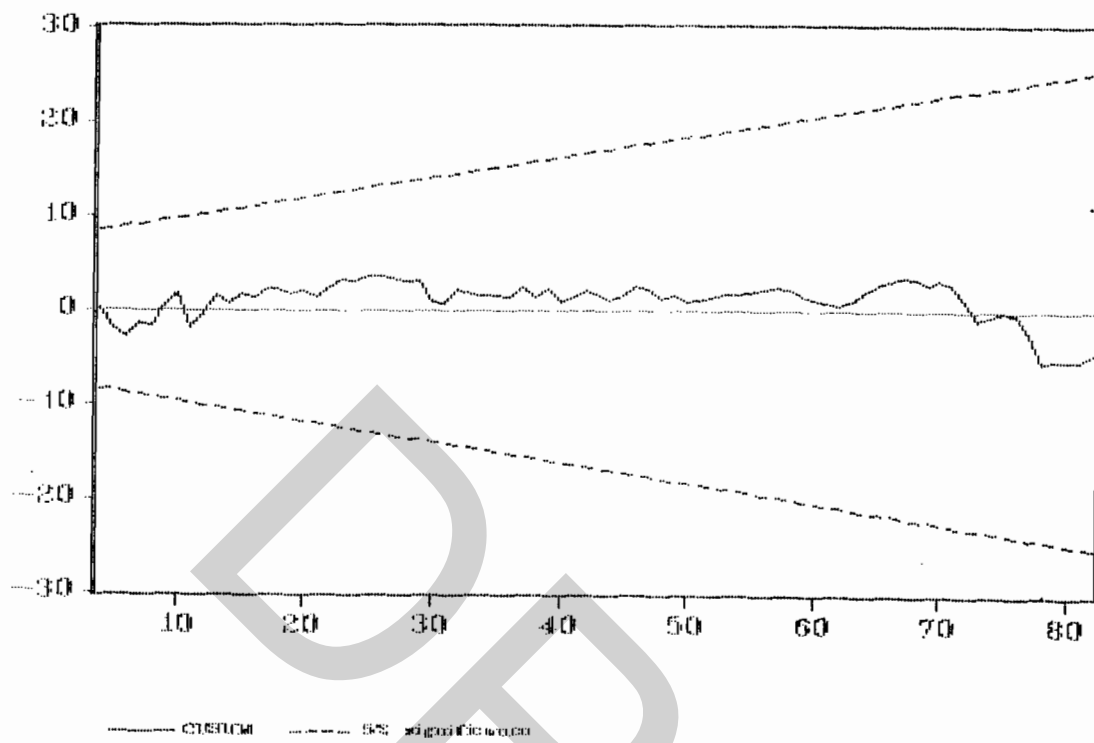
ค่า *Cusum Test* ของครีวเรื่อนนสทศกรุงเทพมหานครและปริมาณทลที่หัวหน้าครีวเรื่อนอายุ 40-60 ปี

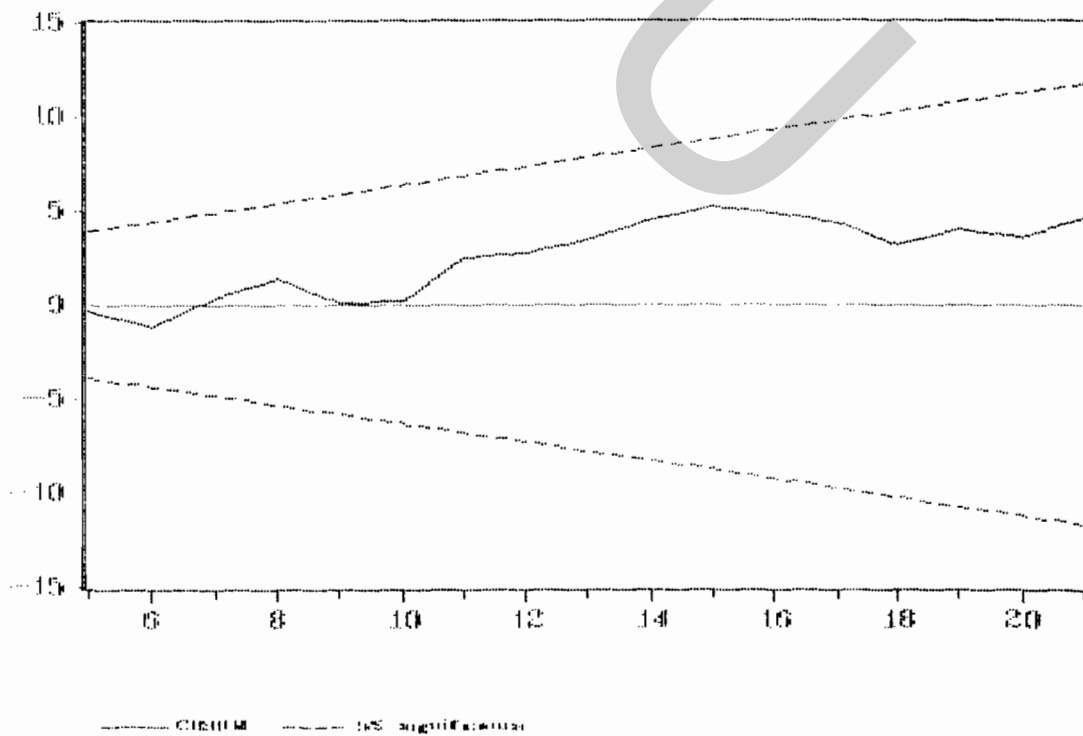
ค่า *Cusum Test* ของครีวเรื่อนนสทศกรุงเทพมหานครและปริมาณทลที่หัวหน้าครีวเรื่อนอายุ มากกว่า 60 ปี

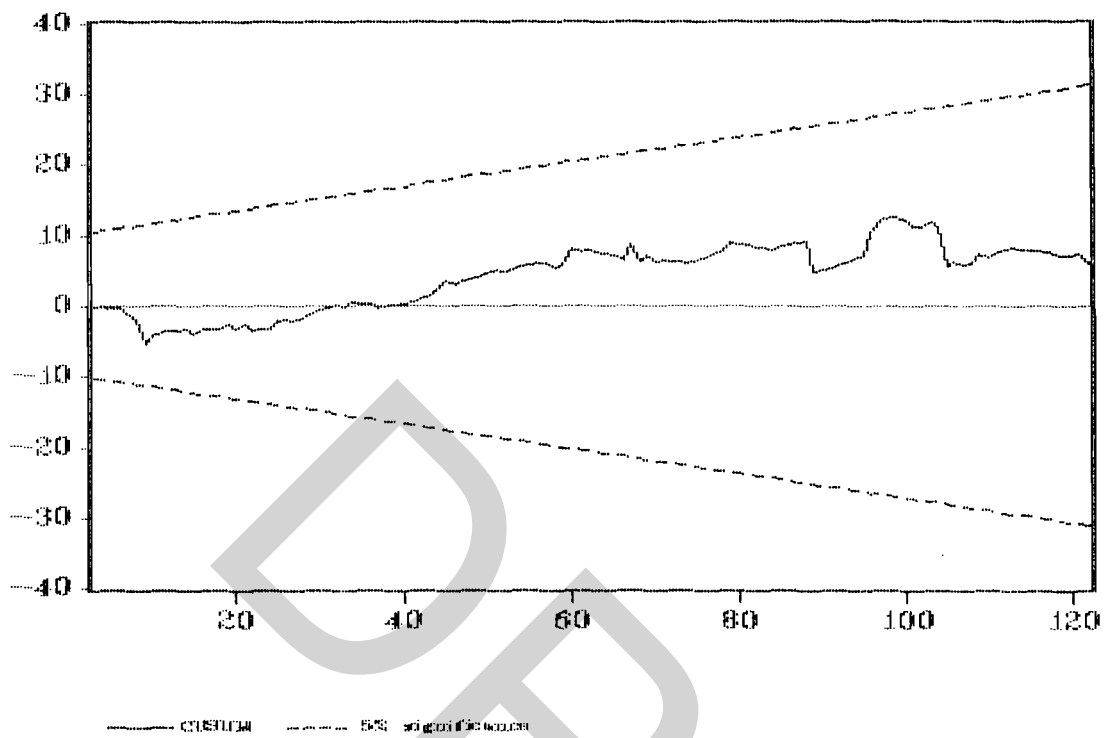
ค่า *Cusum Test* ของครัวเรือนผู้ถือครองการเกษตร ซึ่งที่ดินส่วนใหญ่เป็นของตนเอง

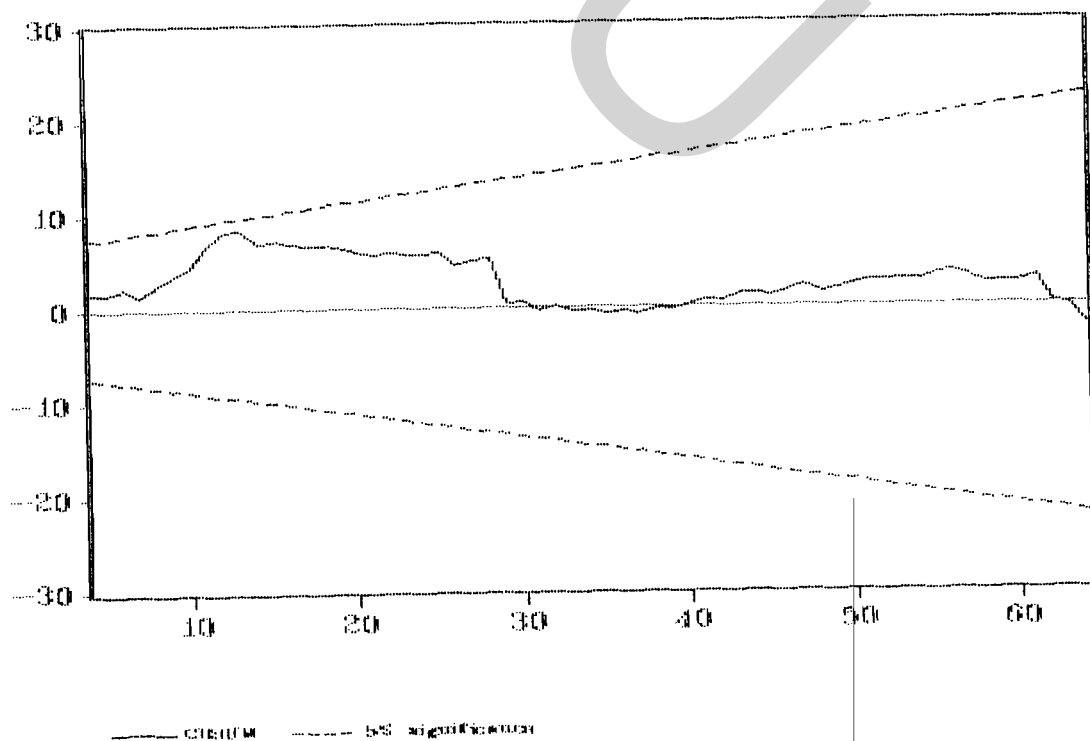
ค่า *Cusum Test* ของครัวเรือนผู้ถือครองการเกษตร ซึ่งที่ดินส่วนใหญ่เช่าผู้อื่น

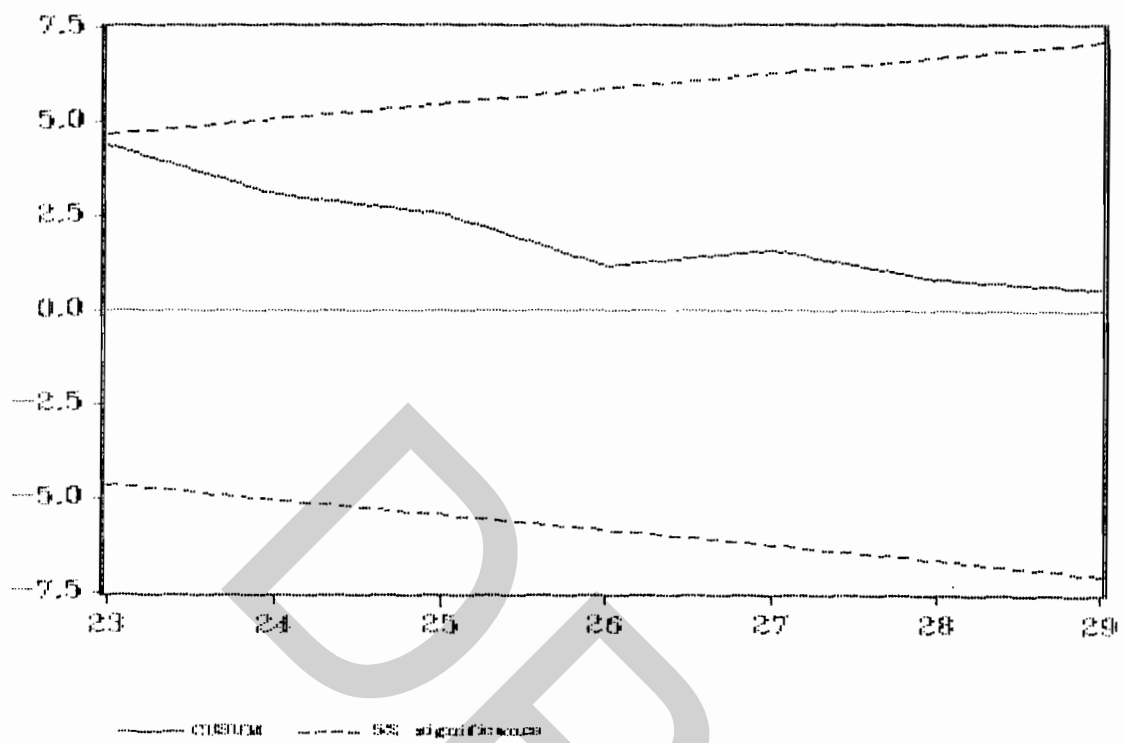
ค่า *Cusum Test* ของครัวเรือนผู้ดำเนินธุรกิจของตนเองที่ไม่ใช่การเกษตร

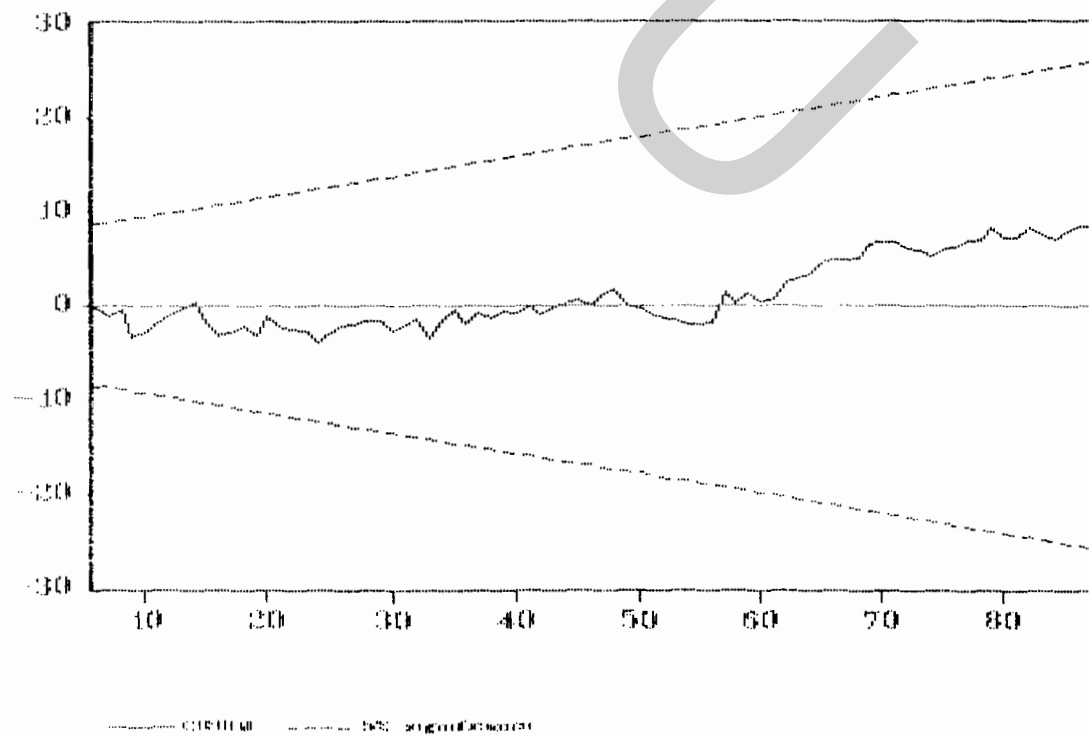
ค่า *Cusum Test* ของครัวเรือนผู้ปฏิบัติงานวิชาชีพ นักวิชาการ นักบริหารที่รับจ้าง

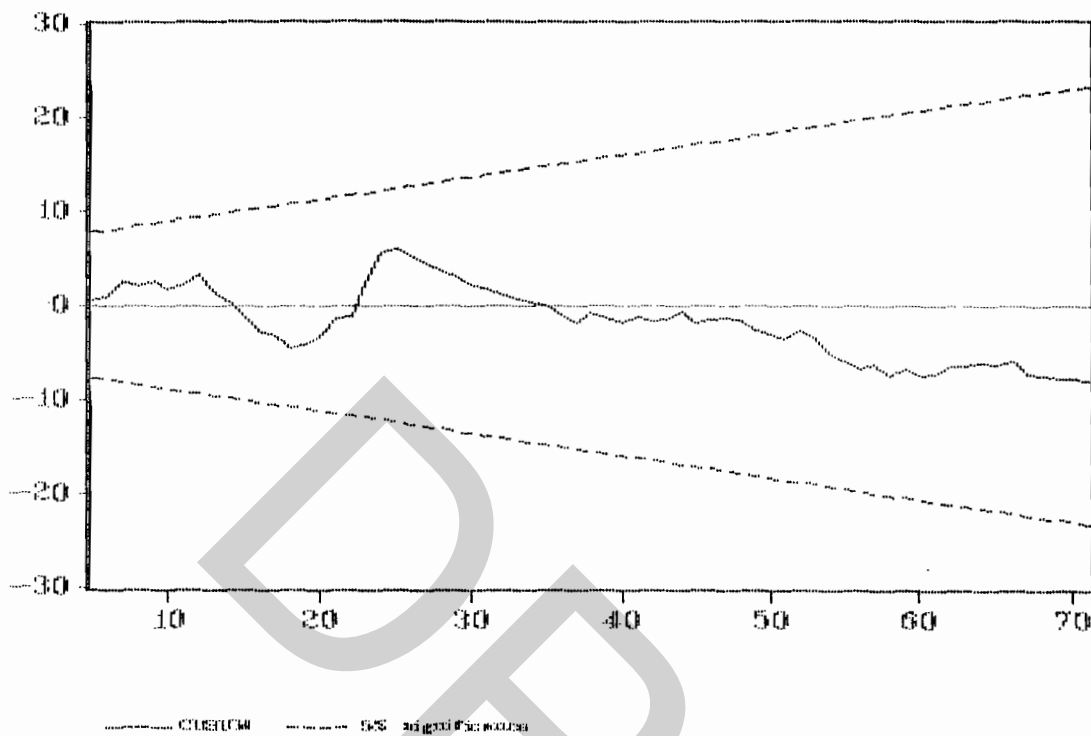
ค่า *Cusum Test* ของครัวเรือนคนงาน (คนงานทั่วไปและคนงานการเกษตร)

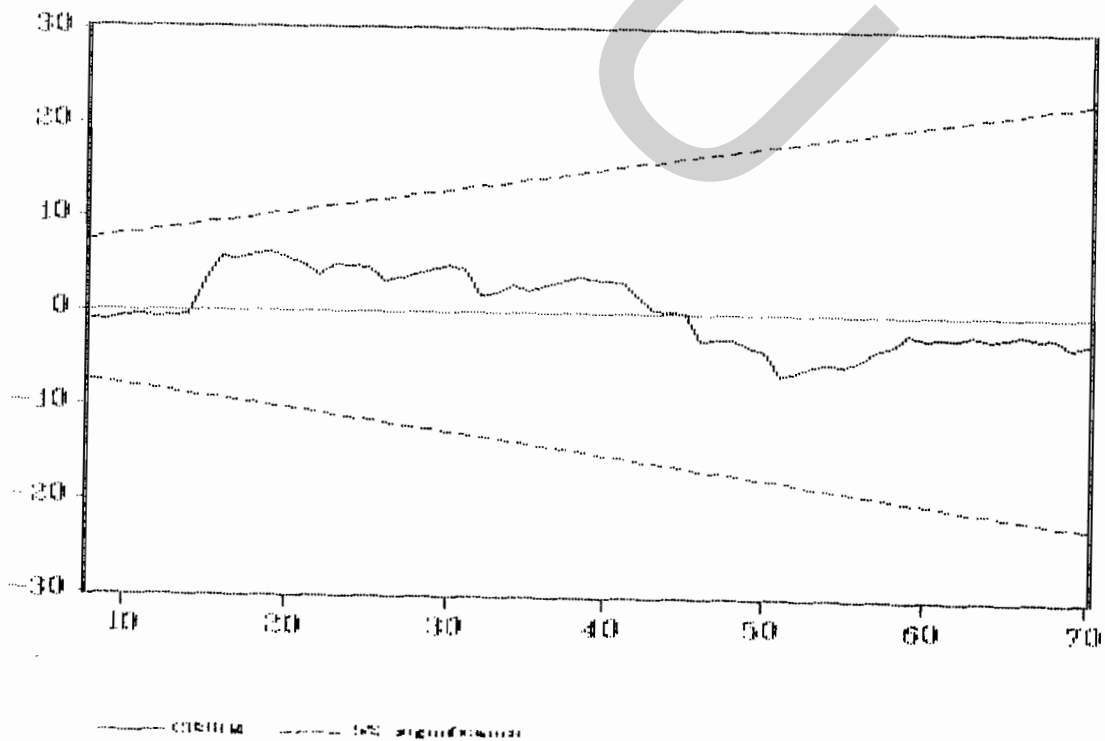
ค่า *Correlation* ของครัวเรือนคนงาน (คนงานทั่วไปและคนงานการเกษตร)

ค่า *Cusum Test* ของครัวเรือนผู้ปฏิบัติงานในกระบวนการผลิต

ค่า *Correlation* ของครัวเรือนผู้ไม่ได้ปฏิบัติงานเชิงเศรษฐกิจ

ประวัติผู้เขียน

นาย สิทธิพงศ์ พรหมทอง เกิดเมื่อวันที่ 3 พฤศจิกายน 2518 ที่จังหวัดสงขลา เป็นบุตรคนที่สองของนายทิพย์ นางสมจิตร พรหมทอง สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายจากศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน จังหวัดสงขลา เมื่อปี 2537 สำเร็จการศึกษาปริญญาตรี บริหารธุรกิจบัณฑิต สาขาการเงิน จากมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต เมื่อปีการศึกษา 2540

DPU